Arhimandrit

ILIE CLEOPA

Despre VISE și VEDENII

EDITURA BUNAVESTIRE
BACĂU 2001

© Editura BUNAVESTIRE

Arhimandrit
ILIE CLEOPA

Despre VISE
şi VEDENII

Editura BUNAVESTIRE
BACĂU 2001

CUVÎNT ÎNAINTE

Cu ajutorul Prea Milostivului și Prea Înduratului Dumnezeu, Celui în Treime închinat; cu ajutorul rugăciunilor Prea Sfintei Născătoarei de Dumnezeu și Pururea Fecioarei Maria și cu ale tuturor Sfinților, mărturisesc că am început să încep a scrie această smerită alcătuire, fiind îndemnat mult de sfatul părintelui meu cel duhovnicesc, care întărindu-mă cu a sa blagoslovenie, am socotit că cele ce voi scrie în lucrarea de față vor fi spre folosul de obște al fraților noștri monahi și mireni. Deci începînd de aici, iată ce am a zice în cele ce urmează:

Noi aflăm din dumnezeieștile Scripturi, din istoriile bisericești și din învățăturile Sfinților Părinți, că Biserica lui Hristos, de-a lungul veacurilor, a fost aproape întotdeauna luptată și încercată de prigoane și de eretici, care au amestecat neghina ereziilor lor cu grîul cel curat, a învățăturilor celor sfinte și dreptmăritoare.

Dar acest lucru nu s-a întîmplat numai în vremile cele de demult, deoarece vedem destul de clar că și în vremile noastre lupii cei îmbrăcați în piei de oi intră și dau năvală în staulul lui Hristos, ca să rupă și să sfărîme turma cea cuvîntătoare. Și în zilele noastre vedem că teologii și filosofii întunericului, răstălmăcesc Sfintele și dumnezeieștile Scripturi, și prin înțelegeri părute înalte și duhovnicești, pe sine și pe mulți rătăcesc de la adevăr, și îi duc la pierzare. Acești lucrători vicleni și dascăli ai minciunii (I Tim. 4, 2; II Petru 2, 1), ca și însuși satana, căruia ei îi slujesc, se prefac – prin graiul apostolesc – în îngeri ai luminii (II Cor. 11, 14).

Unii din ei postesc mult și se roagă la arătare, ca fariseii cei de pe vremea Mîntuitorului; alții umblă desculți și îmbră-

caţi în haine vechi şi rupte ca ereticii eustaţiei (Pidalion); se făţărnicesc pe sine că au ajuns la adevărata lepădare de sine, se arată a fi foarte milostivi şi nefiind trimişi de conducerea Bisericii, predică prin sate şi prin oraşe spre a aduce pe oameni la pocăinţă, dar de ascultarea şi supunerea ierarhică cea canonică a Bisericii nimic nu pomenesc.

Şi aşa, acoperindu-şi viclenia năravurilor lor cu cele ce învaţă pe oameni, îi despart pe ei prin nebăgare de seamă de ascultarea Bisericii şi de părinţii cei duhovniceşti. Alţii din aceştia, necunoscînd nici prin învăţătură, nici prin cercare proprie semnele adevăratelor vedenii şi vise, propovăduiesc printre oameni nălucirile minţii lor şi vedeniile cele de la draci, numindu-le pe ele „vedenii cereşti" şi „descoperiri dumnezeieşti".

Şi aşa, fiind înşelaţi de către draci, prin nălucirea visurilor şi a vedeniilor celor deşarte, duc şi pe alţii la pieire, făcîndu-i să creadă mincinoasele lor vedenii şi visuri. În sfîrşit, alţii, socotindu-se pe sine curaţi şi feciorelnici, cu multă mîndrie, nesimţire şi obrăznicie năvălesc la deasa împărtăşire cu Sfintele şi Prea Curatele Taine ale Domnului Dumnezeu şi Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, fără nici o căinţă şi fără zdrobirea inimii, fără de nici o pregătire cuviincioasă faţă de Prea Înalta şi Prea Înfricoşata Taină.

Ba ceea ce este mai rău, ei îndrăznesc a se împărtăşi fără de spovedanie, şi fără de a face canonul cel rînduit de duhovnic în fiecare zi, şi astfel, prin aceste practici străine de rînduielile canonice ale Bisericii dreptmăritoare, prin aceste abateri şi neorînduieli, ei defaimă nu numai scumpătatea sfintelor şi dumnezeieştilor canoane, ci şi sfinţenia cea mare a Prea Sfintelor şi Prea Curatelor Taine, şi pe mulţi îi îmbolnăvesc cu aceste erezii şi inovaţii sectare. Aceştia, socotind că prin deasa împărtăşire se sfinţesc, dar nebăgînd de seamă la canonul şi la pregătirea cea cuviincioasă, în loc de sfinţenie, pe Dumnezeu îl mînie foarte şi agonisesc osînda veşnică. Ba în ultima vreme, am auzit că s-au ivit unii preoţi şi călugări, nu ştiu de prin ce mănăstiri care, întemeiaţi pe nişte vedenii

ale lor, au început a face prin casele oamenilor Liturghii, botezuri, călugării ale unor bărbaţi şi femei, şi toate acestea le fac pe ascuns, fără de nici o blagoslovenie sau încuviinţare a Episcopului locului. Şi pe aceşti călugări, ce îi fac contra rînduielilor sfintelor canoane, nu-i trimit la vreo mănăstire spre a învăţa supunerea şi ascultarea, cum cere votul făgăduinţei îngerescului chip celui monahicesc, ci îi trimit prin sate şi oraşe, să predice oamenilor pocăinţa, dar mai cu seamă să-i convingă să creadă în vedeniile cele înşelătoare ale lor. Încă aceşti călugări fac pe oamenii mireni să poarte Sfintele Taine la ei, să le ţie în sînurile lor sau prin chimirele lor şi să se împărtăşească singuri, ori de cîte ori ar voi, fără de spovedanie, fără de facerea canonului şi fără de nici o pregătire cuviincioasă faţă de această Prea Înaltă şi Prea Cuviincioasă Taină, Prea Înfricoşată. Pe toate acestea şi alte rînduieli canonice care se fac de către aceşti călugări şi călugăriţe, le-am aflat din gura a mai multor credincioşi, care cu sufletele mîhnite şi tulburate au venit să-mi ceară sfaturi şi lămuriri în această privinţă, înştiinţîndu-mă de toate acestea.

Silinţa gîndului m-a îndemnat ca în această smerită lucrare să fac însemnare despre aceste abateri grave de la disciplina şi rînduielile canonice ale Bisericii dreptmăritoare. Am aşezat însă această scriere în formă de dialog, cu scopul de a putea pune întrebările cuvenite în legătură cu cele arătate mai sus, şi spre a se da răspunsurile prin care să se lămurească nedumeririle întrebărilor, după învăţătura Sfintelor şi dumnezeieştilor Scripturi şi ale învăţăturilor Sfinţilor Părinţi.

Toate aceste abateri şi neorînduieli canonice care se fac de aceşti oameni nelămuriţi în dreapta credinţă ortodoxă sînt în legătură şi au ca temelie unele vedenii deşarte şi visuri înşelătoare. În convorbirea I am însemnat mai întîi cele şapte principii mai însemnate prin care omul poate să ajungă să cadă în înşelăciunea vedeniilor draceşti şi a visurilor.

Şi fiindcă mai toate aceste pricini izvorăsc din păcatele cele mai mari ale mîndriei şi ale slavei deşarte, tot în convorbirea I, am arătat pe larg ce este mîndria, din ce se naşte ea

în mintea și în inima omului, cum a pedepsit Dumnezeu mîndria la Îngeri și la oameni, de cîte feluri este mîndria și cum poate omul să scape de acest mare păcat.

În convorbirile III, IV și V s-a văzut, după putere, ce sînt visurile, ce sînt vedeniile, cîtă primejdie are cel ce se nevoiește cu scopul de a avea vedenii; apoi am arătat ce sînt nălucirile și menirea. De asemenea, despre cunoașterea de sine, despre defăimarea de sine, despre semnele adevăratelor vedenii și ale adevăratelor minuni, care sînt de la Dumnezeu și despre semnele vedeniilor și minunilor celor false; cum înșeală dracii pe călugări și pe mireni cu visuri și cu vedenii mincinoase. Apoi, ce spune Sfînta și dumnezeiasca Scriptură despre visuri și vedenii și altele, în legătură cu vedeniile, cu visurile și minunile cele adevărate și cele false și mincinoase.

Iar în ultimele două convorbiri, am vorbit despre Sfînta și dumnezeiasca Euharistie. Cum a fost instituită această Sfîntă Taină de către Mîntuitorul, care a fost practica Bisericii în legătură cu dumnezeiasca Liturghie și Sfînta Împărtășanie în primele veacuri, din vremea persecuțiilor și pînă în zilele noastre; despre împărtășirea duhovnicească pe calea sfintei rugăciuni și prin lucrarea tuturor faptelor celor bune, despre Sfînta Anaforă, originea și puterea ei sfințitoare în Biserică. S-a mai adăugat și un sfat care mi s-a părut a fi potrivit, referitor la împărtășirea cu Sfintele și Prea Curatele Taine, pentru timpurile noastre.

Mila Domnului, Dumnezeului și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, pentru rugăciunile Prea Sfintei Sale Maici și ale tuturor Sfinților Săi, să-mi ajute mie păcătosului și nemernicului pe acest pămînt și tuturor iubiților frați în Hristos Iisus, care vor citi cartea aceasta, să nu uităm învățăturile din ea și după putere să le urmăm. Amin!

Anul 1962, luna Martie în 25 zile, la Praznicul Bunei Vestiri a Prea Sfintei Născătoarei de Dumnezeu și Pururea Fecioarei Maria.

Iubite Părinte Cleopa,

Am citit cu mare plăcere cartea Înalt Prea Cuvioșiei Tale. E foarte frumoasă, foarte bine întemeiată pe învățăturile Sfinților Părinți duhovnicești și foarte adevărată în tot ce cuprinde.

Cu aleasă iubire în Hristos,
Dumitru Stăniloae

București, 6-VI-1969

CONVORBIREA ÎNTÎI

DESPRE MÎNDRIE ȘI DESPRE SMERENIE

Cele șapte pricini prin care se înșeală omul de vedenii și de visuri • Ce este mîndria și din ce se naște • Cum o pedepsește Dumnezeu • De cîte feluri este • Mîndria minții și mîndria voii • Cum scăpăm de mîndrie • Ce este smerenia • Smerenia sfinților, a Maicii Domnului, a Mîntuitorului Hristos • Din ce se naște smerenia și folosul ei • Ispitele care vin peste cei mîndri • Cunoștința de sine și smerenia • Semnele adevăratei smerenii

***„Căile nebunilor sînt drepte înaintea lor, iar cel înțelept ascultă sfaturile"* (Pilde 12, 16)**

Starețul: Ce-i, frate Ioane, ce ai? Că de la o vreme tot te văd abătut, frăția ta nu erai așa, peste ce ai dat, de ești așa de posomorît și dus pe gînduri? Și de ce nu vii să-mi spui care sînt gîndurile și nemulțumirile ce te apasă pe suflet, de ai ajuns la această mîhnire?

Fratele: Precum văd, Prea Cuvioase Părinte Stareț, ați cunoscut oarecum chiar numai la vedere starea mea sufletească. Și pentru că vă văd astăzi mai puțin ocupat, vă rog să-mi dați blagoslovenie să rămîn la Prea Cuvioșia voastră ca să-mi descopăr gîndurile care mă frămîntă și mă tulbură.

Starețul: Bine, frate Ioane, dar ești hotărît și pregătit acum ca să te mărturisești?

Fratele: Da, Prea Cuvioase Părinte! Şi mă rog că trebuia să fac lucrul acesta mai de multă vreme, însă tare am fost stăpînit de lenevire şi nu am îndrăznit ca să vin să-mi descopăr conştiinţa şi să vă cer lămurire asupra celor ce mă tulbură.

Stareţul: Dar ce gînduri te chinuiesc, frate Ioane, şi ce nedumeriri ai pe suflet?

Fratele: Iată, Prea Cuvioase Părinte, ce gînduri mă chinuiesc: de o bucată de vreme, tot aud că s-au ivit prin lume oameni care s-au învrednicit de la Dumnezeu să aibă vedenii cereşti şi că unii ar fi primit darul proorociei şi spun cele ce au să se întîmple în viitor. Ba mai aud că unii s-ar fi învrednicit să vadă pe Îngerii cei luminaţi, pe Maica Domnului şi chiar pe Mîntuitorul nostru Iisus Hristos. Am auzit că mulţi oameni au şi început să se ia după dînşii şi că-i socotesc pe ei Prooroci şi trimişi ai lui Dumnezeu în lume ca să propovăduiască pocăinţa. Acestea eu auzindu-le tare mă mîhnesc, pentru că de atîţia ani, din mica mea copilărie stau şi slujesc în ascultarea mănăstirii şi cu nimic n-am sporit în cele duhovniceşti deoarece nu m-a învrednicit Dumnezeu cu nici o vedenie. Aceasta este pricina întristării mele, Prea Cuvioase Părinte, că nu m-am învrednicit să am şi eu o astfel de mîngîiere. Tare mă rog să mă lămuriţi şi să-mi daţi un sfat cum să mă izbăvesc de aceste gînduri care mă tulbură foarte mult.

Stareţul: Să ştii, frate Ioane, că, după învăţăturile Sfinţilor şi dumnezeieştilor Părinţi, şapte sînt căile cele mai însemnate prin care intră în mintea şi inima omului înşelăciunea cea pierzătoare de suflete a vedeniilor şi a nălucirilor drăceşti.

Fratele: Vă rog, Prea Cuvioase Părinte, să-mi spuneţi şi mie care sînt aceste pricini.

Stareţul: Frate Ioane, primul şi cel mai vestit meşteşug prin care diavolul lucrează în mintea şi în inima omului înşelăciunea vedeniilor şi a nălucirilor drăceşti este păcatul cel mare şi pierzător al mîndriei, după mărturia cea vrednică de toată crezarea a Sfîntului şi dumnezeiescului Părinte Ioan Scărarul, care zice: „Cînd dracul trufiei s-a întărit în slujitorii

săi, atunci se arată în vis sau în vedenii în chip de înger luminat sau de mucenici şi le dă lor descoperirea tainelor pentru ca aceştia ticăloşindu-se, să ne lipsească cu desăvîrşire de minte" (Scara 23, 15).

Al doilea meşteşug prin care diavolul lucrează înşelăciunea vedeniilor şi a nălucirilor sale, este slava deşartă, care este prima fiică şi ramură din trunchiul cel blestemat al mîndriei (Mînt. Păc., cap. 7). Acest lucru îl adevereşte şi dumnezeiescul Părinte Isaac Sirul, în sfătuirea ce o face către Sfîntul Simion de la Muntele Minunat, zicînd: „Cuvioşia ta, ca cel ce îţi aduci aminte de aceste slăbiciuni ale vedeniilor, pîndeşte-ţi nălucirile gîndurilor celor drăceşti. Căci acest obicei se face mai ales monahilor ce au isteţime şi sînt iubitori de slavă deşartă" (Cuv. 4, M. Neamţ 446).

A treia cale prin care intră în sufletul omului înşelăciunea vedeniilor şi a viselor cele înşelătoare este mintea cea slabă şi neiscusită. Acest adevăr îl arată tot Sfîntul şi dumnezeiescul Părinte Ioan Scărarul, zicînd aşa: „Dracii slavei deşarte, pe cei slabi la minte (neiscusiţi) îi ispiteşte" (Scara 3, 27).

A patra pricină este rîvna cea nebună şi nechibzuită, prin care unii din cei slabi la minte se dau pe sine la post aspru şi îndelungat şi la alte grele nevoinţe, cu scopul de a lua de la Dumnezeu darul facerii de minuni sau de a li se arăta Îngeri sau vedenii şi descoperiri cereşti, sau să li se dea darul să fie asemenea cu vreunul dintre sfinţi. Despre o rîvnă nebună ca aceasta a scris dumnezeiescul Părinte Isaac Sirul zicînd aşa: „Cu mare boală boleşte cel ce are rîvna cea rea" (Cuv. 58). Şi în alt loc acelaşi Sfînt Isaac Sirul, arătînd despre cel ce se nevoieşte cu rîvnă şi cu scop rău, zice aşa: „Cel ce îndrăzneşte să roage pe Dumnezeu şi pofteşte să facă minuni şi puteri prin mîinile lui, unul ca acela se află ispitindu-se în mintea lui de dracul cel batjocoritor" (Cuv. 36). O rîvnă nebună ca aceasta a avut acel călugăr despre care se spune în Pateric că se ruga lui Dumnezeu ca să-l învrednicească să fie asemenea cu Patriarhul Isaac şi care, pentru această nechibzuită cerere, a fost batjocorit de diavolul în chip jalnic (Cap. 7, 10).

A cincea pricină de cădere în cursa vedeniilor și a nălucirilor drăcești este neascultarea și îndărătnicia, după cum despre aceasta se arată la Pateric, despre acel frate Avramie, și despre ucenicul lui Avva Iraclit (Cap. 7, 8).

A șasea pricină care duce pe om să cadă în prăpastia nălucirilor și a vedeniilor drăcești și în alte înșelăciuni pierzătoare de suflet, este blestemata rînduială de sine și nemărturisirea gîndurilor la părinții cei duhovnicești (Scara 4, 46-48-53).

A șaptea și cea mai de pe urmă din pricinile care fac pe om să alunece în primejdia cea pierzătoare de suflet a vedeniilor diavolești, este necunoștința de sine și necunoștința dumnezeieștilor Scripturi. Deoarece omul care nu se cunoaște pe sine și nici dumnezeieștile Scripturi îndată alunecă spre părerea de sine și din aceasta ușor cade în înșelare. Iar cel ce cu întemeiere a ajuns la cunoașterea de sine și la adîncul nimicniciei sale, acela cu anevoie se va mai socoti vrednic de a avea vedenii cerești. De aceea și Sfîntul Isaac Sirul zice despre cel ce se cunoaște pe sine: „Cel ce s-a învrednicit a se vedea pe sine, acela este mai bun decît cel ce s-a învrednicit a vedea pe îngeri" (Cuv. 34). În adevăr mare și puternic este ajutorul pentru om cunoașterea neputinței sale, că nu-l lasă pe el să cadă în cursa nălucirilor drăcești și în alte mari păcate. Tot Sfîntul Isaac Sirul numește cunoașterea de sine, temelia a toată fapta bună: „Fericit este omul acela care-și cunoaște neputința sa și zice: căci cunoștința aceasta i se face lui ca o temelie a toată bunătatea" (Cuv. 21). Încă și dumnezeiescul Părinte Petru Damaschinul zice despre cunoașterea de sine: „Nimic nu este mai bine decît a-și cunoaște cineva neputința și cunoștința sa, și nimic nu este mai rău decît a nu le cunoaște pe acestea" (Războ. Nev., Cuv. 2).

Iată, frate Ioane, acestea sînt cele șapte căi principale prin care diavolul strecoară în mintea și în inima omului înșelăciunea cea pierzătoare de suflet a visurilor și a vedeniilor. Frăția ta bine ai făcut că ți-ai deschis inima cu sinceritate față de Dumnezeu și față de nevrednicia mea, și te-ai hotărît să vii și să-ți mărturisești aceste gînduri pierzătoare de suflet.

Făcînd aceasta, fratele meu, ai izbutit cu ajutorul lui Dumnezeu să scoți din vizuina minții pe șarpele cel gînditor, care se încuibase acolo și din adîncul inimii frăției tale pe acela care te rodea mereu și-ți otrăvea sufletul cu veninul cel aducător de moarte al vicleniei și al înșelăciunii lui.

Să știi și să ții minte, frate Ioane, că sufletul nostru se aseamănă cu o corabie care înoată pe valurile cele tulburate ale acestui veac, iar mintea, care este ochiul sufletului, este rînduită de Dumnezeu ca să fie cîrmaciul acestei corăbii. Și să mai știi că în fața corăbiei noastre se află multe și mari primejdii. Aceste primejdii se pornesc din marea cea tulburată a lumii, vînturi mari și foarte potrivnice, adică războaiele cele din partea trupului nostru, care vin din afară și intră prin poarta cea deschisă a celor cinci simțuri; se înalță valuri furioase din adîncul sufletului nostru, adică gîndurile cele rele și felurite din inimă izvorînd, precum a zis Dumnezeu: „Din inimă ies gîndurile cele rele: uciderile, desfrînările, furtișagurile, mărturiile cele mincinoase, hulele" (Mt. 15, 19); ne pîndesc jefuitorii cei gînditori, adică dracii cei prea vicleni; dăm peste smîrcuri și vîltori adînci, care sînt orbirea necunoștinței noastre, care fără de veste se ivesc în cale, primejduindu-ne cu spargerea corăbiei și acestea sînt nepregătirea cea duhovnicească a sufletelor noastre. Iar cînd cîrmaciul corăbiei, adică mintea, dormitează, se înmulțește apa în corabie și o amenință cu scufundarea în adînc, și aceasta este nemărturisirea păcatelor noastre.

Deci, fratele meu, dacă nu te grăbești să vii aici, în fața Domnului și a nevredniciei mele ca să scoți, prin spovedanie, din sufletul frăției tale apa cea veninoasă a păcatelor, apoi socot că nu mai era multă vreme pînă să se afunde în adîncul iadului corabia cea sufletească a frăției tale. Frate Ioane, ceea ce vreau să-ți spun ca să știi bine și să fii încredințat cu tot dinadinsul este că gîndurile care te-au muncit pe frăția ta și pe care mi le-ai mărturisit acum, au răsărit în mintea și în inima frăției tale, din rădăcina cea blestemată a păcatului celui mare al mîndriei.

Fratele: Prea Cuvioase Părinte, vă rog să-mi spuneţi: ce este mîndria şi în ce fel este ea?

Stareţul: Să ştii, frate Ioane, că mîndria este începutul, rădăcina şi izvorul a tot păcatul şi a toată fărădelegea. Şi fiindcă ai întrebat şi în ce fel este ea, află că Sfîntul Grigorie Dialogul zice că: „Mîndria are cinci trepte, iar ca să înţelegi aceste trepte, trebuie mai întîi să ştii că bunurile cu care cel mîndru se mîndreşte, sînt şi ele de cinci feluri şi anume:

Bunuri fireşti, adică isteţimea, frumuseţea, bărbăţia şi cele asemenea lor.

Al doilea sînt **bunuri dobîndite** ca: ştiinţa, înţelepciunea, meşteşugul şi cele asemenea.

Al treilea sînt **bunuri întîmplătoare** cum sînt bogăţia, slava, dregătoriile şi cele asemenea.

Al patrulea sînt **bunuri ale voinţei**.

Al cincilea sînt **bunurile cele duhovniceşti**, adică: darul proorociei, facerii de minuni şi cele asemenea".

Deci, frate Ioane, pe cea dintîi treaptă a mîndriei este omul care, avînd oarecare din aceste bunuri, nu recunoaşte că le are de la Dumnezeu, ci socoteşte că le are de la sine însuşi, în chip firesc.

A doua treaptă a mîndriei este cînd omul recunoaşte că are de la Dumnezeu aceste bunuri, însă nu primite în dar, ci pentru că i se cuvin lui, ca unul ce ar fi vrednic de ele.

A treia treaptă a mîndriei este cînd cineva cugetă că are nişte daruri pe care însă nu le are.

A patra treaptă a mîndriei este cînd cineva defaimă pe alţii şi pofteşte să fie cinstit de toţi, ca un vrednic mai mult decît aceia.

A cincea şi cea din urmă treaptă a mîndriei este cînd omul ajunge să defaime sfintele legi şi să nu se supună lor, aşa cum au legiuit Sfinţii Părinţi.

Să mai ştii, frate Ioane, şi să ţii minte că mîndria are 12 fiice: slava deşartă, iscodirea, înălţarea cu mintea, pregetarea, mărturisirea cu făţărnicie, lepădarea de credinţă, voia cea slobodă şi deplina deprindere a păcatului.

Fratele: Dar cum se naşte mîndria, Prea Cuvioase Părinte, în mintea omului?

Stareţul: Mîndria, frate Ioane, are obiceiul a se naşte în mintea omului mai ales din aceste pricini: iubirea de sine din slava deşartă, din părerea de sine, din necunoştinţa de sine, din postul cel fără de socoteală şi fără de măsură şi din viaţa cea osebită, adică din rînduiala de sine, cînd omul umblă după capul său şi nu cere sfatul altuia.

Fratele: Prea Cuvioase Părinte, oare mîndria este de un singur fel sau de mai multe feluri?

Stareţul: Mîndria, frate Ioane, este de două feluri şi anume: mîndria voii noastre şi mîndria minţii.

Fratele: Dar care din aceste mîndrii ar fi mai rea sau mai primejdioasă?

Stareţul: Să ştii, frate Ioane, că mult mai rea este mîndria minţii.

Fratele: Dar pentru ce oare mîndria minţii este mai rea decît mîndria voinţei?

Stareţul: Iată de ce, frate Ioane; mîndria voinţei fiind mai uşor cunoscută de minte, se va putea lesne tămădui, fiind supusă mai uşor la cele ce se cade; cînd însă mintea are mîndrie şi crede cu tărie că judecata ei este mai bună decît a altora, cum se va mai putea tămădui? Neavînd cine să o supună judecăţii celorlalţi, ea nu socoteşte pe alta mai bună decît pe sine. Dacă ochiul sufletului, care este mintea prin care omul recunoaşte şi curăţă mîndria voii este neputincios, orb şi plin de mîndrie, apoi cine-l va putea tămădui? Şi dacă lumina este întuneric şi îndreptarul greşit, atunci cum va lumina şi îndrepta pe celelalte? De aceea, frate Ioane, se cuvine să stăm mai cu luare-aminte şi cu mai multă tărie împotriva acestei primejdioase mîndrii a minţii. Şi stînd cu mare tărie împotriva ei, să ne înfrînăm iuţimea minţii noastre, iar părerea noastră să o supunem părerii celorlalţi şi să ne facem nebuni pentru dragostea lui Hristos, ca să ne putem înţelepţi precum e scris: „Deci de va părea cuiva dintre voi că este înţelept în

veacul acesta să se facă nebun, ca să fie înțelept" (I Cor. 3, 18). Așadar, frate Ioane, înțelege că mîndria minții este o boală drăcească, deoarece ea face pe om să se creadă că este mare, că este mai înțelept decît alții, și că el nu mai are nevoie de sfaturi și de ajutorul altuia.

Prea Bunul Dumnezeu să ne izbăvească pe noi de această patimă și boală drăcească!

Însuși Dumnezeu prin Proorocul Isaia, ticăloșește pe cei ce au această boală, zicîndu-le: „Vai celor pricepuți întru sine și înaintea lor științori" (Is. 5, 21). Încă și Marele Apostol Pavel, ne poruncește așa: „Nu fiți înțelepți întru voi înșivă" (Rom. 21, 16). Și Solomon zice de asemenea: „Nu fi înțelept întru tine singur" (Paremii 3, 6).

Socot, deci, frate Ioane, că din cele spuse și înțelese destul de limpede, te-ai lămurit de ce mîndria minții este mai rea și mai primejdioasă decît mîndria voirii. Să știi și aceasta, că atît mîndria minții cît și mîndria voirii, este o răutate foarte felurită. Și această felurită răutate a păcatului mîndriei, o arată minunat Sfîntul și dumnezeiescul Părinte Ioan Scărarul, astfel: „Mîndria este lepădarea de Dumnezeu, născocirea dracilor, puiul laudelor, semn de nerodire a sufletului, maica osîndirii, gonirea ajutorului lui Dumnezeu, înaintemergătoare a nebuniei, pricinuitoarea căderilor, pricină a îndrăcirii, izvorul mîniei, ușa fățărniciei, întăritură a dracilor, străjuirea păcatelor, pricină de neîndurare, cercetătorul cel aspru, judecător fără de omenie, potrivnicul lui Dumnezeu, rădăcina hulei" (Scara 83, 1).

Vezi, frate Ioane, cît de felurită este răutatea păcatelor mîndriei? De aceea, dumnezeiasca Scriptură numește necurat înaintea Domnului pe cel mîndru zicînd: „Necurat este înaintea Domnului tot cel cu inima înaltă" (Pilde 16, 6). Ba și pe cel ce se împrietenește cu cel mîndru, tot necurat îl numește, zicînd: „Cel ce se atinge de smoală, va fi asemenea ei" (Is. Sirah 13, 1). De aceea, frate Ioane, acest păcat este foarte urît înaintea lui Dumnezeu, Care îl pedepsește cu mare asprime.

Fratele: Vă rog, Prea Cuvioase Părinte, să-mi spuneți cum pedepsește Dumnezeu păcatul mîndriei?

Starețul: Ascultă, frate Ioane! Ca să ne putem noi da seama cît de urîtă este mîndria înaintea lui Dumnezeu și cum o pedepsește El, este de ajuns să ne aducem aminte că numai pentru acest păcat a căzut și a fost izgonit din cer satana cu toți îngerii lui (Apoc. 12, 8-9). Iar ca să înțelegem cît de mare este prăpastia în care cade cel stăpînit de spurcata mîndrie, să socotim din ce slavă și lumină a căzut satana și îngerii cei de un gînd cu el, în ce necinste s-au pogorît și de cîtă muncă s-au făcut vinovați.

Și ca să-ți dai seama și mai bine de acest lucru, să știi, frăția ta, că satana, înainte de căderea lui din lumina și slava cea de sus, nu era o făptură oarecare neînsemnată a lui Dumnezeu, ci era una din cele mai frumoase, mai strălucitoare, mai împodobite și mai alese dintre zidirile cele mai aproape de Dumnezeu. Precum ne spune Sfînta Scriptură, el era un luceafăr luminos între cetele înțelegătoare din cer. Era un fiu al dimineții celei neînserate și un heruvim al cerului, foarte frumos, strălucind și împodobind pe Ziditorul său, Dumnezeu. Despre acest lucru vorbește dumnezeiasca Scriptură, în mod simbolic, prin gura Sfîntului Prooroc Iezechil, care zice către împăratul Tirului, așa: „...Tu te aflai în Eden, în grădina lui Dumnezeu; hainele tale erau împodobite cu tot felul de pietre scumpe: cu rubine, cu topaze și diamante, cu hrisolit, cu onix și jaspis, cu safir, smarald, carbuncul și aur; toate erau pregătite și așezate cu măiestrie în cuibulețe și puse pe tine în ziua facerii tale"; și iarăși: „...Tu ai fost un heruvim ca să umbrești și Eu te-am rînduit pentru aceasta; Tu te aflai pe Muntele cel Sfînt al lui Dumnezeu și umblai prin mijlocul pietrelor celor de foc" (Iezechil 28, 13-14).

Tot așa și Poorocul Isaia îl numește pe satana stea strălucitoare și fiul dimineții (Is. 13, 14).

Vezi, frate Ioane, cîtă slavă, cîtă frumusețe și cîtă podoabă a avut diavolul înainte de a cădea cădere mare? Dar oare de

ce a căzut el din această mare fericire și frumusețe? Să întrebăm tot pe dumnezeiasca Scriptură, și ea ne va arăta acest lucru zicînd: „Fost-ai fără de prihană în ziua facerii tale, pînă s-a încuibat în tine nelegiuirea" (Iezechil 28, 15). Și lămurindu-se care a fost acea nelegiuire care s-a încuibat în satana, dumnezeiasca Scriptură zice: „...Tu, care spuneai în cugetul tău: «Ridica-mă-voi în ceruri și mă voi așeza pe scaunul meu mai presus de stelele Dumnezeului Celui puternic; voi pune sălașul meu în Muntele cel Sfînt, în fundul laturei celei dinspre miază-noapte și mă voi sui deasupra norilor și voi fi asemenea Celui Prea Înalt»" (Is. 14, 13-14). Apoi, arătînd că pentru această cugetare înaltă a căzut el din cer, zice așa: „Cum ai căzut tu din ceruri, stea strălucitoare, fiu al dimineții, cum ai fost aruncat pe pămînt, tu, îmblînzitor de neamuri" (Is. 14, 12). Apoi și mai luminat, arătînd dumnezeiasca Scriptură pricina căderii diavolului, zice: „Din pricina frumuseții tale s-a mîndrit inima ta și pentru trufia ta ți-ai pierdut înțelepciunea. De aceea te-am aruncat la pămînt și te voi da de batjocură înaintea împăraților" (Is. 28, 17). Și iarăși dumnezeiasca Scriptură, arătînd înălțarea satanei și întinderea lui cu gîndul spre cuprinderea slavei celei neajunse a lui Dumnezeu, zice: „Din pricina întinderii negoțului tău înlăuntrul tău, te-ai umplut de nedreptate și ai păcătuit și Eu te-am izgonit pe tine, heruvimul cel umblător printre pietrele cele scînteietoare și te-am aruncat din Muntele cel Sfînt al lui Dumnezeu ca pe un necurat" (Iezechil 28, 16-17). Apoi, arătînd unde a fost aruncat și izgonit satana din slava cea mare pe care o avea în cer, Sfînta Scriptură zice: „În iad s-a pogorît mărirea ta și multa veselie a ta, sub tine se vor așterne viermii și viermii vor fi acoperămîntul tău" (Is. 14, 11). Iar puțin mai departe adaugă: „Și acum, tu te pogori în iad, în cele mai de jos ale adîncului" (Is. 14, 15).

Așadar, frate Ioane, din aceste puține mărturii ale dumnezeieștii Scripturi cred că ai înțeles cum pedepsește Dumnezeu mîndria și ce pagubă aduce ea celui ce o are.

Fratele: Cu adevărat, Prea Cuvioase Părinte, am înțeles destul de limpede, dar cred că Dumnezeu a dat această pedeapsă mîndriei numai satanei și îngerilor lui, fiindcă ei, ca îngeri, puteau să nu greșească atît de ușor ca noi; ci v-aș ruga să-mi spuneți cum pedepsește Dumnezeu mîndria la neamul omenesc?

Starețul: Să știi, frăția ta, că la această întrebare ar fi multe de spus. Dar ca să vorbesc mai pe scurt, ca să ne dăm seama cît de aspru pedepsește Dumnezeu mîndria la oameni, voi aduce înainte tot dumnezeieștile Scripturi, din care vedem cum a pedepsit Dumnezeu pentru mîndrie pe strămoșii noștri Adam și Eva.

Fratele: Dar ce mîndrie să fi avut strămoșii noștri Adam și Eva, Prea Cuvioase Părinte, căci eu știu că ei au fost pedepsiți de către Dumnezeu nu pentru mîndrie, ci pentru neascultare, fiindcă ei au călcat porunca lui Dumnezeu și au mîncat din pomul oprit!

Starețul: Să știi, frăția ta, frate Ioane, că strămoșii noștri Adam și Eva tot de mîndrie au bolit și au fost înșelați înainte de neascultare și călcarea poruncii, fiindcă primul semn al mîndriei este nesocotirea ascultării (Scara 23, 6-7).

Aceasta s-a văzut și la strămoșii noștri, cînd au defăimat ascultarea lui Dumnezeu și au călcat porunca Lui cea sfîntă. Pentru a le încerca ascultarea Dumnezeu le poruncise: „Din toți pomii raiului puteți mînca, numai din pomul cunoștinței binelui și al răului să nu mîncați, căci în ziua în care veți mînca din el, cu moarte veți muri" (Gen. 2, 17). Diavolul însă i-a îndemnat să mănînce din acest pom, zicînd, nu numai că nu vor muri, ci ca niște dumnezei se vor face ei, cunoscînd binele și răul (Gen. 3, 5). Iar ei, ascultînd de șarpe, au îndrăznit să calce porunca lui Dumnezeu și să mănînce din pomul oprit, închipuindu-și astfel, că și ei se vor face dumnezei! De aceea și dumnezeiescul Părinte Maxim Mărturisitorul zice: „Precum diavolul a căzut din pricina nălucirii, tot așa a făcut și pe Adam și pe Eva să-și nălucească mintea că vor fi în-

tocmai ca Dumnezeu, şi din pricina acestei năluciri să cadă" (Cuv. 65).

Vezi, deci, frate Ioane, că numai după ce au căzut strămoşii noştri şi şi-au închipuit în mintea lor că vor fi asemenea cu Dumnezeu, numai atunci au defăimat ascultarea Ziditorului lor, şi au călcat porunca Lui. Deci, să fim bine lămuriţi în această privinţă. Iar cum a pedepsit Dumnezeu mîndria şi călcarea lor de poruncă, ascultă frate Ioane: mai întîi, ei au moştenit îndoită moarte: moartea trupului şi moartea sufletului, adică mergerea sufletelor lor în iad. Al doilea, au fost izgoniţi din Raiul lui Dumnezeu. Al treilea, şi pămîntul a fost blestemat de Dumnezeu pentru greşeala lor. Şi al patrulea, au fost pedepsiţi de Dumnezeu şi Ziditorul lor, ca prin osteneală şi prin sudoarea frunţii să se hrănească pe pămînt, în toate zilele vieţii lor. Pămîntul să le rodească spini, la urmă să se întoarcă în pămîntul din care fuseseră făcuţi (Gen. 3, 18-19). Evei i-a dat apoi şi o îndoită pedeapsă, ca în dureri să nască fii şi întoarcerea ei să fie către bărbat, adică să fie supusă lui în toată vremea. Dar pedeapsa şi canonul cel mai mare a fost moartea cea duhovnicească, adică să stea în iad şi să se muncească timp de 5508 ani, adică pînă la venirea Răscumpărătorului şi Învierea din morţi a Noului Adam, HRISTOS.

Iată, frate Ioane, cît de aspră a fost pedeapsa lui Dumnezeu pentru păcatul mîndriei la neamul omenesc. Prin greşeala protopărinţilor noştri Adam şi Eva, întreg neamul omenesc a fost sub canon, pînă la venirea Domnului nostru Iisus Hristos, Care cu smerenia Lui cea nemăsurată şi cu ascultarea Lui pînă la moartea pe cruce, a tămăduit mîndria şi neascultarea lor şi a ridicat osînda morţii de la tot neamul omenesc.

Acestea să fie zise numai pentru pedeapsa păcatului mîndriei la strămoşii noştri Adam şi Eva, iar dacă voieşti să ştii despre pedeapsa acestui păcat şi la alţi oameni, citeşte în Sfînta Scriptură. Acolo vei vedea cum a pedepsit Dumnezeu pe fiii lui Israel (Deut. 1, 43-44), cum a pedepsit mîndria celor ce începuseră să zidească Turnul Babel (Gen. 11, 4), cum a pedepsit mîndria lui Nabucodonosor, împăratul Babilonului

(Daniil 4, 22), precum şi despre pedeapsa lui Manase împăratul (II Par. 25, 19). Şi încă în alte multe locuri din Sfînta Scriptură cea veche şi cea nouă vei afla cît de mult urăşte Dumnezeu pe oamenii care sînt mîndri.

Fratele: Am înteles deplin, Prea Cuvioase Părinte, cît de vătămător este păcatul mîndriei. De aceea, vă rog să-mi spuneţi: cum putem scăpa noi de primejdia cea mare a păcatului mîndriei?

Stareţul: Frate Ioane, cea mai mare faptă bună, care ne scapă pe noi de păcatul mîndriei, este smerenia!

Fratele: Dar ce este smerenia, Prea Cuvioase Părinte Stareţ?

Stareţul: De data aceasta, frate Ioane, mi-ai pus o întrebare foarte grea.

Fratele: Dar de ce este aşa de grea această întrebare, Prea Cuvioase Părinte?

Stareţul: Iată de ce, frate Ioane, fiindcă pe această prea înaltă virtute nu poate s-o arate luminat decît numai acel fericit om care a sporit mult în calea lui după Dumnezeu, şi care a terminat prin lucrare toată fapta bună. Căci această prea înaltă bunătate, adică smerenia, este o putere tainică pe care Dumnezeu o dă omului ca o încununare a tuturor faptelor celor bune, deci numai celor desăvîrşiţi! Ci eu, păcătosul şi molaticul, care nici nu am început vreo faptă bună pînă acum, cum să vorbesc şi să arăt ce este smerenia de care Dumnezeu învredniceşte numai pe cei desăvîrşiţi?

Fratele: Prea Cuvioase Părinte, dacă din lucrare ziceţi că nu puteţi să-mi spuneţi ce este smerenia, vă rog să-mi spuneţi măcar ceea ce ştiţi despre ea, din învăţăturile Sfinţilor Părinţi şi din dumnezeieştile Scripturi.

Stareţul: Dacă frăţia ta m-ai întrebat aşa, adică să spun ce ştiu despre smerenie de la Sfinţii Părinţi, în felul acesta mi-ai dat mie păcătosului o oarecare îndrăzneală ca să vorbesc măcar cît de puţin despre minunata şi prea înalta virtute a smereniei. Ascultă dar, frate Ioane, cîteva mărturii de la Sfinţii Părinţi despre fericita smerenie:

Sfîntul Isaac Sirul numește smerenia haină a dumnezeirii fiindcă Cuvîntul, cînd S-a întrupat, cu aceasta S-a îmbrăcat (Cuv. 20). Același lucru îl spune și dumnezeiescul Părinte Efrem Sirul despre smerenie, zicînd: „Smerita cugetare este îmbrăcăminte a lui Dumnezeu" (Cuv. 8). Sfîntul Ioan Scărarul numește smerenia comoară în vase de lut, și zice că nici un cuvînt nu poate lămuri pe deplin însușirile acestei comori duhovnicești (Scara 2, 25). Tot acest Sfînt și dumnezeiesc Părinte zice că smerita cugetare este un har fără de nume al sufletului, și că numai aceia care au cunoscut-o, din lucrare proprie, adică din trăire, aceia știu numele ei (Scara 4); că ea este o învățătură duhovnicească a lui Dumnezeu, și pe care cei cu vrednicie o primesc în cămara sufletului lor pe calea minții, iar în cuvinte, lucrul acesta este cu neputință de lămurit (Scara 41).

Ia aminte deci, frate Ioane, că dacă un așa de mare și dumnezeiesc Părinte ca Sfîntul Ioan Scărarul zice că smerenia nu poate fi lămurită prin cuvinte, atunci cum aș fi putut eu, păcătosul și nepriceputul să-ți spun frăției tale ce este smerenia? Totuși, din mărturiile acestor dumnezeiești Părinți, noi ne putem da seama într-o oarecare măsură cît de mare și neprețuită este virtutea cea prea înaltă și prea cinstită a smeritei cugetări. Și este bine să ne mulțumim cu înțelesul pe care Bunul Dumnezeu ni l-a descoperit prin sfinții Lui, despre bunătatea cea negrăită a smereniei și să nu iscodim cele ce sînt mai presus de noi, ca să nu ne alegem cu paguba în loc de folos, după cuvîntul dumnezeiescului Grigorie Teologul, care zice: „Că privirea la cele înalte fără de frîu, poate și în prăpastie să ne arunce pe noi" (Exaimeron).

Fratele: Prea Cuvioase Părinte, eu fiind om simplu și scurt la înțelegere, mi se pare că acești Sfinți Părinți vorbesc prea înalt și prea subțire despre smerenie. De aceea, Prea Cuvioase Părinte, vă rog, dacă se poate, să-mi spuneți despre smerenie cîteva învățături mai simple și mai aproape de înțelegerea mea.

Starețul: Frate Ioane, dacă mărturiile despre smerenie, de la acești trei Sfinți Părinți ți s-au părut prea grele și prea subțiri și dacă dorești învățături mai ușoare și mai pe înțeles despre smerenie, apoi citește în Pateric, îndeosebi capitolele 4 și 10, unde vei găsi între altele și acestea: Un frate a întrebat pe un bătrîn, zicînd: „Părinte, ce este smerenia?". Și a răspuns bătrînul, zicînd: „Smerenia este a se socoti omul pe sine mai nevrednic și mai păcătos decît toți și a fi supus tuturor". Și a întrebat fratele: „Cum este aceea a fi supus tuturor?". Zis-a bătrînul: „Să nu cauți să vezi păcatele străine, ci să-ți vezi păcatele și răutățile tale și neîncetat să te rogi lui Dumnezeu pentru iertarea ta" (Cap. 10, 13).

Iată, frate Ioane, o învățătură despre smerenie, destul de simplă și ușoară. Numai să ne ajute Dumnezeu să nu o uităm și să facem cum ne învață acest fericit bătrîn, adică să avem înaintea ochilor minții noastre, totdeauna, greutatea păcatelor noastre, să le plîngem pe ele și pe nimenea să nu osîndim.

Fratele: V-aș mai întreba ceva, Cuvioase Părinte, dacă nu vă supărați.

Starețul: Nu mă supăr, frate Ioane, întreabă tot ceea ce dorești.

Fratele: Prea Cuvioase Părinte, dar oare sfinții au avut smerenie?

Starețul: Acest lucru, frate Ioane, cred că este de prisos să-l mai întrebi. Dar fiindcă te-ai gîndit la ei, de la începutul lumii și pînă acum, pe lîngă celelalte fapte bune ale lor, au avut și smerenie. Fiindcă fără această mare virtute nimeni nu a putut dobîndi mîntuirea și nici nu este altă ușă, afară de cea a smereniei, prin care ar putea intra cineva în Împărăția Cerurilor. De aceea și Sfîntul Ioan Scărarul a numit smerenia: „Ușă a Împărăției Cerurilor" (Scara 25-23). Iar pentru întărirea celor spuse aici, voi aduce cîteva mărturii din Sfînta și dumnezeiasca Scriptură.

Să începem cu Sfîntul și Fericitul Patriarh Avraam: Aceasta a fost un mare sfînt și un mare prieten al lui Dumnezeu, pentru credința sa (15, 16). Căci așa de ascultător de Dumnezeu era el, încît la porunca Lui s-a grăbit să aducă jertfă pe singurul său fiu, pe Isaac (Gen. 22, 1-10). De aceea, pentru

credința sa cea dreaptă și pentru desăvîrșita ascultare, Dumnezeu l-a binecuvîntat ca neamul lui să se înmulțească pe pămînt ca stelele cerului și ca nisipul mării și printr-însul să se binecuvînteze toate popoarele pămîntului (Gen. 15, 5; 22, 16). Și de multe ori s-a învrednicit el să vorbească cu Dumnezeu și să-L întrebe despre pierzarea Sodomei și a Gomorei (Gen. 18, 23). Deci, învrednicindu-se de atîta har și binecuvîntări dumnezeiești, Prea Fericitul Patriarh Avraam nu s-a înălțat cu inima sa, ci cu mare smerenie se mărturisește înaintea lui Dumnezeu și se socoate că el este praf și cenușă (Gen. 18, 27).

Dar nu numai la Prea Fericitul Avraam vedem noi smerenie, ci și la urmașii lui. De pildă Isaac, fiul său, care arată multă smerenie și ascultare, ducînd pe umerii săi lemnele pe care trebuia să fie adus jertfă lui Dumnezeu (Gen. 7, 9). Și prin ascultare și smerenie a fost icoană a Fiului lui Dumnezeu, care a dus pe umeri lemnul Crucii cu care s-a adus jertfă de răscumpărare pentru tot neamul omenesc.

Multă smerenie vedem și la nepotul lui Avraam, la Fericitul Patriarh Iacob, văzătorul de taine dumnezeiești, care s-a numit și Israel, adică alesul lui Dumnezeu (Gen. 32, 24); căci și pe acesta îl auzim zicînd și smerindu-se că este nevrednic de îndurările și de binefacerile lui Dumnezeu (Gen. 32, 10). Smerenie mare vedem și la Iosif, cel prea frumos și prea înțelept. Căci fiind el vîndut rob de frații săi (Gen. 37, 27), nu li s-a împotrivit. Iar mai apoi, cînd a tîlcuit visul lui Faraon, nu s-a lăudat cu înțelepciunea și cu harul cel dat lui de la Dumnezeu, ci și-a zis: „Nu eu, ci Dumnezeu va da răspuns pentru liniștea lui Faraon" (Gen. 41, 16). Iar cînd Dumnezeu l-a ridicat pe el la mare slavă și l-a pus mai mare peste toată țara Egiptului și cînd frații lui, cei ce-l vînduseră au venit să cumpere grîu, el nu numai că nu s-a mîndrit și nici nu s-a răzbunat cu răutate împotriva lor, ci i-a primit cu mare dragoste și cu mari daruri i-a bucurat (Gen. 35, 1-18). Mare smerenie a avut și mult minunatul și încercatul Iov, care văzînd pe Dumnezeu, se numește pe sine pămînt și cenușă (Iov 42, 5-6). Smerenie mai vedem și la Moisi, care s-a învrednicit să-L vadă

pe Dumnezeu în pară de foc, cum ardea rugul și nu se mistuia și care a fost trimis să scoată din robia lui Faraon pe poporul lui Israel, iar el, pentru vederea lui Dumnezeu și pentru chemarea și alegerea sa, nu s-a înălțat cu mintea, ci socotindu-se cu totul nevrednic de o chemare ca aceasta, zice cu smerenie: „Cine sînt eu, ca să mă duc la Faraon, regele Egiptului și să scot din robie pe fiii lui Israel?". Ba își spune și neputința sa înaintea lui Dumnezeu, zicînd că el este gîngav și neîndemînatic pentru o slujbă așa de mare (Ex. 3, 11; 4, 10), și se roagă lui Dumnezeu ca să trimită pe altul în locul lui. Mare smerenie vedem și la cei trei tineri care au fost robiți la Babilon împreună cu Proorocul Daniil și cu poporul lui Israel. Aceștia, deși erau din neam împărătesc, petreceau în înfrînare și feciorie și se hrăneau numai cu semințe (Daniil 1, 16). Iar cînd au văzut prea slăvita minune făcută de Dumnezeu cu ei, păzindu-i nevătămați de foc, în mijlocul cuptorului ars de șapte ori (Daniil 1, 19), nu s-au înălțat cu mintea pentru această prea slăvită minune și izbăvire, ci cu mare smerenie se socoteau de rușine și de ocară și nevrednici a-și deschide gura și a lăuda pe Dumnezeu, precum este scris: „Și acum, nu este nouă a deschide gura; rușine și ocară ne-am făcut robilor Tăi și celor ce Te cinstesc pe Tine"; apoi, rugîndu-se, zic: „Cu umilință și cu duh plecat să fim primiți" (Cîntarea celor trei tineri 1, 9-15). Tot așa vedem mare smerenie și la Sfîntul și dreptul Ghedeon, care fiind trimis de către Dumnezeu, prin înger, să izbăvească pe Israel din mîinile Madianiților, zice către înger: „Doamne, cum să mîntuiesc eu pe Israel? Iată, neamul meu este cel mai sărac din neamul lui Manase, iară eu sînt cel mai mic în casa tatălui meu" (Jud. 6, 15). De asemenea, Sfîntul și dumnezeiescul împărat și Prooroc David, cu mare smerenie se defăima pe sine, numindu-se dobitoc și vierme, zicînd: „Iar eu sînt dobitoc înaintea Ta" (Ps. 72, 22); iar în alt loc: „Eu sînt vierme, și nu om, ocara oamenilor și defăimarea norodului" (Ps. 21, 6). Tot așa și fiul lui David, vestitul și înțeleptul Solomon, se smerește pe sine în fața lui Dumnezeu, zicînd: „Copil mic și prost, numindu-se

pe sine" (Împ. 3, 7). Aşa, marele Prooroc şi rîvnitor al lui Dumnezeu, Ilie Tezviteanul, cel care sufla cu foc, cel care prin rugăciunea lui fierbinte a încuiat cerul ca să nu dea ploaie timp de trei ani şi jumătate (Lc. 4, 85) şi tot prin rugăciune şi jertfă a descuiat cerul şi a căzut ploaie pe pămînt (III Împ. 18, 41-46); care de trei ori a coborît foc din cer (III Împ. 5, 18, 38); care cu rugăciune a înviat morţii (III Împ. 17, 19); care a despărţit apa Iordanului cu cojocul său (IV Împ. 2, 8) şi care s-a ridicat spre cer cu căruţa şi cu cai de foc; acesta, după atîtea isprăvi, cu mare smerenie se ruga lui Dumnezeu, şi zicea: „Destul îmi este mie Doamne, acum! Ia sufletul meu de la mine, că eu nu sînt mai bun decît părinţii mei" (III Împ. 19, 4). Tot aşa, Iosie, împăratul lui Israel, despre care dumnezeiasca Scriptură spune că a făcut fapte bune şi plăcute lui Dumnezeu şi că în toate a umblat pe calea lui David, tatăl său, neabătîndu-se nici la dreapta, nici la stînga (IV Împ. 1, 2), şi acesta vedem că s-a smerit foarte înaintea lui Dumnezeu pentru care a şi primit făgăduinţa de pace şi blagoslovenie de la Domnul (IV Împ. 22, 29). Smerenie mare a avut şi Sfîntul Prooroc Isaia, acesta învrednicindu-se a vedea slava lui Dumnezeu şi pe Serafimii care stăteau înaintea Lui, nu s-a înălţat cu inima, pentru aceste mari şi prea slăvite descoperiri, ci foarte s-a smerit pe sine şi cu multă spăimîntare, a zis: „Vai mie, că sînt pierdut! Că eu om fiind şi buze spurcate avînd şi locuind în mijlocul unui popor cu buze necurate, am văzut pe Domnul Savaot!" (Is. 6, 5).

Şi Proorocul Ieremia, cel ales de Dumnezeu şi sfinţit Prooroc din pîntecele maicii sale, a arătat mare smerenie cînd a zis către Dumnezeu: „O, Doamne, Dumnezeul meu, eu nu ştiu să vorbesc pentru că sînt tînăr" (Ier. 1, 6). Cu mare smerenie a fost împodobit şi Daniil Proorocul, bărbatul doririlor, cel plin de darul lui Dumnezeu. Căci fiind întrebat de Nabucodonosor, împăratul Babilonului, dacă este în stare să facă cunoscut visul pe care-l visase şi totodată să-i spună şi tîlcuirea lui, el, după ce a spus împăratului visul şi tîlcuirea lui, a zis cu mare smerenie: „Şi mie nu prin înţelepciunea care este

întru mine mai mult decît la toţi cei vii, mi s-a descoperit taina aceasta, ci ca să fie dat pe faţă împăratului tîlcuirea şi să poţi cunoaşte gîndurile inimii tale" (Daniil 2, 30). Iarăşi cu covîrşire vedem mare smerenie la cel ce a fost vîrful Proorocilor, Marele Mergător Înainte şi Botezătorul lui Hristos care, după însăşi mărturia Domnului, este cel mai mare om născut din femeie şi mai mult decît Prooroc (Mt. 11, 9-11). Acesta, pe cît a covîrşit cu darul lui Dumnezeu şi cu sfinţenia vieţii sale pe ceilalţi Prooroci şi drepţi, pe atît mai mare smerenie a arătat în faţa oamenilor şi a lui Dumnezeu. Căci celor ce veneau la el să se boteze, le spune, micşorîndu-se: „Eu vă botez pe voi cu apă, spre pocăinţă, dar Cel ce vine după mine este mai mare decît mine şi eu nu sînt vrednic să-I dezleg cureaua încălţămintei Lui" (Mt. 3, 11).

Vezi cît de mare este smerenia Sfîntului şi dumnezeiescului Înaintemergător şi Botezător al Domnului Hristos? Nici o slugă, oricît de netrebnică ar fi ea şi oricît de nebăgată în seamă ar fi de stăpînul ei, tot se va socoti pe sine că va putea face măcar atîta lucru, adică să dezlege cureaua încălţămintei lui, adică să slujească stăpînului său, cînd ar vrea el să se descalţe de încălţămintele sale. Dar dumnezeiescul şi marele acesta Prooroc Ioan, nici pe această smerită slujbă nu se socotea vrednic să o facă stăpînului său, Hristos. Cu adevărat, unde darul a prisosit, acolo şi smerenia mai tare s-a înmulţit.

În legea darului, cine nu se va minuna de smerenia prea mare a fericitului şi prea lăudatului Apostol Pavel, vasul alegerii (Fapte 9, 15), care s-a ostenit mai mult decît toţi Apostolii şi a fost răpit pînă la al treilea Cer? (II Cor. 12, 32). Căci după atîtea mari vedenii, îl vedem pe el smerindu-se şi zicînd: „Eu sînt mai-micul Apostolilor şi nu sînt vrednic de a mă chema Apostol" (I Cor. 15, 9). Altădată se numeşte pe sine gunoi netrebnic: „...ca nişte gunoi m-am făcut lumii" (I Cor. 4, 13); iar altădată a zis: „Hristos Iisus a venit în lume să mîntuiască pe cei păcătoşi, dintre care cel dintîi sînt eu" (I Tim. 1, 15).

Vezi, frate Ioane, pe cît a fost marele Pavel mai înalt cu înţelepciunea şi cu ostenelile decît ceilalţi Apostoli, pe atît a

fost şi mai adînc cu smerenia minţii sale. Dar, frate Ioane, după ce am adus aceste mărturii ale Scripturii despre smerenia unor sfinţi, cred că e bine şi de mare folos să îndrăznim a zice ceva şi despre smerenia cea prea înaltă a împărătesei tuturor sfinţilor, adică despre smerenia Prea Curatei şi Pururea Fecioarei Maria. Dar mai întîi cred că este bine a cugeta dacă mai este cineva între zidirile cele cuvîntătoare ale oamenilor şi ale îngerilor, care să se fi învrednicit cu atîtea daruri mari şi duhovniceşti ca Prea Curata şi Prea Sfînta Fecioară Maria. Cu adevărat, nici una din zidirile lui Dumnezeu cele pămînteşti şi cele cereşti nu a ajuns la atîta slavă şi dar ca Prea Sfînta şi Prea Curata Maica Domnului. Despre dînsa Dumnezeu mai înainte a vestit strămoşilor noştri Adam şi Eva şi umbros le-a arătat lor că prin ea va veni mîntuirea şi se va zdrobi capul şarpelui (Gen. 3, 15). Duhul Sfînt, prin gura marelui Prooroc Isaia, a arătat pe ea că va fi Fecioară care va naşte pe Emanuil (Is. 7, 14); pe ea a arătat-o Duhul Sfînt că şade ca o Împărăteasă prea înfrumuseţată şi prea împodobită cu daruri de-a dreapta lui Dumnezeu (Ps. 45, 10). Ei i s-a închinat şi pe ea a heretisit-o Elisaveta, maica dumnezeiescului Ioan Proorocul, Înaintemergătorul şi Botezătorul Domnului nostru Iisus Hristos, numind-o Maică a Domnului (Lc. 1, 28; 1, 40).

Ea este Maica şi Fecioara cea cu totul fără prihană, pe care o vor ferici toate neamurile (Lc. 1, 48-49); ea este aceea care a aflat har de la Dumnezeu (Lc. 1, 30). Despre ea s-a proorocit că va rămîne şi după naştere Fecioară (Iez. 44, 12). Ea s-a învrednicit de cea mai mare cinste dintre toate zidirile lui Dumnezeu, fiind numită de către Biserica cea dreptmăritoare: „Născătoare de Dumnezeu", fiindcă Cel ce S-a născut din ea a fost chiar cu adevărat şi Dumnezeu şi Om. Pe dînsa o laudă toată Biserica lui Dumnezeu şi o numeşte: „Mai cinstită decît Heruvimii şi mai slăvită fără de asemănare decît Serafimii". Această prea slăvită cinste a primit-o Prea Curata şi Prea Sfînta Fecioară Maria, căci prin ea a lucrat Dumnezeu Taina cea din veac ascunsă şi de îngeri neştiută a mîntuirii neamului omenesc şi prin ea s-a făcut cea mai strînsă unire a lui Dumnezeu cu oamenii. Nu unirea cea după har, nici cea după voire, ci unirea cea mai înaltă şi mai desăvîrşită, adică unirea cea după Ipostasul Cuvîntului lui Dumnezeu cu Ipostasul firii omeneşti.

Deci vezi, fratele meu, de cîte daruri şi de cîtă cinste s-a învrednicit de la Dumnezeu Prea Sfînta şi Prea Curata Fecioară Maria. Şi acum se naşte întrebarea: „Care a fost pricina acestei slave şi vrednicii?". Oare fecioria ei cea prea curată? Oare bunul neam împărătesc al lui David din care se trăgea ea? Oare sfinţenia vieţii ei, căci petrecea pururea în rugăciuni şi în înfrînare şi în cugetarea dumnezeieştilor Scripturi? Oare petrecerea ei cea îngerească pe care a avut-o în Sfînta Sfintelor timp de 12 ani? Oare numai pentru aceste virtuţi a fost ea aleasă de Dumnezeu dintre toate neamurile? NU! Cu adevărat nu! Bune au fost toate aceste virtuţi ale Prea Curatei Fecioare şi vrednice de laudă la Dumnezeu şi la oameni. Dar să ştii şi bine să fii încredinţat că cea mai mare şi cea mai sfîntă virtute pe care o purta Prea Curata Fecioară în inima sa a fost piatra cea scumpă şi nepreţuită a smeritei cugetări. Că smerenia ei a fost mai mult decît toate celelalte virtuţi, pricina alegerii şi chemării ei. Şi o putem înţelege din însăşi proorocia Prea Sfintei Fecioare, care a zis prin Duhul Sfînt: „...că a căutat Dumnezeu spre smerenia roabei Sale, şi iată de acum mă vor ferici toate neamurile. Că mi-a făcut mie mărire Cel Puternic şi Sfînt fie numele Lui" (Lc. 1, 48-49).

Această mare smerenie a Sfintei şi Prea Curatei Fecioare Maria o vedem şi în faţa Arhanghelului Gavriil, unde ea se numeşte pe sine „roabă", cu toate că înţelesese din cele ce i se binevestiseră, că a aflat har de la Dumnezeu, că este binecuvîntată între femei şi plină de harul lui Dumnezeu, şi că Pruncul ce se va naşte dintr-însa se va chema Fiul lui Dumnezeu (Lc. 28, 35).

Cu toate aceste înalte binevestiri şi heretisiri ale Arhanghelului, ea nu s-a înălţat cu inima, ci cu smerenie a zis către înger: „Iată roaba Domnului, fie mie după cuvîntul Tău" (Lc. 1, 38).

Aşadar, frate Ioane, încă odată îţi fac aducere aminte ca să înţelegi şi să ştii bine că cea mai înaltă virtute care a împodobit viaţa Prea Sfintei şi Prea Curatei Fecioarei Maria, a fost smerenia. Pentru smerenia ei cea prea mare, a căutat spre ea Bunul Dumnezeu şi a ales-o să fie Maica Fiului Său Celui de o Fiinţă şi o Slavă cu El. Cu adevărat, unde a fost adîncime mare şi smerenie, acolo a prisosit şi înălţimea prea slăvită de Har. Căci pe cît inima Prea Curatei Sfintei Fecioare a fost mai adîncă cu smerenia, pe atît mai mult s-a înălţat în ea harul lui Dumnezeu, ca să plinească cuvîntul, care zice: „În inima adîncă se va înălţa Dumnezeu" (Ps. 63, 7).

Iată, frate Ioane, că din cele de pînă aici ţi-am arătat cîteva mărturii, la întrebarea frăţiei tale, ca să ştii că toţi sfinţii şi drepţii lui Dumnezeu, precum şi împărăteasa tuturor sfinţilor, Prea Sfînta şi Prea Curata Maica Domnului, pe lîngă toate celelalte fapte bune ale lor, s-au împodobit precum cu o cunună nepreţuită cu smerenia cea prea înaltă şi prea cinstită, şi prin ea au dobîndit de la Dumnezeu harul şi mila, în viaţa cea de aici şi în cea fără margini.

Fratele: Prea Cuvioase Părinte, dar despre smerenia Domnului nostru Iisus Hristos nu vreţi să-mi spuneţi nimic?

Stareţul: Despre smerenia Domnului şi Mîntuitorului nostru Iisus Hristos cea nemăsurată, frate Ioane, nimenea nu poate avea îndeajuns cuvînt spre a vorbi, fiindcă smerenia Lui a întrecut cu covîrşire pe a tuturor sfinţilor. Însă cu toate că noi, păcătoşii, nu putem socoti adîncimea acestei smerenii, deoarece ea covîrşeşte toată mintea, totuşi, voi aduce cîteva mărturii din dumnezeiasca Scriptură despre aceasta şi voi spune cît de puţin, în loc de cît ar trebui să spun.

Mai întîi să auzim ce spune marele Apostol Pavel despre pogorîrea lui Dumnezeu pînă la firea omenească: „La plinirea vremii, Dumnezeu a trimis pe Fiul Său Unul Născut, Carele S-a născut din femeie Fecioară şi a fost supus sub lege" (Gal. 4, 4). Tot despre smerenia Domnului, zice Scriptura: „Că a luat asupra Sa neputinţele noastre cele fireşti şi neprihănite, precum sînt: foamea, setea, osteneala, durerea, lacrima, stricăciunea, teama de moarte, frica, înfrînarea, sudoarea, picăturile de sînge, ajutorul de la îngeri pentru neputinţele firii". Apoi El S-a născut în mare smerenie (2, 46-47); a fost supus părinţilor Săi (Lc. 2, 31); a fost sărac de cele materiale pe pămînt, precum singur zice: „Vulpile au vizuini şi păsările cerului cuiburi, dar Fiul Omului nu are unde să-Şi plece capul" (Mt. 8, 20; Lc. 8, 3). Din smerenia Sa nemăsurată, El a spălat picioarele ucenicilor Săi (In. 5, 41; 6, 15), apoi S-a supus rînduielilor religioase ale legii vechi şi neavînd trebuinţă de pocăinţă a primit botezul pocăinţei de la Ioan, în Iordan; S-a supus legilor celor omeneşti, plătind dajdie şi S-a supus lui Dumnezeu, făcînd întru toate voia Lui. S-a dat de bunăvoie la suferinţă (In. 5, 30; 6, 38; 8, 27; 14, 51). S-a lăsat defăimat (Ps. 21, 6); a murit cu moarte de ocară (Mt. 27, 38), a fost dispreţuit de oameni din cauza smereniei Sale (Mt. 13, 54); S-a smerit pe Sine pînă la moarte, iar moartea I-a fost pe Cruce (Filip. 2, 8).

Iată, frate Ioane, că ţi-am adus înainte cîteva din multele mărturii ale dumnezeieştii Scripturi, despre smerenia cea prea înaltă şi nemăsurată a Domnului şi Mîntuitorului nostru Iisus Hristos. Deci dacă Stăpînul şi Ziditorul nostru S-a smerit aşa de mult pentru noi şi pentru a noastră mîntuire, oare cîtă smerenie ne trebuie nouă, păcătoşilor, care sîntem praf şi cenuşă şi care în toată vremea supărăm pe Prea Bunul Dumnezeu cu păcatele şi răutăţile noastre? Şi cîtă nebunie este în mintea noastră cînd noi, viermi împuţiţi, ne socotim că sîntem ceva şi umblăm cu capul în nori, necugetînd la nimicnicia firii noastre cea schimbăcioasă şi cea stricăcioasă, care trece ca iarba şi ca umbra şi se risipeşte ca fumul, şi puţina vreme a veacului de acum!

Fratele: Vă mulţumesc, Prea Cuvioase Părinte, cu toată recunoştinţa că aţi avut marea bunăvoinţă să-mi aduceţi atîtea mărturii despre smerenia cea prea înaltă a Prea Curatei şi Prea Sfintei Fecioare Maria, precum şi despre smerenia cea mare a sfinţilor şi aleşilor lui Dumnezeu. Dar să mă iertaţi dacă vă mai întreb ceva.

Starețul: Întreabă, frate Ioane, și-ți voi spune ce-mi va dărui Bunul Dumnezeu prin minte.

Fratele: Aș vrea să știu, Prea Cuvioase Părinte, cum se naște smerenia în sufletul omului și care sînt pricinile care ne duc pe noi la smerenie?

Starețul: După mărturia Sfinților Părinți, frate Ioane, smerenia are mai multe mame: unii din ei au înțeles că smerenia se naște din adevărata cunoștință de sine, altul a zis că smerenia se naște din cugetarea la moarte și la înfricoșata Judecată. Sfîntul Ioan Scărarul spune că drumul spre smerenie este osteneala trupească, ascultarea și dreptatea inimii (Scara 25, 62), iar Sfîntul Isaac Sirul zice că smerenia se naște din scîrbe și din întristare (Cuv. 58). Tot Sfîntul Isaac Sirul zice că smerenia se naște din frica lui Dumnezeu (Cuv. 58) sau din ispite, din părăsirea lui Dumnezeu, din războaiele cele iuți ale firii și ale dracilor și din rugăciunea cea multă (Cuv. 21).

Așadar, frate Ioane, precum vezi din mărturiile acestor Sfinți și dumnezeiești Părinți, pricinile din care se naște smerenia sînt mai multe. De aceea am zis mai sus, că smerenia are mai multe mame. Iar dacă vei întreba și despre tatăl smereniei, ea îți va răspunde că nu-l vei cunoaște, pînă ce nu vei agonisi pe Dumnezeu întru tine (Scara 25, 69).

Fratele: Prea Cuvioase Părinte, am înțeles că smerenia se naște din cunoașterea de sine, din ascultare, din frica lui Dumnezeu, din războaiele cele iuți ale firii, din ispite, din scîrbe, din întristare, din războaiele cele de la draci, și din multa rugăciune, dar fiindcă ați spus că nimeni nu va ajunge la fericirea de a agonisi pe Dumnezeu în sufletul său, eu am rămas tot nedumerit și tot nu știu cine este adevăratul născător al smereniei?

Starețul: Cînd Sfinții Părinți, frate Ioane, ne-au spus că numai cel ce are pe Dumnezeu în sufletul său, poate cunoaște pe adevăratul născător al smereniei, au vrut să ne arate că numai cei desăvîrșiți pot ajunge la lucrul acesta de a cunoaște pe adevăratul născător al smereniei și nu noi care avem dinți de lapte în cele duhovnicești. Nouă ne este de ajuns să ascultăm învățăturile Sfinților Părinți și să ne silim a lucra cu multă răbdare virtuțile care, precum am văzut, ne duc pe noi la virtutea cea înaltă a smeritei cugetări, iar pe cele mai înalte decît noi să le lăsăm celor mai înalți cu vîrsta în cele duhovnicești.

Fratele: Mi-ați spus mai înainte, Prea Cuvioase Părinte, și am înțeles din cele de pînă acum, că smerenia este cea mai mare faptă bună care ne scapă pe noi de păcatul mîndriei. Dar, oare smerenia mai aduce și alte foloase omului?

Starețul: Să știi, frate Ioane, că așa de multe sînt foloasele smereniei, că este cu neputință a vorbi de ele în puține cuvinte. Totuși, din cele ce-mi aduc aminte, voi încerca măcar în parte să răspund la întrebarea frăției tale.

Smerenia este așa de mare, încît singură numai, și fără altă virtute, ne poate deschide porțile Împărăției Cerurilor, precum este scris: „Pocăința ridică pe cel căzut, plînsul lovește în Porțile Cerului, iar sfînta smerenie le deschide" (Scara 25, 16). Smerenia este singura faptă bună care nu poate fi imitată de draci (Scara 17). Ea este izvorul defăimării de sine, care păzește pe om să nu cadă (Scara 17). Smerenia, frate Ioane, are puterea să izbăvească pe om de urgia cea dreaptă a lui Dumnezeu, căci este scris: „Inima înfrînată și smerită Dumnezeu nu o va urgisi" (Ps. 50, 18). Smerenia are putere să adune inima noastră în frica de Dumnezeu și să nu o lase să zboare cu trufia cea pierzătoare (Sf. Isaac Sirul, Cuv. 31).

Să mai știi, frate Ioane, că din toate faptele mîntuitoare pe care le lucrează omul, smerenia și dragostea sînt cele mai plăcute jertfe înaintea lui Dumnezeu. Lucrul acesta îl înțelegem și mai limpede din dumnezeiasca Scriptură, care zice: „Omule, ți-am arătat ce este bun și ceea ce cere Dumnezeu de la tine: dreptate, iubire și milostivire și cu smerenie să mergi înaintea Domnului Dumnezeului Tău" (Miheia 6, 8). De asemenea, să nu uităm că smerenia și lacrimile cele multe sînt de mare trebuință celui ce se află în slujba lui Dumnezeu, precum ne învață marele Apostol Pavel, că el însuși a slujit Domnului cu toată smerenia, cu multe lacrimi și ispite care i-au venit lui din pricina uneltirilor iudeilor (Fapte 20, 19). De asemenea, să mai știi, frate

Ioane, că smerenia este haina cea prea aleasă și scumpă cu care trebuiau să se îmbrace sfinții și aleșii lui Dumnezeu (Col. 3, 12).

Smerenia este scara sfîntă și dumnezeiască pe care se pogoară privirea lui Dumnezeu spre om, precum este scris: „Spre cine voi căuta, fără numai spre cel smerit și blînd, care se cutremură de cuvintele Mele?". Smerenia are putere să ducă la Dumnezeu cuvintele noastre și să pogoare de la El iertarea păcatelor noastre. Vedem aceasta la toți cei ce au greșit lui Dumnezeu și apoi cu smerenie s-au pocăit, dar cea mai grăitoare mărturie ne-o dă împăratul Manase, care păcătuise mai mult decît mulți oameni din acea vreme și spurcase toată Biserica lui Dumnezeu, iar slujbele cele sfinte ce se făceau spre slava lui Dumnezeu le batjocorise cu închinarea la idoli! De ar fi postit toată lumea pentru el, și tot nu ar fi putut ispăși fărădelegile lui. Dar fiindcă el s-a smerit foarte tare înaintea lui Dumnezeu, Dumnezeu l-a auzit și i-a ascultat rugăciunea, aducîndu-l iarăși din robie la Ierusalim (Paralip. II. 33, 12-13).

Smerenia a slobozit pe Roboam de mînia Domnului, care venea peste sine și peste tot poporul (III Împ. 21, 10). Tot așa împăratul Ahav, care mîniase pe Dumnezeu cu nelegiuirile sale, numai prin smerenie a scăpat de urgia Domnului. Pentru că zice Dumnezeu către Ilie Tezviteanul: „Vezi cum s-a smerit Ahav înaintea Mea? De aceea nu voi mai aduce necazuri în vremea lui, ci în zilele fiului său, voi aduce necazurile peste casa lui" (III Împ. 21, 29).

Așadar, cei ce au smerenie, sînt izbăviți de multe primejdii. Aceasta o putem înțelege din cuvintele: „Dumnezeu smerește pe cei mîndri și mîndria lor îi mîntuiește pe cei ce pleacă ochii lor la pămînt" (In. 22, 29). Cei ce au smerenie se înalță în Dumnezeu, căci este scris: „Smeriți-vă sub mîna cea tare a lui Dumnezeu, ca să vă înalțe la vreme" (I Petru 1, 5-6). Smerenia este învățătura de la Dumnezeu, deoarece este scris că „...oriunde intră mîndria, intră și ocara, iar gura smeritului cugetă înțelepciune" (Prov. 11, 12). Cei smeriți sînt moștenitorii Împărăției Cerurilor, căci zice Domnul: „Fericiți cei

săraci cu duhul, că a acelora este Împărăția Cerurilor" (Mt. 5, 3). Celor smeriți le dă Dumnezeu dar, precum scrie: „Dumnezeu mîndrilor le stă împotrivă, iar celor smeriți le dă dar" (Isaac 4, 6).

Smerenia în vremea sfîrșitului nostru, poate înlocui toată fapta bună și singură poate să mîntuiască pe om! Acest lucru îl arată și un sfînt în Filocalia, cînd zice: „Îți spun un cuvînt străin și să nu te minunezi. Chiar dacă nu ai dobîndit lipsa de patimi, pentru obișnuința care te stăpînește, dacă te afli în vremea ieșirii întru adîncul smereniei, te vei înălța nu mai puțin ca cel fără de patimi, mai presus de nori. Căci deși comoara celor nepătimitori s-a adunat din toate virtuțile, picătura prețioasă a smereniei este mai de preț decît toate. Ea nu prilejuiește numai împăcarea cu Dumnezeu celui ce o are, ci și intrarea împreună cu cei aleși în lăcașurile cele de nuntă ale Împărăției Sale" (Teogn. 62).

Acest lucru îl întărește și un Cuvios Părinte al Patericului, zicînd: „Fiilor, să știți că smerenia pe mulți, fără de nici o osteneală, i-a mîntuit" (Cuv. 4). Smerenia a îndreptat pe vameșul numai prin cîteva cuvinte (Lc. 18, 14), pe fiul cel risipitor l-a îmbrăcat cu haina cea dintîi (Lc. 15, 22), pe tîlharul cel de pe cruce l-a băgat în Rai mai înainte de toți drepții și sfinții (Lc. 23, 42). Smereniei îi urmează de-a pururi mila lui Dumnezeu, după cum arată aceasta dumnezeiescul Părinte Isaac Sirul, zicînd: „Precum umbra urmează trupului, așa smeritei cugetări, mila lui Dumnezeu" (Cuv. 19). Același Sfînt Părinte zice: „Mulți au căpătat mîntuirea sufletului fără să aibă darul prorociei, fără să aibă semne și minuni, fără să aibă vedenii și fără să vadă îngeri. Dar fără smerenie, nimenea nu va intra în cămara cea cerească" (Cuv. 25).

Să mai știi și aceasta, frate Ioane, că cei smeriți cugetători, fiindcă sînt prieteni ai lui Dumnezeu, nu îngăduie Dumnezeu ca ei să fie ispitiți peste puterile lor. Despre acest lucru ne învață același Părinte Isaac Sirul, zicînd: „Ispitele cele de toiagul cel duhovnicesc se fac spre sporirea și creșterea sufletului, iar ispitele cele prin care se cearcă și se iscusește sufletul

celor smeriţi sînt acestea: lenevirea, tulburarea minţii, părerea neputinţei trupeşti, împuţinarea nădejdii, întunecarea gîndurilor, lipsirea ajutorului celui omenesc, lipsirea celor de trebuinţă trupeşti şi cele asemenea acestora. Din ispiteala aceasta cîştigă omul suflet părăsit şi neajutorat şi inimă zdrobită întru smerenie multă. Şi dacă din acestea se ispăşeşte cineva, a venit spre dorinţa Celui ce l-a zidit. Ci acestea sînt amestecate, mîngîierea şi nădejdile, lumina şi întunericul, războaiele şi sprijinirile şi în scurt a zice, strîmtorarea şi răsfăţarea. Şi acesta este semnul sporirii omului, prin ajutorul lui Dumnezeu" (Cuv. 46).

Fratele: Prea Cuvioase Părinte, dar peste care dintre cei mîndri nu vin ispitele?

Stareţul: Ispitele pe care le îngăduie Dumnezeu, frate Ioane, să vie peste cei mîndri sînt mult mai multe şi mai grele decît ispitele care vin peste cei smeriţi. Şi ca să cunoşti acestea, ascultă pe acelaşi Părinte Isaac Sirul, care zice aşa: „Iar ispitele cele ce se fac din slobozenia lui Dumnezeu asupra celor ce sînt fără ruşine şi care se înalţă întru cugetele lor sînt: ispitele cele arătate ale dracilor şi care sînt mai presus de hotarele sufletului: lipsirea puterii, a înţelepciunii care este întru dînşii, simţirea iute a cugetării curviei care este slobozită asupra lor spre smerenia înălţării lor, mînierea degrabă, dorinţa de a-şi împlini voia proprie, mustrarea în cuvinte, cearta, dispreţuirea, desăvîrşita rătăcire a minţii, hula împotriva numelui lui Dumnezeu, gînduri nebune care te fac să rîzi cînd ar trebui să plîngi, defăimarea din partea oamenilor, pierzarea cinstei lor, a fi ruşinat şi batjocorit de draci în multe feluri, pe faţă şi în ascuns; dorul de a se amesteca cu lumea şi de a se întoarce la ea; vorbitul şi bîrfirea nebunească la fiecare pas; a găsi întru sine mereu prooroci mincinoşi, a făgădui multe peste puterile sale.

Acestea sînt ispitele cele sufleteşti. Iar întru cele trupeşti, li se întîmplă acestea: întîmplări dureroase de care nu mai pot scăpa; împletiri şi întîmplări de-a pururi cu oamenii răi şi fără de Dumnezeu; cad în mîinile oamenilor răi, care îi chinuiesc; inima lor se porneşte adesea să bată din frica lui Dumnezeu

fără pricină şi neaşteptat; adeseori cade năpraznica frică peste ei; cad ,de asemenea, de pe stînci şi de pe locuri înalte spre zdrobirea trupului lor, sînt lipsiţi de orice sprijin al inimii prin puterea dumnezeiască şi prin nădejdea credinţei lor. Şi ca să zic în scurt, toate cîte sînt cu neputinţă şi mai presus de putere, toate acestea vin asupra lor, şi toate cîte s-au înşirat aici, sînt felurile ispitelor mîndriei" (Cuv. 46).

Iată, frate Ioane, cu mila şi ajutorul lui Dumnezeu ţi-am adus aici puţine mărturii din dumnezeiasca Scriptură şi de la Sfinţii Părinţi, despre foloasele cele mari ale smereniei, din care se vede că cei care îşi petrec viaţa în smerenie nu au nici ispite aşa de mari şi de grele ca vrăjmaşii lui Dumnezeu, ce sînt mîndri şi trufaşi. De aceea, fratele meu, noi păcătoşii sîntem datori să rugăm neîncetat pe Bunul Dumnezeu să ne învrednicească şi pe noi cu darul smereniei, ca pînă la cea de pe urmă suflare să păşim pe calea celor smeriţi cugetători. Căci numai calea smereniei este lină şi liniştită şi cu odihnă sufletească în veacul cel de acum. Acest lucru ne învaţă pe noi Domnul Dumnezeul şi Mîntuitorul nostru Iisus Hristos, zicînd: „Luaţi jugul Meu asupra voastră şi învăţaţi-vă de la Mine, că sînt blînd şi smerit cu inima şi veţi afla odihnă sufletelor voastre" (Mt. 11, 29).

Fratele: Vă mai rog, Prea Cuvioase Părinte, încă un lucru, dacă nu vă fac prea mult necaz.

Stareţul: Spune, frate Ioane, ceea ce ai de gînd să spui.

Fratele: Mi-aduc aminte, Prea Cuvioase Părinte, că v-am auzit cîndva spunînd că alt lucru este smerenia şi altul cunoştinţa de sine. De aceea, tare mult v-aş ruga să-mi spuneţi, dacă mai aveţi vreme, ce deosebire este între cunoştinţa de sine şi smerenie, deoarece mie mi se pare că ele sînt acelaşi lucru.

Stareţul: Fiindcă ţi-ai adus aminte şi de acest lucru, apoi să ştii că nu este acelaşi lucru cunoştinţa de sine cu smerenia, ci ea este numai o treaptă a smereniei. Ca să înţelegi acest lucru şi mai bine ascultă-l pe Sfîntul Isaac Sirul, care zice: „Nu tot cel domol din fire sau înţelegător sau blînd, a şi ajuns la treapta smeritei cugetări. Dar nici cel ce se află în pomenirea

căderilor sale și a greșalelor sale și se crede smerit cu cugetul și își aduce aminte de ele, pînă ce nu își zdrobește inima și nu-și pogoară inima și mintea din cugetările mîndriei, nu-l vom socoti smerit cugetător, măcar că și lucrul acesta este vrednic de laudă. Căci încă are gîndul mîndriei și nu a cîștigat smerenia, ci prin meșteșugire se apropie de ea. Ci smerit cugetător într-adevăr este acela care are întru sine ascuns ceva vrednic de mîndrie și totuși nu se mîndrește, ci se socoate pe sine pămînt și țărînă și cenușă".

Așadar, frate Ioane, precum vezi, alta este smerenia și alta cunoștința de sine. Cel ce a ajuns să-și cunoască păcatele sale și neputințele sale, acela se smerește întru păcatele și neputințele sale. Iar aceasta nu este smerenie, ci cunoștința de sine! Pe cînd cel cu adevărat smerit, acela se smerește cu dreptate. Adică, avînd toată fapta bună, se socotește pe sine ca un nimic.

Fratele: Vă rog, Prea Cuvioase Părinte, să mă lămuriți, cum se smerește cineva întru păcate și cum întru dreptate?

Starețul: Dar tot n-ai înțeles, frate Ioane, că doar depre aceasta am vorbit?

Fratele: Am înțeles, Prea Cuvioase Părinte, dar nu tocmai așa bine. De aceea, vă rog să-mi mai spuneți încă o dată acest lucru.

Starețul: Iată, frate Ioane, cum se smerește cineva întru păcat: cînd omul își aduce aminte de păcatele sale cu care a supărat pe Dumnezeu, și în această aducere aminte îi vine lui căință și mare mîhnire și începe a suspina și a plînge cu durere de inimă înaintea lui Dumnezeu și din această mare căință și plîngere i se smerește mintea și inima lui. Așa s-a smerit vameșul din Evanghelie, aducîndu-și aminte de păcatele sale; stătea departe de Biserică, adică mai la urmă decît toți, nu îndrăznea nici ochii să-i ridice către cer, și bătîndu-și pieptul său zicea: „Dumnezeule, milostiv fii mie, păcătosului!" (Lc. 18, 13).

Așadar, precum vezi, fratele meu, nu prin smerenia cea desăvîrșită a plăcut vameșul lui Dumnezeu, ci el s-a îndreptat înaintea Lui, prin cunoștința de sine (Tom. III, p. 89). Însă cum

am zis și mai sus, această cunoștință de sine nu este adevărata smerenie, ci numai una din treptele ei. Iar adevărata smerenie o au numai acei ce se smeresc întru dreptate, adică numai acei care au împlinit poruncile lui Dumnezeu și toate faptele cele bune și totuși ei se socotesc pe sine a fi niște slugi netrebnice, precum a zis Domnul (Mt. 10). Așa a fost Marele Apostol Pavel, care a fost răpit pînă la al treilea cer, și se socotește pe sine mai mic decît toți sfinții (Efes. 3, 8). Așa a fost Prea Fericitul Patriarh Avraam, care după atîtea fapte bune se socotea pe sine că este pămînt și cenușă (Gen. 18, 27). La fel, mulți alții dintre sfinții și drepții lui Dumnezeu. Deci, acum cred că ai înțeles, frate Ioane, cum se smerește cineva întru dreptate și cum este cel ce se smerește întru păcat.

Fratele: Prea Cuvioase Părinte, v-aș ruga să-mi spuneți care sînt semnele după care s-ar cunoaște un om care are adevărata smerenie?

Starețul: La această întrebare a frăției tale, ascultă nu răspunsul meu, ci pe al Sfîntului și dumnezeiescului Părinte Efrem Sirul, care grăiește așa despre semnele omului care are adevărata smerenie: „Se socotește pe sine mai ticălos decît toți păcătoșii și că el nici un bine nu a făcut înaintea lui Dumnezeu; se prihănește pe sine în toată vremea și în tot locul și lucrul; nu osîndește pe nimenea și nici nu crede că este pe pămînt cineva mai păcătos și mai leneș decît dînsul; de-a pururea laudă și slăvește pe toți; el nu judecă, nu defaimă și nu grăiește de rău pe nimeni vreodată; fără de trebuință, fără de poruncă sau de nevoie nu grăiește ceva și tace de-a pururea; iar cînd este întrebat de vrea să grăiască sau să răspundă ceva, o face cu liniște și rar ca și cum ar fi silit și rușinîndu-se grăiește; nu se ceartă cu nimenea, nici pentru credință, nici pentru altceva și dacă bine zice cineva, zise și el așa, iar dacă rău zice cineva, zice și el așa, apoi zice: tu știi; are de-a pururea privirea-n jos; are înaintea ochilor moartea; nu cugetă în deșert sau în deșertăciuni și nici nu minte vreodată; nu vorbește împotriva celui mai mare; suferă cu bucurie ocările și defăimările și pagubele; urăște odihna și iubește osteneala,

nu întărîtă pe cineva și nu urăște știința nimănui. Acestea sînt semnele și cunoștințele smereniei celei adevărate. Și fericit este acela care le are pe dînsele, căci s-a făcut casă și Biserică a lui Dumnezeu, și Dumnezeu S-a sălășluit în dînsul și oștean s-a făcut al Împărăției Cerurilor. Amin" (Tom. III, 216).

Deci, frate Ioane, din aceste mărturii vrednice de toată crezarea ale Sfîntului și dumnezeiescului Părinte Efrem Sirul, noi putem cunoaște cu tot amănuntul care sînt semnele celui care are adevărata smerenie. Și fericit este acela pe care Bunul Dumnezeu îl va învrednici în viața de acum la această fericită așezare duhovnicească, că unul ca acesta încă de pe acum a trecut din moarte la viață.

Fratele: Vă mărturisesc sincer, Prea Cuvioase Părinte, că mult m-am folosit de toate învățăturile pe care eu, păcătosul, am avut fericirea să le ascult de la Prea Cuvioșia Voastră, și am înțeles multe învățături de mare trebuință pentru mîntuirea și spre luminarea ticălosului și nelămuritului meu suflet.

Starețul: Iată, frate Ioane, că prin mila și ajutorul Prea Bunului Dumnezeu, de cînd vorbim noi au trecut aproape patru ceasuri. Și eu, pe cît mi-a ajutat Dumnezeu, am căutat să răspund la întrebările frăției tale și mai pe scurt, după a mea slabă și puțină înțelegere. Poate că aș mai avea încă să-ți spun ceva, dar iată că vine Părintele paracliser să ia blagoslovenie pentru a toca de vecernie și trebuie să merg la Pravila Bisericii. Fii cu luare-aminte, pentru că o să mai fii încercat la ispite.

Fratele: Vă rog, Prea Cuvioase Părinte, să mă iertați pe mine păcătosul că v-am pricinuit atîta supărare și osteneală cu ispitele și nedumeririle mele și că v-am răpit atîta vreme. Mă duc și eu la chilie să-mi iau rasa și să vin la biserică, la slujba vecerniei. Blagosloviți și vă rog să mă iertați pe mine păcătosul.

Starețul: Dumnezeu să te ierte, frate Ioane, și nu uita cele ce am vorbit. Însemnă-ți undeva cele ce ți-au mai rămas în minte, că odată am să te întreb de ele.

CONVORBIREA A DOUA

DESPRE SLAVA DEȘARTĂ

Ce este slava deșartă • Semnele după care se cunoaște • Cum scăpăm de ea • Faptele bune și slava deșartă • Slava deșartă și mîndria • Ce este rînduiala de sine la monahi • Milostenia monahului • Propovăduirea în lume a monahului.

„Cei ce n-au cîrmaci (povățuitor) cad ca frunzele, iar mîntuirea stă întru mult sfat" (Pilde 11, 14).

Starețul: Iarăși te văd tulburat, frate Ioane, acum ce mai ai pe suflet, de ești atît de trist? Și de ce n-ai mai dat pe la mine atîta vreme?

Fratele: Vă rog să mă iertați, Prea Cuvioase Părinte Stareț, văd că și acum mi-ați cunoscut așezarea mea cea vrednică de plîns. Aș fi venit acum la Prea Cuvioșia Voastră, dar tocmai m-a trimis Părintele Econom să duc mîncare la frații care sînt la lucru în pădure.

Starețul: Du-te în pace, frate Ioane, la ascultarea rînduită, ca să nu mîhnești pe Părintele Econom și pe frații care așteaptă hrana, dar îndată ce ai vreme, vino pînă la mine și nu uita că mîntuirea stă întru mult sfat și că cei ce nu se sfătuiesc, cad ca frunzele (Pilde 11, 14).

Fratele: Dacă-mi dați blagoslovenie, Prea Cuvioase Părinte, vin deseară la Prea Cuvioșia Voastră.

Stareţul: Vino, frate Ioane, numai dacă nu vei fi prea ostenit de la ascultare.

Stareţul: Ia vezi, frate Nicolae, cine bate la uşă?

Fratele Nicolae: Prea Cuvioase Părinte, a venit un frate şi a zis că i-aţi dat blagoslovenie să vină în seara aceasta la Prea Cuvioşia Voastră ca să se spovedească. Să-l primesc sau să-i spun să vină altădată, că acum sînteţi prea obosit?

Stareţul: Ba nu, frate Nicolae, să vină acum, că are şi el săracul, necazurile şi ispitele lui şi vrea să-şi uşureze cugetul şi să se liniştească.

Fratele Nicolae: Vino, frate Ioane!

Fratele: Blagosloviţi şi mă iertaţi, Prea Cuvioase Părinte, că vă fac necaz tocmai acum cînd sînteţi ostenit de treburile zilei şi cînd este vreme de odihnă.

Stareţul: Nici un necaz, frate Ioane, aceasta este slujirea mea, ca să stau la îndemîna fiecăruia în toată vremea, cu timp şi fără timp, şi să mă grijesc, cu ajutorul lui Dumnezeu de cele trupeşti şi de cele duhovniceşti ale tuturor celor ce s-au adunat aici în numele Domnului. Pe frăţia ta, frate Ioane, eu te-am aşteptat de multă vreme să mai vii pe aici. Dar sînt bucuros că ai venit şi acum, să-mi spui ce mai ai pe suflet şi cum te mai afli în cele duhovniceşti spre mîntuire?.

Fratele: Aşa cum mi-ai spus data trecută, Prea Cuvioase Părinte, că o să mai fiu încercat de ispite, văd că iarăşi au început să mă tulbure o mulţime de gînduri şi de ispite, care nu-mi dau răgaz, nici zi, nici noapte!

Stareţul: Ei, şi care sînt ispitele care te tulbură acum pe frăţia ta?

Fratele: Iată, Prea Cuvioase Părinte, de cînd n-am mai venit pe la Prea Cuvioşia Voastră, au trecut aproape trei luni de zile. O bucată de vreme, după spovedania pe care o făcusem atunci şi cu sfaturile primite, am fost liniştit. Dar de vreo două sau trei săptămîni au năvălit asupra mea o mulţime de gînduri, unele mai ciudate decît altele. Mai tare decît toate

însă mă tulbură mereu gîndul să ies din Sfînta Mănăstire şi să mă duc prin sate şi prin oraşe ca să propovăduiesc cuvîntul lui Dumnezeu, şi să întorc la calea mîntuirii pe cei ce pier în păcate. Şi îmi spune gîndul că de voi face aşa, o să am o mare plată de la Dumnezeu, căci este scris: „Cine va scoate vrednic din nevrednic, ca gura Mea va fi" (Ier. 15, 19). Şi iarăşi: „Cine va întoarce pe un păcătos de la rătăcirea căii lui a mîntuit sufletul său din moarte şi a acoperit mulţime de păcate" (Iacov 5, 19).

Mă tot gîndesc apoi că aşa voi putea şi eu, păcătosul, să-mi înmulţesc talantul; dar stînd aşa închis în mănăstire, numai făcînd ascultare, ce folos va fi de capul meu, că nu voi putea aduce nici un suflet pe calea mîntuirii? Eu, precum v-am mai spus mereu, aud că în vremea noastră mulţi s-ar fi învrednicit să aibă vedenii şi dacă s-au învrednicit de acest dar, ei nu au pus lumina lor sub obroc, ci în sfeşnic, ca să lumineze, după cum a poruncit Domnul (Mt. 5, 15). Că au lăsat mănăstirile şi au ieşit prin sate şi oraşe, unde propovăduiesc cuvîntul lui Dumnezeu şi multă lume îi ascultă pe ei, mai ales cînd află că ei au vedenii, că li se arată îngeri şi sfinţi, Maica Domnului şi chiar Domnul Iisus Hristos.

Acestea sînt, Prea Cuvioase Părinte, gîndurile care mă chinuiesc de o bucată de vreme. Eu nu m-am învoit desăvîrşit cu ele pînă acum, ci pe cît îmi ajută Dumnezeu, mă lupt împotriva lor, dar văd că nu mă lasă deloc în pace şi mereu îmi zic că stau degeaba în mănăstire şi-mi pierd vremea care este aşa de scumpă pentru mîntuire. Vă mai mărturisesc şi aceasta: într-o vreme chiar mă hotărîsem să plec pe ascuns din mănăstire, fără să mai iau de la cineva blagoslovenie: „Nu te mai duce degeaba la Stareţ sau la duhovnic să iei blagoslovenie, îmi şopteau gîndurile, deoarece ei sînt nişte oameni materialişti, le place numai să le faci treabă şi iar treabă, iar de mîntuirea ta şi a celor ce pier prin lume nici o grijă nu au. Că dacă o să te duci, în loc de blagoslovenie o să te alegi cu ocara şi cu canon, ci mai bine taci şi fugi de aici, fiindcă pentru a face un lucru bun nici nu-i nevoie de blagoslovenia cuiva".

Iată, aşa am păţit, Prea Cuvioase Părinte, cu ispitele mele şi tare puţin a fost de nu am plecat. Am auzit într-o zi din cuvîntul care se citea la trapeză, că tot ceea ce face monahul fără blagoslovenie este de la draci, şi aceasta m-a pus pe gînduri şi m-a împiedicat oarecum de la scopul meu. De aceea, vă rog, Prea Cuvioase Părinte, să mă lămuriţi, cum de au năvălit asupra mea aceste gînduri şi ce să fac spre a scăpa de ele?

Stareţul: Aşa cum ţi-am atras atenţia, frate Ioane, data trecută, iată că ispitele din nou au năvălit asupra frăţiei tale, însă acum sub o altă formă. Vezi, frate Ioane, că dracul nu doarme, ci neconterit se sileşte să ne piardă pe noi? Vezi cum a încercat el să vîneze sufletul frăţiei tale şi cu ce meşteşug a vrut să te scoată din ascultarea mănăstirii? Şi te mai întrebi de unde au venit aceste gînduri? Iată ce trebuie să ştii şi să ţii minte frăţia ta: gîndurile care tulburau data trecută pe frăţia ta, că nu te-a învrednicit Dumnezeu să ai vedenii, erau, precum ţi-am spus şi atunci, venite de la dracul mîndriei, iar acestea de acum, care te îndeamnă să părăseşti mănăstirea şi ascultarea şi să ieşi în lume, la propovăduire, ca să întorci pe păcătoşi la pocăinţă, acestea sînt uneltirile cele viclene ale dracului slavei deşarte.

Fratele: Dar ce este slava deşartă, Prea Cuvioase Părinte?

Stareţul: Frate Ioane, iarăşi mi-ai pus o întrebare care covîrşeşte cu totul neputinţa priceperii mele. Căci a spune eu desluşit frăţiei tale ce este slava deşartă şi cît de felurite sînt uneltirile acestui drac, este un lucru care întrece puterile mele.

Fratele: Dar oare, Prea Cuvioase Părinte, nu este nimenea care să poată spune lămurit ce este slava deşartă şi cîte sînt chipurile ei?

Stareţul: Eu, frate Ioane, ţi-am spus neputinţa şi nepriceperea mea şi nu ştiu de este cineva care să poată spune pe larg ce mă întrebi frăţia ta. Ştiu însă că marele filosof duhovnicesc, dumnezeiescul Părinte Ioan Scărarul zice despre acest lucru aşa: „Cine ar începe să vorbească cu de-amănuntul despre slava deşartă, acela ar fi un om care se sileşte în

zadar să afle şi să măsoare greutatea vînturilor" (Scara 22, 1). Şi dacă acest dumnezeiesc şi luminător Părinte al monahilor zice aceste cuvinte despre slava deşartă, apoi cine sînt eu, ticălosul şi întunecatul la minte, ca să-ţi spun frăţiei tale ce este slava deşartă?

Fratele: Dar poate că îmi puteţi spune despre slava deşartă din cuvintele Sfinţilor Părinţi, Prea Cuvioase Părinte?

Stareţul: Voi încerca, frate Ioane, cu ajutorul Bunului Dumnezeu, să-ţi aduc aşa puţine mărturii de la Sfinţii Părinţi, despre păcatul cel mare şi pestriţ al slavei deşarte. Căci poate spunîndu-ţi frăţiei tale, să mă trezesc şi eu din somnul acestui păcat aducător de moarte.

Fratele: Vă rog, Prea Cuvioase Părinte, să aveţi toată buna voinţă să-mi spuneţi tot ce ştiţi despre această patimă, pentru a mă folosi şi eu, păcătosul.

Stareţul: Ascultă, frate Ioane, după mărturia dumnezeiescului Părinte Ioan Scărarul, slava deşartă este răutatea mult felurită, cum zice: „Această patimă, după chipul ei, este schimbarea firii, răzvrătirea năravurilor, pîndirea ocărilor. Iar după calitatea ei este: risipirea ostenelilor, pierderea sudorilor, răpirea comorilor sufleteşti, puiul necredinţei, înaintemergătoarea trufiei, scufundarea în liman, o furnică în arie care, deşi este mică, risipeşte toată osteneala şi tot rodul îl strică" (Scara 22, 2).

Acelaşi Sfînt Ioan Scărarul zice mai departe, că slava deşartă se aseamănă cu tricolorul (ciulina) care totdeauna stă cu un ghimpe în sus şi că omul cel cu slava deşartă este un închinător la idoli, chiar dacă el se socoteşte că este credincios şi că cinsteşte pe Dumnezeu, însă de fapt nu este pe placul Lui (Scara 22, 5).

Marele Dascăl al lumii întregi, Sfîntul Ioan Gură de Aur, zice despre slava deşartă: „Cumplit lucru este fapta slavei deşarte!, cumplit lucru şi plin de răutate, spin cu anevoie de smuls şi fiară neîmblînzită cu multe capete, care se întrarmează împotriva celor ce o răpesc pe ea, şi precum viermele

ce se numește cariu roade lemnele din care se naște, rugina mănîncă fierul din care se face și moliile lîna, tot așa slava deșartă pierde sufletul ce o hrănește pe ea. Pentru aceasta, de multă osîrdie este nouă trebuință ca să stingem această patimă... Deci, să fugim de slava deșartă, căci patima aceasta este cea mai cumplită și de ajuns de a orbi ochii celor înțelepți, cînd nu sînt treji". Slava deșartă este cea dintîi fiică a mîndriei și ea însăși are șapte odrasle:

Prima este **lauda**, adică lauda de sine pentru bunul neam, pentru conștiință, pentru averi și pentru altele ca acestea.

A doua odraslă este **fățărnicia**, adică prefăcătoria spre a se arăta omul că este mai îmbunătățit decît alții și care este vinovată chiar dacă s-ar face pentru folosul cuiva.

A treia odraslă, **aflarea de lucruri noi**, adică a vreunui meșteșug și a altor lucruri care fac pe oameni să se mire de iscusința ta.

A patra odraslă este **pizma**.

A cincea odraslă este **neînvoirea**.

A șasea odraslă este **iubirea de pricire (ceartă)**.

A șaptea odraslă este **neascultarea**.

Să mai știi, frate Ioane, că slava deșartă este patima care se arată cel mai de timpuriu dintre toate patimile. De pildă, la un copil mic nu vei vedea nici o patimă de voință, dar slava deșartă se află în el. Căci dacă-l cinstești pe el, se veselește, iar dacă îi vei zice ceva împotrivă, vreun cuvînt aspru, se mîhnește și începe a plînge. Astfel patima iubirii de slavă deșartă călătorește cu noi din prima copilărie, toată viața, și se amestecă în toate faptele cele bune ale noastre, tot așa cum se amestecă neghina prin grîu. Și precum iedera și hameiul se agață de arbori și de alte plante sau lucruri, tot așa și această patimă blestemată se împletește pe lîngă toată lucrarea faptei bune.

Dacă vom căuta, o vom găsi agățată și de post și de înfrînare, și la bucate multe și la bogăție și la sărăcie, și la hainele cele scumpe și la cele vechi și rupte, și la cel slab și la cel

puternic, și la cel prost și la cel învățat, și la vorbire multă și la tăcere (Scara 22, 5). Căci multa vorbărie este scaun al slavei deșarte, tot așa și cel ce tace pentru slava deșartă (Scara 11, 2).

Astfel slava deșartă se ascunde și la cel frumos cu chipul, și la cel urît, și la cel milostiv, și la cel aspru cu inima, și la cel povățuitor, și la cel supus, și la cel din viața de obște și la cel din pustie (Scara 22, 21). Și cu toate că nu lucrează în același chip la toți, pe toți îi înșeală și îi rănește. Pe unul îl sfătuiește să postească și să se roage mult, dar spre a fi văzut și lăudat de oameni; altul se silește la mari nevoințe cu scopul de a întrece pe cei mai leneși; altul se silește să învețe mult din Sfintele Scripturi și de la Sfinții Părinți spre a-și ascuți mintea și înțelegerea și ca să devină povățuitor (învățător) altora și ca să fie vestit și lăudat de ei; altul se silește să alcătuiască stihuri și poezii cu meșteșug spre a-i ieși vestea că este poet; altul se silește zeci de ani să învețe în școli înalte filosofia și alte științe cu scopul de a ajunge om mare și învățat și să fie mai înalt decît alții cu știința; iar altul se străduiește să învețe mulți ani să cerceteze și să descopere ceva din tainele și puterile cele fără număr pe care le-a pus Dumnezeu în zidirile Sale, și dacă află o prea mică și neînsemnată parte din ele, apoi își închipuie că a devenit mare savant și că știe totul.

Așa lucrează, frate Ioane, slava deșartă, atît cu noi care ne aflăm în Biserică, precum și cu cei din afară de ea, în multe și felurite chipuri. Și de nu ne vom trezi noi păcătoșii, nici unul din noi nu va scăpa din mrejele ei cele cu meșteșug țesute și încîlcite. Și nu numai că vom pierde ostenelile pe care le-am făcut cu săvîrșirea faptelor bune, ci și în muncile cele veșnice vom merge. Ba această blestemată răutate a slavei deșarte nu se arată la om numai cînd este el în viață, ci de multe ori și la trecerea lui de pe pămînt.

Fratele: Vă rog să-mi spuneți, Prea Cuvioase Părinte, cum se arată slava deșartă la om și după moartea lui?

Starețul: Ca să înțelegi acest lucru, frate Ioane, ascultă mai întîi pe Sfîntul și dumnezeiescul Ioan Gură de Aur, care în

această privință, vorbește: „Cei cu slava deșartă și după moarte se măresc în deșert". De pildă cutare murind, a poruncit ca să fie minunat, să se facă după dînsul cutare și cutare lucru. Și care sînt oare acestea și acestea, pe care cel cu slava deșartă lasă poruncă să se facă după moartea lui? Acestea sînt cheltuielile mari și de prisos pe care le fac urmașii lor și rubedeniile spre a-l îmbrăca pe el cu haine noi și de mult preț, spre a-i pune în deget și la mîini inel și brățări de aur, încălțăminte din cele mai scumpe în picioare, spre a-l înfășura cu mătăsuri și spre a-i acoperi fața cu marame din fir de aur. Apoi, să-i facă lui sicriu din lemn bine mirositor și care nu putrezește curînd și să-l vopsească cu felurite culori și să-l îmbrace cu argint și cu alte metale scumpe. Apoi, să-i facă lui cavou scump, din marmură și granit, unde să-i așeze trupul cel mort; împrejurul cavoului să-i facă grilaj de fier sau de bronz, iar alături sau înlăuntrul cavoului să-i facă statuie, așa cum era el în floarea vîrstei și a fericirii aici pe pămînt. Și statuia să fie de marmură sau de bronz sau din alte materiale de preț și să fie sculptată de cei mai buni sculptori. Pe frontispiciul cavoului, la intrare, să fie scrise cu slove de aur, numele și gradul dregătoriilor pe care le-a avut el în lume, ca să vadă toți cîți vor trece pe acolo, că mare și minunat a fost acesta ce este îngropat aici.

Acestea și multe altele de acest fel sînt cele ce a rînduit să i se facă după moarte, omul iubitor de slava veacului de acum. De vrei să cunoști acest adevăr, frate Ioane, du-te la cimitirele din marile orașe și acolo vei vedea sute și mii de mărturii de acest fel, care toate arată că bietul om nici în mormînt nu poate scăpa de patima slavei deșarte și a iubirii de arătare. Cîte fapte bune nu ar fi putut face rudeniile unui asemenea om cu banii cheltuiți pentru aceste lucruri deșarte? Cîți săraci și goi n-ar fi îmbrăcat și cîți flămînzi n-ar fi ajutat? Și cît de mare folos n-ar fi adus cu această milostenie celui trecut prin această lume, la cele veșnice? Mai ales dacă acela a trăit în dreapta credință și s-a spovedit la duhovnic de toate păcatele sale.

Este adevărat că sînt unii dintre aceștia care au făcut în viață și la moartea lor multe milostenii la săraci și la sfintele lui Dumnezeu biserici, dar nici aceste lucruri deșarte nu le-a trecut cu vederea. Aceștia poate nu vor lua grea osîndă, fiindcă ei nici de milostenie nu au uitat, dar mult mai grea le va fi osînda celor ce nici în viața aceasta nu s-au îngrijit de mîntuirea lor, iar la moarte, s-au închinat la aceste deșertăciuni și umbre.

Bine a zis dumnezeiescul Părinte Ioan Scărarul: „Omul cel cu slava deșartă este închinător la idoli, chiar dacă se numește credincios" (Scara 22, 6). Cum să nu fie închinător la idoli un asemenea om, dacă ține cu atîta tărie ca aceste podoabe deșarte să-l însoțească și după moarte? Iar de milostenie, care poate într-adevăr să-i ajute sufletului său după moarte, nu se grijește. Se povestește că Alexandru cel Mare – Macedon –, care a simțit că slăbește și că are să moară, a chemat la sine pe cei mai mari generali și filosofi ai săi și le-a zis: „După cum vedeți, eu voi muri curînd și v-am chemat pe toți care mi-ați fost iubiți și de mare ajutor în viață ca să ne luăm rămas bun și să vă mai văd puțin înainte de a închide ochii".

Atunci unul din cei mai iubiți ai săi, a zis către dînsul: „Măria ta, care, precum zici, te simți tare slăbit, noi te rugăm să lași testament cum să facem după moartea ta și cum dorești să-ți facem pregătirile cele de îngropare, din ce să-ți facem sicriul, mormîntul și celelalte, căci atîtea vistierii au rămas de la măria ta, încît pe toate am putea să le facem numai din aur și pietre scumpe!".

La care Alexandru cel Mare tăcînd puțin, a răspuns, zicînd: „Ascultă, omule! Dacă vreți testament de la mine, apoi să faceți așa precum rînduiesc eu: mormîntul să-l faceți nu din aur, nici din pietre scumpe, ci din piatră și sicriul să fie tot din piatră. Pentru ca numele meu să fie scris pe piatră tare, căci tot ce este pe piatră, greu se șterge! Pe mine să nu puneți podoabe scumpe și nici să faceți cheltuială cu lucruri de prisos! Aveți mare grijă ca în ziua înmormîntării mele să

faceți mult bine celor lipsiți și săraci. În sicriu, de o parte și de alta, să faceți două găuri și să scoateți afară mîinile mele, iar în palme să nu puneți bani sau lucruri scumpe, cum obișnuiesc unii să facă, ci cu mîinile goale să mă înmormîntați. Aceasta este hotărîrea mea și așa să faceți dacă mă iubiți și voiți să-mi respectați ultimul meu cuvînt!".

Auzind acestea, filosoful și prietenul împăratului a întrebat: „Dar de ce așa de simplu voiești să te îngropăm, Măria Ta?". La care împăratul Alexandru Macedon a răspuns: „Să știi, prietene, că eu filosof am fost în viață și filosof vreau să fiu și după moarte. Vreau să fiu înmormîntat așa simplu și cu mîinile goale, ca să le arăt la toți cei puternici și bogați că nimic nu poate lua omul cînd pleacă din această lume".

Din această scurtă istorisire, frate Ioane, vedem că oamenii înțelepți, chiar dacă nu se aflau în dreapta credință, totuși au gîndit mult și minunat despre putregaiul slavei deșarte și au arătat că toate cele ce se fac de prisos la înmormîntări nu au nici o valoare, ci mai degrabă aduc pagubă sufletului. Bine a zis Sfîntul Teodor Studitul într-un cuvînt al său că de multe ori ne folosesc nouă și spusele elinilor.

Așa împăratul Alexandru Macedon, cu toate că a fost elin, totuși pilda cea bună lăsată de el ne este de mult folos.

Deci, frate Ioane, să ne rugăm Prea Milostivului Dumnezeu, să ne acopere și să ne izbăvească pe noi de această vicleană și mult înșelătoare patimă a slavei deșarte. Fericit și de trei ori fericit, este acel om care a ajuns să defaime aceste umbre și visuri ale slavei deșarte. De această fericire s-a învrednicit Îngerul cel tăcut, marele Părinte Arsenie care, părăsind slava acestei lumi și palatele cele împărătești, a fugit de oameni în pustie și a sihăstrit în liniște, plîngîndu-se pe sine timp de 57 de ani, el pururea plîngînd și pururea tăcînd și fugind de slava lumii.

Aceasta ajutîndu-i la marea desăvîrșire duhovnicească, a ieșit la munte, urînd slava omenească și a legat cu jurămînt pe ucenicii săi ca după moarte să nu-l îngroape, ci să-l lege

de picioare cu o funie și așa sa-l tragă și să-l arunce într-o prăpastie a muntelui (Pateric, cap. 40).

Vezi, frate Ioane, cît de mult au urît sfinții lui Dumnezeu slava omenească? Vezi cît de mult s-au păzit cei ce au acum cerul de această fiară cu multe capete? Dar oare de ce au urît așa de mult aleșii lui Dumnezeu slava deșartă?

Nu pentru altceva, ci numai pentru că această patimă vicleană jefuiește pe om de plata ostenelilor la toată fapta bună.

De aceea, cu dreptate, dumnezeiescul Părinte Ioan cel cu gura și cuvintele de aur, numește slava deșartă: „Molie a comorilor de dincolo de mormînt" și „furul bogățiilor celor din ceruri". Și cu mare spaimă și mirare arată răutatea ei, zicînd: „O, nevoie nouă! O, patimă ciudată! Unde molia nu strică, nici furul nu sapă, slava deșartă risipește!". Și iarăși: „Aceasta este molia comorilor celor de acolo, aceasta este furul îndestulării celor din ceruri; aceasta pradă bogăția cea nejefuită" (Împ. de grîu, Cuv. 27). Și mai înainte mergînd cu cuvîntul, „maică a gheenei" numește slava cea deșartă (Împ. de grîu, Cuv. 27).

Așadar, frate Ioane, vezi cît de vicleană, cît de răpitoare și pierzătoare este această blestemată patimă a slavei deșarte.

De aceea, fratele meu, trebuie a scăpa de această felurită răutate și vătămare.

Fratele: Vă mărturisesc adevărul, Prea Cuvioase Părinte, că m-am înspăimîntat și m-am îngrozit auzind atîtea mărturii de la Sfinții Părinți, despre răutatea și viclenia cea felurită a slavei deșarte, care se amestecă cu toată fapta cea bună ca o neghină și ca hameiul se împletește cu toata fapta cea mîntuitoare, la tot omul.

Dacă este așa, atunci ce este de făcut? Oare e bine ca oamenii, de frica slavei deșarte, să înceteze a mai lucra fapta cea bună? Oare e bine ca oamenii, de frica acestei patimi, să nu mai învețe carte și meșteșuguri spre folosul altora?

Starețul: Ba nu, frate Ioane, niciodată nu trebuie făcut acest lucru. Sfinții și dumnezeieștii Părinți ne-au arătat cît

de răpitoare și pierzătoare este această patimă, nu ca să încetăm noi a mai lucra faptele cele bune, ci ca să știm noi a păzi cele lucrate de noi ca să nu fie răpite de această fiară cu multe capete.

Dacă ar fi după cum gîndești frăția ta, apoi ar însemna ca de frica neghinei, oamenii să nu mai semene grîu, sau de frica moliilor să nu mai facă haine, sau de frica uliului să nu mai țină găini și oi. Lucrurile nu se petrec așa, căci omul pentru neghină a aflat ciurul, pentru molii naftalina și alte prafuri, pentru uliu s-a aflat cursa, iar pentru lup, diferite mijloace de pază.

Așa să cugeți și cu privire la cele sufletești.

Prea Bunul Dumnezeu ne-a pus la îndemînă multe mijloace duhovnicești, prin care ne putem izbăvi de fiarele cele din gînd!

Fratele: Vă rog, Prea Cuvioase Părinte, cum ar putea cineva să lucreze toată fapta bună și să poată scăpa de paguba cea mare și de jefuirea cea vicleană a slavei deșarte?

Starețul: Bine ai făcut, frate Ioane, că ai pus această întrebare, ca să-ți lămuresc măcar cît de puțin această nedumerire.

Fratele: Vă rog, Prea Cuvioase Părinte, să-mi spuneți cît se poate mai pe larg și mai cu temei, cum ar putea cineva a lucra faptele bune și să nu fie primejduit de viclenia slavei deșarte? Că pe cît înțeleg eu, nu este lucru ușor a scăpa nerănit și nejefuit de această felurită răutate.

Starețul: Cu adevărat, frate Ioane, nu este ușor. Dar nouă Mîntuitorul nostru și Dumnezeul nostru ne-a lăsat atîtea învățături împotriva acestei patimi! Încă și dumnezeieștii Săi ucenici și Apostoli ne-au învățat cele împotriva acestei patimi, precum și dumnezeieștii Părinți ai Bisericii celei dreptmăritoare. Dar fiindcă acum nu este vremea, nici locul ca să aduc din toate aceste mărturii, îți voi spune puține din cele prea multe, pentru ca frația ta, din cele puține, să înțelegi pe cele multe. Mai întîi, frate Ioane, să-ți pomenesc de mîntuitoarea învățătură a Domnului Dumnezeului și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, Care, spre a nu cădea noi în mrejele slavei deșarte, ne-a învățat, zicînd: „Luați aminte ca milostenia voastră să nu o faceți înaintea oamenilor, spre a fi văzuți de dînșii. Iar de nu, plată nu veți avea de la Tatăl vostru Cel din ceruri". Și iarăși: „Cînd faci milostenie, nu trîmbița înaintea ta, precum fac fățarnicii pe drumuri și pe ulițe, ca să-i laude oamenii. Adevărul vă spun, că-și iau plata lor. Tu, însă, cînd faci milostenie, să nu știe stînga ce face dreapta ta, așa că milostenia ta să fie întru ascuns făcută și Tatăl tău, Cel ce vede cele ascunse, îți va răsplăti ție la arătare".

Tot așa învață și despre rugăciune, zicînd: „Iar tu, cînd te rogi, să nu fii ca fățarnicii cărora le place să se oprească și să se roage la adunări și pe la răspîntiile ulițelor, ca să se arate oamenilor; adevărul vă spun, că își iau plata lor. Ci tu, cînd te rogi, intră în cămara ta, închide ușa și te roagă Tatălui tău întru ascuns, și Tatăl tău, Cel ce vede cele ascunse, va răsplăti ție la arătare" (Mt. 6, 1-7).

De asemenea, despre felul cum trebuie să postim noi spre a nu cădea în fățărnicie și în slava deșartă, ne-a învățat Mîntuitorul nostru, zicînd: „Cînd postiți, nu fiți triști ca fățarnicii, căci aceștia își smolesc fețele lor ca să se arate oamenilor că postesc. Adevărul vă spun, că prin aceasta își iau plata lor. Tu, însă, cînd postești, unge-ți capul tău și fața ta o spală, ca să nu te arăți oamenilor că postești, ci numai Tatălui tău Care este întru ascuns și Tatăl tău, Care vede cele ascunse, va răsplăti ție cele arătate la arătare" (Mt. 6, 16-18).

Vezi, frate Ioane, cît de luminată și de clară este învățătura Mîntuitorului nostru, prin care ne învață cum să lucrăm faptele cele bune spre a nu cădea în mrejele cele viclene ale slavei deșarte?

Fratele: Cu adevărat, Prea Cuvioase Părinte, prea luminată și prea bună este învățătura Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, dar vă rog să adăugați și de la Sfinții Părinți vreun cuvînt de învățătură, ca să știu cum învață ei ca să scăpăm de jefuirea cea vicleană a slavei deșarte.

Starețul: Nu-i rău dacă dorești acest lucru, frate Ioane. Dar să știi că și Sfinții Părinți au urmat întru totul învățătura Mîntuitorului nostru, și așa au alcătuit și ei învățătură și cuvinte de folos, învățîndu-ne cele mai bune mijloace spre a ne feri de primejdia cea mare a deșartei slave. Iată de pildă ce ne spune în această privință Sfîntul și dumnezeiescul Părinte Maxim Mărturisitorul: „Meșteșugul de a goni slava deșartă, este de a lucra noi fapta cea bună în ascuns" (Filoc., vol. II, cap. 43). Tot așa ne învață și Sfîntul Efrem Sirul, care zice: „Slava deșartă o izgonim de la noi prin lucrarea întru ascuns a faptei celei bune și prin necurmate rugăciuni întru zdrobirea inimii" (Cuv. III, p. 218). Iar dumnezeiescul Părinte Ioan Scărarul, arătînd în chip minunat care sînt pricinile care alungă de la om slava deșartă, zice: „Începutul spre pierzarea slavei deșarte este tăcerea și a iubi necinstea; mijlocul, este curmarea tuturor vicleșugurilor celor gîndite ale slavei deșarte; iar sfîrșitul, dacă mai are sfîrșit această beznă, este a face înaintea oamenilor numai ceea ce te umilește și a nu simți nici o îndurerare" (Scara 22, 29).

Iată, frate Ioane, că prin scurtime, ți-am adus mărturie de la acești mari Sfinți și dumnezeiești Părinți ai Bisericii, cu înseși cuvintele lor și ți-am arătat meșteșugul prin care omul poate izgoni de la sine patima cea felurită în viclenie și răutate a slavei celei deșarte. De aceea, silește-te să nu uiți că prima treaptă pe care pășește omul împotriva slavei deșarte, este **tăcerea și dorința de a fi necinstit de alții**. Deci, să rugăm mila lui Dumnezeu să ne ajute să ajungem și noi măcar aici și tot vom avea nădejde că ne aflăm afară de primejdia slavei deșarte și aproape de mila lui Dumnezeu.

Fratele: Din mărturiile pe care le-ați adus, Prea Cuvioase Părinte, din dumnezeiasca Evanghelie și de la Sfinții Părinți, eu am înțeles că pentru a putea cineva scăpa de primejdia slavei deșarte, trebuie cu orice preț ca toată fapta bună să o facă întru ascuns și să dorească pururea să fie necinstit de către oameni.

Și dacă adevărul este așa, precum cred că și este, apoi cum ar trebui să procedez dacă se întîmplă vreodată în viață să fac fapte bune la arătare, ca de pildă: dacă un sărac îmi cere milostenie și se întîmplă tocmai atunci să fie pe acolo oameni de care nu mă pot feri, și dacă eu dau ceva săracului, oare pentru aceasta voi avea osîndă de la Dumnezeu? Alteori se întîmplă să postim cu toții împreună la Biserică, așa cum este și la mănăstire, în viața de obște. Oare pentru că facem aceste lucruri la arătare, unii față de alții, ne osîndește Dumnezeu și pierdem plata pentru aceste fapte bune? Deci, fiind eu păcătosul nedumerit în această privință, vă rog, Prea Cuvioase Părinte, să-mi spuneți ce meșteșug duhovnicesc ar trebui să folosim în aceste cazuri, spre a nu fi jefuiți noi de patima cea răpitoare a slavei deșarte.

Starețul: Bine ai făcut, frate Ioane, că te-ai gîndit la aceste lucruri și mi-ai pus această întrebare. Și cu ajutorul lui Dumnezeu, voi încerca să te lămuresc. Dar mai întîi de toate trebuie să știi frăția ta că toată fapta are trup și suflet: sufletul ei este scopul pentru care se face ea, iar trupul este însăși lucrarea faptei bune...

Deci, dacă cineva va lucra fapta cea bună, fie la arătare, fie în ascuns, cu scop bun, acea faptă bună nu-și pierde plata ei de la Dumnezeu; iar dacă cineva va lucra fapta bună, fie la arătare, fie în ascuns, dar scopul este rău, toată osteneala lui se va pierde și în loc de plată, are osîndă. Căci zic purtătorii de Dumnezeu Părinți: „Cînd mintea va uita scopul blagocestiei, atunci lucrul cel arătat al faptei bune se face nefolositor. Pentru că cele ce se fac fără de socoteală și fără de scop bun, nu numai că nu folosesc nimic, chiar de ar fi și bune, ci vatămă".

Fratele: Dar cum lucrează cineva, Prea Cuvioase Părinte, fapta cea bună cu scop bun?

Starețul: Frate Ioane, atunci lucrează omul fapta bună cu scop bun, cînd la tot binele pe care-l face se silește ca să-l lucreze numai pentru ca să-i placă lui Dumnezeu și nu oamenilor.

De aceea și marele Apostol Pavel învață pe Corinteni așa: „Deci, ori de mîncați, ori de beți, ori altceva de faceți, toate să le faceți spre slava lui Dumnezeu" (I Cor. 10, 31). Așadar, dacă scopul faptei bune nu este altul decît slava și plăcerea lui Dumnezeu, acea faptă bună are temelie sănătoasă și nu-și pierde valoarea și plata înaintea lui Dumnezeu. Ba să știi și aceasta, frate Ioane, că dacă cineva lucrează fapta bună la arătare și dacă face acest lucru cu scop bun, acela nu numai că nu-și pierde plata ostenelii sale, ci are și mai mare plată, deoarece, prin lucrarea faptei bune cu scop bun, se proslăvește Dumnezeu.

De aceea, Mîntuitorul nostru Iisus Hristos ne-a învățat în dumnezeiasca Sa Evanghelie să facem fapte bune nu numai în ascuns, ci și la arătare, spre slava lui Dumnezeu, căci zice El către dumnezeieștii Săi ucenici: „Voi sînteți lumina lumii", și iarăși: „Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca să vadă faptele voastre cele bune și să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri" (Mt. 5, 16).

Deci înțelege, frate Ioane, că nu întotdeauna sîntem obligați să facem fapte bune în ascuns. Însă întotdeauna trebuie să cercăm scopul cu care lucrăm faptele cele bune. Și de este scopul spre slava lui Dumnezeu și spre mîntuirea sufletului nostru, atunci să îndrăznim a face fapta bună chiar și la arătare și nu vom păgubi. Aceasta o putem înțelege și din cuvîntul Sfîntului Ioan Gură de Aur, care vorbind despre răutatea slavei deșarte și prin meșteșugul duhovnicesc prin care ne putem izbăvi de ea, zice: „Cumplită este boala slavei deșarte! Dar cum vom putea scăpa de ea ?". Apoi, arătînd cum, adaugă: „Caută la Dumnezeu totdeauna și îndestulează-te de slava cea de la Dînsul". Iar în alt loc zice: „Dacă poftești slavă, apoi oare nu-ți ajunge slava cea de la El, aceea de la Iubitorul de oameni Dumnezeu, și o poftești pe cea de la oameni ?". Și iarăși zice: „Toți hotărăsc că patima slavei deșarte este cumplită. Dar cum o vom birui pe ea ?". Și, răspunzînd, zice: „De vom pune slava împotriva slavei, căci precum defăimăm

bogăția pămîntească atunci cînd căutăm o altă bogăție și precum trecem cu vederea viața aceasta, cînd socotim pe cea viitoare cu mult mai bună decît aceasta, tot așa și slava lumii acesteia o vom putea scuipa, dacă ne vom gîndi la cea cu mult mai cinstită decît aceasta, adică la aceea care este cu adevărat slavă".

Iată, frate Ioane, învățătura luminată și clară despre cum poate cineva să biruiască și să scape de slava deșartă. Vom căuta totdeauna numai la Dumnezeu cînd săvîrșim fapta bună și vom pune slava împotriva slavei, adică vom pune slava lui Dumnezeu împotriva slavei deșarte. Și aceasta o putem face numai de vom lucra faptele cele bune cu scopul de a plăcea lui Dumnezeu și spre slava Lui.

Acum, frate Ioane, cred că ai înțeles bine cum poate cineva lucra fapta bună cu scop bun.

Fratele: Cu adevărat, Prea Cuvioase Părinte, am înțeles destul de limpede și foarte mă bucur de această luminare. Pentru că de multe ori eram mîhnit și nedumerit și adeseori mă întrebam cum ar putea lucra cineva fapta bună la arătare și totuși să scape de mrejele felurite ale slavei deșarte. Iar din mărturiile pe care le-ați adus, Prea Cuvioase Părinte, am înțeles că sufletul faptei bune este scopul cel bun și că orice faptă bună dacă se face spre slava lui Dumnezeu, atunci ea s-a făcut cu scop bun și va avea plată de la Dumnezeu.

Starețul: Bine că ai înțeles, frate Ioane, acest meșteșug duhovnicesc împotriva slavei celei deșarte și dacă te vei sili să nu-l uiți, el te va păzi de toată primejdia slavei deșarte. Bunul Dumnezeu și Prea Curata Maica Lui să ne ajute nouă și la toți cei ce caută mîntuirea să nu uităm niciodată această sfîntă învățătură a Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, a Sfinților Apostoli și a dumnezeieștilor Părinți. Căci cine le uită pe acestea, pe lîngă toată osteneala ce o depune la lucrarea faptei bune, poate să-și piardă și sufletul.

Fratele: Prea Cuvioase Părinte, oare v-aș face supărare dacă v-aș mai întreba ceva ?

Starețul: Întreabă, frate Ioane, că nu mă supăr.

Fratele: Prea Cuvioase Părinte, dar dacă este cineva care se ostenește și se silește la toată fapta bună și spre slava lui Dumnezeu, dar cu toate acestea îi place puțin și lauda cea de la oameni, unul ca acesta se mai poate mîntui? Și nu-și pierde el, din această puțină laudă de la oameni, toate ostenelile lui?

Starețul: Frate Ioane, un astfel de om, dacă vrea să se îndrepte, atunci nu-și pierde plata ostenelilor sale și se poate mîntui. Adică de va urî slava cea de la oameni și va începe să lucreze fapta cea bună cu scopul sfînt, adică de a plăcea numai lui Dumnezeu și spre mîntuirea sufletului său. Să știi, frate Ioane, și aceasta, că mulți dintre cei ce au avut frică de Dumnezeu și au înțeles din vreme paguba cea mare ce le venea lor de la slava deșartă au început să o urască din toată inima, hotărîndu-se să lupte împotriva ei pînă la moarte, și atunci au ajuns să scape de primejdia slavei deșarte.

Așa găsim în Viețile Sfinților, că au fost mulți oameni în mari dregătorii bisericești și politicești, de ale căror inimi atingîndu-se darul lui Dumnezeu, au început a cunoaște deșertăciunea acestui veac și fumul cel lesne risipit al slavei deșarte. Atunci și-au părăsit scaunele de Patriarhi și de Episcopi, de împărați și voievozi și de alte dregătorii mari, retrăgîndu-se prin munți și prin alte locuri depărtate de prieteni și de rudenii, petrecînd în sărăcie și singurătate și-n străinătate, slujind numai lui Dumnezeu pînă la sfîrșitul vieții cu umilință și smerenie, defăimînd și urînd din toată inima slava cea rea de umbră a acestui veac.

Iarăși să mai știi, frate Ioane, că deseori se mai întîmplă și astfel: unii încep a lucra faptele cele bune cu scopul de a fi văzuți și lăudați de oameni, dar venind darul lui Dumnezeu, le schimbă această așezare sufletească și ei lasă temelia cea șubredă pe care zidesc și încep a zidi casă pe temelia cea de neclintit a smereniei, spre slava lui Dumnezeu. Ceea ce ne arată și dumnezeiescul Părinte Ioan Scărarul, care zice: „Adeseori se întîmplă că fiind noi purtați de slava deșartă, iar mai

pe urmă întorcîndu-ne noi cu istețime o jefuim pe dînsa". Și adaugă: „Eu am văzut pe unii care din slava deșartă au început lucrarea cea duhovnicească, însă sfîrșitul l-au ajuns de laudă, pentru că s-a schimbat gîndul lor" (Scara 22, 30).

O mărturie asemănătoare găsim și în Pateric, unde scrie că un bătrîn a zis: „Eu urăsc slava cea deșartă a celor tineri, de vreme ce se ostenesc iar plată nu au, căutînd spre slava cea omenească". Iar un alt bătrîn mai iscusit i-a zis lui: „Ba eu foarte o iubesc, că este bine și de folos celui tînăr să fie slăvit și să nu se lenevească. Căci am văzut mărindu-se și înfrînîndu-se și priveghind și gol umblînd și dragoste cîștigînd și necazuri suferind pentru laudele omenești. Iar viețuind el așa, îi vine darul lui Dumnezeu și îi zice: «De ce nu te ostenești pentru tine, ci pentru oameni?». Atunci nu mai poftește să caute spre slava omenească, ci spre slava lui Dumnezeu. Auzind aceasta, bătrînul cel dintîi a zis: «Cu adevărat așa este»" (Scara 25, 42).

Fratele: Aș mai avea ceva de întrebat, Prea Cuvioase Părinte.

Starețul: Întreabă, frate Ioane.

Fratele: Vă rog să-mi spuneți, Prea Cuvioase Părinte, ce deosebire este între slava deșartă și mîndrie?

Starețul: Frate Ioane, deosebirea dintre slava cea deșartă și mîndrie, aceasta este: cîtă deosebire este între un tînăr și un bătrîn, sau cîtă deosebire este între grîu și pîine. Căci precum tînărul, trăind, crește cu vîrsta și ajunge bătrîn, și precum grîul, trecînd prin moară ajunge pîine, și iarăși precum viermele de omidă se face fluture, tot așa și slava cea deșartă crescînd în sufletul cuiva, se preface în mîndrie! Sau cu alte cuvinte, putem zice că slava deșartă este începutul, iar mîndria este sfîrșitul (Scara 22, 1).

Fratele: Prea Cuvioase Părinte, vă rog să-mi dați o lămurire. După cum știți, la început eu v-am spus gîndurile acelea care mă sfătuiau să las mănăstirea și să plec în lume ca să propovăduiesc cuvîntul lui Dumnezeu, iar Prea Cuvioșia

Voastră mi-aţi spus că acele gînduri mi-au venit de la dracul slavei deşarte.

În urma celor ce mi-aţi spus, vă mărturisesc că eu am rămas cu o mîhnire în suflet şi cu o nedumerire, deoarece nu mi-aţi dat blagoslovenie să fac acest lucru bun. Căci eu mă gîndeam că prin această slujire a Cuvîntului să fiu de ajutor la o mulţime de suflete care merg la pieire, nevînd cine să le arate calea cea bună care duce la mîntuire. Eu, Prea Cuvioase Părinte, nu am avut scop rău în ceea ce voiam să fac, de aceea mă mir: pentru ce am fost oprit eu păcătosul de la un lucru aşa de bun şi prea folositor pentru mîntuirea oamenilor?

Stareţul: Ascultă, frate Ioane, ţi se pare numai că nu ai avut scop rău, dar nu este deloc aşa cum socoteşti frăţia ta. Eu ţi-am spus frăţiei tale că slava deşartă este o patimă foarte vicleană, foarte înşelătoare şi foarte subţire; pentru că ea lucrează foarte felurit, amestecîndu-se şi împletindu-se cu toată fapta bună şi cu toată lucrarea cea duhovnicească. Ei, să ştii, că prin scopul cel părut frăţiei tale bun, slava cea deşartă s-a furişat în sufletul frăţiei tale şi prin masca faptei celei bune voieşte să te scoată de sub scutul sfintei ascultări şi să te duci în lume, ca să faci pe predicatorul, să petreci fără povăţuitor şi fără supunere, şi cu vremea să ajungi de sminteala lumii şi de rîsul şi batjocora dracilor!

Fratele: Cum aşa, Prea Cuvioase Părinte?

Stareţul: Aşa, frate Ioane! Căci neascultarea şi rînduiala de sine la călugăr este pierzarea lui (Scara 27, 62).

Fratele: Dar ce este această rînduială de sine, Prea Cuvioase Părinte?

Stareţul: Rînduiala de sine, frate Ioane, aceasta este: „A umbla monahul cu capul lui, fără să fie sub povăţuitor (învăţător), fără supunere şi fără ascultare". Pe această rînduială de sine, Sfinţii şi dumnezeieştii Părinţi o numesc cărare care duce la rătăcire şi izvorul tuturor răutăţilor.

Să ştii, frate Ioane, că cei ce merg pe calea călugăriei de capul lor, pier chiar dacă ar avea toate ştiinţele lumii (Scara 26, 273).

Această rînduială de sine se vindecă prin smerenie, prin cercetarea Sfintelor Scripturi, prin ascultarea şi sfatul duhovnicului.

Fratele: Dar oare eu, Prea Cuvioase Părinte, după atîţia ani de şedere în mănăstire, dacă mă voi duce în lume să predic cuvîntul Domnului, nu am să fiu în stare să mă conduc singur şi să mă stăpînesc pe sine-mi?

Stareţul: Frate Ioane, nu te încrede în frăţia ta, că zic dumnezeieştii Părinţi: „Că cel ce se încrede în sine, va cădea cădere jalnică". Frăţia ta n-ai auzit că monahul în lume este ca peştele pe uscat? (Pateric, Cuv. Antonie 12).

Dacă frăţia ta, însă, stai la îndoială şi încă tot nu crezi că gîndul acela care te sfătuia să laşi mănăstirea şi să mergi la propovăduit în lume a fost de la dracul slavei deşarte, şi dacă pe mine nu vrei să mă asculţi, ascultă măcar cuvîntul Părintelui nostru Ioan Scărarul, care-ţi arată acest adevăr, zicînd: „Cînd dracul vede că cineva şi-a agonisit o oarecare linişte şi aşezare paşnică, apoi îndată îl îndeamnă să lase pustia şi să iasă în lume, şi-i zice: «Du-te, spre mîntuirea celor ce pier»" (Scara 22, 20). Şi iarăşi zice: „Să nu fie ascunsă de tine nici următoarea viclenie şi înşelăciune a vrăjmaşilor celor nevăzuţi. Ei ne îndeamnă să ne despărţim de lucrurile cele lumeşti, spunîndu-ne că vom primi mare răsplată dacă privind partea femeiască, ne vom înfrîna. Dar nu trebuie să-i ascultăm ci să lucrăm împotriva spuselor lor. Cînd noi, despărţindu-ne de rudeniile noastre unul sau mai mulţi ani şi vom agonisi o oarecare mică evlavie, umilinţă sau înfrînare, atunci gîndurile cele deşarte apropiindu-se, ne îndeamnă să mergem iarăşi în lume, spre povăţuire, zic ele, şi spre pildă şi folos altora, care au văzut cîndva faptele noastre cele fără de lege. Iar dacă mai sîntem înzestraţi şi cu darul cuvîntului şi mai avem şi ceva pricepere duhovnicească, atunci ele ne sfătuiesc chiar ca pe nişte învăţători şi mîntuitori de suflete, să ne întoarcem în lume, pentru ca ceea ce am agonisit cu bine în liman, să pierdem în chip jalnic în adînc. Să ne sîrguim deci a urma lui Lot,

iar nu femeii lui, căci sufletul, întorcîndu-se acolo de unde a ieșit, va fi asemenea cu Sara care și-a pierdut puterea și va rămîne nemișcat!

Să fugim din Egipt totdeauna, căci inimile noastre care s-au întors spre el, n-au văzut Ierusalimul, adică pămîntul nepătimirii. Deși aceia care părăsind pe ai lor s-au curățit cu desăvîrșire, pot să se întoarcă la ei, pentru a le fi de folos; deoarece așa cum ei singuri s-au mîntuit, vor putea mîntui și pe alții? Totuși, Moisi, văzătorul de Dumnezeu, fiind trimis chiar de Dumnezeu, pentru mîntuirea celui de un neam cu dînsul, a suferit multe necazuri în Egipt, adică a avut alunecări în lume. E mai bine să mîhnești pe părinți decît pe Domnul, pentru că Acesta ne-a zidit și ne-a mîntuit pe noi, iar aceia, adesea pe cei iubiți ai lor i-au pierdut, aruncîndu-i în muncile cele veșnice" (Scara 3, 11).

Fratele: Așa este, Prea Cuvioase Părinte, dar eu totuși mă gîndesc că mare plată au de la Dumnezeu cei ce se ostenesc și propovăduiesc cuvîntul Domnului și întorc la pocăință multe suflete! Căci zice la Sfînta Scriptură: „Că cei ce vor fi îndrumat pe mulți pe calea dreptății, vor fi ca stelele cerului, în vecii vecilor".

Starețul: Frate Ioane, văd că ai început să zbori în cer! Însă Sfinții Părinți ne învață, cînd vom vedea pe cel tînăr de voia sa suindu-se la ceruri, să-l apucăm de picior și să-l tragem jos.

Fratele: Eu drept să vă spun, Prea Cuvioase Părinte, în lume sînt mulți care covîrșesc cu faptele bune pe călugări și care au să aibă mare plată, chiar și decît noi, călugării, în ziua cea mare a Judecății de Apoi!

Starețul: Ei! Și care sînt aceia din lume la care frăția ta ai atîta evlavie?

Fratele: Iată care, Prea Cuvioase Părinte; eu văd în lume mulți oameni care fac multă milostenie la săraci, alții se silesc cu toată puterea să fie făcători de pace, liniștind pe cei învrăjbiți, alții îmbracă pe cei goi, hrănesc pe cei flămînzi, și cercetează cu regularitate Sfînta Biserică a lui Dumnezeu. Sînt

unii primitori de străini, unii au darul cuvîntului și cu mare îndrăzneală propovăduiesc și întorc pe mulți la calea mîntuirii, alții s-au iscusit și au învățat bine dogmele Dreptei Credințe, și astfel pot lămuri și întoarce la Dreapta Credință chiar și pe cei mai învățați din lume, care merg pe calea pierzării. Și mulți din mireni se ostenesc la faptele cele bune, spre folosul lor și spre folosul cel de obște al Bisericii lui Hristos.

Pe cînd eu, păcătosul, nici un bine din acesta n-am făcut și nici nu pot face deoarece stau aici în mănăstire și mi s-a închis ogorul meu de sporire în lucrarea Domnului, fiindcă stau aici, în supunere, și îmi trec zilele degeaba în pustia aceasta, iar pînă acum nici un suflet la calea cea sfîntă a mîntuirii n-am adus. Și mi se pare că pentru această viață stearpă și trăită în zadar, voi moșteni de la Dumnezeu blestemul smochinului celui neroditor (Mt. 21, 18), precum și osînda celui ce a ascuns în pămînt talantul stăpînului său (Mt. 25, 28).

Starețul: Bagă de seamă, frate Ioane, că ești mult înșelat de draci! Fiindcă ai început acum să te clatini cu mintea și să te îndoiești de așezarea cea bună a supunerii și ascultării la care ai fost chemat prin darul lui Dumnezeu! Te văd că începi a-i ferici pe cei din lume pentru bunătățile pe care le au ei: că predică cuvîntul lui Dumnezeu și povățuiesc pe alții la calea mîntuirii, că fac milostenii, că sînt primitori de străini, că hrănesc pe cei flămînzi, că unii au darul cuvîntului și sînt mari vorbitori și foarte iscusiți la înțelepciunile cele dogmatice, și prin aceasta au putere de a converti la adevăr chiar și pe cei învățați și pe necredincioși și multe altele.

În adevăr, frate Ioane, bune sînt toate acestea, dar aceste bunătăți se cade la cei din lume să le lucreze și de la aceștia cere mai mult Dumnezeu aceste lucruri și nu de la călugări, care s-au lepădat de toate cele din lume și au ales să ducă o viață în supunere, în sărăcie, în feciorie, în liniște și rugăciune.

Să auzim cele spuse de dumnezeiescul și Sfîntul Ioan Scărarul, care zice în această privință așa: „După ce ne-am lepădat de lume dracii ne îndeamnă să fericim pe mirenii cei

milostivi și cu îndurare, iar pe noi să ne ticăloșim, ca pe unii ce ne-am lipsit de astfel de fapte bune! Iar planul acestor vrăjmași ai noștri este ca prin mincinoasă smerenie să ne întoarcă în lume, sau de mai rămînem în mănăstire, să ne arunce în deznădejde!

Una este ca din mîndrie să disprețuiești pe cei ce viețuiesc în lume și alta ca după ce te-ai îndepărtat de ei să-i defaimi, ca să scapi de deznădejde și să ai nădejde de mîntuire" (Scara 2).

Să auzim ce a spus Domnul tînărului care împlinise toate poruncile: „Una îți lipsește: să-ți vinzi averea ta și să o împarți săracilor!" (Lc. 18, 22).

Toți cei ce dorim cu înflăcărată stăruință să petrecem această nevoință a depărtării de lume, să cercetăm cu luare-aminte cum Domnul, pe toți cei ce petrec în lume i-a numit morți! Chiar vii, fiind ei, zicînd fiecăruia: „Lasă pe morți" – adică mirenilor – „să-și îngroape pe cei morți cu trupul".

Auzi ce zice Sfîntul Isaac Sirul despre acest lucru: „Nu este rînduiala vieții tale să saturi pe cei flămînzi și să-ți faci chilia casă de primire a străinilor. Că viețuirea aceasta este a mirenilor, și mai vîrtos lor li se cuvine o bunătate ca aceasta și nu sihaștrilor și celor slobozi de grijile acestea cele văzute, și celor ce-și păzesc mintea întru rugăciune" (Cuv. 33).

Și în alt loc, același dumnezeiesc Părinte zice: „Arătat este că, dacă monahul nu a agonisit ceva, atunci nu i s-a poruncit să dea în griji, în tulburări pentru săraci! Că de nu avem nimic, atunci nici nu ni se cere ceva!". Și iarăși: „Dacă sîntem cu viețuirea noastră departe de șederea împreună și de amestecarea cu oamenii, nu este de trebuință a părăsi chilia noastră și așezarea cea monahicească și pusnicească și a ne duce să înconjurăm lumea, ca să cercetăm pe cei bolnavi și să ne îndeletnicim cu niște lucruri ca acestea!

Că de vom face acestea, arătat este că de la cele mai mari la cele mai mici, unele ca acestea vin" (Trim. IV către Sfîntul Simeon). Încă și dumnezeiescul Părinte Ioan Scărarul zice că: „Este un drac al iubirii de argint, care adesea ia chipul fățar-

nic al smereniei și este un drac al slavei deșarte, care îndeamnă pe monah să facă milostenie. Același lucru îl face și dracul iubirii de plăcere" (Scara 26, 84).

Și marele Dascăl al lumii, dumnezeiescul Părinte Vasile cel Mare, zice: „Cel ce nu are cu prisosință cele de nevoie, nu este dator a face milostenie", căci de va zice – nu am – el atunci nu a mințit. Deci, precum vezi, frate Ioane, datoria de a face milostenie nu e a călugărilor, care de bună voie au depus votul fecioriei și al sărăciei. Căci dacă monahul s-a lepădat de toată lumea, de toată averea și de însuși trupul său și de voia sa, atunci de unde îi va mai cere Dumnezeu milostenie trupească? Și dacă el este sub ascultare și supunere, și s-a făcut ca un mort pentru lume, atunci cum mai poate părăsi el sfînta ascultare, care este mucenicie, să îngrijească de bolnavi, sau să primească pe străini? (Scara 4, 8).

Fratele: Prea Cuvioase Părinte, dacă, precum ziceți: călugării cei săraci, cei sub ascultare și cei din liniște sînt scutiți de a face milostenie, de a îngriji pe bolnavi și de celelalte, oare în ziua Judecății nu vor păți ei ca și fecioarele cele nebune, care nu au avut untdelemn în candelele lor, adică au fost lipsite de candelele milei și ale dragostei?

Starețul: Nicidecum, frate Ioane, deoarece călugării cei săraci și cei de sub ascultare și supunere, precum și cei ce s-au depărtat de zgomotul lumii în pustie, altfel își arată ei dragostea și mila față de aproapele. Lor li se cere numai milostenia sufletească, adică să ajute pe fratele cu cuvînt la vreme de nevoie, să mîngîie pe cel în scîrbe, cu sfătuire duhovnicească de a răbda scîrbele, strîmtorările, nedreptățile, să se roage lui Dumnezeu pentru toți oamenii (Efes. 6, 18). Și aceasta milostenie a lor sufletească este mai mare și mai presus decît milostenia cea trupească pe care o fac mirenii cu bucate, cu haine și cu alte lucruri de nevoie. Și precum sufletul este mai presus de trup, tot pe atît și milostenia sufletească este mai presus decît cea trupească, precum zice despre aceasta Sfîntul Dorotei, Cuviosul Nil de la Soroca și alți mulți dumnezeiești Părinți.

Așadar, frate Ioane, încetează a mai ferici pe cei ce fac bine în lume și de a osîndi pe călugării cei săraci sau pe cei din supunere, care nu au cu ce face milostenia trupească. Căci să știi, frăția ta, și bine să fii încredințat că mirenii care fac milostenie și alte fapte bune, chiar de ar face minuni și ar vorbi cu îngerii, tot nu pot ajunge la înălțimea călugărului ce duce o viață de liniște, de ascultare și de sărăcie pentru dragostea lui Iisus Hristos.

Mirenii aduc jertfă lui Dumnezeu, hrană trupească: haine, bani și alte lucruri pe care le dau bisericilor sau săracilor, pe cînd adevărații monahi aduc lui Dumnezeu jertfe de laudă din gurile lor, în toată vremea. Și această jertfă de laudă o cere Dumnezeu de la noi mai mult decît jertfele cele trupești. Că auzi ce zice: „De voi flămînzi, nu voi cere ție, că a Mea este lumea și plinirea ei. Au doară voi mînca carne de tauri sau voi bea sînge de țapi?". Și apoi arătînd ce jertfe cere El mai mult de la noi, zice: „Jertfește lui Dumnezeu jertfă de laudă și dă lui Dumnezeu rugăciunile tale" (Ps. 41, 14). Iar călugării cei adevărați aduc jertfă bine plăcută lui Dumnezeu, nu numai slavoslovia cea cu buzele și cu limba, ci și rugăciunea cea mai înaltă a minții și a inimii lor smerite și înfrînte, pe care Dumnezeu nu o va urgisi (Ps. 50, 18). Dar și mai mult decît atîta, monahii, prin lepădarea de sine și prin lepădarea de voile lor se aduc pe sine jertfă întreagă cu toată ființa lor, adică cu trupul și cu sufletul lor, în slujba lui Dumnezeu, silindu-se de bunăvoie să ducă Crucea lui Hristos și să-I urmeze Lui, precum ne-a învățat Domnul (Mt. 16, 24).

Vezi, frate Ioane, cu cît sînt mai mari bunătățile monahilor decît ale mirenilor. De aceea cred că a și zis Sfîntul Isaac Sirul: „Să nu asemeni pe cei ce minuni în lume fac, cu cei ce se liniștesc cu înțelegere".

Și în alt loc: „Iubește nelucrarea liniștii mai mult decît a sătura pe cei flămînzi în lume și decît a întoarce multe neamuri la închinăciunea lui Dumnezeu. Că mai bine este ție a te dezlega de legătura păcatului decît a slobozi robii din robie. Mai bine este ție a te împăca cu cugetul tău în lumea Treimii ce este întru tine, adică a trupului, a sufletului și a duhului, decît a împăca cu învățătura ta pe cei dezbinați. Bine este a teologhisi pentru Dumnezeu, dar mai bine a se curăți cineva pe sine lui Dumnezeu.

Mai bine îți este a fi scurt cu limba – înțelept fiind și iscusit – decît a izvorî învățătura din ascuțimea minții tale, asemenea rîurilor. De folos este ție a te îngriji să-ți ridici sufletul tău cel căzut în patimi, prin mișcarea cugetelor tale întru cele dumnezeiești, decît a învia pe morți" (Cuv. 23).

Ei, acum ce mai zici, frate Ioane, oare ai să mai fericești pe mirenii cei milostivi mai mult decît pe călugării cei săraci și liniștiți? Oare ai să mai fericești pe cei ce predică în lume cuvîntul lui Dumnezeu și pe cei ce împacă pe cei dezbinați, mai mult decît pe călugării cei ce petrec în tăcere și supunere și se silesc a se dezlega prin sfințenia vieții de legătura cea grea a păcatului? Ai înțeles oare, frate Ioane, măcar din cuvîntul acestui sfînt, că mai mare este tăcerea cea înțelegătoare decît a izvorî rîuri de învățături prin iscusința minții tale? Oare ai luat aminte frăția ta că mai mare este cel ce-și ridică sufletul său din căderea păcatului, decît cel ce învie morții cu rugăciunea sa?

Fratele: Toate acestea, Prea Cuvioase Părinte, le-am înțeles din povățuirea acestui Sfînt și dumnezeiesc Părinte. Dar eu foarte mă minunez și mă întreb: cum pot fi mai mari aceste nevoințe călugărești, adică lucrarea liniștii, decît a sătura pe cei flămînzi? Și cum poate fi mai mare cel ce se silește să se dezlege pe sine de legătura păcatului, decît cel ce slobozește mulțime de robi din robie? Și cum poate cineva prin tăcere și prin scurtimea limbii, să întreacă pe cel ce se ostenește în slujba cuvîntului și care, prin predicile lui, aduce la Dumnezeu mulțime de suflete? Oare este mai mare lucru a se mîntui pe sine numai, decît a-și pune sufletul pentru alții, și a mîntui pe mulți cu învățătura? Oare de ce învață așa acest Sfînt Părinte?

Starețul: Iată de ce, frate Ioane: fiindcă au fost mulți care au avut mari daruri de la Dumnezeu, precum și darul cuvîntului, adică al propăvăduirii, apoi darul facerii de minuni, darul tămăduirii de tot felul de boale, ba chiar și darul de a învia morții; dar ei nu s-au vindecat cu desăvîrșire de neputințele lor și de patimi și au uitat cuvîntul lui Dumnezeu, care zice: „Doctore, vindecă-te mai întîi pe tine" (Lc. 4, 23).

Din aceste pricini zic, au avut mare încredere în puterea lor duhovnicească și au îndrăznit să zăbovească prea multă vreme printre oameni și luînd aminte la laudele lor au uitat de neputințele proprii și au căzut mai întîi în părerea de sine și de aici în mîndrie.

Apoi, nemaiavînd liniștea cuvenită, spre a lua putere asupra patimilor și neputințelor lor cele dinlăuntru și din afară și a-și smeri inima prin zdrobire de lacrimi, încetul cu încetul a început a slăbi puterea lor cea duhovnicească,a amorțit și a adormit întru ei trezvia minții, de curvie sau chiar și în eresuri și în alte patimi grele și aşa în căderea lor au devenit de mare sminteală, chiar și acelora pe care ei mai înainte îi folosiseră cu învățătura, și așa au moștenit vaiul acela pe care îl rostește Scriptura asupra celor ce smintesc pe alții (Ier. 34, 2; Iez. 44, 12).

Fratele: Oare chiar așa să se fi întîmplat, Prea Cuvioase Părinte?

Starețul: Ca să înțelegi mai bine și mai limpede și mai adevărat acest lucru, frate Ioane, ascultă mai departe pe Sfîntul Isaac Sirul, care a adeverit acest lucru, zicînd: „Mulți au săvîrșit puteri, au înviat morții, s-au trudit a întoarce pe cei rătăciți, au făcut minuni mari și pe mulți i-au povățuit la Dumnezeu cu cuvîntul lor. Iar după aceasta, înșiși cei ce făcuseră pe alții vii, au căzut ei în patimi urîte și pîngărite și pe sine s-au omorît, pricinuind sminteala celor ce văzuseră fapta lor cea bună. Fiindcă erau în boala sufletului și nu au grijit de sănătatea sufletelor lor, ci s-au dat pe sine la marea acestei lumi ca să vindece sufletele celorlați, dar ei înșiși erau bolnavi

și așa și-au pierdut sufletele lor, din nădejdea lui Dumnezeu. Că încă se cuvenea, zice, să nu vadă femei niciodată, nicidecum, să nu se odihnească, să nu cîștige argint și lucruri, și în sfîrșit să nu stăpînească pe alții" (Cuv. 23).

Fratele: V-aș mai întreba ceva, Prea Cuvioase Părinte.

Starețul: Întreabă-mă, frate Ioane.

Fratele: V-aș ruga să-mi spuneți: oare niciodată, nimeni din cei ce viețuiesc în mănăstiri, nu au voie să plece prin lume, spre a predica cuvîntul lui Dumnezeu, sau a face alte slujbe pentru folosul obștesc al credincioșilor?

Starețul: Să știi, frate Ioane, că Sfinții Apostoli și dumnezeieștii Părinți au așezat în Biserica lui Hristos bună și cinstită rînduială.

Marele Apostol Pavel ne învață că toți creștinii alcătuiesc Trupul lui Hristos, care este Biserica, și fiecare creștin în parte este un mădular al acestui Trup al lui Hristos (I Cor. 12, 27). Dar după cum în trupul nostru, fiecare mădular are lucrarea sa deosebită și precum toate mădularele slujesc unele altora spre trebuința cea de nevoie, tot așa și creștinii, care formează Trupul lui Hristos, adică Biserica Lui, sînt așezați de Dumnezeu într-o mare și minunată rînduială. Și mai întîi a pus în Biserica Sa pe Apostoli, apoi Proorocii, al treilea pe Învățători sau Dascăli, unora li s-a dat puterea facerii de minuni, altora darul tămăduirilor, darul cîrmuirii, darul grăirii în limbi, darul tălmăcirii și celelalte (I Cor. 12, 28).

Deci, înțelege, frate Ioane, că în Biserică, fiecare are darul său precum i s-a dat de sus.

Deci cel ce a primit darul de a învăța pe altul cuvîntul Domnului, unul ca acela nu se va osîndi dacă va învăța pe alții.

Dar ia seama bine, frate Ioane, că mai întîi a pus Dumnezeu în Biserică pe Apostoli, apoi pe Prooroci și tocmai în al treilea rînd pe Dascăli. Deci, cel din rîndul al treilea nu poate să fie întîi, ci trebuie să asculte de cel rînduit de Dumnezeu în Biserică. Și dacă cel ce este întîi, va găsi de cuviință să trimită pe cel ce are darul de dascăl ca să învețe, adică să

predice cuvîntul lui Dumnezeu, apoi el se poate duce, iar de nu, apoi el rămîne sub ascultare. Căci nici în trupul nostru nu mîna conduce capul, ci capul pe mînă și pe toate celelalte mădulare.

Fratele: Dar, Prea Cuvioase Părinte, cine sînt în Biserică acum Apostolii, căci doară Apostolii au fost numai atunci la început, iar acum nu mai sînt, căci și ei au fost oameni și au murit demult?

Starețul: Da, frate Ioane, ei au murit cu trupul, ca toți oamenii, dar darul de Apostoli nu a murit, și nici nu poate muri cîndva, căci darul este viu și nemuritor. Deci darul și dregătoria duhovnicească a Apostolilor lui Hristos le-au moștenit urmașii Sfinților Apostoli, adică Episcopii. Aceștia prin succesiune; și prin punerea mîinilor unii de la alții, au moștenit acest dar pînă în ziua de astăzi.

Așadar, dacă vreun Episcop va avea în eparhia sa pe cineva cu darul cuvîntului, îl poate trimite cu a sa blagoslovenie la slujba cuvîntului. Iar de nu va voi să-l trimită, unul ca acela nu va putea cu de la sine putere.

Căci zice dumnezeiasca Scriptură: „Și cum vor predica, dacă nu vor fi trimiși?" (Rom. 10, 15). Tot așa urmează și cu cei ce sînt în mănăstiri. Dacă în vreo mănăstire sînt monahi care mai înainte de toate au o viață cinstită, și pe lîngă curăția vieții mai au și darul cuvîntului și sînt mai bine orientați în dumnezeieștile Scripturi și în învățăturile Sfinților și dumnezeieștilor Părinți, și dacă Episcopul locului unde se află mănăstirea va găsi cu cale să trimită pe acei monahi în altă mănăstire sau chiar și în lume spre a învăța pe creștini și a-i povățui la mîntuire, numai așa acei monahi, cu voia și blagoslovenia Episcopului, pot merge la propovăduire sau oriunde vor fi trimiși, spre folosul cel obștesc al Bisericii. Despre acest lucru Sfintele Canoane ne învață pe noi așa: „Dacă Episcopul locului, pentru folos, va voi să mute pe monahii cei dovediți a fi evlavioși și cu viață cinstită pentru bunul mers al mănăstirii, sau de va socoti să-i mute într-o casă lu-

mească pentru mîntuirea celor ce locuiesc într-însa, sau în altă parte i-ar pune să administreze, aceasta nu face vinovați pe monahi și nici pe cei ce-i primesc pe ei".

Iar dacă cineva obrăznicindu-se, ar pleca din mănăstire fără voia Starețului său, mai ales, și fără de a Episcopului său – cum ai avut de gînd să faci frăția ta – unul ca acela să știe sigur că este înșelat de dracul mîndriei și al slavei deșarte și nu se duce să folosească pe alții, ci să se piardă pe sine și pe alții, pe care-i va minți cu nesupunerea și cu neputințele sale.

Frăția ta de abia ești mirean, că încă nici călugăr nu te-ai făcut, și apoi îți dă diavolul prin minte că ai ajuns la măsura de a învăța pe cei din lume!

Nu auzi ce spune Sfîntul Grigorie de Nyssa, că: „Nimeni să nu aibă trufia și îngîmfarea de a îndrăzni să înceapă a propovădui mulțimilor mai înainte de a avea el îndelungată cercare și petrecere în viața cea duhovnicească"? Încă și dumnezeieștile canoane hotărăsc zicînd: „Nu se cuvine mireanului să predice sau să învețe în public, însușindu-și prin aceasta dregătorie duhovnicească. Ci să urmeze așezămîntului celui predanisit de Domnul și să deschidă urechea sa la cel ce a luat darul cuvîntului învățătoresc și de la acela să învețe cele duhovnicești, căci în Biserica unică, Dumnezeu a făcut mădulare diferite, după cuvîntul Apostolului" (I Cor. 12, 27).

Sfîntul Grigorie Bogoslovul, tălmăcind acestea, arată lămurit că: „Această rînduială se cade să o cinstim, fraților, și să o păzim; unul să fie urechea, unul limba, altul altceva".

Și îndată, adaugă zicînd: „Cel ce învață să fie întru supunere și cel ce împărtășește învățătura, să facă aceasta cu bucurie, și cel ce slujește să facă cu osîrdie.

Să nu fiți cu toții limbă, aceasta este destul de lămurit; și nici să fiți toți Apostoli, nici toți Prooroci, nici toți tălmăcitori".

Și iarăși zice: „De ce te faci pe tine păstor, oaie fiind? De ce te faci cap, picior fiind? De ce te apuci a conduce oști, fiind pus între soldați?". Și în alt loc, zice: „Înțelepciunea poruncește: nu fi grabnic în cuvinte, nu te întinde cu cel bogat, sărac

fiind, nici nu căuta să fii mai înțelept decît cel înțelept". Apoi adaugă: „Iar de se va găsi cineva și va călca acest canon, să se afurisească timp de 40 de zile".

Așadar, frate Ioane, din cuprinsul acestui canon și din cele zise mai înainte, cred că te-ai lămurit cînd și cine poate ieși din mănăstire spre a merge la predicarea cuvîntului lui Dumnezeu în lume, și care este buna rînduială în Biserica lui Hristos în privința celor ce trebuie să învețe pe alții.

Fratele: Vă rog, Prea Cuvioase Părinte, aș mai avea o întrebare.

Starețul: După cum singur vezi, frate Ioane, vorba noastră s-a întins mai mult de patru ceasuri, în curînd trebuie să vină paracliserul să ia blagoslovenie să toace de utrenie. Așa că de data aceasta rămînem cu atîta, nemaifiind vreme pentru altele. De va binevoi Domnul să ne țină cu liniște și cu sănătate vom vorbi altă dată. Acum, ține minte cele ce ai auzit și ai grijă să treci pe la mine de cîte ori ai vreo nedumerire sau te tulbură vreo ispită și cu ce mă va lumina Prea Bunul Dumnezeu, te voi sfătui.

Fratele: Vă mulțumesc, Prea Cuvioase Părinte Stareț, din tot sufletul și cu toată smerenia și recunoștința, că ați avut dragoste și răbdare cu mine, păcătosul, să mă lămuriți cu sfaturile de care am avut nevoie.

Blagosloviți și mă iertați pe mine, păcătosul. Mă duc și eu la chilie și îndată voi veni la slujba utreniei.

Starețul: Dumnezeu să te ierte și să te blagoslovească, frate Ioane, mergi în pace!

CONVORBIREA A TREIA

DESPRE VISURI

Ce sînt visurile • Ispitirea prin visuri • Nevoința călugărului • Cunoașterea de sine și cum se ajunge la ea • Patimile sînt draci • Armele cu care îi izgonim • Virtuțile și lucrarea lor.

„Sfatul bun te va păzi și cugetul drept te va apăra" (Pilde 2, 11)

Starețul: Unde mergi, frate Ioane?

Fratele: Chiar la Prea Cuvioșia Voastră, Părinte Stareț, și vă rog, dacă aveți vreme, să mă spovediți, că am mai multe să vă întreb.

Starețul: Vino, frate Ioane, că acuma după utrenie, sînt și eu mai liber și mai liniștit.

Fratele: Mai întîi de toate, Prea Cuvioase Părinte, vă rog să mă iertați pe mine păcătosul că așa de rar vin ca să mă mărturisesc, pentru că au trecut mai bine de trei luni de cînd nu am mai fost pe la Prea Cuvioșia Voastră. E drept că între timp am fost trimis la metocul mănăstirii, și cît am stat acolo m-am spovedit la Părintele duhovnic Chesarie. Acum însă, am mai multe nedumeriri care mă neliniștesc și de aceea am venit la Prea Cuvioșia Voastră să mă lămuriți, că data trecută tare mulțumit am fost cu lămuririle ce mi-ați dat.

Starețul: Spune, frate Ioane, acum ce nedumeriri și ce supărări mai ai pe suflet?

Fratele: De data aceasta, Prea Cuvioase Părinte, nişte visuri mă necăjesc. De la o vreme au început să mă tulbure noaptea şi eu le-am cam dat atenţie, fiindcă unele din ele se adeveresc.

Stareţul: Ce fel de visuri ai, frate Ioane, cărora zici că ai început să le dai atenţie şi să le socoteşti adevărate?

Fratele: Iată, Prea Cuvioase Părinte, de multe ori eu visez noaptea că are să vină cineva şi văd că a doua zi sau după cîteva zile, cu adevărat vine, acel cineva. Uneori visez cîini mulţi, care se reped cu vrajbă asupra mea. Alteori visez că parcă cineva trage cu puşca asupra mea şi chiar aud sunetul armei şi numaidecît, a doua zi, trebuie să aud o veste bună sau rea! Şi fiindcă se adevereşte oarecum, am început să cred că acestea sînt visuri adevărate, trimise de Dumnezeu. De aceea vă rog, Prea Cuvioase Părinte, să mă lămuriţi, ce să cred eu despre aceste visuri?

Stareţul: Vezi, frate Ioane, că dracii cei vechi iar te tulbură şi nu dorm? Vezi cum au schimbat ei meşteşugul spre ispitirea frăţiei tale?

Cînd ai venit întîi la mine, mi-ai spus că eşti mîhnit că nu te-a învrednicit Dumnezeu să ai vedenii, să vezi îngeri şi altelea asemenea; rîndul trecut îmi spuneai că gîndurile te sfătuiesc să ieşi pe ascuns din mănăstire, fără blagoslovenie, ca să mergi în lume s-o faci pe predicatorul să întorci lumea la pocăinţă, iar acum îmi spui că ai început să visezi visuri bune, trimise de către Dumnezeu!

Să ştii însă, frate Ioane, că toţi acei draci de mai înainte te ispitesc pe frăţia t~ şi acum, numai că ei îşi schimbă mereu viclenia, cînd într-un fel, cînd într-altul, cu scopul că doar vor izbuti să te înşele cu înşelare desăvîrşită şi să te ducă la pierzare!

Fratele: Şi care sînt acei draci, Prea Cuvioase Părinte, despre care ziceţi că mă ispitesc pe mine?

Stareţul: Frate Ioane, dracii care te ispitesc pe frăţia ta, sînt dracii mîndriei şi ai slavei deşarte.

Fratele: Dar oare din ce pricină, Prea Cuvioase Părinte, se ţin de mine aceşti draci cu ispitele lor?

Stareţul: Frate Ioane, una din pricinele pentru care te ispitesc pe frăţia ta aceste duhuri rele este că frăţia ta ai o minte slabă şi neiscusită. Şi să ştii că mulţi dintre oamenii care au mintea slabă şi neiscusită cad uşor în prăpastia părerii lor; atunci încep să le arate vedenii şi visuri, care par adevărate, spre a-i înşela şi a-i face să gîndească înalt despre sine, cum că s-au învrednicit de mari daruri de la Dumnezeu, deoarece ei au devenit oameni cu vedenii şi visuri, prin care li se descoperă cele viitoare.

Despre acestea ne învaţă şi dumnezeiescul Părinte Ioan Scărarul, care zice: „Dracii slavei deşarte, pe cei slabi la minte, îi fac Prooroci în vedenii şi visuri" (Scara 3, 27).

Fratele: Dar oare eu, Prea Cuvioase Părinte, am minte slabă, fiindcă am atîtea visuri în timpul nopţii?

Stareţul: Ascultă, frate Ioane, mintea frăţiei tale nu este slabă pentru că are visuri noaptea, deoarece toţi oamenii au visuri, şi mai ales în timpul nopţii.

Că mintea frăţiei tale se arată slabă, pentru că ea a început să se clatine, să dea atenţie visurilor şi să le socotească adevărate şi venite chiar de la Dumnezeu, după cum singur ai spus. Oare cine nu va socoti slab la minte pe un om, dacă l-ar vedea fugind să prindă umbra sau alergînd după vînt?

Fratele: Dar oare aşa este cel ce crede în visuri?

Stareţul: Adevărat, aşa este, frate Ioane, precum luminat arată şi Sfînta Scriptură, cînd zice: „Cel ce crede visurilor, acela este ca cel ce vrea să prindă umbra şi ca cel ce aleargă după vînt" (Is. Sirah 34, 2). Frăţia ta, nu pricepi că, prin aceste vise, dracii slavei deşarte vor să te facă să crezi lucruri mari despre frăţia ta, şi aşa să te arunce în păcatul cel mare al mîndriei?

Tocmai din aceasta să înţelegi frăţia ta, că ai minte slabă, fiindcă ai început să crezi că ai ajuns vrednic a avea vise de la Dumnezeu şi că din aceste vise poţi cunoaşte tainele viitorului. Dar ia seama, frate Ioane, că gîndurile te fac să zbori

pe sus, iar Sfînta și dumnezeiasca Scriptură numește nebuni, pe cei ce înalță cu mintea pentru visele lor: „Visele fac pe cei nebuni să zboare!".

Fratele: După cîte înțeleg eu, Prea Cuvioase Părinte, Sfinția Voastră mă socotiți ca pe un nebun cu mintea slabă?

Starețul: Vezi, frate Ioane, că eu nu te socotesc pe frăția ta nebun și cu mintea slabă, ci dumnezeiasca Sciptură te arată că ești așa, dacă vei mai stărui a crede în visuri.

Fratele: Mai am și altceva de mărturisit, Prea Cuvioase Părinte.

Starețul: Spune, frate Ioane, și nu te rușina, că și eu sînt om păcătos, și apoi să crezi că nu mie mi le spui, ci lui Dumnezeu, Care este de față aici între noi și de Care nimeni nu poate să ascundă ceva, fiindcă nu este loc unde să nu cerceteze atotștiința Lui, după cum ne spune Sfînta Scriptură: „Au doară poate omul să facă ceva, fără să-l văd Eu? Sau este loc unde nu sînt Eu de față? Au nu umplu Eu cerul și pămîntul?". Încă să fii încredințat, frate Ioane, că Dumnezeu știe nu numai lucrurile și cuvintele noastre, ci și cele ce gîndim noi sau pe cele ce le vom gîndi, după cum ne adeverează pe noi Duhul Sfînt, zicînd: „Tu ai cunoscut de departe gîndurile mele" (Ps. 138, 8). Deci, frate Ioane, spune toate cele ce ai de spus, că lui Dumnezeu le spui!

Fratele: Iată ce am de spus, Prea Cuvioase Părinte: eu de trei ani de zile fac o nevoință despre care nu am spus la nimeni pînă acum. Și anume: postesc în toate zilele pînă la apusul soarelui, afară de sîmbăta și duminica și de praznicele cele mari, citesc toată Psaltirea într-o zi și o noapte și mă silesc pe cît pot să nu lipsesc nici de la Pravila Bisericii și îndeosebi de la utrenie și de la Sfînta Liturghie. Mai fac cîte o mie de metanii mari, într-o zi și o noapte, afară de sîmbăta și duminica, iar atunci fac îndoit închinăciuni la o metanie mare. Noaptea mă silesc să priveghez cît mai mult, mulțumindu-mă numai cu cîteva ore de somn și mă silesc să nu lipsesc nici de la ascultările obștei. Iar sărbătorile și în timpul liber

citesc în dumnezeiasca Scriptură, în Viețile Sfinților și în învățăturile Sfinților Părinți.

Deci vă rog, Prea Cuvioase Părinte, să-mi spuneți, oare este bună această rînduială de nevoință pe care o fac eu?

Starețul: Îți voi spune, frate Ioane, dacă este bună sau nu această nevoință a frăției tale, numai dacă-mi vei spune cu toată sinceritatea și cu frică de Dumnezeu, cu ce scop ai făcut această nevoință, și dacă la începutul ei ai cerut sfatul și blagoslovenia duhovnicului?

Fratele: Fiindcă îmi dau seama, Prea Cuvioase Părinte, că în fața lui Dumnezeu mă aflu, voi spune numai adevărul. Eu, cînd am început această nevoință, nu am cerut nici un sfat de la nimeni și nici blagoslovenie, căci am socotit că pentru a face o faptă bună nu-i nevoie să cer sfat și blagoslovenie. Iar fiindcă mă întrebați și care mi-a fost scopul nevoinței, vă mărturisesc că toată această nevoință, de la început pînă acum, am făcut-o cu scopul ca prin aceasta Dumnezeu să mă învrednicească și pe mine păcătosul să am vreo vedenie din Rai sau din cer, sau măcar să văd vreun înger, căci pe Maica Domnului sau pe Domnul sînt cu totul nevrednic a-I vedea! Ba, drept să spun, acest lucru l-am cerut de la Dumnezeu în toate rugăciunile mele de pînă acum.

Starețul: Ei, și după atîta nevoință încă nu te-ai învrednicit de vreo vedenie și nici un înger nu ți s-a arătat pînă acum, frate Ioane?

Fratele: Nu, Prea Cuvioase Părinte, nimic nu am văzut pînă acum și tare sînt mîhnit pe acest lucru. Se vede că Bunul Dumnezeu nu voiește să-mi asculte rugăciunea mea.

Starețul: Să știi, frate Ioane, că tare ești înșelat și batjocorit de draci și că toată nevoința pe care ai făcut-o fără blagoslovenie și fără sfat și cu scopul de a vedea îngeri ai făcut-o spre osîndă și ai clădit-o pe temelie de umbră (Scara 22, 23).

Fratele: Cum spre osîndă, Prea Cuvioase Părinte, că doară am postit și m-am rugat cu sudori atîta vreme! Oare Bunul Dumnezeu va trece cu vederea această mare rîvnă și nevoință a mea?

Stareţul: Rîvna frăţiei tale, frate Ioane, a fost o rîvnă nebună şi nechibzuită, care avea să te ducă la pieirea sigură, dacă nu o descopereai acum! Frăţia ta zici că citeşti Sfintele Cărţi, apoi de ce nu le înţelegi dacă le citeşti? N-ai auzit frăţia ta de Sfîntul Antonie cel Mare, care zice: „Mulţi şi-au topit trupurile lor cu nevoinţă, dar pentru că nu au avut dreapta socoteală, departe de Dumnezeu s-au făcut" (Pateric, Cuv. Antonie 10). Tu te-ai apucat să faci mare nevoinţă fără sfatul şi blagoslovenia duhovnicului, dar n-ai auzit pe acelaşi mare Sfînt Antonie, care zice: „Că de este cu putinţă, şi paşii pe care-i face călugărul, şi picăturile de apă pe care le bea în chilie să le vestească bătrînilor cu îndrăzneală, ca nu cumva să greşească întru ele" (Pateric, cap. 40).

Îmi spui că ai avut mare rîvnă şi silinţă spre această nevoinţă, dar să ştii că această rîvnă a frăţiei tale a fost nebună şi drăcească. Dracii te-au sfătuit să începi această nevoinţă şi tot ei îţi dădeau rîvnă ca să o lucrezi, spre pierzarea frăţiei tale. Despre o astfel de rîvnă nebună, Sfîntul şi dumnezeiescul Părinte Isaac Sirul zice că: „Cu boală mare boleşte cel ce are rîvnă rea" (Cuv. 58).

O astfel de rîvnă nu răsare din inima omului, decît din mîndrie şi slavă deşartă şi toată osteneala omului făcută cu această rîvnă este zadarnică şi pierzătoare, după cum învaţă dumnezeiescul Părinte Ioan Scărarul (Scara 32, 12).

Să ţii minte şi aceasta, frate Ioane, că mulţi, luîndu-se după o rîvnă nesocotită şi întrecînd cu multe osteneli însăşi măsura faptei bune, au pierit în aflările lor şi s-au făcut batjocură viclenilor draci (Războ. Nev., cap. 43).

Sfinţii şi dumnezeieştii Părinţi numesc rîvna cea nebună şi plină de nesocoteală: „Îndrăzneală plină de trufie şi înfierbîntare fără de minte".

O astfel de rîvnă a avut acel călugăr din Pateric care se ruga lui Dumnezeu ca să-l învrednicească pe el să fie asemenea cu Isaac Patriarhul.

Din această rîvnă plină de mîndrie şi cu scop rău a fost batjocorit de către diavolul în chip jalnic, încît a ajuns călău ucigător de oameni şi a murit cu moarte de spînzurătoare!

De vrei să ştii mai pe larg despre aceasta, citeşte în Pateric, la capitolul 7.10.

Tot aşa o rîvnă nebună şi plină de mîndrie a stăpînit inima şi mintea lui Malpas din Edesa. Acesta a petrecut în mare vieţuire, dîndu-se pe sine şi la lucruri prea silnice, cu scopul de a ajunge la măsurile cele înalte şi de a se învrednici de vederea tainelor Duhului Sfînt! Şi aşa, silindu-se el foarte tare cu aceste nevoinţe, l-a aflat pe satana lipsit de arma cea nebiruită a smeritei cugetări şi arătîndu-i-se în lumină strălucitoare, i-a zis: „Eu sînt Mîngîietorul şi sînt trimis de Tatăl ca să te învrednicesc să vezi vedenia pe care o pofteşti, să-ţi dau nepătimirea şi să te odihnesc despre lucrurile de acum înainte". Iar pentru acestea, răul monstru a cerut lui Malpas să i se închine! Iar nebunul, nesimţind războiul vrăjmaşului, îndată cu bucurie l-a primit şi i s-a închinat lui. Dar în locul vedeniilor dumnezeieşti l-a umplut pe el de nălucirile sale şi l-a făcut deşert de faptele cele bune pentru adevăr şi l-a înălţat şi l-a batjocorit cu nădejdea cea deşartă a nepătimirii, zicîndu-i: „Acum nu ai trebuinţă de lucruri şi de chinurile trupului şi a lupta împotriva patimilor şi a poftelor", şi aşa l-a făcut pe el începător al eresurilor rugătorilor. Iar cînd s-a făcut arătată învăţătura lui cea spurcată şi mincinoasă, a fost izgonit de către Episcopul din vremea aceea (Sfîntul Isaac Sirul, Scris. IV către Sf. Simeon cel de pe Muntele cel Minunat).

Un altul de asemenea, cu numele de Asinas, din aceeaşi cetate a Edesei, alcătuind multe stihuri care se cîntă pînă azi, vieţuia viaţă înaltă şi cu lucruri şi mai aspre s-a legat pe sine pînă ce se va proslăvi. Pe acesta diavolul l-a amăgit şi l-a scos din chilia sa, ducîndu-l deasupra unui munte ce se chema Stroiul, şi i-a arătat închipuiri de căruţe şi de călăraşi, apoi i-a zis lui: „Dumnezeu m-a trimis ca să te iau în Rai ca pe Ilie", şi după ce l-a înşelat şi l-a făcut să se suie şi să se aşeze în

căruţă, s-a risipit toată acea nălucire şi s-a surpat de la mare înălţime şi a murit cu moarte de ruşine (Sf. Isaac Sirul, Scris. IV către Sf. Simeon cel din Muntele Minunat).

Încă şi Sfîntul Simeon Stîlpnicul, marele nevoitor şi luminător al Antiohiei, puţin a lipsit de nu a căzut într-o primejdie şi pierzare ca aceasta, de nu-i dădea Bunul Dumnezeu prin minte să facă semnul Crucii, cînd au venit dracii cu căruţă şi cu cai de foc, ca să-l ia la cer, ca pe Ilie (Vezi Vieţile Sfinţilor, 1 sept.).

Să mai ştii şi aceasta, frate Ioane: că deseori se întîmplă ca oamenii cei cu rîvnă nebună, care încep să facă mari nevoinţe fără chibzuinţă şi fără sfatul şi fără blagoslovenia duhovnicului, ajung la nebunie şi la ieşirea din minţi.

Despre aceasta ne învaţă marele Părinte al Părinţilor, Sfîntul Antonie cel Mare, zicînd: „Ştiu călugări care după multe osteneli, au căzut şi au ajuns la ieşirea din minţi pentru că au nădăjduit spre lucrurile lor şi amăgindu-se, n-au înţeles porunca celui ce zice: «Întreabă pe tatăl tău şi îţi va arăta ţie»" (Pateric).

Acelaşi lucru îl adevereşte şi Sfîntul Ioan Scărarul, zicînd: „Că sînt inimi trufaşe, care se încumetă să înceapă nevoinţa peste puterea lor, şi ajung de batjocura dracilor".

Iar în alt loc, Sfîntul Antonie cel Mare zice: „Pedepsirea celui mîndru este căderea lui şi imbolditor îi este dracul. Iar semnul părăsirii lui de către Domnul este ieşirea lui din minte" (Scara 23, 10).

Deci, frate Ioane, înţelege că rîvna cea nebună îi vine omului din mîndrie şi-l îndeamnă să facă nevoinţe mai presus de puterile sale, fără a-şi cunoaşte măsura nevoinţelor lui!

Iar cel ce nu-şi cunoaşte neputinţa, este totdeauna lîngă prăpastia căderii. Acest lucru îl arată şi dumnezeiescul Părinte Isaac Sirul, zicînd: „Dreptul, necunoscîndu-şi neputinţa sa, pe ascuţişul briciului îşi are lucrurile sale şi nicidecum nu este departe de cădere" (Cuv. 21).

Aşadar, frate Ioane, precum vezi, nebunia, căderea şi ieşirea din minte îl aşteaptă pe cel cu rîvna nebună, care necu-

noscîndu-şi neputinţa sa, începe fără de sfat şi fără de blagoslovenie, să facă nevoinţe mari şi mai presus de puterea lui, cu scopuri înalte şi nebune.

Pe lîngă toate aceste mărturii pe care le-ai auzit de la Sfinţii şi dumnezeieştii Părinţi, ascultă frate Ioane, şi o întîmplare pe care eu singur am văzut-o cu ochii mei: Prin anul 1930, în această mănăstire erau doi fraţi, în vîrstă de 25 de ani. Numele nu-l spun pentru că unul dintre ei mai este încă în viaţă, iar celălalt a murit cu moarte de primejdie! La început aceşti doi fraţi erau buni şi ascultători, şi de aceea bătrînul Stareţ Ioanichie se gîndea să-i recomande pentru preoţie, fiindcă ei aveau viaţă curată. Erau buni, bisericoşi, tipicari şi cîntăreţi şi erau de multă nădejde în multe privinţe. Dar dracul care nu doarme, a început a şopti cîte puţin în inima lor: că de acum sînt în stare să se conducă singuri în cele duhovniceşti.

Astfel, începînd ei a se încrede în sine şi a asculta de mintea lor, s-au răzvrătit din buna lor aşezare, şi nu mai voiau să iasă din chiliile lor la ascultările de obşte, se rugau şi făceau pravilă multă şi mii de metanii în chiliile lor. Iar cînd Părintele Econom mergea să-i cheme la ascultarea de obşte, ei încuiau uşa chiliei şi răspundeau dinlăuntru, zicînd: „Noi avem pravilă de făcut, şi nu partea Martei, că ne-a chemat aici nu ca să muncim ca mirenii", şi altele de acest fel. Bătrînul Econom, Părintele Ilarion, Dumnezeu să-l ierte, le zicea cu blîndeţe: „Dragii tatii, haideţi la ascultare, măcar aşa cîteva ceasuri, ca să nu cîrtească ceilalţi fraţi şi apoi veţi veni la chilie, la pravila voastră".

Ei însă nu voiau să audă, la ascultare nu veneau şi nici la Biserică, zicînd: „...facem noi destulă pravilă în chilie". Şi Părintele Econom se ducea mîhnit de la uşa lor şi spunea Părintelui Stareţ despre răzvrătirea celor doi fraţi.

Părintele Stareţ, fiind şi el foarte răbdător şi socotind că se vor îndrepta, nu a luat prea degrabă măsuri asupra lor. Iar odată, întrebîndu-l Părintele Econom ce ar fi de făcut spre îndreptarea acestor fraţi, Părintele Stareţ i-a răspuns: „Părinte

Ilarioane, vei vedea ce are să se întîmple cu ei dacă nu ascultă şi dacă s-ar apuca de nevoinţă aspră fără sfatul şi fără blagoslovenia noastră!".

Trecînd aşa o vreme, unul dintre ei a început să iasă din chilie, mai ales sîmbăta, venea la masă şi cerea mîncare de la chelar şi pentru celălalt. Iar uneori venea şi pe la ascultare unde eram cu toţii, dar nu lucra, ci stătea un ceas, două şi se lăuda mereu cu postul şi cu pravila lui. Ba a început să ne spună că i s-a arătat Maica Domnului şi că Mîntuitorul chiar a venit într-o noapte în chilie la el, înconjurat de îngeri care aveau cădelniţe de aur şi i-au cădit chilia lui cu miresme minunate, pe care le-a simţit multe zile după plecarea lor.

Auzind eu cele ce povestea acel frate, mult mă minunam şi ziceam în mintea mea: „Vezi ce mare dar a luat acest frate de la Dumnezeu, fiindcă se roagă el necontenit?". Şi toţi fraţii se minunau auzind aceste lucruri minunate de la fratele şi ziceau: „Vezi, dacă acesta mănîncă numai sîmbăta şi duminica şi se nevoieşte cu pravilă multă zi şi noapte, Dumnezeu a început să-i arate vedenii".

Dar un Părinte bătrîn, cu numele Iona, Dumnezeul să-l ierte, ne-a zis: „Da, a văzut pe dracul fratele acela, fiindcă el nu ascultă pe nimeni şi că a vorbit de rău pe fratele pustnic".

Dar iată ce s-a întîmplat!

După o astfel de nevoinţă, vreme de cîteva luni de zile, ascultînd tot numai de mintea lor şi necerînd de la nimeni sfat, au început un fel de nevoinţă: şi-au procurat lumînări îndeajuns, şi-au luat Psaltirile şi s-au închis într-un beci pustiu unde au postit fără să mănînce nimic, mai bine de o săptămînă.

Auzind Stareţul că cei doi fraţi nu se află în chiliile lor, a început a se mîhni, socotind că au plecat din mănăstire pe ascuns.

Într-o zi însă, îi vedem venind la biserică istoviţi de foame şi slabi la faţă, de ne-am speriat cu toţii de dînşii. Atunci Stareţul i-a întrebat cu blîndeţe: unde au fost, de sînt aşa de slăbiţi? Dar ei nu au răspuns nimic! Stareţul i-a lăsat în pace

şi numai atîta le-a zis: „Luaţi aminte ce faceţi, că vă nenorociţi pe voi şi vă faceţi de rîsul dracilor!".

Mai trecînd apoi trei zile după aceasta, iată că vedem pe cei doi fraţi cu capetele goale, cu părul în dezordine, desculţi şi cu nişte ciomege mari în mîini, strigînd şi alergînd pe coasta muntelui, lovind cu ciomegele în copaci, fugărind vitele şi oamenii pe care îi întîlneau!

Atunci un frate a alergat şi a vestit Părintelui Stareţ, zicînd: „Părinte Stareţ, fratele Alecu şi fratele Toader au înebunit! Veniţi să vedeţi cum aleargă dezbrăcaţi pe munte"; iar Părintele Stareţ auzind a poruncit, zicînd: „Duceţi-vă cu toţii şi prindeţi-i ca să nu-şi piardă şi viaţa pe lîngă minte".

La poruncă au plecat zece fraţi din cei mai voinici, care cu mare greutate au prins întîi pe unul, apoi pe celălalt, căci acum se despărţiseră; unul fugise în pădure, iar unul o luase spre mănăstirea Secu. I-au legat de mîini şi aşa i-au adus.

Şi era jalnic la vedere chipul lor, plini de noroi, cu ochii tulburaţi şi scăldaţi în sînge, cu picioarele însîngerate de pietre şi de lemne, cu hainele sfîşiate, se uitau speriaţi în toate părţile, fără să ne cunoască şi se smuceau să scape din mîinile ce-i ţineau. La porunca Stareţului cei doi fraţi au fost duşi în chiliile lor, aşa legaţi cu funii şi cîţiva fraţi au fost rînduiţi să-i păzească. Apoi, Părintele Stareţ a dat poruncă să ne adunăm cu toţii la biserică şi a început Sfîntul Maslu, după care a poruncit ca toată obştea să postească pînă după apusul soarelui şi fiecare să citească pentru dînşii cîte o Psaltire, iar în biserică se pomenea numele lor la toate ecteniile. Aşa ajutînd Bunul Dumnezeu, după cîteva zile cei doi fraţi s-au liniştit la minte şi recunoscîndu-şi înşelarea şi primejdia în care au fost ei, s-au dus la Stareţ şi şi-au cerut iertare. Iar Părintele Stareţ, mult sfătuindu-i, le-a zis: „Toate acestea vi s-au întîmplat pentru că aţi început să vă nevoiţi după capul vostru, fără sfat şi blagoslovenie. Şi să ştiţi, că de nu vă sprijinea harul lui Dumnezeu, pentru rugăciunile Părinţilor şi ale fraţilor, era să mergeţi cu totul la pieire!".

Ascultă, frate Ioane, altă întîmplare pe care am văzut-o cu ochii mei: prin anul 1932 eram în această Sfîntă Mănăstire și stăteam într-o chilie cu un frate mai mare de ani decît mine, care se eliberase din serviciul militar. Îl chema Vasile Maxim și era de prin părțile Vasluiului. El începuse așa, fără blagoslovenie și fără de sfat, o nevoință foarte mare: dormea foarte puțin pe un scaun, mînca o dată pe zi și citea mereu Psaltirea, făcea mii de metanii și la Pravila Bisericii era nelipsit și la început era foarte sîrguitor și la ascultările obștei, dar de la o vreme a început a se răzvrăti, a fi nesupus și a cîrti împotriva Stareţului, că de ce nu-l face pe el călugăr mai degrabă și zicea: „Eu am făcut armata și am o oarecare vechime și de ce pe alții i-a făcut și pe mine nu vrea să mă facă?!".

Stareţul nostru Ioanichie, Dumnezeu să-l ierte, fiind om tare, răbdător și iscusit, căci fusese și el pe la Ierusalim și la Sfîntul Munte al Athosului unde a stat un timp, de unde își avea și metania sa de călugăr, pînă nu cunoaștea la frați multă smerenie, statornicie și hotărîre de a rămîne ei în supunere și ascultare, el nu făcea repede călugări. Așadar, fratele Vasile venise prea îndrăzneț și nerăbdător și îi spunea Stareţului chiar în față: că de ce nu-l face călugăr? Iar Stareţul îi spunea: „Frate Vasile, ai răbdare și nu te griji frăția ta de acest lucru. Învață-te cu supunere, tăierea voii și ascultarea, căci cînd va veni ceasul de la Domnul, te voi face și pe frăția ta călugăr". Dar fratele Vasile nu lua în seamă nici sfătuirea bătrînului Stareț și mereu cîrtea că el este trecut cu vederea și nu-l face călugăr, și căuta cu orice chip să-l facă călugăr cît mai curînd. Era prin a doua săptămînă a Sfîntului și Marelui Post, și Stareţul Ioanichie slujea dumnezeiasca Liturghie a celor mai înainte sfințite. Că mai bine de douăzeci de ani a slujit aproape singur Sfînta Liturghie, din cauză că nu era alt preot în Sfînta Mănăstire. Și era rînduiala lui ca în toate cele patru posturi de peste an să vie numai sîmbăta și duminica la masă, iar în zilele de rînd primea numai Sfînta Împărtășanie și nimic mai mult.

Fratele Vasile mai sus amintit, fiind luptat mereu de gîndul călugăriei, s-a dus la cancelaria Sfintei Mănăstiri, unde era secretar unul din ucenicii Stareţului, și a stăruit mereu pe lîngă el ca să-i facă cererea la călugărie la Sfînta Mitropolie și să o înainteze cît mai degrabă.

Părintele secretar de acolo, neavînd blagoslovenie de la Stareţul său pentru acest lucru, a zis: „Frate Vasile, ți-aș face, dar n-am blagoslovenie și nu am nici timbre de pus pe cerere", dar el a zis: „Mă duc eu pînă la Tîrgu Neamț, să aduc timbre", la care Părintele secretar l-a sfătuit să nu se mai ducă acum pe drum că este Postul Mare și să aibă răbdare și să-și caute de pravilă și de ascultare.

Dar fratele Vasile, văzînd că secretarul îl oprește să se ducă la Tîrgu Neamț, s-a dus la biserică la Părintele Stareț, care era tocmai în vremea Sfintei Liturghii și i-a cerut blagoslovenie să se ducă la Tîrgu Neamț, să cumpere timbre pentru cererea de călugărie a lui. Stareţul i-a zis cu blîndețe: „Frate Vasile, să nu pleci, că ai să dai de mare primejdie!". Dar fratele Vasile, întristat și mînios a ieșit din biserică și fără să ia blagoslovenie de la nimeni, a pornit la drum.

Cînd a ajuns la locul numit Pîrîul Alb și voia să intre în pădurea dinspre Mănăstirea Agapia pe unde era cărarea peste munte, deodată au ieșit înaintea lui șapte draci în chip de călugări, foarte groaznici la vedere, avînd pe cap culioane roșii ca protoiereii și purtînd în mîini niște bastoane de foc, și văzînd pe fratele Vasile, unul din ei a zis: „Haidem, măi, să-l prindem pe acesta care a plecat la drum fără blagoslovenia Stareţului său", iar fratele Vasile auzind, cu mare groază a început a fugi prin pădure, iar acei șapte călugări, draci, fugeau după el! Și atît de mult l-au fugărit pe bietul frate Vasile, încît aproape de asfințitul soarelui a ajuns în mănăstire și era fără de căciulă pe cap, cu un picior desculț însîngerat tot, cît se lovise de lemnele și de pietrele de prin pădure, și unul încălțat, hainele rupte pe el toate, ochii în cap îi erau roșii ca sîngele, pe față era tot numai noroi și în brațele sale ținea

niște lemne și mereu arunca cu ele după cei șapte draci, ca după niște cîini răi!

Eu, din întîmplare, eram în ograda mănăstirii, cînd el a intrat pe sub poarta de sub clopotniță, și cînd m-a văzut, m-a recunoscut și a început să strige: „Frate Costică – că așa îmi ziceau pe atunci călugării – nu mă lăsa, șapte după mine, șapte după mine!". Și apoi iar se smucea și arunca cu lemnele din brațele lui ca și cum s-ar apăra de cîini.

A aruncat și spre mine și m-a lovit rău, dar eu m-am ferit dinaintea lui. Iar un frate mai puternic cu trupul, anume Nestor s-a repezit la el și l-a prins în brațele lui, și cu mare greutate l-a ținut pînă ce au venit și alți frați legîndu-l cu funii. Apoi, cu mare greutate l-au dus în chilie și l-au pus pe un pat. Iar el săracul, cu ochii însîngerați se zvîrcolea și striga: „Nu mă lăsați frații mei, șapte după mine!".

Părintele Stareț Ioanichie terminase Pavecernița mare și se dusese pe muntele Tăciunele, unde cu niște Părinți punea un buduroi de fag la un izvor din apropierea stînei. Eu, cu mare grabă și frică am fugit pînă acolo și i-am spus: „Părinte Stareț, hai degrabă la vale, că a venit fratele Vasile Maxim de la drum și este nebun și strigă mereu: «șapte după mine», și l-au legat frații și l-au dus la chilia mea și ei m-au trimis la Prea Cuvioșia Voastră să vă chem să-l dezlegați, că a plecat fără blagoslovenie". „Du-te, frăția ta, că vin și eu curînd".

Și așa, cam după un ceas a sosit și Părintele Stareț, care mai întîi s-a dus la Sfînta Biserică, a luat epitrahilul, Molitfelnicul și Sfînta Cruce și a venit la chilia unde era fratele Vasile Maxim cel legat, împreună cu alți Părinți și frați. Iar după ce a intrat Părintele Stareț înlăuntru, a zis: „Stați cu toții în genunchi", și a început a citi dezlegarea de blestem și alte sfinte rugăciuni. După aceea a zis: „Dați-i drumul, dezlegați-l acum". Iar frații ziceau: „Părinte Stareț, are să fugă!". Iar el a zis: „Nu vă temeți, dacă l-a dezlegat Dumnezeu, nu-l mai țineți voi legat", și îndată l-au dezlegat frații, iar el a stat liniștit și se uita uimit la toți, după aceea a pus capul jos și a adormit.

Iar Părintele Stareț a zis: „Lăsați-l să se odihnească, că este foarte obosit și zdruncinat", și așa a dormit pînă a doua zi dimineața, și cînd s-a trezit, ținea minte tot ce pățise, și ne spunea nouă, dar noi pentru scurtime am însemnat numai acestea puține.

După această întîmplare a intrat mare frică în toți Părinții și frații și cu toții luam aminte de sine, ca să nu facem nimic fără blagoslovenie și fără sfătuire.

Așadar, frate Ioane, după mărturiile pe care ți le-am adus de la Sfinții Părinți ți-am spus și aceste întîmplări, care, dacă vei avea frică de Dumnezeu, pot să-ți fie de folos, să te trezească și să te facă să înțelegi că în mare primejdie duhovnicească se află cei ce trăiesc după capul lor și se apucă de nevoințe, fără sfat și fără blagoslovenia Starețului și a Părinților duhovnici.

Fratele: Cu adevărat, Prea Cuvioase Părinte, minunată este această povestire și de mare folos, fiindcă am înțeles și eu cum batjocoresc dracii pe cei ce se apucă fără blagoslovenie de fapte bune, urmînd socotelile lor. Nu mă dumiresc însă: cum poate Dumnezeu să treacă faptele cele bune ale omului cu vederea, precum postul, priveghererea, rugăciunea, osteneala și altele ca acestea? Că doară El ne-a poruncit nouă să le facem.

Starețul: Da, frate Ioane, El ne-a poruncit nouă să le facem, dar tot El ne-a învățat și ne-a arătat cum să lucrăm noi faptele cele bune, ca să-I fie Lui bine primite (plăcute), iar noi să nu ne pierdem în zadar osteneala. Oare fariseul acela, nu a avut și el post, milostenie, rugăciune și alte osteneli pentru fapta bună și totuși vezi că s-a pogorît de la templu neîndreptat înaintea Domnului (Lc. 18, 4). Oare fecioarele cele nebune, nu au avut și ele feciorie, ca și cele înțelepte, și cu toate acestea, au auzit de la Mirele cuvîntul care zice: „Nu vă știu pe voi" (Mt. 25, 12).

Adu-ți aminte, frăția ta, de cele ce am vorbit noi rîndul trecut că Dumnezeu nu caută la cele făcute de noi, ci la scopul cu care le facem.

Ascultă şi pe Sfîntul Ioan Damaschinul, care zice: „Binele nu este bine cînd nu se face bine" (Dogmatica, p. 301). La fel, şi dumnezeiescul Părinte Maxim Mărturisitorul zice: „Cînd auzi Scriptura zicînd: «Tu vei răsplăti fiecăruia după faptele lui», să ştii că Dumnezeu nu ne va răsplăti cu bine cele făcute fără scop drept! Căci Dumnezeu nu priveşte la cele făcute, ci la scopul celor făcute" (Filoc., vol. II, cap. 37).

Aşadar, frate Ioane, ascultă şi înţelege că toate ostenelile pe care le-ai făcut frăţia ta fără sfatul şi blagoslovenia duhovnicului şi cu scopul de a vedea îngeri, acestea au fost făcute cu scop rău şi cu rîvnă nebună şi diavolească. Şi dacă mergeai mai departe şi nu veneai să le mărturiseşti aveau să te ducă la nebunie şi pierzare şi la cădere jalnică, fiindcă toate aceste nevoinţe ale frăţiei tale au fost roade ale mîndriei şi ale slavei deşarte şi ale rînduielii de sine, de care să rugăm mila şi îndurarea Domnului să ne păzească.

Datoria noastră sfîntă este de a ne ruga lui Dumnezeu, nu ca să ne învrednicească să vedem îngeri sau vedenii cereşti, că această rugăciune este îndrăzneală plină de trufie şi de înşelăciune drăcească, pe care o urăşte Dumnezeu, ci să ne rugăm Prea Milostivului şi Prea Bunului Dumnezeu să ne ajute să ajungem să ne cunoaştem păcatele noastre şi să le plîngem pînă la cea din urmă suflare, dacă vrem să dobîndim mila şi iertarea în ziua cea marea a Judecăţii.

Fratele: După cîte înţeleg eu, Prea Cuvioase Părinte, mare lucru este cunoştinţa de sine. De aceea, vă rog să-mi spuneţi ce este cunoştinţa de sine şi ce folos aduce ea celui ce o are?

Stareţul: Dacă ţii minte, frate Ioane, despre cunoştinţa de sine de care întrebi am mai vorbit noi şi altădată, dar fiindcă m-ai întrebat acum îndeosebi, voi mai adăuga aici cele ce au lipsit atunci.

Frate Ioane, ascultă pe Sfîntul Ioan Scărarul, care spune aşa despre cunoştinţa de sine: „Cunoştinţa de sine este o înţelegere tainică a măsurilor tale, chiar a celor mai uşoare" (Scara 25, 40). Să mai ştii, frate Ioane, şi acestea: că omul care

a ajuns la cunoaşterea neputinţelor şi a păcatelor sale, e asemenea celui ce seamănă sămînţa sa pe pămîntul cel bun. Iar cel ce nu are cunoştinţa de sine, acela se aseamănă cu cel ce seamănă în mare, adică pune sămînţa în apă, adică el nu are nici un folos din ostenelile lui. În sufletul unui astfel de om poate înflori floarea cea aleasă şi frumoasă a smeritei cugetări. Tot dumnezeiescul Părinte Ioan Scărarul ne spune nouă şi acest lucru, zicînd: „Cine se cunoaşte pe sine, în orice simţire a sufletului său, acela parcă a semănat pe pămînt, iar cine nu a semănat astfel, în acela nu poate înflori smerita cugetare" (Scara 25, 40). Iar cine a ajuns la fericirea de a se cunoaşte pe sine, acela s-a apropiat de cele două capete ale înţelepciunii.

Fratele: Dar care sînt, Prea Cuvioase Părinte, cele două capete ale înţelepciunii de care ziceţi că se apropie cel ce se cunoaşte pe sine?

Stareţul: După mărturia Sfinţilor Părinţi, frate Ioane, cele două capete ale înţelepciunii la care ajunge omul ce se cunoaşte pe sine sînt cele două virtuţi mari: frica de Dumnezeu şi dragostea de Dumnezeu, după cuvîntul care zice: „Începutul înţelepciunii este frica de Dumnezeu, iar sfîrşitul este dragostea de Dumnezeu – dragostea Lui".

Deci, cel ce s-a învrednicit a ajunge la cunoştinţa de sine, de va petrece toată vremea în ea, acela a ajuns la începutul şi la sfîrşitul înţelepciunii şi s-a apropiat de dragostea lui Dumnezeu cea nemărginită. Acest adevăr îl întăreşte dumnezeiescul Părinte Ioan Scărarul zicînd: „Cine s-a cunoscut pe sine, acela a ajuns la priceperea fricii de Dumnezeu şi petrecînd în ea, ajunge la porţile dragostei" (Scara).

Aşadar, frate Ioane, din aceste mărturii poţi înţelege cît de folositor este omului a se cunoaşte pe sine. De aceea şi Sfîntul Petru Damaschinul a zis: „Nimic nu este omului mai bine decît a-şi cunoaşte omul neputinţa sa, şi nimic mai rău decît a nu le cunoaşte pe acestea" (Război. nev.). Aceasta a spus-o dumnezeiescul Părinte, fiindcă a înţeles că cunoaşterea de sine este temelie nezdruncinată, pentru cel ce-şi clă-

deşte casă sufletului său şi rădăcină a toată lucrarea duhovnicească şi fericire întru Domnul. Acest lucru l-a arătat dumnezeiescul Părinte Isaac Sirul, care zice: „Fericit este omul care-şi cunoaşte neputinţa sa, deoarece aceasta se face lui temelie, rădăcină şi începătură la toată bunătatea" (Cuv. 21).

Fratele: Dar cum poate omul, Prea Cuvioase Părinte, a ajunge la cunoştinţa de sine şi a neputinţelor sale?

Stareţul: Primul lucru, frate Ioane, pentru a ajunge la cunoştinţă de sine şi a neputinţelor sale, este ca el să cugete în toată vremea la nimicnicia sa.

Fratele: Dar ce înseamnă a cugeta la nimicnicia sa?

Stareţul: Iată ce, frate Ioane: mai întîi, trebuie să-şi aducă aminte omul de vremea mai dinainte de a fi venit el pe pămînt, că în acel noian de veşnicie, el era un curat nimic şi nimeni nu putea face ca el să existe şi dacă există, aceasta este numai din bunătatea cea mare a lui Dumnezeu.

Al doilea, să socotească că Dumnezeu l-a făcut pe el din nimic şi că ceea ce este, apoi numai pentru Dînsul este; şi că El voieşte ca noi să întemeiem pe această cunoştinţă a noastră toată duhovniceasca zidire şi că de la noi înşine nimic nu putem da.

Al treilea, să-şi aducă aminte că s-a născut întru păcate (Ps. 50, 6).

Al patrulea, să cugete la începutul cel materialnic al fiinţei sale şi să socotească că fiinţa sa nu este altceva decît o urîtă amestecare a seminţei bărbatului cu sîngiuirile cele după nouă luni ale femeii, care sînt atît de puturoase şi urîte, încît omul nu poate suferi duhnirea lor.

Al cincilea, să cugete întru sine că nici o clipă de vreme nu este el înaintea lui Dumnezeu fără păcat şi că niciodată nu va putea să priceapă greşalele sale cu de-amănuntul, oricît de iscusit ar fi el, precum scrie: „Greşalele cine le va putea pricepe?" (Ps. 18, 13).

Al şaselea, pricina care prea lesne poate duce om la cunoştinţa de sine, sînt ispitele care vin asupra omului prin

îngăduinţa lui Dumnezeu, ceea ce adeverează şi dumnezeiescul Părinte Isaac Sirul zicînd: „Nimeni nu-şi poate cunoaşte neputinţa sa dacă nu este el puţin ispitit întru cele ce chinuiesc trupul sau sufletul" (Cuv. 21).

Al şaptelea, să cugete omul la moarte şi să-şi aducă aminte că după moarte trupul pe care îl iubeşte atîta va deveni mîncarea viermilor şi va ieşi din el putoare mai rea decît toate ieşitorile lumii.

Al optulea, să-şi aducă aminte omul, că în cele din urmă, trupul lui se va preface în pămînt, după cuvîntul Scripturii, care zice: „Pămînt eşti şi în pămînt te vei întoarce" (Gen. 3, 19).

Al nouălea, să cugete omul nu multă vreme, ci numai o zi, la lucrurile pe care le-a grăit şi le-a făcut, şi va afla că cele mai multe dintre ele au fost sucite, nebune, nestatornice şi rele. Şi va înţelege din această cercetare, cît de neputincios, cît de schimbător şi nestatornic este el întru buna aşezare şi poate se va smeri şi nu va mai nădăjdui întru sine.

Şi în sfîrşit poate omul ajunge la cunoştinţa de sine, dacă îşi cunoaşte mulţimea cea felurită a patimilor sale a celor fireşti şi neprihănite, precum şi mulţimea cea felurită a patimilor sale trupeşti şi sufleteşti.

Fratele: Prea Cuvioase Părinte, care sînt patimile fireşti şi neprihănite?

Stareţul: Patimi fireşti şi neprihănite, frate Ioane, se numesc acestea: foamea, setea, durerea, stricăciunea, osteneala, întristarea, frica şi cele asemenea.

Fratele: Dar cum poate cineva ajunge, Prea Cuvioase Părinte, la cunoaşterea neputinţei sale din aceste patimi fireşti şi neprihănite?

Stareţul: Foarte uşor, frate Ioane, poate omul ajunge la cunoaşterea neputinţei sale de va cugeta cu atenţie la aceste patimi fireşti şi neprihănite, deoarece cînd flămînzeşte îşi dă seama că este neputincios şi nu poate vieţui fără ajutorul hranei, cînd însetează vede că fără apă, îndată moare. Tot aşa de se va înmulţi osteneala, durerea, frica şi celelalte, nu le

poate suferi, căci nu poate răbda o scînteie a focului și un mic gînd îl înfricoșează. Și așa, din toate acestea, omul își dă seama ușor de neputința sa.

Fratele: Dar patimile cele trupești, Prea Cuvioase Părinte, care sînt și de cîte feluri?

Starețul: Patimile cele trupești, frate Ioane, acestea sînt: lăcomia pîntecului, nesăturarea, desfătarea, beția, mîncarea pe ascuns, iubirea de plăceri felurite, curvia, preacurvia, desfrîul, necurățirea, amestecarea sîngelui, stricarea pruncilor, împreunarea cu dobitoace, poftele cele potrivnice firii: furtul, jefuirea de cele sfinte, hoția, uciderea, orice moleșeală trupească și bucurie de voile trupului, mai ales cînd trupul este sănătos. Apoi ghicirile, descîntecele, farmecele, prezicerile, iubirea de podoabe, ușurătatea, moliciunile, înfrumusețarea, jocurile cele de noroc, reaua și pătimașa întrebuințare a lucrurilor celor dulci ale lumii, viața cea iubitoare de trup, care îngroșînd mintea o face pe ea pămîntească și dobitocească și nu o lasă niciodată să tindă spre Dumnezeu, sau spre lucrarea virtuților. Iar rădăcina tuturor patimilor, sau cum a zis cineva: cele dintîi ale lor, sînt acestea: iubirea de plăceri, iubirea de argint și iubirea de slavă, din care se naște tot răul. Apoi împrăștierea minții, alunecarea la glume și la vorbe de rușine, îndrăzneala și rîsul. Și ca urmare este bine a cunoaște și aceste patimi subțiri, precum: iubirea de sine, iubirea de arătare, moleșeala voinței, împietrirea inimii, părerea de sine, prețuirea de sine, închipuirea de sine, cruțarea de sine, trîmbițarea de sine, plăcerea de sine, mulțumirea de sine, nădăjduirea de sine, îndreptățirea de sine, simțirea de sine și nesimțirea de sine, care este moartea minții și omorîrea sufletului, mai înainte de moartea trupului.

Fratele: Dar prin cunoașterea acestor patimi, cum ajunge omul la cunoștința de sine, Prea Cuvioase Părinte?

Starețul: Iată cum, frate Ioane: omul înțelept și cu frică de Dumnezeu în inima sa, dîndu-și seama cît de multe păcate pot să-l stăpînească și să-l robească, ajunge la convingerea că

este foarte greu a scăpa de aceste multe răutăți și că nu este clipă în care să nu săvîrșească el vreun păcat. Și din această cugetare vine întru smerenie și la cunoașterea neputințelor sale.

Acest lucru ne învață pe noi și dumnezeiescul Părinte Ioan Gură de Aur zicînd: „Să punem în minte firea noastră, să socotim păcatele noastre, să cunoaștem cine sîntem și ne este de ajuns spre a ne smeri".

Fratele: Dar patimile sufletești care sînt, Prea Cuvioase Părinte, și de cîte feluri sînt?

Starețul: Dacă vrei să știi și aceasta, frate Ioane, apoi ascultă: patimile cele sufletești pe care le roade firea noastră cea stricăcioasă și schimbătoare sînt: uitarea, nepăsarea și neștiința. Iar cînd ochiul sufletului, adică mintea, este întunecată de acestea, atunci este luat în stăpînire de toate celelalte patimi, care sînt: neevlavia, credința strîmbă – adică tot eresul – blasfemia, iuțimea, mînia, amărăciunea, înfumurarea năprasnică, ura de oameni, pomenirea de rău, vorbirea de rău, osîndirea, întristarea fără temei, frica, lașitatea, cearta, rivalitatea, pisma, slava deșartă, mîndria, fățărnicia, minciuna, necredința, zgîrcenia, iubirea materialistă, împătimirea, afecțiuni pentru cele pămîntești, trîndăvia, micimea de suflet, nemulțumirea, cîrtirea, înfumurarea, părerea de sine, trufia, îngîmfarea, iubirea de stăpînire, dorința de a plăcea oamenilor, viclenia, nerușinarea, nesimțirea, lingușirea, înșelăciunea, ironia, duplicitatea, învoirea de la păcatele cele pătimitoare ale sufletului și gîndirea deasă la ele, rătăcirea gîndurilor și iubirea de sine, despre care am zis mai sus că este maica și rădăcina tuturor răutăților. Apoi iubirea de argint, reaua nărăvire și răutate.

Fratele: Prea Cuvioase Părinte, dar din cunoașterea acestora, poate omul ajunge la cunoașterea neputințelor sale?

Starețul: Frate Ioane, atît din cunoașterea acestora, cît și a celor de mai înainte, omul înțelept și temător de Dumnezeu ajunge la cunoașterea de sine, dîndu-și seama că este cu ne-

putință cuiva să scape nesăvîrșit de rănirea și robirea atîtor patimi, care izvorăsc din firea cea stricată și schimbătoare a omului.

Și din această cunoștință, omul începe să se umilească și să se smerească, și cunoștința de sine i se face lui pricină de toată fapta bună.

De aceea, frate Ioane, se cade să cinstim și să prețuim mai mult decît înălțimea tuturor științelor, cunoștința de sine.

Dar cel ce voiește să-și mîntuiască sufletul, se cade, pe lîngă cunoștința de sine, să mai agonisească și defăimarea de sine.

Fratele: Dar ce este defăimarea de sine, Prea Cuvioase Părinte, și ce folos aduce ea celui ce o are?

Starețul: Defăimarea de sine, frate Ioane, aceasta este: a se defăima cineva și a se ocărî întru toată vremea vieții, socotindu-se că nu a făcut nimic și niciodată vreun lucru bun în viața lui (Pateric, cap. 10). Însă să știi și aceasta, frate Ioane, că defăimarea de sine nu este adevărată și nici nu aduce vreun folos, dacă se face numai cu mintea și cu limba, fiindcă Dumnezeu cere de la noi să fim convinși cu toată inima și înțelepciunea că sîntem cu adevărat păcătoși, plini de păcate și de neputințe.

Dumnezeiescul și marele Dascăl al lumii, Sfîntul Ioan Gură de Aur zice așa: „Nu numai cu limba să zicem că sîntem păcătoși, ci și cu mintea, și nu numai să ne numim păcătoși, ci și păcatele să le culegem fiecare după fel".

Așadar, frate Ioane, aceea este adevărata defăimare de sine, cînd omul are convingerea că el este cu adevărat păcătos și cu această convingere se defaimă el, căindu-se din inimă înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor.

O astfel de defăimare, dacă se unește cu smerenia inimii, are atîta putere încît biruiește pe cele două păcate: mîndria și slava deșartă și le rupe ca pe niște slabe mreje de păianjen.

Sfîntul Ioan Scărarul spune: „Mîndria se aseamănă cu un călăreț, iar slava deșartă cu calul pe care stă mîndria" și apoi

adaugă: „Dacă cineva se va defăima și se va ocărî pe sine sincer în fața lui Dumnezeu, omul acela va disprețui mîndria și slava deșartă, ca pe niște păianjeni, și împreună cu calul va arunca și pe călăreț în muncă (adică în adîncul smereniei), și așa va putea să cînte lui Dumnezeu cîntare de biruință: «Pe cal și pe călăreț i-am aruncat în mare»" (Scara 23, 28).

Iată, frate Ioane, că ți-am arătat după slaba mea putere, ce este defăimarea de sine, și ce folos aduce ea omului. Deci, frate Ioane, te sfătuiesc cu toată grija cea din dragoste, deprinde-te să cugeți la cele ce ți-am arătat. Și de vei ajunge, cu darul lui Dumnezeu, la adevărata cunoaștere de sine și la sincera defăimare de sine, nu vei mai dori niciodată să ai vedenii cerești sau să vezi îngeri. Acestea le adeverează și Sfîntul Isaac Sirul, care zice: „Cel ce s-a învrednicit a se vedea pe sine, acela este mai bun decît cel ce s-a învrednicit să vadă îngeri" (Cuv. 34).

Fratele: Mult m-am folosit, Prea Cuvioase Părinte, din toate cele ce mi-ați spus și m-am lămurit în cele ce doream să le cunosc. Dar aș mai avea încă ceva de întrebat.

Starețul: Întreabă, frate Ioane, și ce-mi va da Bunul Dumnezeu prin minte, îți voi răspunde.

Fratele: Cum se face, Prea Cuvioase Părinte, că unii dintre sfinți au primit darul de la Dumnezeu de a face minuni și de a izgoni dracii din oameni, iar unii au avut și darul de a învia morții? Oare dacă cineva s-ar ruga lui Dumnezeu să-i dea lui darul facerii de minuni, oare aceasta ar fi păcat?

Starețul: Noi, frate Ioane, sîntem datori să ne rugăm lui Dumnezeu să ne ajute cu harul Său să putem scoate și izgoni demonii din noi și nu din alții! Și iarăși sîntem datori să ne rugăm stăruitor și cu evlavie și cu umilință Prea Bunului Dumnezeu, să ne ajute să înviem prin pocăință adevărată sufletul nostru cel mort prin păcate și nu să ne îndîrjim cu drăcească obrăznicie a cere lui Dumnezeu darul de a învia morții și de a face minuni.

Fratele: Cum adică, Prea Cuvioase Părinte, cum să scoatem dracii din noi, au doară noi sîntem îndrăciți?

Starețul: Oare îți vine greu, frate Ioane, să crezi că noi sîntem îndrăciți? Oare nu ai auzit frăția ta la biserică, ori de cîte ori se citește Acatistul Mîntuitorului, cum zicem: „Iisuse, miluiește-mă, că nu frică de trup, care cumplit se îndrăcește cu patimile și cu urgie este aprins"? (Condacul 11).

Ce crezi, frăția ta, că cel ce a alcătuit acest Acatist, nu a știut ce vorbește? Iar dacă totuși nu crezi, ascultă-l și pe Sfîntul Diadoh al Foticeii, care zice despre acest lucru așa: „Mai înainte de botez, dumnezeiescul har îndeamnă pe om la cele bune din afară, iar satana este încuiat în adîncurile sufletului și al inimii; iar după ce se botează omul, dracul stă afară din inimă, iar harul lui Dumnezeu înlăuntru. Însă și după botez, dracii rămîn înlăuntru, nu în inimă ci în adîncul trupului său, cum ar zice cineva, în fața inimii, și de acolo afumă mintea cu umezeala dulceților trupești". Că dracii se află înlăuntru nostru, aceasta o mărturisește și cuvîntătorul de Dumnezeu, Sfîntul Grigorie, care zice: „Ia cu sine alte șapte duhuri și iarăși intră și locuiește în el", aceasta se întîmplă după botez. Dumnezeu slobozește pe draci să intre în cel botezat, din pricina gîndurilor viclene, a cuvintelor și a lucrurilor pe care le-a făcut omul după botez. Și măcar că vrăjmașii noștri draci se află ascunși înlăuntru inimii noastre cu lucrarea și nu cu ființa, precum învață marele Grigorie al Tesalonicului, totuși, de acolo ne războiesc pe noi prin patimile lor, și de nu ne vom sili să-i scoatem afară, prin chemarea deasă și din inimă a numelui lui Hristos Iisus, apoi ei ne vor stăpîni pe noi și în veacul de acum și în cel viitor!

Fratele: Dar oare sînt, Prea Cuvioase Părinte, draci care ne dau război nouă din lăuntrul nostru?

Starețul: Patimile noastre cele de multe feluri de care am vorbit mai înainte, frate Ioane, aceștia sînt dracii care ne războiesc pe noi dinlăuntru și din afară.

Fratele: Dar oare, Prea Cuvioase Părinte, patimile și păcatele noastre se pot numi și draci?

Starețul: Sfinții și dumnezeieștii Părinți ai Bisericii au înțeles, frate Ioane, că orice patimă care ne luptă pe noi, este un

drac! De aceea, dumnezeiescul și Sfîntul Părinte Efr izgoni și zice: „Că omul are atîția draci, tot atîția, cîte patimi are prin tot așa spun și alți mulți Sfinți Părinți.

De aceea, adeseori găsim în sfintele lor învățături, că patimile le numesc draci, și cînd voiesc să spună pentru cineva că este luptat de vreo patimă, nu numesc patima, ci pe dracul acelei patimi, zicînd: „Pe cutare l-a luptat dracul curviei" (Pateric, cap. 6, 5); pe cutare dracul mîndriei (Scara 23, 19); în alt loc vorbește de dracul trîndăviei (Scara 22, 27); și că dracul hulei năvălește asupra celor simpli cu inima (Scara). Și marele Apostol Pavel ne arată că lupta pe care o ducem cu patimile, nu este împotriva duhurilor răutății din văzduh (Efes. 6, 12). Iar Cuviosul Părinte Nicodim Aghioritul, zice așa: „Înarmați-vă cu armele cu care vă învăț pe voi, ca să omorîți cu ele pe vrăjmașii cei gîndiți și nevăzuți, care sînt patimile cele stricăcioase de suflet și pe ziditorii acestor patimi, care sînt dracii".

Deci, precum vezi, frate Ioane, patimile noastre nu sînt altceva, decît niște draci răi, care ne dau război în toată vremea, dinlăuntru și din afară.

Fratele: Dar care sînt, Prea Cuvioase Părinte, armele cele mai puternice cu care putem noi izgoni dracii din sufletul nostru?

Starețul: Ascultă, frate Ioane: arma cea mai puternică și mai înfricoșată prin care omul poate scoate și izgoni din inimă pe draci este numele cel prea înfricoșat al Domnului Dumnezeului și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, pe care dacă îl va chema cineva din inimă și cu smerenie și cît mai des, unul ca acela, cu darul lui Hristos, va scoate și va izgoni de la sine pe dracii care îi dau război și îi va risipi pe ei ca praful spulberat de vînt și se vor stinge ca fumul. Ceea ce adeverește și Sfîntul Isihie Sinaitul, zicînd: „Cela ce se luptă înlăuntru trebuie să aibă în acea clipă, aceste patru virtuți: smerenia, atenția deplină, împotrivirea, rugăciunea.

Smerenie, fiindcă lupta lui este față de dracii cei mîndri, potrivnici smereniei, și ca să aibă ajutorul lui Hristos, Care urăște pe cei mîndri.

Atenție, ca să se facă inima pururea fără de nici un gînd, chiar dacă ar părea că este bun.

Împotrivire, pentru ca atunci cînd va cunoaște cu agerime pe cel ce vine, să se împotrivească cu mînie asupra celui viclean.

Rugăciune, ca îndată după împotrivire, să strige către Hristos cu suspine negrăite. Și atunci cel ce se luptă, va vedea pe vrăjmașii săi risipindu-se – prin numele cel sfînt al lui Iisus Hristos – ca praful în vînt, sau ca fumul care se mistuie cu nălucirile lui".

Să mai știi și aceasta frate Ioane, că pe lîngă chemarea neîncetată a numelui lui Iisus Hristos, mai este nevoie și de a ne înarma cu cele împotrivite patimilor.

Fratele: Dar care sînt, Prea Cuvioase Părinte, cele împotrivite patimilor drăcești?

Starețul: Cele împotrivite patimilor, frate Ioane, sînt virtuțile, adică toate faptele bune.

Fratele: Dar cum să lucreze cineva virtuțile, Prea Cuvioase Părinte, spre a putea izgoni din sufletul său dracii și patimile?

Starețul: Iată cum, frate Ioane: prin smerenie, prin cunoașterea de sine, prin defăimarea de sine, prin răbdarea necazurilor și a scîrbelor și prin a pune pe seama lui Dumnezeu toate faptele cele bune, prin aceasta se izgonește dracul mîndriei; prin lucrarea faptelor bune în ascuns, prin deasa rugăciune și ocărîrea de sine se scoate și se izgonește dracul slavei deșarte; prin strădanie este izgonit dracul leneviei și al trîndăviei; prin aducerea aminte de moarte, prin pomenirea gheenei, prin post și prin smerenie se scoate și se izgonește dracul îmbuibării pîntecelui; prin dragostea de Dumnezeu și de aproapele, se scoate și se izgonește dracul mîniei și al iuțimei și cel al iubirii de plăceri; prin rugăciunea pentru cel ce te-a supărat, se scoate și se izgonește dracul zavistiei și al pomenirii de rău; prin cugetărea la moarte, prin post și prin rugăciune, se scoate de la sine dracul nesimțirii și al împietririi inimii; prin dragostea de Dumnezeu, prin smerenie, prin înfrînare și prin paza ochilor și a minții, se izgonește dracul curviei; același drac al curviei se poate izgoni și prin fuga de prietenie de femeie, prin paza de lenevire, prin post și rugăciune, și prin nejudecarea vreodată a cuiva care a căzut în această patimă sau în alta; prin frica de Dumnezeu, prin trezirea minții și prin rugăciune este izgonit dracul uitării; prin luare-aminte, prin atenție, prin frică de Dumnezeu și prin trezirea minții se izgonesc dracii cei mulți și prea feluriți care luptă pe om și-i duc război, tulburare și multă răspîndire în vremea rugăciunii; prin răbdare în necazuri și în scîrbe și prin mulțumire lui Dumnezeu pentru toate cele ce ne aduc întristare și durere, se izgonesc dracii hulei, ai cîrtirii și ai nemulțumirii; prin plîngere și sărăcie, de bună voie, se izgonește dracul cel rău al iubirii de argint; prin tăcerea cu chibzuință și înțelegere, prin plîns și prin cugetare la moarte, se izgonesc dracii vorbirii de rău și ai vorbirii deșarte; prin credință și nădejde tare în Dumnezeu, prin pomenirea morții, prin gustarea bunătăților celor de sus, se izgonește dracul iubirii de averi și cel al adunării de prisos; prin cîntarea de psalmi, prin rugăciune, prin citirea cărților sfinte și prin vorbirea cu Părinții cei iscusiți în cele duhovnicești, se scoate și se izgonește de la sine dracul mîhnirii și al întristării; prin cunoștința nimicniciei sale, prin frica de neputințele sale și prin pocăință curată, se izgonește duhul încrederii în sine și cel al nădăjduirii de sine; prin dragoste și prin rugăciune sinceră pentru cel ce ți-a făcut rău, se scoate și se izgonește de la sine dracul urii și al pomenirii de rău.

Să mai știi, frate Ioane, că sufletul omenesc are trei părți: cea socotitoare, cea poftitoare și cea mînioasă; și din acestea se nasc trei feluri de cugete.

– Din partea socotitoare se nasc cugetele necredinței, ale nemulțumirii, ale cîrtirii împotriva lui Dumnezeu, ale nedeslușirii, ale necunoștinței, și în scurt toate cugetele cele hulitoare.

– Din partea cea poftitoare, se nasc cugetele iubirii de dulceți și iubirii de slavă și în scurt, toate cugetele ce se cheamă urîte.

– Iar din partea cea mînioasă, se nasc cugetele uciderii, ale izbîndirii, ale zavistiei, ale tulburărilor și în scurt toate cugetele ce se cheamă rele.

De aceea, cine voiește a scoate și a izgoni de la sine aceste patimi și pe dracii lor, se cade a-i socoti și a-i birui, cum am zis mai sus, cu faptele cele bune, cele împotriva lor. De pildă: necredința, s-o scoată cu credința neîndoielnică în Dumnezeu; nemulțumirea și cîrtirea, cu buna mulțumire; nedeslușirea, cu deslușirea binelui și a răului; necunoștința, cu cunoștința adevărului celor ce sînt; hulirea cu slavoslovia; iubirea de dulceți, cu înfrînarea și cu postul; iubirea de slavă, cu smerenia; iubirea de argint, cu îndestularea cu puțin; zavistia și urîciunea, cu dragostea; izbîndirea, cu blîndețea și cu răbdarea, cu pacea inimii. Și ca să zic cuprinzător cu Maxim Mărturisitorul: partea cea socotitoare a sufletului să o împodobim cu fapta cea bună a rugăciunii și a dumnezeieștilor cunoștințe; pe cea poftitoare cu fapta cea bună a rugăciunii și a dumnezeieștii cunoștințe, a înfrînării; iar pe cea mînioasă, cu fapta cea bună a dragostei și negreșit, lumina minții noastre nu se va întuneca vreodată, nici cugetele cele mai sus zise nu vor putea cu lesnire naște dintr-însele patimi.

Astfel ajutînd darul Prea Milostivului Dumnezeu, noi vom putea scoate și izgoni din sufletele noastre pe toți dracii cu patimile lor.

Iată, frate Ioane, prin puținele mărturii aduse aici de la Sfinții Părinți, ți-am arătat cum poate cineva să scoată și să izgonească din sufletul său dracii și patimile. Și fiindcă frăția ta ai mai întrebat și dacă este păcat ca omul să ceară de la Dumnezeu darul facerii de minuni, la această întrebare, pe lîngă toate cîte ți-am spus pînă acum, mai adaug și aceasta: să știi și să fii încredințat, frate Ioane, că monahii care duc viață curată și petrec în supunere și curăție (sărăcie) de bună voie, nu se deosebesc cu nimic de cei ce fac semne și minuni mari. Lucrul acesta îl învață și îl arată Sfîntul și dumnezeiescul Părinte Teodor Studitul și Mărturisitorul, zicînd către

ucenicii săi așa: „Așadar și ceata noastră este mare și vrednică de asemănat cu minunile cele mari, că avem de ce să ne mirăm întru faptele noastre, numai de vom vrea să petrecem viață curată". Apoi adaugă: „Oare nu se izgonesc dracii dintre noi? Au nu izgonim noi prin lupta contra poftelor pe dracul curviei, prin strădanie pe al lenevirii, prin blîndețe pe al mîndriei, prin răbdare pe al pizmei, prin tăcere pe al vorbirii de rău și al multor altor patimi?" (Cuv. 5).

Vezi frate Ioane, că patimile noastre sînt niște draci răi? Vezi că cine izgonește aceste patimi din sufletul său, prin lucrarea faptelor bune, acela izgonește dracii de la sine? Și ca să înțelegi și mai bine, să știi că acei ce se luptă și izgonesc patimile de la sine, aceia sînt și făcători de minuni. Ascultă mai departe pe același dumnezeiesc Părinte Teodor Studitul, care zice: „Să știi, că acest război al vostru pe care îl purtați împotriva patimilor îl primește Dumnezeu întocmai ca pe osteneala stîlpnicilor, și al pustnicilor care au săvîrșit minuni, fără de nici o scădere sau deosebire" (Cuv. 5).

Iată, frate Ioane, că prin ajutorul Bunului Dumnezeu, ai auzit atîtea mărturii de la Sfinții și dumnezeieștii Părinți, prin care ai învățat cum poate cineva să scoată dracii de la sine, și că adevărații călugări care petrec viață curată în supunere și smerenie și se luptă pentru izbăvirea de patimi, se aseamănă fără deosebire, cu pustnicii cei mari și cu stîlpnicii, care au făcut semne și minuni!

Deci, și frăția ta, dacă vrei să ajungi la această fericită măsură de a izgoni dracii și de a face minuni, silește-te cu osîrdie să duci viață curată, în supunere, ascultare și în sărăcie de patimi, și atunci vei ajunge la nepătimire, vei ajunge mare făcător de minuni, asemenea cu cei ce izgonesc dracii.

Dacă însă, înainte de a scoate dracii din sine-ți și a te curăți de patimi, vei avea obrăznicia și nebuna îndrăzneală să te rogi lui Dumnezeu ca să-ți dea darul de a scoate dracii din alții și de a face minuni, apoi, prin această mîndrie, vei fi batjocorit de dracul. După cum adeverește Sfîntul și dum-

nezeiescul Părinte Isaac Sirul, zicînd: „Cine se roagă lui Dumnezeu să-i dea har și dar să facă minuni sau să izgonească dracii, unul ca acela este ispitit de dracul cel batjocoritor" (Cuv. 36). Tot acest mare Părinte arată că adevărații robi ai lui Dumnezeu nu numai că nu îndrăznesc să ceară de la Dumnezeu darul facerii de minuni, ci chiar de li s-ar da acest dar, din multa lor smerenie, ei s-ar socoti nevrednici de un dar ca acesta, și ar cere de la Dumnezeu să ia darul de la ei, cu stăruință! Căci zice Sfîntul Isaac Sirul: „Drepții cei adevărați, nu numai că nu poftesc acestea, ci chiar de li s-au dat, se întorc de la ele și fac aceasta nu numai de ochii oamenilor, ci și în ascuns, în sinea lor. Că iată un oarecare dintre Părinții cei Sfinți, pentru curățirea sa, a luat dar de la Dumnezeu, dar el s-a rugat stăruitor la Creatorul ca să-i ia darul de la dînsul. Ba a mai pus și pe alți sfinți să se roage pentru dînsul lui Dumnezeu, ca să-i ia darul de la el" (Cuv. 36).

Așadar ascultă și înțelege că adevărații robi ai lui Dumnezeu, care au avut smerenia ca temelie a vieții lor, nu numai că nu au îndrăznit să ceară de la Dumnezeu darul facerii de minuni, ci chiar și atunci cînd li s-a dat un dar ca acesta, ei s-au întors dinspre el și au rugat pe Dumnezeu ca să ia darul de la ei. Și aceasta o făceau acei fericiți, de-a pururea pomeniți drept oamenii lui Dumnezeu, ca nu cumva din pricina unui dar ca acesta să alunece în prăpastia cea fără de fund a mîndriei și din sfinți să se facă draci! Ba au fost unii sfinți, care, avînd darul facerii de minuni, se prefăceau că sînt nebuni, cum au fost Sfinții Simeon, Andrei și alții, care s-au făcut nebuni pentru Hristos, spre a batjocori pe dracul mîndriei și al slavei deșarte.

Alții fugeau și se ascundeau de oameni și se luptau cu sine ca să nu iasă prin lume și să nu fie cunoscuți de către oameni, ca să nu-și piardă slava cea de la Dumnezeu, pentru slava cea de la oameni; unul dintre aceștia a fost și Sfîntul Macarie Alexandrinul (cetățeanul), căruia Dumnezeu, pentru viața sa curată și sfîntă și pentru marile nevoințe pustnicești, i-a dat darul facerii de minuni. El însă mereu fugea și se ascundea de oameni. Odată au tăbărît asupra lui dracii slavei deșarte, zicîndu-i: „Macarie, dar oare de aceea ți-a dat Dumnezeu darul de a face minuni, ca să stai în pustiu degeaba? Ce folos vei avea tu și ce plată de la Dumnezeu, dacă după ce ai luat darul de a goni dracii și de a tămădui tot felul de boli și de neputințe, tu stai aici și-ți petreci talantul în pustia aceasta? Au nu te temi că vei fi pedepsit de Dumnezeu, pentru că ai ascuns lumina sub obroc, și nu vrei s-o pui în sfeșnic ca să lumineze toată casa, precum a poruncit Hristos? (Mt. 5, 14). Au n-ai auzit de porunca lui Hristos care zice: «Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca să vadă ei faptele voastre cele bune și să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri»" (Mt. 5, 16).

Acestea și multe altele îi ziceau lui prin minte dracii mîndriei și ai slavei deșarte, vrînd să-l scoată pe el din limanul cel liniștit al pustiei, și să-l arunce în marea cea tulburată și plină de valurile răutăților lumii celei deșarte și înțelegătoare. Dar sfîntul bătrîn, văzîndu-se tulburat de droaia cea mare a gîndurilor, se lupta cu ele și foarte se împotrivea cu smerenia minții, cu cugetarea la moarte și cu rugăciune.

Văzînd însă că dracii mereu îl tulbură cu aceste gînduri, a început apoi a vorbi cu ei și a le zice: „Aici, în acest pustiu, mi-a dat Dumnezeu darul acesta și aici vreau să mor cu el, căci nu am porunca Domnului să ies de aici". Dar văzînd că nici așa dracii nu-l lasă în pace cu gîndurile, ca să-l scoată în lume, a deschis ușa chiliei, s-a culcat jos cu capul în chilie și cu picioarele afară de prag, și a început a striga către draci: „Dacă aveți vreo putere și slobozenie de la Dumnezeu, apoi luați-mă voi de picioare, trăgeți-mă și mă duceți în lume, că Macarie singur, ajutîndu-i Dumnezeu, niciodată nu se va duce din această pustie!". Văzînd dracii slavei deșarte hotărîrea cea tare și smerenia bătrînului, s-au dus rușinați și batjocoriți (vezi viața Sfîntului Macarie).

Ascultă, frate Ioane, și despre desăvîrșita smerenie a Sfîntului Sisoe cel Mare, care, după ce a ajuns la mare desăvîrșire

și s-a învrednicit de mari daruri de la Dumnezeu, nu cugeta nimic înalt despre sine! Ceea ce foarte luminat s-a arătat la sfîrșitul său, atunci cînd a sosit vremea să treacă el către Domnul; deci șezînd lîngă el mulți din Părinții pustiei, îndată a strălucit fața lui ca soarele, iar el le-a zis lor: „Iată, a venit Avva Antonie", apoi după puțin a adăugat: „Iată, a venit ceata Proorocilor!". Atunci fața lui a strălucit și mai tare, și iar le-a zis: „Iată, a venit ceata Apostolilor!". Și fața lui s-a făcut albă și parcă vorbea cu cineva. Atunci l-au întrebat bătrînii: „Cu cine vorbești, Părinte?". Iar el le-a zis: „Iată, îngerii au venit să mă ia și mă rog ca să fiu lăsat puțin ca să mă pocăiesc!". Zisu-i-au lui bătrînii: „Dar tu nu ai trebuință de pocăință, Părinte!". La care a răspuns bătrînul: „Cu adevărat, nu mă știu pe mine de a fi pus început bun!". Și au cunoscut cu toții că este desăvîrșit. Și iarăși de năprasnă a strălucit fața lui ca soarele și toți s-au temut, iar el le-a zis: „Vedeți a venit Domnul și zice: «Aduceți-Mi pe vasul alegerii din pustie!». Și îndată și-a dat duhul și s-a făcut ca un fulger și s-a umplut casa de bună mireasmă" (Pateric, Avva Sisoe).

Vezi, frate Ioane, cît de minunată este așezarea cea duhovnicească a sfinților lui Dumnezeu? Vezi smerenia desăvîrșită a sufletului desăvîrșit? Sosise sfîrșitul lui. Toate cetele cele sfinte și Prea Fericite ale Cerului: Proorocii, Apostolii și Îngerii veniseră împreună cu Domnul și Ziditorul lor ca să ia cu ei pe cel ce era pe pămînt, vas al alegerii și înger în trup, iar el, prea fericitul om al lui Dumnezeu, nu cugeta nimic bun despre sine, se socotea cu totul nevrednic de a se duce cu cei cerești, și se ruga îngerilor lui Dumnezeu să-l lase puțin ca să se pocăiască. Și fiindcă bătrînii pustiei, cei adunați de față la proslăvirea lui, i-au spus că nu are trebuință de pocăință, le răspundea că nu se știe pe sine să fi pus început bun!

O! Mare este comoara cea neprețuită a smereniei sfinților! Bine a zis dumnezeiescul Părinte Ioan Scărarul, că: „Smerenia este acoperămînt dumnezeiesc, care nu îngăduie omului să-și vadă isprăvile sale" (Scara 25, 27). Viețuise Prea Fericitul Părinte peste 70 de ani în pustie; primise de la Dumnezeu mare dar de a face minuni și de a învia morții cu cuvîntul; avusese mare fericire ca la moartea lui să vie Însuși Domnul nostru Iisus Hristos cu toate cetele cerești, iar el, Prea Fericitul om al lui Dumnezeu se ruga către îngeri să-l mai lase puțin ca să se pocăiască, fiindcă se socotea pe sine că încă nu pusese început bun!

Fratele: Prea Cuvioase Părinte Stareț, dar mai sînt și alte minuni afară de acelea de la Dumnezeu?

Starețul: Să știi, frate Ioane, că adevăratele minuni nu sînt decît de la Dumnezeu, iar minuni false și mincinoase sînt de multe feluri și chipuri, care s-au făcut și se fac de către oamenii cei fermecători și răi, spre a lor veșnică osîndă și pieire.

Frăția ta n-ai citit în dumnezeiasca Scriptură despre minunile cele drăcești pe care le-a făcut vrăjitorul lui Faraon? N-ai văzut acolo cum aceia au prefăcut toiegele lor în balauri? Cum au prefăcut apele rîului în sînge? Cum au scos broaște în pămîntul Egiptului (Ieșirea 7, 22; 8, 7)? Dar aceste năluciri drăcești s-au stins și au pierit în fața adevăratelor minuni pe care le-a făcut Dumnezeu prin mîna robilor Săi: Moisi și Aaron (Ieșirea 8, 18). Apoi, n-ai citit despre vrăjitoarea cea din Endor, care la rugăciunea lui Saul, împăratul lui Israel, a chemat din iad un drac în chipul Proorocului Samuil, spre a înșela pe Saul și a-i aduce pierzarea lui? (I Sam. 2, 8; 7, 19). Apoi n-ai citit în Cronici, că Saul, pentru că a cerut ajutorul dracilor și al vrăjitoriei pentru a afla de soarta împărăției lui, a fost pedepsit de Dumnezeu cu moartea sa și a celor trei fii ai săi? (I Cronici 10, 13). Apoi în Faptele Sfinților Apostoli, n-ai citit despre minunile cele drăcești pe care le făcea Simon Vrăjitorul (Fapte 8, 9)? N-ai citit cuvintele Sfîntului Apostol Petru, unde arată că acest Simon Vrăjitorul atîtea minuni drăcești făcea în Roma, încît împăratul Claudie și toți cetățenii Romei îl aveau ca pe un dumnezeu? Căci acest fiu al diavolului făcea cu nălucirile sale de mergea după el o mulțime de draci în chipul unor oameni care muriseră de

demult, şi el zicea că prin a sa putere i-a înviat pe aceştia din morţi, şi tot prin nălucirile drăceşti, făcea pe oamenii cei şchiopi să umble, pe muţi să vorbească, uneori se făceau cu două feţe, alteori se prefăcea în capră, în şarpe, în pasăre, se asemăna focului şi în toate chipurile se schimba.

Apoi în faţa Sfîntului Apostol Petru şi a mulţimii de norod a făcut cu nălucire, de a înviat pe fiul unei văduve care murise de curînd. A spus la oameni să-l taie pe el, că a treia zi va învia. Şi a orbit cu nălucirile sale pe oameni, care în loc de a-l tăia pe el, au tăiat un berbec, pe care Simon, cu vrăjile sale, îl prefăcuse în om. Apoi s-a făgăduit la toţi cetăţenii Romei, că el se va înălţa la cer şi plesnind din mîini a început a zbura prin văzduh la mare înălţime, purtat fiind de necuratele duhuri care slujeau lui.

Şi apoi, în cele din urmă, a fost biruit şi ruşinat în faţa tuturor cetăţenilor Romei, de Marele Apostol Petru, care rugîndu-se Domnului nostru Iisus Hristos, l-a pogorît pe acest vrăjitor vrăjmaş al adevărului şi fiu al diavolului din văzduh, la pămînt, şi rău a pierit (Viaţa Sfîntului Ap. Petru, Bucureşti, 1905, p. 1233).

Apoi, frate Ioane, n-ai citit în viaţa Sfîntului şi întru tot lăudatului Ioan Evanghelistul, despre minunile cele mari pe care le făcea acel pierzător de suflete, marele fermecător Chinops, care petrecea în pustie şi-i slujea lui o mulţime de draci, timp de mulţi ani, şi care atîtea semne şi minuni drăceşti făcea, încît toţi îl socoteau ca pe un dumnezeu?

Căci auzind că dumnezeiescul Ioan Evanghelistul predica Evanghelia lui Hristos în părţile acelea, a îndrăznit prea spurcatul, de a poruncit cu mare mîndrie unui drac slujitor al său să se ducă să omoare pe Sfîntul Ioan, şi să-i ducă sufletul la el, pe care drac Sfîntul Ioan Evanghelistul l-a legat şi l-a trimis la gheenă; şi ca adaos, vrăjitorul a mai trimis şi pe altul, care la fel a păţit. Apoi a trimis doi din cei mai vicleni şi a spus ca unul să intre în Sfîntul Ioan, iar altul să rămînă afară să vadă ce va păţi acela şi să vină să-i spună, şi văzînd

că dumnezeiescul Evanghelist pe toţi trimişii lui i-a trimis în gheenă, a adunat pe toţi dracii săi, şi pe norii cerului l-au adus în cetate unde predica Sfîntului Ioan, şi acolo a început cu nălucirile sale a face fel de fel de minuni drăceşti, şi a se lăuda că va pierde rău pe Ioan. Şi a scos din mare trei draci în chipul unor oameni, care muriseră înecaţi de multă vreme, fiind ei corăbieri şi toată lumea uitîndu-se la ei îi cunoscură şi îi socotiră drept oameni, iar nu draci, căci aveau chipuri exact ca ale celor ce muriseră. Apoi s-au afundat în mare să mai scoată şi alţi draci, în chipul altor oameni înecaţi; atunci dumnezeiescul Ioan Evanghelistul a pecetluit marea cu semnul Sfintei Cruci. Pe vrăjitor l-a părăsit puterea drăcească, care îi slujea, nu a mai ieşit din mare, şi acolo rău s-a afundat şi a pierit, împreună cu toţi slujitorii lui draci. Iar pe cei trei draci pe care îi scosese din mare în chip de oameni, Sfîntul Ioan Evanghelistul i-a trimis în gheenă, după stăpînul lor Chinops (Viaţa Sfîntului Ioan Evanghelistul, Vieţile Sfinţilor, sept. 26 de zile, Bucureşti, 1901)

Apoi frate Ioane, n-ai citit frăţia ta despre Ciprian, filosoful acela din Antiohia Siriei, de pe vremea împăratului Decie, care mai înainte de a crede în Hristos, era mare vrăjitor şi fermecător, prin care a ajuns să fie mare prieten al satanei? Şi care după ce s-a creştinat, singur mărturisea despre el, că a vorbit cu satana faţă către faţă, şi că de mare cinste s-a învrednicit de el. Iată cuvintele lui: „Să mă credeţi pe mine fraţilor, că eu pe diavolul l-am văzut şi prin jertfă l-am rugat pe el şi l-am sărutat şi am grăit cu dînsul şi cu cei care sînt împreună cu el mai mari, şi m-a iubit şi mi-a lăudat înţelepciunea mea, şi un pîlc de draci mi-a dat spre slujirea mea. Chipul lui era ca o floare de iarbă şi capul lui era încununat, iar cînd se întorcea încoace şi încolo se cutremura locul acela şi mulţi lîngă scaunul lui erau şi stăteau cu felurite rînduieli". Iar meşteşugurile lui Ciprian cele vrăjitoreşti erau mai presus de orice închipuire. Căci şi văzduhul se deprinsese a-l schimba, şi vînturi mari a pornit şi tunete mari şi ploi mari aducea

și valurile mării tulbura. Vătămări și rane asupra oamenilor aducea și spre învățătură drăcească foarte se nevoia și cîte 40 de zile postea, după apusul soarelui mînca, dar nu pîine, nici altă hrană nu primea, ci numai ghindă de stejar. Cu puterea drăcească, și cu morții din mormînturi vorbea. Pe mulți la fermecătoriile sale învăța; pe unii a zbura prin văzduh, pe alții de a înota în luntri, pe norii cerului, pe alții îi învăța să umble pe apă și mulți la dînsul alergau în nevoile lor, fiindcă le ajuta cu drăceasca lui putere, de care era plin. Prin farmecele lui, diavolul s-a prefăcut în chipul fecioarei Iustina și așa a mers la Aglaid, în chipul ei. Iar Aglaid văzînd-o, a sărit de negrăită bucurie și alergînd la ea a cuprins-o și a sărutat-o, zicînd: „Bine ai venit la mine, prea frumoaso Iustină!". Și apoi Ciprian a pus pe Aglaid chip de pasăre, făcîndu-l să zboare prin văzduh, l-a trimis la casa Iustinei, să zboare prin fereastră în camera ei! Și chiar Ciprian se făcea de multe ori în chip de femeie și de pasăre și prin farmecele sale a adus mari și grele ispite peste casa Iustinei și asupra casei tuturor rudeniilor și vecinilor și cunoștințelor ei, precum atunci cînd diavolul a adus ispite mari și necazuri asupra lui Iov. Căci le omora dobitoacele lor, pe slugile lor le lovea cu vătămări și pe dînșii în necaz nemăsurat îi arunca. Apoi a lovit pe Iustina cu boală grea, încît zăcea la pat, și plîngea mama ei foarte pentru dînsa, și erau răni în dobitoacele ei și printre slugile ei, încît străbătuse vestea în toată cetatea despre primejdiile care se abătuseră asupra Iustinei. Și aceasta pentru că Iustina era fecioară creștină, cu mare frică de Dumnezeu și se împotrivea lui Ciprian (Viețile Sfinților, luna oct., 2 zile).

Apoi, frate Ioane, adu-ți aminte și de cele din viața Sfîntului Leon, Episcopul Cataniei, făcătorul de minuni. Multe se scriu despre acel fermecător cu numele Iliodor, care a întrecut cu minunile cele drăcești și pe Ianis și pe Iamvri, pe Simeon Vrăjitorul și pe toți fermecătorii de pînă la el. Fiindcă acesta avea în el mare putere drăcească și era plin de meșteșugul cel vrăjitoresc și fermecătoresc pe care îl învățase de la

un jidov fermecător. A fost trimis la el în miezul nopții să stea la mormîntul boierilor și i-a spus să se suie acolo pe un stîlp și să aștepte pînă ce va veni cineva înfricoșat la vedere, dar să nu se teamă de el, și să ceară orice va voi. Și așa, ducîndu-se el după sfatul acelui jidov fermecător, și stînd acolo pe un stîlp în cimitir, a venit la el diavolul călare pe un cerb și l-a întrebat pe el ce voiește și ce-i trebuie de la el? Iar blestematul Iliodor a zis: „Voiesc să-mi dai orice voi pofti". Iar diavolul i-a zis: „De voiești a te lepăda de Hristos al tău, apoi orice vei cere de la mine îți voi da!". Iar ticălosul și prea nebunul Iliodor, foarte s-a bucurat de ajutorul primit de la satana, și din acel ceas a început a face mare rău credincioșilor creștini. El îndată s-a lepădat, prin viu grai de Hristos, și atunci satana, cel ce se arătase călare pe cerb, i-a dat lui spre slujire un drac dintre cei mai puternici lîngă el, să i se supună și să-l ajute să-și îndeplinească toate cele dorite de el. Iliodor foarte s-a bucurat de ajutorul primit de la satana și făcea rău creștinilor nu numai din cetatea și Mitropolia Cataniei, ci și prin toate orașele și satele din ostrovul Siciliei, multe răutăți și mari fermecătorii făcea, dintre care sînt și acestea: Odată, aflîndu-se în tîrgul cetății niște femei care mergeau la treburile lor, acest blestemat Iliodor le-a făcut de toată batjocura lumii, căci nălucirile sale drăcești au făcut să curgă rîu mare de apă prin cetate, iar femeile, ca să nu li se ude hainele, își ridicau cît puteau veșmintele în sus, încît li se vedea toată goliciunea lor și așa toată lumea rîdea de ele. Apoi pietrele și lemnele se prefăceau în aur și le vindea altora cu mare preț, și după ce aceia cumpărau, iarăși le prefăcea în pietre și lemne, și așa le făcea mare pagubă celor ce cumpărau. Pe fiicele cele de boier și neam mare și cinstit, le fermeca și se împreuna cu ele, și apoi el pe fereastră ieșea și pleca de la ele. Și pentru multe răutățile sale, fiind urmărit de Ieraclid, voievodul cel trimis de Constantin, împăratul grecilor, cînd acela a venit în Sicilia și a voit să-l lege și să-l ducă în Vizantia spre judecată înaintea împăratului, el cu farmecele sale a dus pe voievod

şi pe însoţitorii săi într-o baie şi le-a spus să se spele, iar cînd aceia au lepădat hainele lor, el într-o clipă de ochi i-a dus la Ţarigrad goi, înaintea împăratului, iar împăratul, văzînd această batjocură, a dat ordin ca îndată să i se taie capul! Dar el, cerînd un pahar de apă să bea, a intrat în pahar ca o muscă şi într-o clipă s-a întors în cetatea Cataniei din Sicilia Italiei. Şi a doua oară fiind prins şi legat, cînd a voit să-i taie capul, s-au arătat pe urmelor lui două sfere care zburau în sus pe acoperişul casei şi l-au desfăcut şi de acolo a zburat blestematul Iliodor şi s-a făcut nevăzut şi aşa într-o clipă de vreme, iar s-a aflat în Sicilia şi făcea mai departe semnele şi minunile sale drăceşti. Apoi a îndrăznit prea spurcatul să intre în Biserica lui Hristos, să facă mare sminteală creştinilor din biserică cu farmecele sale şi să batjocorească Prea Curatele Taine ale Domnului nostru Iisus Hristos. Dar prinzîndu-l Sfîntul Leon, Episcopul Cataniei, care slujea atunci Sfînta şi dumnezeiasca Liturghie, l-a legat pe el cu omoforul său şi a poruncit oamenilor care erau acolo în biserică să adune lemne multe şi să facă un foc mare; iar după ce focul s-a aprins cu toată puterea lui, Sfîntul Leon, de faţă cu mulţimea cea multă a credincioşilor care priveau, a intrat cu el în văpaia focului şi nu a ieşit de acolo pînă ce fermecătorul cel blestemat nu s-a făcut praf şi cenuşă. Iar fierbinţeala focului nici de veşmintele Sfîntului Leon nu s-a atins (Vieţile Sfinţilor, 20 februarie).

Acestea ţi le-am adus aminte, frate Ioane, de prin Vechiul Testament, de prin faptele Sfinţilor Părinţi, ale Sfinţilor Apostoli; dar să nu crezi frăţia ta că numai atunci se făceau minuni drăceşti şi fermecătorii. Căci după cum ţi-am spus la început, pînă la sfîrşitul lumii satana şi îngerii lui nu vor înceta de a amăgi şi de a înşela lumea cu minunile cele drăceşti, care nu sînt minuni, ci năluciri şi înşelăciuni de ale satanei.

Despre acest lucru, Mîntuitorul nostru Iisus Hristos ne-a înştiinţat pe noi, zicînd: „În vremile cele de apoi, se vor scula hristoşi şi prooroci mincinoşi şi vor face semne şi minuni mari ca să amăgească de ar putea şi pe cei aleşi" (Mt. 24, 24).

Încă şi Marele Apostol Pavel, ne arată nouă, că înainte de sfîrşitul lumii va veni Antihrist – omul păcatului şi fiul pierzării, care se va împotrivi lui Dumnezeu şi se va înălţa mai presus de ce este şi îşi va zice sfînt şi dumnezeiesc şi care prin lucrarea satanei va veni cu tot felul de puteri şi de semne şi de minuni mincinoase (II Tes. 2, 3-9).

Şi Sfîntul Andrei al Cezareiei, în Tîlcuirea Apocalipsului, zice: „Antihrist va îngrozi lumea cu minunile sale blestemate şi drăceşti" (Tîlc. Ap., cap. 10).

Aşadar, frate Ioane, înţelege şi ţine minte cele ce auzi, că atît Antihrist cît şi înaintemergătorii lui: proorocii mincinoşi şi hristoşii cei mincinoşi, prin lucrarea şi puterea satanei, au să facă minuni şi semne mari, încît de ar fi cu putinţă, să înşele chiar şi pe cei aleşi. Apoi să mai ştii frate Ioane, că prin aceeaşi putere drăcească şi vrăjitorească yoghii indieni fac astăzi multe semne şi minuni diavoleşti, prin care uimesc şi amăgesc pe cei neîntemeiaţi în adevărata credinţă ortodoxă. Că aceşti yoghi, prin inspiraţia duhurilor celor viclene, ghicesc faptele oamenilor, pot face descoperiri de la distanţă, mută obiectele de la locurile lor, provoacă fenomene de „materializări", merg prin foc şi nu se ard, se înalţă în văzduh, stîrnesc creşterea unui pom în cîteva ore, fac să înverzească un pom uscat, şi cîte şi mai cîte semne nelămurite, care propriu-zis, nu sînt minuni, ci lucruri de vrăjitorie satanicească, despre care Hristos ne-a prevenit pe noi cu destulă grijă, ca să ne ferim (Mihai Urzică, „Minuni şi false minuni", Bucureşti 1940, p. 54, reeditare Ed. Anastasia, Bucureşti, 1993 – n. red.). Încă să mai ştii, frate Ioane, şi despre mincinoasele şi falsele minuni pe care le fac spiritiştii prin lucrarea şi prin mijlocirea necuratelor duhuri. Căci aceştia, depărtîndu-se de la darul lui Dumnezeu şi de la adevărurile de credinţă cele dreptmăritoare, iau aminte la duhurile cele înşelătoare, după cum despre aceştia au proorocit Apostolii, zicînd: „În vremile cele de apoi se vor îndepărta unii de la credinţă, luînd aminte la duhurile cele înşelătoare şi la învăţăturile drăceşti" (I Tim. 4, 1).

Prin ajutorul şi înşelăciunea dracilor cărora le slujesc, spiritiştii au ajuns să facă o mulţime de minuni şi de năluciri sataniceşti, dintre care sînt şi acestea:

1. Fac să se mişte corpurile grele prin contact direct, fără de nici o sforţare omenească; de exemplu: paharul, uşa se mişcă singure;

2. Fenomenele de presiune, adică producerea de lovituri sau simple atingeri de corpul nostru sau în genere, orice fel de lovituri pe cale nevăzută, precum şi produceri de sunete în aceeaşi măsură;

3. Alterarea greutăţii corpului: prin anumite procedee psihice, diferite corpuri pot deveni uşoare sau mai grele; în anumite împrejurări, greutatea lor devine atît de mare încît nu pot să fie urnite din loc. Asemenea cazuri se pot întîmpla şi cu anumiţi oameni cu înclinări mediumnice;

4. Mişcări de obiecte grele, aşezate la o oarecare distanţă de medium, şi deci, produse fără nici un contact asupra lor;

5. Ridicarea de obiecte grele deasupra pămîntului, prin puteri nevăzute;

6. Ridicarea de la pămînt a unor corpuri omeneşti, cu plutirea lor în văzduh. W. Crookes a menţionat că a constatat personal trei asemenea cazuri de înălţare în aer;

7. Mişcări independente de mici obiecte, fără contactul nimănui. Apariţii luminoase;

8. Apariţii de mîini luminoase printr-o proprie luminozitate sau vizibilitate la lumina obişnuită;

10. Scrierea directă şi fără intervenţia nimănui, în unele şedinţe. Comunicările ce se transmit de spirite sînt scrise direct, fără ca nimeni să atingă condeiul;

11. Forme şi figuri de vedenii;

12. Cazuri particulare de fenomene, din care se deduce acţiunea unei inteligenţe exterioare;

13. Manifestări diferite într-un caracter mai complex de semne (Mihai Urzică, op. cit., p. 29).

Iată, frate Ioane, cîte minuni fac dracii spiritiştilor care le slujesc. Dacă diavolul, cu îngăduinţa lui Dumnezeu, numai

cu unghia poate să întoarcă pămîntul pe cealaltă parte (Viaţa Sfîntului Serafim de Sarov), şi toate averile dreptului Iov şi toţi copiii într-un ceas i-a pierdut şi cu foc din cer a ars turmele lui, apoi de greutate este la el să mute obiectele şi lucrurile mai grele de la un loc la altul, spre mirarea spiritiştilor, care cască gura la Ciprian, că şi sunetele le făcea el cu putere drăcească, cînd era el fermecător, înainte de a crede el în Domnul Hristos, apoi ce greu îi este diavolului să producă sunete şi lovituri în faţa spiritiştilor celor înşelaţi de el? Dacă Sfîntul Averchie, Episcopul Terapoliei, mare făcător de minuni, a pus pe nişte draci să ducă o capişte idolească din Ieropilis, pînă în Italia, peste mări şi ţări, apoi ce greutate este dracilor să mute din loc în loc diferite obiecte şi să le facă mai grele sau mai uşoare cu nălucirile lor ca să înşele pe cei neîntemeiaţi în dreapta credinţă?

Dacă ai văzut în cele de mai sus istorisite că marii fermecători: Simon, Chinops şi Iliodor zburau prin văzduh şi într-o clipă de vreme veneau peste mări şi ţări, prin slujirea necuratelor duhuri, apoi, ce greutate este unui drac să ridice obiectele spiritiştilor şi pe unii oameni prin văzduh, la înălţime? Dacă după mărturia marelui Apostol Pavel, care zice: „Însăşi satana se preface în înger de lumină" (II Cor. 11, 14-15), apoi ce greutate este dracilor, celor ce slujesc spiritiştilor de a se preface în apariţii luminoase, de a le arăta mîini luminoase şi alte năluciri în chip de lumină?

Dacă după cum ţi-am arătat în cele despre vedeniile de la draci, aceştia se prefac în chipul lui Hristos, al Maicii Domnului, al îngerilor, al sfinţilor şi în orice alt chip, apoi ce greutate au dracii de a se preface la mediumul spiritiştilor în aceste feţe cereşti spre a-i înşela şi a-i duce la pierzare? Şi dacă după mărturisirea dumnezeieştii Scripturi şi a învăţăturii Sfinţilor Părinţi, Antihrist cu slujitorii lui, la sfîrşitul lumii va face semne mari şi minuni cu puterea satanei care va fi în el, încît va izgoni toată lumea cu puterile sale drăceşti; şi dacă după cum arată Sfîntul Efrem Sirul şi Sfîntul Ipolit al Romei

și alți Sfinți Părinți, Antihrist va muta munții din loc și ostroavele mărilor, va merge pe deasupra apelor ca pe uscat, va vindeca multe feluri de boale, va lumina orbii, va învia morții și alte mari semne va face cu nălucirile sale (Sfîrșitul Omului, Ed. Schitul Darvari, București, pp. 123-149), apoi cîtă copilărie și cîtă nebunie și neîncredere în dreapta credință arată cei care cred în jucăriile dracilor și nălucirile care se arată spiritiștilor și le socotesc pe ele minuni adevărate? Și dacă acum cred în aceste năluciri, cum au să stea atunci întemeiați în adevăr, cînd însuși balaurul cel mare va îngrozi toată lumea cu nălucirile sale?

Dar, frate Ioane, nouă nu ne este vorba nici de spiritiști și de yoghii indieni care slujesc dracilor, ci și de toți aceia care se ocupă cu așa-zise științe oculte, precum sînt spiritualiștii, hipnotiștii, magnetiștii, teozofii și cei ce se ocupă cu magia albă și cu magia neagră, cu autosugestia, chiromanția și cu toți cei de acest fel, căci și aceștia toți o soartă vor avea cu fermecătorii și cu mincinoșii prooroci în Ziua Judecății de Apoi, fiindcă toți aceștia s-au abătut de la calea adevăratelor minuni, cele făcute de către Dumnezeu Domnul și Mîntuitorul nostru Iisus Hristos și de toți sfinții lui Dumnezeu și prin false mijloace și prin nălucirile sale drăcești se prefac a fi făcători de minuni, spre a înșela pe cei nelămuriți și neîntemeiați în adevărul Evangheliei lui Hristos. Căci nu prin ispitirea lui Dumnezeu și prin iscodirea puterilor puse de Dumnezeu în om se poate provoca producerea minunilor, ci prin rugăciunea cea cu credință neîndoită către Dumnezeu, și prin ajutorul și lucrarea Sfîntului Duh, se pot face ADEVĂRATE MINUNI (M. Urzică, op. cit., p. 75).

Fratele: Prea Cuvioase Părinte Stareț, din cele ce mi-ați spus pînă aici, eu am înțeles că sînt mai multe feluri de minuni false și mincinoase. Pe unele le fac vrăjitorii, fermecătorii și descîntătorii și yoghii indieni prin mijlocirea și ajutorul dracilor, pe altele le fac cei cu științe oculte, precum sînt spiritiștii, spiritualiștii, teozofii, hipnotiștii, cei cu magia neagră sau albă, și alții de acest fel, și minunile acestora sînt false,

pentru că nu se fac după rînduiala adevăratelor minuni, ci prin mijlocirea necuratelor duhuri, sau prin ispitirea lui Dumnezeu și prin ispitirea și folosirea puterilor celor puse de Dumnezeu în om. Dar eu, pentru a mă putea lămuri și pentru ca să pot lămuri și să deosebesc adevărul de minciună, aș vrea să știu care este semnul adevăratelor minuni de la Dumnezeu?

Starețul: Frate Ioane, să știi frăția ta că minunile cele adevărate se deosebesc de cele mincinoasee printr-o seamă de condiții, dintre care sînt:

1. Să fie vrednice de numele lui Dumnezeu și să fie cuprinse în Sfînta Scriptură și în Sfînta Tradiție.
2. Să se producă cu mijloacele cu care s-au produs minunile Mîntuitorului și ale sfinților Lui.
3. Să nu se tăgăduiască unele pe altele și să nu se opună unele altora.
4. Să nu se contrazică cu Sfînta Scriptură sau cu Sfînta Tradiție.
5. Să se urmărească mîntuirea sufletului omenesc.
6. Să aducă folos și spor vieții sufletești, nu morții și păcatului.
7. Săvîrșitorul minunii să grăiască numai adevărul, să ducă o viață fără de pată și să nu urmărească interese personale cu scopuri egoiste.
8. Să îndrepte moravurile la cei ce văd minunea.
9. Să poarte în ele siguranța și puterea duhului lui Dumnezeu.
10. Să dovedească lucrarea proniei lui Dumnezeu (Învăț. de Cred. Ort., București, 1952).

Toate minunile cele adevărate se pot face numai în numele lui Iisus Hristos și prin Biserica lui Hristos, căci Biserica, după mărturia Marelui Apostol Pavel, este: „Stîlp și temelie a adevărului" (I. Tim. 3, 15). Ea ține canonul neclătinat al adevărului (Sf. Irineu, Contra tuturor ereziilor). „Unde este Biserica, zice Sfîntul Irineu, acolo este Duhul lui Dumnezeu, acolo este și Biserica cu tot Harul, iar Duhul este adevărul" (I Tim. 3, 15).

Iată, frate Ioane, acestea sînt cele adevărate și principale semne pentru a cunoaște cineva deosebirea dintre minunile cele adevărate și minunile cele false și mincinoase.

Deci, ține minte bine aceste lucruri, că de mare nevoie este a le cunoaște pe acestea nu numai Preoții și călugării, ci și toți bunii creștini, spre a nu se rătăci ei de la adevăr, mai ales acum, cînd se apropie vremea mincinoșilor prooroci și a minunilor făcute de ei cu nălucirile de la draci.

Fratele: Prea Cuvioase Părinte, vă mulțumesc din suflet că m-ați lămurit și în această privință. Cu mila Domnului, darul Prea Curatei Sale Maici și rugăciunile Prea Cuvioșiei Voastre mă voi sili eu, păcătosul și nemernicul, să nu uit cele ce am învățat și voi căuta și să le urmez după slaba mea putere.

Starețul: Dumnezeu să-ți ajute, frate Ioane, la tot ce gîndești spre bine, dar să fii cu luare-aminte și cu trezvie în toată vremea, că potrivnicul nostru, diavolul, ca un leu umblă căutînd pe cine să înghită (I Petru 5, 8). Stăruie cît mai des în sfînta rugăciune, nu părăsi citirea cărților sfinte, ci ai grijă de priveghere, de înfrînare și ori de cîte ori vei simți că vrăjmașul începe să te tulbure cu gînduri și nedumeriri, vino și te spovedește, ca să te sfătui cele spre zidire.

Nu uita Sfînta Scriptură, care zice: „Frate pe frate ajutorîndu-se și sfătuindu-se, sînt ca o cetate întărită și ca o împărăție nebiruită" (Pilde 18, 19).

Cu aceste spuse, frate Ioane, să încheiem vorbirea noastră cu ajutorul lui Dumnezeu. Iată că la biserică s-a terminat Acatistul și toacă pentru Sfînta Liturghie. Vorba noastră de după utrenie și de pînă acum s-a întins peste cinci ceasuri, numai de ar da Domnul să-ți fie de folos. Să mergem și noi la Sfînta Biserică.

Fratele: Blagosloviți și mă iertați, Prea Cuvioase Părinte, pe mine păcătosul, că v-am făcut atît de mare osteneală cu întrebările mele. Vin și eu îndată la Biserică.

Starețul: Dumnezeu să te ierte, frate Ioane, și să te miluiască! Mergi în pace!

CONVORBIREA A PATRA

DESPRE VISE MAI PE LARG

Ce sînt visele, vedeniile, nălucirile, descoperirile dumnezeiești, străvederea și menirea • Visurile și așezarea omului • Cum scăpăm de înșelăciunea visurilor • Ce spun canoanele despre visuri • Cine are vedenii și descoperiri • Despre semnele darului și semnele înșelăciunii • Cum se cunosc vedeniile și descoperirile dumnezeiești.

> ***„Cine crede în visuri, acela este cu totul neiscusit, iar cine nu le dă nici o crezare, acela este filosof"** (Scara 3, 28).*

Fratele: Blagosloviți, Prea Cuvioase Părinte Stareț!

Starețul: Dumnezeu să te blagoslovească, frate Ioane, dar unde mergi și ce faci?

Fratele: Am venit numai pînă aici, Prea Cuvioase Părinte, căci am socotit că astăzi sînteți mai liber, fiindcă este și sărbătoare, și slujba Bisericii s-a terminat. De aceea v-aș ruga, dacă nu vă supărați, să-mi îngăduiți mie păcătosului să vă mai întreb despre multe lucruri de care am nevoie să mă lămuresc.

Starețul: Ce dorești să mai știi, frate Ioane, și care-ți mai sînt nedumeririle frăției tale?

Fratele: Mi-aduc aminte, Prea Cuvioase Părinte, că în sfaturile pe care mi le-ați dat data trecută, de multe ori m-ați făcut atent să nu cred în visuri, în vedenii și în alte năluciri

de acest fel, însă pînă acum nu m-ați lămurit și nu mi-ați spus clar ce sînt visurile și vedeniile cele bune și cum sînt cele rele? De aceea vă rog de data aceasta, Prea Cuvioase Părinte, să mă lămuriți cît de puțin asupra acestor lucruri.

Starețul: Dar pentru ce vrei să știi numaidecît aceste lucruri, frate Ioane?

Fratele: Iată pentru ce, Prea Cuvioase Părinte: de la o vreme încoace eu am început să visez visuri foarte minunate. Mi se pare că mă văd într-o biserică foarte frumoasă, împodobită cu policandre și cu sfeșnice de aur cu catapeteasmă prea minunată și cu fel de fel de picturi pe pereți. În Biserică parcă văd preoți îmbrăcați cu veșminte prea frumoase și strălucite. Uneori parcă mă văd în Sfîntul Altar și Preoții aceia mă blagoslovesc și îi aud cîntînd cîntări duhovnicești cu glasuri prea minunate. Și ceea ce este de mirare, e că și aceasta o visez nu numai cînd mă aflu în somn greu, ci și cînd ațipesc abia și sînt aproape treaz. Oare, Prea Cuvioase Părinte, este bine să socotesc eu că aceste visuri ar fi bune și că ele ar fi de la Dumnezeu?

Starețul: Pentru a te lămuri, frate Ioane, asupra celor ce ai să mă întrebi, îți voi răspunde la întrebarea de mai înainte despre vise, vedenii și năluciri, deoarece pînă ce nu vei ști bine ce sînt acestea și care este deosebirea dintre ele, nu vei putea înțelege dacă este bine să socotești adevărate visele pe care spui că le ai.

Fratele: Vă rog să-mi spuneți, Prea Cuvioase Părinte, în scurt, ce sînt visele?

Starețul: Visul, frate Ioane, nu este altceva decît o mișcare a minții noastre în vremea somnului (Scara 3, 22).

Fratele: Dar vedeniile ce sînt, Prea Cuvioase Părinte?

Starețul: Vedeniile, frate Ioane, sînt niște arătări primite aievea, dar către ochiul minții, fie în stare de funcționare normală a organismului, fie în somn deplin, sau numai pe jumătate, fie în stare de răpire sau uimire.

Fratele: Dar nălucirile ce sînt, Prea Cuvioase Părinte?

Starețul: Nălucirile, frate Ioane, nu sînt altceva decît numai o amăgire a ochilor, cînd mintea doarme, sau iarăși: nălucirile sînt vederea unui lucru care nu există (Scara 3, 23).

Fratele: Eu, Prea Cuvioase Părinte, am auzit pe mulți vorbind despre descoperiri. Vă rog să-mi spuneți și mie ce sînt descoperirile și care este deosebirea între descoperiri și vedenii?

Starețul: Frate Ioane, descoperirea este ceva mai mult decît vedenia, fiindcă vedenia arată omului oarecare taină, pe cînd descoperirea arată omului lucruri mai adînci decît cele ce se văd. Astfel, vedem că Sfîntul Ioan Teologul numește minuni cele ce le vede în Apocalipsă (descoperiri) și neștiind ce sînt, i le descoperă îngerul care îi arată descoperirea: „Pentru ce te-ai mirat? Eu îți voi spune taina femeii și a fiarei care o ține pe dînsa și care are șapte capete și zece coarne" (Apoc. 12, 7). Iată ce zice și Sfîntul Macarie: „Alta este vedenia și alta luminarea și descoperirea și că este simțire și că este vedenie și este luminare și cel ce are luminarea este mai mare decît cel ce are simțirea (adică decît cel ce vede ceva în chip simțit), fiindcă i s-a luminat mintea lui și a luat ceva mai mult decît cel ce are numai simțirea, deoarece i s-a dat darul nu numai de a vedea, ci și de a înțelege cele ce a văzut". Și iarăși, arătînd că descoperirea este mai mare decît vedenia, zice: „Însă alta este descoperirea, căci prin ea se descoperă sufletului lucruri mari și taine ale lui Dumnezeu".

Fratele: Am mai auzit, Prea Cuvioase Părinte, despre darul străvederii, deci vă rog să-mi spuneți ce este străvederea și prin ce se deosebește ea de vedenie și de descoperire?

Starețul: Străvederea, frate Ioane, este mai mare decît vedenia, dar mult mai mică decît descoperirea și proorocia. Cel ce are darul străvederii, vede ca și cum ar fi de față, lucruri care se petrec departe, adică știe ce se petrece foarte departe de el, de pildă: dacă vine cineva la dînsul sau dacă niște răufăcători omoară pe un om undeva departe și altele asemenea. De asemenea, cel ce are darul străvederii poate cunoaște taine ascunse în adîncul inimii altuia. Deci, mai mare dar este acesta, decît cel ce are vedenia, pe care numai o vede, dar nu

o înțelege, însă este mai mic decît cel ce are darul proorociei și al descoperirii. Căci cel ce proorocește nu știe numai cele ce se fac în acest ceas undeva departe, ci vede și pe cele ce au să se întîmple în viitor, peste sute și mii de ani. Iar cel ce are descoperirea, iarăși vede și înțelege mari taine dumnezeiești.

Fratele: Dar menirea ce este, Prea Cuvioase Părinte? Căci am auzit pe unii că și aceasta este un dar de la Dumnezeu.

Starețul: Menirea, frate Ioane, este și ea o ramură a proorociei, dar despre cele mai de aproape, ca și străvederea, deoarece cel ce are acest dar spune cele ce au să se întîmple în curînd.

Fratele: Vă mulțumesc cu toată smerenia, Prea Cuvioase Părinte, că m-ați lămurit așa, pe scurt, ce sînt visele, ce sînt vedeniile, nălucirile, descoperirile, proorociile, străvederea și menirea. Despre unele din acestea, Prea Cuvioase Părinte, aș îndrăzni să vă cer lămuriri mai pe larg. În primul rînd v-aș ruga să-mi spuneți cum poate omul cunoaște dacă visul lui este de la Dumnezeu sau de la draci? Fiindcă mulți oameni au fost înșelați și duși la pieire, încrezîndu-se prea tare și prea repede în visele lor.

Starețul: Bine ai făcut, frate Ioane, că te-ai gîndit să pui și această întrebare, că de mare trebuință este a cunoaște cum se deosebesc visele bune de cele rele și pierzătoare.

În primul rînd îți voi aduce mărturia Sfîntului Diadoh al Foticeii, care învață destul de deslușit despre deosebirea viselor, zicînd așa: „Visele care sînt trimise sufletului din iubirea de oameni a lui Dumnezeu sînt mărturii înșelătoare ale unui suflet sănătos. De aceea, ele nu trec de la o înfățișare la alta, nici nu îngrozesc simțirea, nici nu aduc rîsul sau plînsul deodată. Ci se apropie de suflet cu toată blîndețea duhovnicească. După aceea, și după ce s-a trezit trupul din somn, sufletul caută cu mult dor să se prelungească lucrarea visului. Dar în nălucirile aduse de la draci, totul se întîmplă dimpotrivă. Ele nu rămîn nici la aceeași înfățișare, nici nu se arată mai multă vreme într-o formă netulburată. Căci ceea ce nu au

dracii de voie liberă, ei împrumută numai din dorința de a amăgi și asta nu poate să-i îndestuleze pentru multă vreme. De aceea ei spun lucruri mari și amenință cumplit, luîndu-și adesea chipuri de ostași. Iar uneori se și bucură că ai cunoscut vicleșugurile lor.

De aceea, văzîndu-i adeseori chiar și în visuri, îi înfurie grozav. Dar se întîmplă uneori că visele bune nu aduc bucurie sufletului, ci așează în el o întristare dulce și lacrimi fără durere. Iar aceasta se întîmplă celor ce au înaintat mult în smerenia cugetării" (Filoc., vol. I., p. 350). Și după ce arată această deosebire, Sfîntul Diadoh adaugă, zicînd: „Am arătat, precum am auzit de la cei ce au făcut experiența, deosebirea dintre visele cele bune și cele rele. Desigur că această deosebire este precisă. Dar se întîmplă ca sufletul întrunindu-se pe nesimțire, din pricină că este furat de vreun gînd (lucru de care cred că nimeni nu este cruțat) nu mai poate distinge precis și crede celor care nu sînt bune" (Filoc., vol. I., p. 350). Iar fiindcă sînt vise care vin omului nici de la Dumnezeu, nici de la diavol, ce se nasc din reaua înșelare a sufletului și din neînfrîngerea de la mîncare și băutură, despre acest fel de vise Sfîntul Diadoh zice: „Cînd mintea noastră înoată în valurile băuturii nu numai că vede în somn cu patimă chipurile cele zugrăvite de draci, ci și plăsmuiește în sine anumite vederi frumoase și îmbrățișează cu foc nălucirile sale ca pe niște amante. Căci, înfierbîntîndu-se mădularele sale ce servesc la împreunarea trupească de căldura visului, mintea este silită să-și înfățișeze vreo umbră a patimii" (Filoc., vol. I, p. 350).

Fratele: Dar poate oare omul, Prea Cuvioase Părinte, să-și cunoască așezarea sufletului său din visele care se mișcă în sufletul lui în vremea somnului?

Starețul: Da, frate Ioane, de va fi omul înțelept și cu luare-aminte, poate să-și cunoască așezarea sa sufletească din visele pe care le are în vremea somnului.

Lucrul acesta îl arată luminat Cuviosul Părinte Nichita Stitatul și Studitul, care în această privință zice așa: „Este cu

putinţă sîrguitorului să priceapă din visuri mişcările şi aşezarea sa sufletească şi să se îngrijească pentru aşezarea sa pentru că mişcările trupului şi nălucirile minţii sînt după aşezarea sa cea dinlăuntru şi după grijile lui". Deci, dacă cineva îşi are sufletul iubitor de materie şi de dulceţi, mintea lui năluceşte cîştiguri de lucruri şi împleticiri pătimaşe, din care, spurcîndu-se, vine şi pîngărirea trupului. Dacă este lacom şi iubitor de argint vede numai aur pe care îl încearcă şi îl înmulţeşte cu dobînzile şi îl pune în vistierii şi ele îl osîndesc ca pe un nemilostiv.

Dacă este întors şi pizmăreţ se vede urmărit de fiare şi de tîrîtoare veninoase şi este cuprins de frică şi de temere. Dacă este îngîmfat şi cu mărire deşartă, năzuieşte bune aşezări ale norocului, scaune înalte de stăpînire şi cele ce încă nu sînt le socoate ca şi cum ar fi adevărate. De este mîndru şi plin de fudulie se vede purtat în căruţă strălucită, că are aripi şi zboruri prin văzduh şi că toţi tremură de stăpînirea lui.

Deci tot aşa şi iubitorul de Dumnezeu, fiind iubitor spre săvîrşirea faptei celei bune şi drept întru nevoinţele blagosloveniei şi curat de materie avîndu-şi sufletul, vede în somnuri împlinirea lucrurilor ce vor să fie şi descoperirea vederilor celor înfricoşate şi pururea rugîndu-se, are paşnică aşezare a sufletului şi a trupului, iar deşteptîndu-se din somn, îşi dă seama că pe faţa lui are lacrimi, iar în gură vorbirea cea către Dumnezeu.

După ce dă această lămurire, acelaşi Cuvios Părinte adaugă despre visuri, zicînd: „Din cele arătate mai sus – zice el – unele sînt ale celor materialnici şi iubitori de trup, al căror dumnezeu le este pîntecele şi ocara saţiului, iar mintea întunecată de viaţa cea lenevoasă şi robită de patimile pe care le nălucesc şi îi joacă dracii, iar altele sînt ale sîrguitorilor şi ale celor ce-şi curăţesc simţurile sufletului şi facerile de bine pe care le văd, sînt îndemn spre lucrurile cele dumnezeieşti şi spre sporire, iar altele sînt ale celor desăvîrşiţi pe care le lu-

crează dumnezeiescul Duh şi ei s-au unit cu Dumnezeu prin sufletul cel de Dumnezeu cuvîntător".

Fratele: Prea Cuvioase Părinte, ascultînd cu atenţie cuvintele Prea Cuviosului Nichita Stitatul, am înţeles destul de clar că: atît cei sporiţi în faptă bună, cît şi cei pătimaşi, de vor fi cu luare-aminte la aşezarea lor trupească şi sufletească, vor putea cunoaşte din visurile pe care le au buna lor aşezare şi patimile care îi luptă şi-i stăpînesc.

V-aş ruga, Prea Cuvioase Părinte, să-mi spuneţi dacă sînt şi alţi Sfinţi Părinţi care vorbesc despre acest lucru.

Stareţul: Un alt Părinte, frate Ioane, care, ca şi Cuviosul Nichita Stitatul, vorbeşte despre aceasta, este dumnezeiescul şi Sfîntul Părinte Maxim Mărturisitorul care, arătînd că omul poate să-şi cunoască sporirea şi creşterea sa în nepătimire prin mişcarea visurilor sale, zice: „Cînd sufletul începe şi simte sănătatea sa proprie, începe să-şi vadă şi nălucirile din visuri ca pe nişte lucruri deşarte, care nu-l mai tulbură".

Apoi, arătînd şi cele despre patimi şi despre cunoaşterea creşterii acestora prin visuri, zice: „Cînd creşte pofta, mintea îşi năluceşte materia plăcerilor sale în vremea somnului, iar cînd creşte iuţimea, vede lucruri pricinuitoare de frică. Iar patimile le fac să crească dracii necuraţi, luînd în sprijin negrija noastră şi tot ce le întărîtă. Le micşorează însă Sfinţii Îngeri, mişcîndu-se spre lucrarea virtuţilor".

Mai sînt, frate Ioane, pe la Sfinţii Părinţi şi multe alte învăţături despre visuri. Eu acum îţi voi mai aduce o mărturie de la Sfîntul şi dumnezeiescul Părinte Ioan Scărarul, despre visele care se întîmplă noilor începători din mănăstiri: „Cînd noi, zice, părăsim casele noastre şi rudeniile pentru Domnul şi începem o viaţă înstrăinată din dragoste pentru Dumnezeu, atunci dracii se silesc să ne tulbure pe noi prin vise, arătîndu-ne rudeniile noastre cum plîng sau se află la închisoare pentru noi sau suferă alte necazuri. De aceea, cel ce crede în visuri, este asemenea omului care aleargă după umbra sa şi

se silește s-o prindă!". Apoi adaugă: „Dracii slavei deșarte sînt niște prooroci în visuri; fiind isteți, ei asemuiesc lucrurile viitoare din împrejurări și apoi ni le vestesc nouă că se vor împlini, noi să ne mirăm și să ne înălțăm cu gîndul, ca și cum am fi ajuns la darul nepătimirii și al pătrunderii în lucrurile viitoare. Cine îi crede pe draci se crede pe sine prooroc, însă cine îi disprețuiește, acela își dă seama că diavolul totdeauna este mincinos! Ca duh, el este și vede cele ce se petrec în afara văzduhului și observînd, de pildă, că cineva moare, prezice prin vis celor ușuratici lucrul acesta. Cu de la sine putere, dracii n-au nici o cunoștință pentru cele viitoare, dar se știe că uneori și dracii pot prezice moartea" (Scara 3, 23).

Fratele: Din cele ce mi-ați spus, Prea Cuvioase Părinte, în legătură cu visele, am înțeles că este foarte primejdios a se încredința omul în visele sale, de aceea dracii pe mulți îi înșeală prin vise. De aceea vă rog, Prea Cuvioase Părinte, să-mi spuneți: ce trebuie să facă omul pentru a scăpa de vise?

Starețul: Frate Ioane, ca să aibă omul mintea și inima luminate și neînșelate de nălucirile visurilor celor înșelătoare, precum și de toate nălucirile aduse de draci, fie în somn, fie în stare de veghe, trebuie să se silească să-și agonisească cele două fapte mari și cuprinzătoare: **Dragostea și Înfrînarea**.

Acest lucru îl înțelegem noi din învățătura despre visuri a Sfîntului și dumnezeiescului Părinte Maxim Mărturisitorul, care zice așa: „Unii spun că dracii atingîndu-se în somn de anumite părți ale trupului, stîrnesc dorința și așa se ivesc năluciri. Alții, iarăși, spun că patima care domnește în diavolul cel ce se apropie de noi stîrnește patima, și așa se aprinde sufletul spre gîndiri, aducînd mai înainte formele prin amintire; de asemenea, despre alte năluciri care le pătimesc, unii spun într-un fel, alții în alt fel. Dar în nici unul din modurile amintite nu pot dracii să miște nici un fel de patimă, dacă se găsește în suflet dragostea și înfrîngerea, fie că se află trupul în stare de veghe, fie în stare de somn" (Filoc., vol. II, p. 73).

Fratele: Dar oare, Prea Cuvioase Părinte, nu este bine a crede nicidecum în visuri și ce spun Sfinții Părinți despre credința în vise?

Starețul: Ca să te lămurească despre acest lucru, frate Ioane, cred că este îndeajuns să-ți aduc una din mărturiile Sfîntului Ioan Scărarul, care în această privință, zice așa: „Cine crede în vise, acela este cu totul neiscusit, iar cine nu le dă nici o crezare, acela este filosof".

Deci, să crezi numai în visele care îți vestesc ție muncă și judecată, iar dacă te duc la deznădăjduire, acelea sînt de la draci" (Scara 3, 24).

Iar Sfîntul Diadoh al Foticeii, în privința aceasta zice așa: „Ajunge la, sau pentru sporirea la o cît mai înaltă virtute, să nu ne încredem în nici o nălucire. Căci visele sînt de cele mai multe ori chip al gîndurilor, sau, precum am zis, batjocuri ale dracilor" (Filoc., vol. I, p. 349).

Fratele: Prea Cuvioase Părinte, dar Sfintele și dumnezeieștile Canoane, ce hotărăsc în privința viselor?

Starețul: Frate Ioane, Sfintele și dumnezeieștile Canoane, în privința viselor și a vedeniilor celor deșarte, hotărăsc același lucru ca și Sfinții Părinți, deoarece și Sfintele Canoane tot de către sfinți au fost făcute.

Să mai știi și aceasta, frate Ioane, că Sfinții și dumnezeieștii Părinți care au alcătuit Sfintele Canoane au ținut cu mare tărie la învățăturile Sfinților celor de mai înainte de ei, hotărînd prin Sfintele Canoane ca: toate învățăturile Părinților scrise potrivit cu învățătura Mîntuitorului nostru Iisus Hristos și cu învățăturile și predaniile Sfinților Apostoli să aibă în Biserica lui Hristos putere de lege (Can. 87, Marele Vasile).

Și fiindcă mulți din dumnezeieștii Părinți au oprit pe creștini să creadă în vise și vedenii neverificate, Soborul Sfinților Părinți adunat la Cartagina la anul 418, au hotărît prin Canonul 87, ca orice Biserică ce s-ar ridica undeva în baza vreunui vis sau vedenie zadarnică, să fie distrusă! Iată cuprinsul Canonului: „Toate altarele care se vor ridica undeva în baza

viselor sau a vedeniilor zadarnice, în tot chipul să fie înlăturate" (Pidalion, Neamț, p. 532).

Și aceasta au rînduit-o Sfinții și dumnezeieștii Părinți, fiindcă credința în vise este un lucru păgînesc și cei ce cred în vise sînt ca niște închinători la idoli.

Sînt însă și vise de la Dumnezeu. Dar după Sfîntul Grigorie de Nyssa, Cuvîntul despre facerea omului, capitolul 13, astfel de pricini se întîmplă foarte rar și numai pentru pricini însemnate, care privesc binele obștesc.

Iar atunci Dumnezeu arată cu dovezi sigure că El a trimis visul. Mai sînt vise care pornesc din pricini curat firești.

Iar Mitropolitul Iacob scrie așa: „Cine crede în vise și în farmece, în vrăji și în baiere și în alte lucruri diavolești, acela este fără de lege și fără de Biserică".

Fratele: Pînă acum, Prea Cuvioase Părinte, mi-ați spus îndeajuns despre vise, de aceea vă rog să-mi spuneți mai pe larg despre vedenii și despre descoperiri.

Starețul: Și ce ai vrea să știi, frate Ioane, în această privință?

Fratele: În legătură cu vedeniile și cu descoperirile, Prea Cuvioase Părinte, aș vrea să mai știu în ce stare se află omul cînd are o vedenie sau o descoperire și cum se face răpirea și uimirea minții lui în acea vreme? Dacă în vremea răpirii și a uimirii, mintea omului mai poate lucra ceva din cele firești ale ei și dacă omul își mai dă seama, în acea vreme, că este în trup sau în afară de trup?

Starețul: De data aceasta, frate Ioane, mi-ai pus o întrebare foarte gingașă și anevoie de priceput, care depășește cu totul slaba mea putere de înțelegere, încît mai degrabă m-aș lepăda de a răspunde la ea, fiind cu totul neiscusit în cercarea prin trăire a unor lucruri mari ca acestea.

Dar fiindcă din întîmplare, am la îndemînă unele învățături ale Sfinților Părinți, care au încercat acestea cu viața lor și au învățat despre ele prin însăși trăirea lor, îți voi răspunde și pentru lămurirea frăției tale, la cele ce mă întrebi.

În primul rînd, îți voi aduce mărturia Sfîntului și dumnezeiescului Părinte Grigorie al Tesalonicului, marele teolog și străvăzător, care în una din combaterile lui Anchindin în privința răpirii minții și a uimirii minții din vremea vedeniilor cerești, zice: „Dumnezeiasca răpire a celor vrednici de taina aceasta, așa se face: în vremea cînd sînt răpiți se învrednicesc de o dumnezeiască și negrăită strălucire, care răpindu-le îndată mintea din toate cele simțite și gîndite, și pe ei înșiși ridicîndu-i mai presus de sine, îi face cu totul lumină, încît cel ce pătimește această fericită schimbare și luminare mai presus de înțelegere, fiind ieșit din toate, chiar și din sineși, nu-și mai dă seama, în acea vreme, dacă se află în trup sau în afară de trup.

Căci mintea, fiind stăpînită de acea mare și dumnezeiască strălucire care este mai bună și mai presus de fire, nu mai poate lucra cele firești ale sale, aflîndu-se atunci stăpînită de acea putere dumnezeiască.

Căci dacă ar înțelege ceva din cele ce sînt în starea sa, atunci nu mai este în Dumnezeu și nici nu este răpită în cele mai presus de minte. Iar dacă acea luminare negrăită îl lasă și se reîntoarce întru sine, atunci cunoaște că în acea vreme era în afară de sine și că pătimea ceva străin și mai presus de firea sa, și cu adevărat nu știa de era în trup sau în afară de trup".

Să știi și aceasta, frate Ioane, că mintea fiind răpită de dumnezeiescul dar, măcar că se face mai presus de firea sa, însă nu se tulbură, nici nu suferă vreo schimbare spre mai rău, așa cum pătimesc proorocii cei mincinoși, vrăjitorii și cei ce se împletesc cu demonii, că rămîne curată și netulburată, schimbîndu-se în mai bine și mai presus de fire, aflîndu-se întru uimire și mirare.

După mărturia Sfîntului și dumnezeiescului Părinte Grigorie Palama și după mărturiile tuturor Sfinților Părinți numiți trezvitori, de nu se va învrednici cineva de luminarea cea din inimă (care se numește și ipostatică, pentru că ea

rămîne în suflet după deprindere și nu se formează din înțelegere), mintea nu poate fi răpită către Dumnezeu, fiindcă mintea, fiind povățuită de luminarea care se înmulțește în inimă și se revarsă, după cum zice Iosif Calotheti, se urcă sau se ridică spre dumnezeieștile descoperiri ale puterii lui Dumnezeu, ale înțelepciunii și bunătății Lui, și este răpită către însușirile cele pururea viețuitoare și firești ale lui Dumnezeu, cele mai înainte de facerea zidirii și cele ce vor să fie și alte lucruri tainice și negrăite, pe care va voi Duhul Sfînt să le descopere minții și sînt după curăția ei.

Și Sfîntul Simion Metafrastul, tîlcuind cuvintele Sfîntului Macarie, zice: „Lumina care a strălucit asupra Fericitului Pavel Apostolul pe cale și prin care s-a suit pînă în al treilea cer, și a auzit taine negrăite, nu a fost o oarecare luminare de înțelegeri și cunoștințe, ci strălucire în suflet a puterii Duhului Celui Bun după ipostas, pe a cărui covîrșire a strălucirii neputînd-o privi ochii cei trupești, au orbit.

Prin această lumină se descoperă toată cunoștința și Însuși Dumnezeu este cunoscut de către sufletul cel vrednic și iubit de El" (Cap. 139).

Deci, dumnezeiasca iubire – ce se numește înspăimîntătoare – ce este în inimă, înspăimîntă și uimește pe cel cuprins de iubire, numai de către puterile sufletului, pe unii îi scoate din simțiri, după Sfîntul Grigorie Sinaitul (Cap. 58-59). Iar răpirea, după ce se face, din însăși simțire scoate pe mintea cea purtătoare de Dumnezeu, și numai răsuflarea rămîne în om.

De aceea a zis și dumnezeiescul Nil: că rugăciunea celor desăvîrșiți are mai înainte povățuitoare o oarecare răpire a minții și ieșire din simțiri.

Pentru aceasta și marele Antonie a zis: „Știu că Apostolul Pavel a fost răpit, dar cum a fost răpit, nu știu!". Și dumnezeiescul Părinte Maxim Mărturisitorul zice: „Cînd și însuși chipul după care Dumnezeu vrînd, întrebuințează, rămîne totdeauna tuturor nespus", iar Sfîntul Grigorie Teologul zice așa: „Lui Pavel Apostolul, i-a fost ieșirea din simțire, pe cînd

călătorea la cerul al treilea, pe cînd se înălța, altminteri poate mai mult L-am cunoaște pe Dumnezeu și taina răpirii".

Să ții minte și acest lucru, frate Ioane, că foarte puțini Părinți au primit taina aceasta și abia din neam în neam o primește cîte cineva, cu darul lui Dumnezeu, precum adeverește Sfîntul Isaac Sirul (Cuv. 32).

Pentru aceasta și Sfîntul Grigorie al Tesalonicului, acel mare teolog al Bisericii lui Hristos, a numit această taină a răpirii, în viața Sfîntului Petru Atonitul: „Cu anevoie de găsit cîștigare și cu anevoie de grăit și cu anevoie de dobîndit".

Fratele: De data aceasta, Prea Cuvioase Părinte, cu adevărat minunate lucruri am auzit de la Prea Cuvioșia Voastră, fiindcă mi-ați spus cu de-amănuntul cum se află mintea și sufletul, precum și trupul omului în vremea cînd acesta se învrednicește să fie răpit de Dumnezeu cu mintea și să i se descopere mari și dumnezeiești taine.

Și toate aceste învățături sînt vrednice de mirare și de toată încrederea, deoarece nu sînt cuvintele Prea Cuvioșiei Voastre, ci ale celor mai mari sfinți și teologi ai Bisericii lui Hristos, precum Grigorie Teologul, Maxim Mărturisitorul, Antonie cel Mare și alți dumnezeiești Părinți.

Starețul: Da, frate Ioane, mărturiile de mai sus fiind mărturii ale Sfinților și dumnezeieștilor Părinți, care au trăit cu viața cele vorbite de ei, pot fi primite ca bune și adevărate, cu toată încrederea.

Și frăția ta, dacă vrei să nu te rătăcești în privința vedeniilor și a descoperirilor, să nu primești de la nimeni alte învățături, că pe mulți i-au înșelat dracii cu nălucirile lor și nici ei singuri nu-și cunosc înșelarea și pe alții voiesc să-i înșele și să-i tragă la pieire cu nălucirile lor.

Fratele: Dar oare, Prea Cuvioase Părinte, în ce vreme se învrednicește cineva să aibă de la Dumnezeu vedenii și descoperiri? Și apoi aș voi să știu, dacă se poate, ce taine învață mintea omului în vremea acestor răpiri și cum le vede pe acestea?

Stareţul: După mărturia Sfinţilor şi dumnezeieştilor Părinţi, frate Ioane, cei ce au fericirea de a se învrednici de răpirea minţii, de uimire, de vedenii cereşti şi de descoperiri dumnezeieşti, apoi numai în vremea rugăciunii se învrednicesc de unele ca acestea (Sfîntul Isaac Sirul, Cuv. 32).

Sfîntul Nil Sinaitul zice în această privinţă: „Aşezarea rugăciunii este deprinderea nepătimaşă căci iubirea prea mărginită răpeşte mintea cea iubitoare de înţelepciune la înălţimea gîndită".

Ascultă, frate Ioane, şi pe Sfîntul Maxim Capsocolivitul care, arătînd că omul, în vremea rugăciunii se învredniceşte de dumnezeieşti răpiri ale minţii şi de uimire, zice aşa: „Cînd vine darul lui Dumnezeu în om, atunci încetează rugăciunea, fiindcă mintea este stăpînită cu totul de darul Prea Sfîntului Duh şi nu mai poate lucra cu puterile ei, ci rămîne nelucrătoare şi supusă numai Sfîntului Duh. Şi unde voieşte Duhul Sfînt, acolo o duce pe ea, ori în cerul cel nematerialnic al dumnezeieştii luminări, ori în altă vedenie nepovestită. Şi în scurt, precum voieşte Duhul Sfînt, aşa mîngîie pe robii Săi" (Viaţa Sfîntului Maxim Capsocolivitul, Ianuarie).

Şi fiindcă frăţia ai întrebat şi ce fel de taine înţelege cel ce s-a învrednicit de Dumnezeu să vie întru aceste răpiri, acela vede în această vreme lucruri şi taine înalte, pe care niciodată nu le-a mai văzut!

Acest lucru îl arată acelaşi Sfînt Maxim Capsocolivitul în răspunsul său către Sfîntul Grigorie Sinaitul, care îl întrebase despre aceste lucruri, zicînd: „Cînd darul Sfîntului Duh vine peste cineva, nu-i arată lui cele obişnuite, nici cele simţite ale acestei lumi, ci îi arată lui ceea ce niciodată nu a văzut sau a auzit".

Atunci, mintea omului este învăţată de Duhul Sfînt taine înalte şi ascunse pe care, după cum zice dumnezeiescul Apostol Pavel „Ochiul trupesc al omului nu poate să le înţeleagă de la sine vreodată".

Şi iarăşi, frate Ioane, fiindcă ai întrebat frăţia ta cum le vede pe acestea mintea celui ce se află în răpire şi vedenie.

Apoi acelaşi Sfînt Părinte învaţă aşa: „Ceara, cînd este departe de foc este tare şi se poate prinde cu mîna omenească, iar dacă o pui pe foc se topeşte, se aprinde şi toată se preface în lumină. Şi nu poate să nu se topească în foc şi să nu se facă precum apa. Tot aşa şi mintea omului, cînd este singură, neunită cu Dumnezeu, înţelege cele ale puterii ei, dar cînd se apropie de focul dumnezeirii şi de Duhul cel Sfînt, se aprinde şi se topeşte de dumnezeieştile vederi, şi nu este chip, acolo în focul dumnezeirii, să gîndească cele trupeşti şi cele ce ar voi ea" (Viaţa Sfîntului Maxim Capsocolivitul).

Fratele: Dar care sînt, Prea Cuvioase Părinte, semnele darului lui Dumnezeu în vremea unor răpiri şi vedenii ca acestea?

Stareţul: Despre semnele darului lui Dumnezeu, frate Ioane, în vremea vedeniilor cereşti şi a răpirii minţii, ne învaţă acelaşi Sfînt şi dumnezeiesc Părinte Maxim, zicînd: „Cînd se apropie de om, Darul Duhului Sfînt îi adună mintea lui. Îl face ascultător şi smerit, îi aduce aminte de pomenirea morţii, a păcatelor, a Judecăţii ce va să fie şi a muncii veşnice, face pe suflet lesne umilit, să plîngă şi să se tînguie, iar ochii îi face blînzi şi plini de lacrimi.

Şi cu cît se apropie de om, cu atît se îmblînzeşte sufletul şi îl mîngîie prin Sfintele Patimi ale Domnului nostru Iisus Hristos şi prin nemărginita Lui iubire de oameni, pricinuind în mintea lui vedenii înalte şi adevărate: întîi despre puterea cea necuprinsă de minte a lui Dumnezeu, cum cu un Cuvînt a adus toate fápturile dintru nefiinţă la fiinţă, apoi despre necuprinderea şi neînţelegerea Sfintei Treimi şi despre noianul cel nevăzut al dumnezeieştii Fiinţe şi altele.

Atunci se înalţă mintea omului la acea dumnezeiască lumină şi inima se face blîndă şi izvorăşte roadele Sfîntului Duh: bucuria, pacea, îndelunga răbdare, dragostea, smerenia şi celelalte. Şi primeşte sufletul bucurie nepovestită" (Viaţa Sfîntului Maxim Capsoc.).

Tot despre semnele darului în vremea răpirii minţii, vorbeşte şi Sfîntul Macarie cel Mare, care zice aşa: „Cele ale daru-

lui în vremea răpirii minții sînt: bucurie, pace, dragoste, adevăr – și acest adevăr silește pe om să caute adevărul".

De asemenea, dumnezeiescul Părinte Pavel, care s-a nevoit în muntele Latrului, fiind întrebat de ucenicul său despre semnele darului în vremea răpirii minții, zice: „Buna Lumină a Celui Bun, este pricinuitoare de bucurie și de bunătate și îl face pe el blînd și iubitor de oameni".

Fratele: Prea Cuvioase Părinte, dar semnele înșelăciunii și ale rătăcirii, cum se pot cunoaște? Și ce fel de lumină vede cel ce are vedenii de la draci?

Starețul: Frate Ioane, despre semnele înșelăciunii și ale rătăcirii să ascultăm mai întîi pe Sfîntul Macarie cel Mare Egipteanul, care le arată pe acestea, zicînd: „Iar felurile înșelăciunii și ale păcatului sînt înșelătoare, nu au dragoste și bucurie către Dumnezeu, că precum păpădia și andivele sînt asemenea cu marulele, acestea însă fiind dulci, iar celelalte amare, tot așa și darul este asemenea cu adevărul, și într-însul este ipostasul adevărului".

Și precum gustul deosebește andiva cea amară de marulele cele dulci, tot așa tulburarea sau pacea inimii, deosebesc arătarea rătăcirii celei drăcești".

Aceste mărturii ale Sfîntului și dumnezeiescului Părinte Macarie, despre semnele rătăcirii și ale darului să-ți rămînă în minte, frate Ioane, fiindcă din tulburarea sau pacea inimii vei putea cunoaște luminat și prea deslușit de te va cerca vreodată vreo înșelăciune de la draci, sau vreo cercetare adevărată de la Dumnezeu.

Fiindcă frăția ta ai întrebat și ce fel de lumină vede omul cînd are vreo vedenie de la draci, ascultă mai întîi răspunsul Cuviosului Părinte Pavel din Latru, care zice așa: „Lumina puterii celei potrivnice este în chip de foc fumegător și asemenea cu focul cel simțit. Cînd o vede pe aceasta un suflet smerit și curat o găsește fără de gust și o urăște".

Încă și dumnezeiescul Părinte Maxim Capsocolivitul zice așa despre lumina care se arată în vedeniile cele drăcești:

„Altele sînt semnele înșelăciunii și altele ale darului. Cînd duhul cel rău al înșelăciunii se apropie de om, îi tulbură mintea și-l slăbănogește, îi face inima aspră și o întunecă, îi pricinuiește ochii, îi tulbură creierii, îi înfioară trupul, îi arată cu nălucire lumină, dar nu strălucită și curată, ci roșie, și îi face mintea uimită și diavolească și îl îndeamnă să rostească cuvinte necuviincioase și hulitoare.

Și duhul înșelăciunii, de se arată omului de mai multe ori, îl face pe acesta ca să se iuțească și îl umple de mînie și de mîndrie cu totul, nu știe ce este smerenia și plînsul cel adevărat și lacrimile: ci totdeauna se fălește cu isprăvile sale și fără de sfială și fără de Dumnezeu, este stăpînit de patimi și în scurt, își iese cu totul din minte și ajunge la pieire desăvîrșită" (op. cit.).

Fratele: Vă mulțumesc, Prea Cuvioase Părinte, că și de data aceasta mult m-am lămurit și m-am folosit de învățăturile Sfinților Părinți, pe care mi le-ați spus la întrebările mele. Dar, ca să fiu și mai bine întemeiat de cele ce v-am întrebat, vă rog, dacă mai știți, să-mi aduceți și alte mărturii de la Sfinții Părinți în privința înșelăciunilor drăcești.

Starețul: Dacă mai vrei și alte mărturii, frate Ioane, pentru lămurirea și încredințarea frăției tale, atunci ascultă și pe Sfîntul Diadoh al Foticeii, care arată starea minții în vremea vedeniilor celor bune și a celor rele, zicînd așa: „Nu trebuie să ne îndoim că atunci cînd mintea începe să se afle sub lucrarea puternică a Luminii dumnezeiești, se face cu totul străvezie, încît ea își vede cu îndestulare propria-i ei lumină. Aceasta se întîmplă cînd puterea sufletului pune stăpînire asupra patimilor, dar tot ceea ce se arată într-o anumită formă, acestea se fac din uneltirile dracilor!". Iar ca o pecete a celor zise despre înșelăciunea diavolilor, voi aduce cuvintele Sfîntului și întru tot lăudatului Apostol Pavel, care zice: „Că nu este de mirare, pentru că însuși satana se preface în înger de lumină" (II Cor. 11, 14).

Despre vedeniile cele înșelătoare, și Evagrie monahul zice așa: „Vezi să nu te amăgească dracii cei răi prin vreo vedenie.

Ci fii cu grijă, întorcîndu-te la rugăciune și chemînd pe Domnul. Că dacă vedenia este de la El, El să te lumineze, iar de nu, să alunge în grabă pe amăgitorul, și fii cu îndrăzneală, că nu vor putea sta cîinii, cînd tu stărui cu înfocare în convorbirea cu Dumnezeu. Căci îndată vor fi alungați departe cu ajutorul lui Dumnezeu, fiind bătuți în chip nevăzut și nearătat...

Cu dreptate este să nu-ți rămînă necunoscut nici viclesugul acesta, că pentru o vreme se despart dracii între ei înșiși. Și dacă vrei să ceri ajutorul împotriva unora, vin ceilalți în chip de îngeri și îi alungă pe cei dintîi, ca tu să fii înșelat de ei, părîndu-ți-se că sînt îngerii". Și iarăși zice: „Nu dori să vezi îngeri sau pe Hristos în chip simțit, ca să nu ieși cu totul din minți, luînd lupul drept păstor și închinîndu-te dracilor vrăjmași".

Fratele: Din cele de pînă aici, Prea Cuvioase Părinte, m-am lămurit foarte bine asupra visurilor celor bune și a celor rele și asupra vedeniilor celor înșelătoare și a celor de la Dumnezeu. De aceea, vă rog să mă lămuriți și asupra descoperirilor celor de la Dumnezeu, prin ce semne se pot cunoaște?

Starețul: Dacă vrei să știi și acest lucru, frate Ioane, apoi să ții minte: semnele principale după care se pot cunoaște descoperirile cele de la Dumnezeu sînt în număr de trei, și anume:

1. Înălțimea învățăturilor descoperite;
2. Curăția lor dumnezeiască;
3. Puterea lor de a schimba în bine pe oameni.

Aceste semne sînt lăuntrice și ele se pot pricepe numai cînd descoperirea este bine cunoscută și este cercetată în duh de smerenie și de evlavie.

Acest duh face fericit pe cel ce se dedă unei asemenea cercetări. Dar despre descoperirea dumnezeiască, noi ne putem încredința și din semnele cele din afară, care sînt minunile și proorocirile la care putem adăuga și calitatea morală a persoanei prin care se face descoperirea.

Să mai știi și aceasta, frate Ioane, că dacă descoperirea este de la Dumnezeu, atunci ea se încadrează desăvîrșit în cuvintele dumnezeieștii Scripturi și în învățăturile Bisericii.

Cu alte cuvinte, ea nu cuprinde nici o învățătură nouă, care ar putea să se împotrivească celor vechi, cît de puțin, adică celor cuprinse în Cărțile Sfinte și în Predanie. Acest adevăr se întemeiază pe înseși cuvintele Mîntuitorului, Care spune: „Dacă o împărăție este dezbinată împotriva ei însăși, atunci împărăția aceea nu poate dăinui" (Mc. 3, 24).

Pe de altă parte, avem și mărturiile dumnezeiescului Apostol Pavel, care zice: „Dar chiar dacă noi înșine sau înger din cer va veni să propovăduiască o altă Evanghelie, deosebită de aceea pe care v-am propovăduit-o noi, să fie anatema" (Gal. 1, 8).

Fratele: Vă rog să-mi spuneți, Prea Cuvioase Părinte, oare cum se arată vedeniile și descoperirile cele de la Dumnezeu?

Starețul: Frate Ioane, vedeniile și descoperirile le arată Dumnezeu mai ales oamenilor sfinți și foarte sporiți în smerenie, în dreapta socoteală și în cunoștința de sine. Dar cîteodată Dumnezeu dă vedenii și oamenilor obișnuiți. Dar numai atunci învrednicește Dumnezeu pe cineva de vedenii, cînd voiește să lucreze faptele mîntuirii, atît pentru cel ce are vedenii, cît și pentru alți oameni.

Dumnezeu descoperă tainele Sale, uneori, și celor necredincioși, dacă sînt sinceri în viețuirea lor, ca să servească pe cei credincioși, pentru că Dumnezeu Se servește nu numai de oameni, ci și de animale, de arbori și de alte făpturi neînsuflețite în planul lui Dumnezeu, angajînd întreaga făptură ca să lucreze la mîntuirea oamenilor.

Și dacă auzi, frate Ioane, că uneori Dumnezeu arată vedenii și descoperiri celor necredincioși, să nu-ți închipui că face acest lucru oricînd și oricui! Pentru că acest lucru se întîmplă foarte rar și după dumnezeiasca alegere și iconomie către unii oameni, care sînt sinceri în a lor neștiință și mai ales cînd prin ei găsește știutorul de inimi cu care Își arată voia Sa, spre mîntuirea și îndreptarea multora.

Aceasta însă nu înseamnă că noi trebuie să ținem seamă de visele și vedeniile oricui s-ar întîmpla. Acest lucru ne învață pe noi Cuviosul Nichita Stitatul, zicînd: „Nu toate arătările cele din somn sînt adevărate și nu se arată tuturor, ci numai celor ce s-au curățit cu mintea și s-au luminat cu simțirile sufletelor și au alergat în sus, către vedenia cea firească, care nu mai are nici o grijă de lucrurile cele lumești și nici o grijă de viața aceasta de acum și care se află întru îndelungă nemîncare și înfrînare cuprinzătoare, întru sudori și întru ostenelile cele după Dumnezeu, în sufletul cărora s-a sălășluit sfințenia, cunoștința lui Dumnezeu și înțelepciunea cea bună, care au viață îngerească, iar viața cea de acum le este ascunsă de către Dumnezeu, care sporesc întru sfințită liniște și s-au suit pe scaunul Proorocilor lui Dumnezeu". De aceea a grăit Dumnezeu către Moisi, zicînd: „Dacă va fi între voi Prooroc, în somn Mă voi arăta lui și întru vedenie voi grăi către dînsul".

Așadar, precum vedem din mărturia acestui Prea Cuvios Părinte, nu trebuie să luăm aminte la visele și vedeniile tuturor, ci numai la ale acelora care au sporit în neagoniseală, în înfrînare și în liniște și s-au lepădat cu totul de grijile veacului de acum, și care, prin înfrînare atotcuprinzătoare, s-au curățit de patimi și s-au învrednicit să ia de la Dumnezeu darul prorociei, ca Moisi și ca ceilalți Prooroci. Iar dacă am zis mai sus că, uneori, Dumnezeu arată vedenii și unor oameni obișnuiți, apoi tot acolo am arătat că lucrul acesta se întîmplă foarte rar, iar în Biserica lui Hristos nu poate avea putere de lege, după cum ne învață pe noi Sfinții și dumnezeieștii Părinți.

Fratele: V-aș mai ruga să-mi spuneți, Prea Cuvioase Părinte, dacă totdeauna cel ce are vreun vis sau vreo vedenie de la Dumnezeu, o poate înțelege singur, sau are nevoie de altcineva, spre a-i descoperi tîlcuirea ei?

Starețul: Să știi și să înțelegi bine, frate Ioane, că aproape totdeauna, cel care are vreun vis sau vreo vedenie cerească sau înșelătoare, nu o poate pricepe cu ușurință, de nu va avea de la Dumnezeu darul deslușirii și al deosebirii duhurilor și

mai cu seamă de nu va întreba pe cel ce are un asemenea dar de la Dumnezeu.

Lucrul acesta îl vedem, destul de limpede, din mai multe mărturii ale Sfintei Scripturi. De pildă, citim în Vechiul Testament, că Nabucodonosor, împăratul Babilonului, nu a putut înțelege singur visele pe care i le-a arătat Dumnezeu, pînă ce nu a chemat pe Sfîntul Prooroc Daniil, care prin Duhul Sfînt ce era într-însul, a spus împăratului și visul și tîlcuirea lui (Dan. 3, 29; 4, 16).

Tot așa și lui Baltazar, fiul lui Nabucodonosor, același Sfînt Prooroc Daniil îi tîlcuiește vedenia cu cele trei cuvinte pe care o mînă tainică le scrisese pe peretele casei sale, în vremea ospățului, și care prevestea căderea împărăției Sale (Dan. 5, 16).

Citim, de asemenea, că Iosif tîlcuiește în temniță visele paharnicului și ale pitarului lui Faraon. Iar după ce Dumnezeu îl scoate din temniță, tot el tîlcuiește visurile lui Faraon cu cele șapte vaci grase și cele șapte vaci slabe și cel cu spicele de grîu goale și pline, care prevesteau belșugul și foametea cea de șapte ani ce avea să fie (Gen. 40, 41).

Dar, poate va zice cineva că acest lucru s-a întîmplat numai cu cei necredincioși, ca Nabucodonosor, Baltazar și Faraon, care pentru necredința lor nu au putut înțelege taina visurilor și a vedeniilor lor. Lucrurile însă nu stau așa. Pentru că dumnezeiasca Scriptură ne arată limpede că nu numai aceia nu au putut înțelege visurile și vedeniile, ci nici chiar și Daniil Proorocul, cel plin de darul Duhului Sfînt. Nici lui nu i s-au dat toate cheile spre a deschide înțelesurile și tîlcuirea tainicelor vedenii și ale descoperirilor arătate de Dumnezeu, căci și el a avut nevoie de un tîlcuitor mai înalt în cunoștință decît dînsul. Astfel, vedenia cu cele patru fiare ce ieșeau din mare (Dan. 7, 1), vedenia țapului și a berbecului (Dan. 8, 1), proorocia cu cele șaptezeci de săptămîni și de ani (Dan. 9, 1) și altele. Vedem că el neînțelegîndu-le, i-a trimis

Dumnezeu pe Arhanghelul Gavriil, ca să-i tîlcuiască și să-l facă să înțeleagă ceea ce văzuse și auzise.

Iată înseși cuvintele Proorocului spre încredințare: „Și cînd eu, Daniil, am văzut vedenia și m-am străduit să o înțeleg, iată că a stătut cineva înaintea mea în chip de om, și am auzit un glas de om deasupra fluviului Ulai, glas care spunea și striga: «Gavriile, tîlcuiește celui de acolo vedenia»" (Dan. 8, 15). Și la tîlcuirea proorociei celor șaptezeci de săptămîni și de ani, iarăși auzim pe Proorocul zicînd: „Și cînd vorbeam în rugăciunea mea, iată un om, Gavriil, pe care l-am văzut în vedenia mea cea de la început, că în zbor grăbit se apropie de mine, pe la vremea jertfei celei de seară și a venit și a grăit zicînd: «Daniile, chiar acum am sosit ca să-ți deschid mintea»" (Dan. 9, 21).

Același lucru îl vedem și la Apocalips, unde Însuși Domnul Dumnezeul și Mîntuitorul nostru Iisus Hristos Se arată în vedenie Sfîntului și dumnezeiescului Apostol și Evanghelist Ioan și apoi îi trimite un înger, care îi face cunoscute tainele descoperirilor celor dumnezeiești, care i se arătaseră lui (In. 1, 1).

Tot așa și dumnezeiescul Apostol Petru nu a înțeles taina vedeniei cu fața de masă care se pogora din cer, pînă nu a auzit glas din cer, care i-a dezlegat nedumerirea și pînă ce nu a fost trimis îngerul Domnului la Corneliu sutașul, spre a-i vesti cele pentru mîntuirea lui!

Așadar, frate Ioane, din cele arătate pînă aici și din alte locuri ale Sfintei și dumnezeieștii Scripturi, noi putem înțelege că nu întotdeauna cel ce are vreo vedenie sau descoperire, o poate înțelege singur. De aceea, nu trebuie s-o creadă repede, socotind că o poate înțelege singur, ci are nevoie de cineva mai iscusit decît dînsul. Căci de va avea cineva o astfel de semeție de cuget, încrezîndu-se în socoteala și părerea sa, acela negreșit va fi batjocorit de draci, precum s-a și întîmplat ca mulți din aceștia să fie înșelați și batjocoriți de draci.

În cazuri ca acestea, avem mare nevoie de multă încercare și întrebarea celor iscusiți, ca nu cumva să înțelegem greșit și să ne primejduim.

Dumnezeiescul Apostol și Evanghelist Ioan ne sfătuiește în această privință, zicînd: „Iubiților, nu credeți în tot duhul, ci cercați duhurile ce sînt de la Dumnezeu" (I Ioan 4, 1).

Iar dacă cel ce a avut vedenia sau visul, nu va găsi pe nimenea în stare să-l lămurească, este mai bine și fără de primejdie pentru el, să nu le dea nici o atenție și nici o crezare, decît să creadă prea repede, să le tălmăcească după a sa putere și să se primejduiască.

Fratele: Vă mulțumesc, Prea Cuvioase Părinte, cu toată smerenia și recunoștința, pentru lămuririle pe care mi le-ați spus. Eu am înțeles că alta este însușirea visului, alta este mișcarea minții în vremea vedeniei și alta în vremea descoperirilor.

Deci, vă mai rog să-mi mai spuneți și aceasta: cum am putea cunoaște deslușit această deosebire dintre vise, vedenii și descoperiri? Căci s-ar putea foarte ușor ca cineva să aibă în somnul său un vis simplu, iar el, din pricina neiscusinței să creadă că a avut o vedenie. Sau iarăși: cineva să fi avut vreo vedenie simplă și să creadă că s-a învrednicit de o mare descoperire de la Dumnezeu. Și așa să se rătăcească și unul și altul, amestecînd înțelegerile lor despre cele ce au văzut și visat!

Starețul: Nu ai făcut rău, frate Ioane, că te-ai gîndit să-mi ceri și această deslușire, căci într-adevăr, mulți se rătăcesc luînd visurile cele simple drept vedenii și vedeniile socotindu-le descoperiri dumnezeiești.

Dar nu eu, păcătosul și nepriceputul, îți voi răspunde la această întrebare, ci Prea Cuviosul Nichita Stitatul, care deslușește luminat tocmai ceea ce ai întrebat frăția ta, zicînd: „Din cele ce se nălucesc în somnuri unele sînt visuri, altele vedenii și altele descoperiri. Visurile sînt acelea care nu rămîn în nălucirea minții neschimbate și netulburate, ci se schimbă din una în alta. Din cele ce se nălucesc astfel nu vine nici un folos, și însăși nălucirea piere după deșteptarea din somn. De aceea și trebuie să le trecem cu vederea. Vederile sau vedeniile sînt cele ce rămîn neschimbate și nu trec din una în alta, ci petrec închipuite în minte și neuitate multă vreme. Și din

închipuirile lucrurilor arată cele ce vor să fie, pricinuiesc folosul sufletului prin lumină, înfricoşează şi cutremură pe cel ce vede, şi din acestea, desăvîrşesc pe cel ce le vede.

Iar descoperirile sînt acelea care se fac mai presus de toată simţirea prea cuviosului şi prea luminatului suflet, care dau putere spre cugetare şi lucrarea celor străine şi tainică învăţătură a celor ascunse ale lui Dumnezeu, şi ne aduc zicerile cele prea luminate şi ne schimbă cu totul dinspre lucrurile lumeşti şi omeneşti".

Din mărturia acestui Părinte, cred că te-ai lămurit de ajuns, frate Ioane, care este deosebirea dintre vise, vedenii şi descoperiri. Precum vezi, visele nu sînt altceva decît nişte chipuri ale gîndurilor şi simple mişcări ale minţii, care nălucesc felurit şi nestatornic în vremea somnului, năluciri care se schimbă repede din una în alta, nu petrec multă vreme şi aduc tulburări în minte, iar uneori şi în simţuri, după ce omul se trezeşte din somn.

Vedeniile sînt acelea care se arată omului în vremea somnului, uneori între somn şi trezie, sau în vreme de uimire.

Ele nu se schimbă prea repede, ci rămîn în memorie vreme de mai mulţi ani şi adesea îi arată omului închipuiri ale lucrurilor viitoare, care folosesc sufletului prin arătarea lor, aducîndu-l pe el în mare grijă pentru păcatele sale, în mare frică de Dumnezeu şi umilinţă, în smerenie şi dragoste de Dumnezeu şi de aproapele.

Iar descoperirile sînt vederi pe care le arată Dumnezeu sufletului celui desăvîrşit în smerenie şi în toată fapta cea bună şi se fac cu totul mai presus de simţirea şi înţelegerea sufletului celui curat, deoarece ele poartă întru sine străine şi mari taine ale lui Dumnezeu.

Şi omul, în vremea descoperirilor, nu-şi dă seama de se află în trup, după cum ne mărturiseşte despre aceasta marele şi dumnezeiescul Apostol Pavel (II Cor. 12, 4).

Fratele: Vă mulţumesc din toată inima şi cu toată smerenia, Prea Cuvioase Părinte, că m-aţi lămurit deplin, dar tot aş mai avea ceva de întrebat.

Stareţul: Întreabă, frate Ioane.

Fratele: Prea Cuvioase Părinte, care dintre descoperirile ce s-au făcut şi se fac pînă azi, după Domnul Hristos şi Sfinţii Apostoli, fac parte din dumnezeiasca descoperire şi revelaţie care este cuprinsă în Sfînta Scriptură şi Sfînta Tradiţie? Şi oare şi aceste descoperiri au aceeaşi putere şi însemnătate în planul mîntuirii neamului omenesc?

Stareţul: Să ştii, frate Ioane, că toate descoperirile care s-au făcut după Domnul Hristos şi Sfinţii Apostoli, nu mai fac parte din dumnezeiasca descoperire şi revelaţie cea cuprinsă în Sfînta Scriptură şi Sfînta Tradiţie. Şi ele nu mai întregesc planul mîntuirii ca aceea, ci ele lămuresc şi îndrumează numai nişte chestiuni mai particulare ale unor persoane sau grupuri de persoane în cadrul dumnezeieştii revelaţii (Notiţă dată de Prea Cuviosul Părinte Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Bucureşti, care a verificat această lucrare).

Fratele: Încă o dată vă mulţumesc, Prea Cuvioase Părinte, cu toată smerenia şi recunoştinţa pentru osteneala ce aţi făcut-o cu mine păcătosul, timp de atîtea ceasuri spre a-mi da lămuriri la toate cele ce m-aţi întrebat. Blagosloviţi şi mă iertaţi pe mine păcătosul.

Stareţul: Dumnezeu să te ierte şi să te blagoslovească, frate Ioane, mergi în pace.

CONVORBIREA A CINCEA

DESPRE VISE ȘI VEDENII

Ce spune Sfînta Scriptură despre vise și despre vedenii • Cum înșeală diavolul pe oameni prin vise și prin vedenii • Să nu credem în vise și în vedenii • Cum se cunosc vedeniile și arătările cele adevărate și cînd ispitesc diavolii mai mult cu vedeniile • Cum putem scăpa de vedeniile cele înșelătoare.

***„Ca cel ce se prinde de umbră și aleargă după vînt, tot așa este cel ce crede visurile"* (Is. Sirah 34, 2).**

Starețul: Dar ce s-a întîmplat, frate Ioane, că așa de tîrziu vii la mine?

Fratele: Vă rog să mă iertați, Prea Cuvioase Părinte, nu s-a întîmplat nimic, dar lenevirea mea și negrija mea m-au făcut să tot amîn venirea la Prea Cuvioșia Voastră. Uneori mi s-a părut că sînteți prea ocupat cu treburile, alteori nu am avut eu vreme și apoi am fost stăpînit de uitare și de nepăsare, și astfel, de data aceasta au trecut mai bine de trei luni de cînd nu am mai fost pe la Prea Cuvioșia Voastră.

Acum însă, de voie, de nevoie, m-am hotărît să vin, deoarece am iarăși o mulțime de nedumeriri în legătură cu cele ce am vorbit data trecută.

Starețul: Ei, și acum ce vrei să-mi spui, frate Ioane?

Fratele: În convorbirea de rîndul trecut, Prea Cuvioase Pă-

rinte, despre vise, vedenii și descoperiri, mi-ați adus mărturii și lămuriri mai mult de la Sfinții Părinți, dar eu aș vrea să știu ce zice și dumnezeiasca Scriptură despre vise și vedenii?

Starețul: Este adevărat, frate Ioane, că în convorbirea noastră de rîndul trecut, la cele ce m-ai întrebat frăția ta, ți-am adus mai multe mărturii de la Sfinții și dumnezeieștii Părinți, decît din Sfînta Scriptură. Poate că aceasta așa a rînduit-o Pronia cea Bună a lui Dumnezeu, pentru ca prin cele ce vom vorbi acum să fie mai întărite și mai bine înțelese cele din trecut, iar mintea frăției tale de la cele mai mici spre cele mai mari să suie și să se încredințeze. Deoarece singur vei înțelege și te vei încredința că învățăturile Sfinților și dumnezeieștilor Părinți sînt izvorîte din Sfînta Scriptură și cu nimic nu se împotrivesc Celui veșnic din dumnezeiasca Scriptură.

Că Sfinții Părinți s-au adăpat din aceeași apă vie a Cuvîntului lui Dumnezeu, și Același Duh Sfînt, Care a grăit prin Proorocul, i-a luminat și pe ei, după măsura Darului lui Dumnezeu.

În legătură cu visele, vedeniile și descoperirile, atît Sfînta Scriptură a Vechiului Testament cît și cea a Noului Testament, ne dau o mulțime de mărturii, din care se vede că mulți oameni aleși și sfinți ai lui Dumnezeu au avut visuri, vedenii și descoperiri dumnezeiești. Astfel, citim în Sfînta și dumnezeiasca Scriptură a Vechiului Testament, că Dumnezeu S-a arătat lui Avraam în chip de trei persoane – trei îngeri – la stejarul Mavri (Gen. 18, 13), că Iacob a avut o vedenie dumnezeiască – în drum spre Mesopotamia (Gen. 21, 12), că Iosif a avut un vis de la Dumnezeu (Gen. 7, 6), că Proorocul Moisi a avut o vedenie dumnezeiască (Ieșirea 3, 11). Tot așa au avut vedenii de la Dumnezeu Sfinții Prooroci: Isaia (6, 15), Ieremia (24, 1), Iezechil (10, 1), Ilie Tezviteanul, cel ce sufla cu foc (III Împ. 1, 15), Amos (7, 1). Mai multe vedenii a avut Proorocul Daniil (7, 11), vedenie a avut și Sfîntul Prooroc Zaharia (2, 1).

Despre visuri și vedenii de la Dumnezeu vorbește Sfîntul și dreptul Iacob, zicînd: „El, Dumnezeu, îmi vorbește prin vis și prin vedeniile nopții, cînd somnul se lasă peste oameni și

cînd ei dorm în așternuturile lor" (33, 4); în alt loc tot el zice: „Tu mă înspăimînți cu visuri și cu vedenii mă îngrozești" (Zah. 7, 14).

În altă parte, Sfînta Scriptură zice: „De va fi între voi Proorocul Domnului, Mă voi arăta lui în vedenie și în somn voi grăi lui" (Num. 12, 6).

Despre vedenii și despre vise vorbește Dumnezeu și prin gura Sfîntului Prooroc Ioil, zicînd: „Și va fi după aceasta, voi turna din Duhul Meu peste tot trupul și vor prooroci feciorii voștri și fetele voastre și bătrînii voștri vise vor visa și tinerii voștri vedenii vor avea" (2, 28).

În legea Darului, a avut vedenii de la Dumnezeu Sfîntul și întru tot lăudatul Apostol Petru (Fapte 11, 5), precum și Sfîntul Apostol Pavel (Fapte 9, 3; II Cor. 12, 1).

Vedenii și mari descoperiri de la Dumnezeu a avut și întru tot lăudatul Apostol și Evanghelist Ioan Teologul (Apoc. 1, 10); vis de la Dumnezeu a avut Sfîntul și dreptul Iosif, logodnicul Prea Curatei, Prea Sfintei Născătoare de Dumnezeu și Pururea Fecioarei Maria; vedenie de la Dumnezeu a văzut Sfîntul Apostol și întîiul Mucenic și Arhidiacon Ștefan (Fapte 7, 55).

Și în multe alte locuri ale Sfintei Scripturi găsim nenumărate mărturii despre visele, vedeniile și descoperirile Proorocilor, Patriarhilor, Apostolilor și altor oameni sfinți și aleși ai Săi, de Dumnezeu, prin care El a binevoit să-Și arate slava Sa, voia și poruncile Sale, spre folosul cel de obște al neamului omenesc.

Fratele: Prea Cuvioase Părinte, dar despre visele și vedeniile cele înșelătoare, ce zice Sfînta și dumnezeiasca Scriptură?

Starețul: Învățătura Sfintei și dumnezeieștii Scripturi, frate Ioane, despre visele și vedeniile cele înșelătoare, întotdeauna este în legătură cu proorocii cei mincinoși: de aceea, nici nu se poate vorbi de cele dintîi, fără a pomeni de mincinoșii și viclenii prooroci care le-au plăsmuit.

Acești prooroci mincinoși, nefiind trimiși de către Dumnezeu (Ier. 14, 14), ci fiind fii ai diavolului, plini de toată

fățărnicia și răutatea și vrăjmași a toată dreptatea (Fapte 13, 8) și ca niște urîciuni înaintea lui Dumnezeu, au îndrăznit prin viclenii și nebunii să vorbească în numele Domnului, despre vedeniile cele mincinoase care erau plăsmuiri și născociri viclene ale inimilor lor (Iez. 18), înșelînd și ducînd în rătăcire pe poporul lui Dumnezeu. Dumnezeu Și-a vărsat mînia Sa asupra acestor mincinoși și împotriva mincinoaselor lor vedenii, zicînd: „Iată, Eu, zice Domnul, sînt împotriva proorocilor celor mincinoși și a viselor lor cele mincinoase pe care ei le vestesc și duc poporul Meu în rătăcire și amăgire" (Ier. 23, 31).

Și la plîngerile lui Ieremia, citim despre vedeniile cele înșelătoare ale proorocilor celor mincinoși, așa: „Proorocii tăi au avut pentru tine vedenii mincinoase și nu ți-au dat pe față fărădelegea ta, ca să-ți schimbi calea și ți-au arătat vedenii înșelătoare și aducătoare de prăpăd" (Plîng. Ier. 2, 14).

Prin Sfîntul Prooroc Iezechil, Dumnezeu amenință cu valui de prooroci mincinoși care rătăceau poporul cu minciunile și înșelătoarele lor vedenii, zicînd: „Vai de proorocii cei nebuni care se poartă de duhul lor și care nu văd nimic"; și apoi, arătînd norodul cel viclean, zice: „Proorocii tăi, Israele, ca vulpile prin ruine" (Iez. 13, 3-4).

Același Prooroc al lui Dumnezeu, în alt loc, arată deșertăciunea vedeniilor celor mincinoase, zicînd: „Așa zice Domnul Dumnezeu: pentru ce spuneți lucruri deșarte, și pentru ce vedeniile voastre sînt minciuni? Iată, Eu vin asupra voastră, zice Domnul Dumnezeu. Mîna Mea va fi asupra acestor prooroci, care văd lucruri deșarte și povestesc minciuni" (Iez. 13, 8).

Și înțeleptul Isus, fiul lui Sirah, vorbește despre deșertăciunea visurilor celor mincinoase, zicînd așa: „Deșarte nădejdi și mincinoase sînt omului celui neînțelegător și visele fac pe cei neînțelepți să zboare"; apoi adaugă: „Ca cel ce se prinde de umbră și aleargă după vînt, așa este cel ce crede visurilor"; și iarăși: „Visele pe mulți au înșelat și au căzut, toți cei ce au nădăjduit în ele" (Is. Sirah 34, 1-7).

Iată, frate Ioane, dintre cele mai multe mărturii ce se găsesc în Sfînta și dumnezeiasca Scriptură în legătură cu visele și vedeniile cele înșelătoare, eu ți-am adus, pentru scurtime, aceste puține prin care ți-am arătat cît de mult urăște Dumnezeu pe proorocii cei mincinoși, cît și visele și vedeniile lor cele înșelătoare.

Deci, ia aminte cu întemeiere, frate Ioane, și păzește-te cu toată grija, ca să nu cazi, din neștiință, în vraja unor prooroci mincinoși ca aceștia, crezînd în proorociile lor cele viclene și în vedeniile lor cele înșelătoare și mincinoase. Căci astăzi, mai mult ca oricînd, s-au ivit tot felul de eresuri și prooroci mincinoși ce se silesc să ducă în rătăcire pe cei binecredincioși și să-i scoată de sub ascultarea ierarhiei canonice a Bisericii celei dreptmăritoare a lui Hristos.

Fratele: Vă mărturisesc, Prea Cuvioase Părinte, cu toată sinceritatea, că și de data aceasta m-am folosit foarte mult și m-am lămurit, auzind aceste mărturii ale Sfintei și dumnezeieștii Scripturi, în legătură cu proorocii cei mincinoși și visele și vedeniile lor cele deșarte și înșelătoare. Că mare nevoie am avut eu, păcătosul și nevrednicul, de aceste sfaturi și lămuriri. Fiindcă am auzit și eu, precum ați spus Prea Cuvioșia Voastră, că e plină lumea de prooroci mincinoși, care predică minciuni în locul adevărului, și de vedeniști care, fiind înșelați de către draci, spun că au vedenii și visuri de la Dumnezeu, și așa pe mulți din cei neiscusiți îi duc în rătăcire și răzvrătire față de conducerea Bisericii și la pierzare, ca pe unii ce se despart de legile cele dogmatice și de rînduielile cele canonice și liturgice, și deci, se despart de Hristos, Care este Capul Bisericii.

Aș mai avea însă, Prea Cuvioase Părinte, de întrebat ceva.

Starețul: Ce anume, frate Ioane?

Fratele: Aș vrea să-mi spuneți, Prea Cuvioase Părinte, dacă dracii din vedenii și din vise se pot arăta în chipul Domnului nostru sau în chipul îngerilor sau al sfinților?

Starețul: Dacă vei asculta cu atenție, frate Ioane, cele ce îți voi povesti, apoi vei înțelege limpede cele despre care mă întrebi.

Citim în Pateric că: „Un bătrîn oarecare, șezînd în chilie și nevoindu-se pentru mîntuirea sa, vedea aievea pe draci și îi ocăra pe ei. Iar diavolul, văzînd că de multe ori este ocărît de acel bătrîn, i s-a arătat lui, zicînd: «Eu sînt Hristos», iar bătrînul, văzîndu-l, și-a întors ochii. Zisu-i-a lui diavolul: «Pentru ce îți închizi ochii? Uită-te și mă vezi, că eu sînt Hristos». Răspunsu-i-a lui bătrînul: «Eu nu pot să văd pe Hristos în lumea aceasta». Acestea auzindu-le diavolul, s-a făcut nevăzut" (Pateric, cap. 8).

Tot la Pateric scrie că au zis dracii unui bătrîn: „Voiești să-L vezi pe Hristos?", la care bătrînul a răspuns: „Anatema vouă și acelora despre care ziceți, deoarece eu cred Hristosului meu, Care a zis: «De va zice cineva: iată aici este Hristos, iată acolo, să nu credeți», și dracii s-au făcut nevăzuți" (Pateric, cap. 8).

În Prolog se află scris că un cuvios, anume Iacov, părăsind lumea și averea sa, s-a dus în pustie, unde își petrecea viața în privegheri, postiri și rugăciuni. Dar fiindcă s-a mîndrit cu aspra lui petrecere, a fost înșelat de diavolul în acest chip: într-o zi a venit la el un diavol în chip de înger și l-a sfătuit să-și îngrijească chilia, să aprindă lumînări și să tămîieze ca să primească pe Hristos, Care va veni la el noaptea ca să-i răsplătească cu multe daruri ostenelile lui. Monahul s-a încrezut în diavolul și a făcut așa. Pe la miezul nopții, a venit Antihrist cu slavă și multă strălucire. Iacov, deschizînd ușa chiliei s-a închinat lui, dar diavolul, lovindu-l în frunte, s-a făcut nevăzut. A doua zi Iacov a alergat la un bătrîn ca să-i spună întîmplarea, dar bătrînul, mai înainte de a-i spune el ceva, acela i-a zis: „Fugi de aici, că ai fost batjocorit de satana", iar Iacov, plîngîndu-și multă vreme greșeala, bătrînul l-a trimis într-o mănăstire cu viața de obște, unde a făcut oste-

nealǎ la bucătărie şi la alte osteneli, îndeplinindu-şi canonul cu multă credinţă, iar în cele din urmă i s-a dat de sus darul facerii de minuni şi s-a mîntuit în Domnul (Prolog, 13 aprilie).

Avva Arsenie cel Mare şi el a auzit pe diavolul zicînd: „Eu sînt Hristos", dar sfîntul i-a răspuns: „Eu nu vreau să văd pe Hristos în lumea aceasta". De asemenea, şi Marelui Pahomie i s-a arătat diavolul în chipul lui Hristos, zicîndu-i: „Pahomie, eu sînt Hristos şi am venit la tine, prietenul meu", dar Pahomie i-a răspuns: „Hristos este pacea, iar tu m-ai umplut pe mine cu totul de tulburare". Apoi sfîntul făcîndu-şi cruce, diavolul s-a făcut nevăzut.

Tot în Pateric citim că un frate oarecare, numit Avramie, trăia în pustie şi era foarte îndărătnic, neascultător şi nesupus, umblînd numai după voia gîndului şi a părerii sale. Acesta cu multă dorinţă poftea Sfînta Preoţie, iar înşelătorul îi arăta noaptea în vis multe vedenii şi năluciri pe care fratele, socotindu-le cu de-amănuntul, le credea că sînt adevărate. Şi fiindcă multe din cele ce vedea în vis i se izbîndeau aievea, se încredea foarte mult în visele lui. Odată a venit la dînsul diavolul, în chipul lui Hristos cu îngeri şi i-a zis: „Văzut-am multa şi marea ta dorinţă pe care de mult o ai pentru Sfînta Preoţie. Bun şi ales lucru doreşti, că în vremurile acestea cu mare nevoie se cîştigă preoţia şi numai cei bogaţi şi de neam slăvit pot cîştiga preoţia. Că Arhiereii toţi acum s-au făcut lacomi, mîndri, măreţi iubitori de cinste. Deci, pentru aceea, eu însumi am venit la tine, văzîndu-ţi multa şi marea ta dorinţă să te hirotonisesc ca să te fac preot". Şi acestea zicînd, au început îngerii a cuvînta cîntare dulce şi veselă: Axion, adică vrednic este... Şi aşa l-au tuns pe el şi l-au făcut preot, şi, după ce s-a preoţit, l-a lăsat pe el şi s-a ridicat cu îngerii la cer.

Acestea făcîndu-se, s-a deşteptat fratele din somnul său şi se minuna şi se bucura foarte de acel vis minunat. Şi mulţumea lui Hristos că l-a făcut preot şi a început a-şi citi pravila sa cu începere preoţească. După aceea a mers unde era Biserica Părinţilor, ca să cînte Liturghia, fiind ziua duminicii. Şi

se adunaseră Părinţii de prin pustie acolo, în biserica aceea. Şi a venit şi el şi intrînd în biserică, a mers drept la altar şi cu mare îndrăzneală a luat sfintele veşminte să se îmbrace, neîntrebînd pe nimenea. Iar preoţii Bisericii, care erau acolo în altar, văzîndu-l pe el că ia sfintele veşminte preoţeşti, l-au întrebat pe el, zicîndu-i: „Ce vrei să faci? Pentru ce iei veşminte?". Iar el a răspuns: „Eu vreau să mă îmbrac să cînt astăzi Liturghia". Zisu-i-au lui: „Dar cum vrei tu să faci aceasta, nefiind preot, şi cum îndrăzneşti să intri în Altar, unde numai preoţii cu slujitorii lor intră? Şi cum îndrăzneşti să iei veşminte preoţeşti, cînd nu se cade ţie nici să le atingi pe dînsele? Au doară ai înnebunit?". Răspuns-a lor, zicînd: „Ba eu nu am înnebunit, ci sînt preot ca şi voi". Iar ştiindu-l pe el că nu este preot, l-au scos afară din Sfîntul Altar. Iar el a început foarte a se gîlcevi şi a striga cu gura mare, zicînd: „Pentru ce să mă scoată pe mine din Sfîntul Altar, căci eu sînt preot şi m-a preoţit Însuşi Domnul Hristos împreună cu Sfinţii Îngeri". Iar Părinţii văzînd şi auzind acestea de la dînsul, l-au cunoscut că el este amăgit şi înşelat de către vrăjmaşul diavol. Şi au cunoscut Părinţii că pentru îndărătnicia şi neplecarea şi nesupunerea lui i s-au întîmplat acestea. Şi au poruncit Părinţii de i-au pus lui fiare mari la picioare şi l-au trimis pe el la o mănăstire, afară din pustie, să fie acolo în pază şi să-l smerească pe el cu ascultări grele fără de odihnă, pînă se va smeri şi îşi va cunoaşte neputinţele sale şi înşelăciunea sa.

Şi aşa a făcut pînă ce a venit el întru cunoştinţă şi a cunoscut înşelăciunea şi s-a smerit şi s-a pocăit (Pateric, p. 321).

Prin cele spuse pînă aici, frate Ioane, ţi-am arătat că diavolul se preface în chipul lui Hristos; îţi voi arăta acum că el se preface şi în chipul Maicii Domnului.

Un scriitor italian, Domenico Margiato, care a trăit mai aproape de vremea noastră şi a fost francmason pe treptele cele mai înalte, povesteşte de multe arătări şi înfăţişări ale diavolului. La o şedinţă la care luau parte oameni învăţaţi şi cu vază, venea satana în chipul Maicii Domnului şi le comu-

nica lucruri curioase. Un preot, auzind de acest lucru, s-a dus şi el la şedinţa aceea ca să vadă fantoma. A luat însă, fără să spuie nimănui despre aceasta, Sfinta Împărtăşanie de pe Sfinta Masă şi a ascuns-o sub haină. Spiritul (diavolul) a venit ca de obicei, sub chipul Sfintei Fecioare cu copilul în braţe.

Atunci, preotul s-a sculat în picioare şi, scoţînd Sfinta Împărtăşanie din sîn, a zis fantomei: „Spirite, dacă ai fi fost cu adevărat chipul Maicii Domnului nostru Iisus Hristos, trebuia să cădem la picioarele tale şi să ne închinăm ţie şi copilului sfînt, dar întrucît noi creştinii nu credem lucrul acesta – că Duhul Sfintei Fecioare să vină la chemarea unor oameni păcătoşi şi să se distreze cu ei – în numele acestei Sfinte Împărtăşanii, care este însuşi Trupul şi Sîngele Fiului ei, te jur să dispari dinaintea noastră şi să nu mai rătăceşti lumea cu înşelăciunile tale". La aceste cuvinte, duhul cel rău a dispărut imediat, lăsînd în cameră o pară de foc care s-a stins degrabă, prefăcîndu-se într-o ceaţă şi o duhoare de smoală.

Această întîmplare şi altele au făcut pe autor să se lase de spiritism şi de francmasonerie şi să se întoarcă la religia lui Hristos, dînd la iveală toate rătăcirile satanice ale francmasoneriei şi ale spiritiştilor.

Din cele de pînă aici, frate Ioane, cred că te-ai încredinţat că diavolii, pentru a înşela pe oameni se prefac în chipul lui Hristos şi al Maicii Domnului, iar că satana se preface în înger de lumină, aceasta ne-a spus-o Sfîntul şi dumnezeiescul Apostol Pavel: „Şi nu este de mirare, pentru că însuşi satana ia chip de înger al luminii" (II Cor. 11, 14).

Dar ca să înţelegi şi mai bine acest adevăr, frate Ioane, îţi voi aduce o pildă din Pateric: „Un frate zice că i s-a întîmplat într-o noapte de i s-a arătat diavolul, în chip de înger luminat şi i-a zis «Eu sînt Gavriil şi sînt trimis la tine să-ţi aduc veste bună». Iar fratele i-a răspuns: «Vezi că poate eşti trimis la altul, pentru că eu sînt om păcătos şi nu sînt vrednic să văd înger al luminii». Zicînd acestea, a pierit îndată vicleanul şi s-a făcut nevăzut" (Pateric, p. 318).

Unui monah cu numele Valent i s-a arătat diavolul în chip de înger şi văzînd că monahul îl primeşte cu bucurie, într-una din nopţi, diavolul a luat chipul lui Hristos şi venind cu mulţime de draci străluciţi i-a zis lui: „Valent, iată, a venit Hristos la tine", iar ticălosul de Valent i s-a închinat lui. Mergînd apoi la biserică şi sosind vremea ca Părinţii să se împărtăşească cu Prea Curatele lui Hristos Taine, aceştia au întrebat pe Valent dacă voieşte să se împărtăşească, la care Valent a răspuns: „Nu vreau să mă împărtăşesc, deoarece eu am văzut pe Hristos". Auzind aceasta, Părinţii l-au legat ca pe un nebun şi ieşit din minţi.

Citim de asemenea în viaţa Sfîntului Simeon Stîlpnicul că diavolul, luînd chip de înger luminos, s-a arătat lui Simeon în căruţă cu cai de foc, spunîndu-i: „Ia aminte Simeoane şi ascultă ce-ţi voi spune: Ai dus pînă acum o viaţă bine plăcută lui Dumnezeu, Care cunoaşte toate înfrînările tale. Pentru aceasta iată ce-ţi voi spune. El te-a ales, Prea Fericite, să săvîrşeşti minuni: să vindeci pe bolnavi, să luminezi pe cei necredincioşi, să mîngîi pe cei întristaţi, căci strălucit eşti prin fapte bune şi prin cuvînt". Sfîntul Simeon a răspuns: „Facă-se voia lui Dumnezeu". Satana a adăugat: „Deci, socotindu-le pe toate a venit pentru tine, o, neprihănitule, ziua răsplătirii de apoi, căci Dumnezeul cerului şi al pămîntului, Cela ce a pus vremile şi anii întru a Sa putere şi împarte tuturor bunătăţile Sale, m-a trimis la tine, precum vezi, ca să te ridic la cer ca altădată pe Ilie, fiind de o cinste ca aceasta". Sfîntul Simeon a zis iarăşi: „Facă-se voia Domnului". „Vino deci, i-a zis satana iarăşi, nepotolitule şi nezăbovind, aruncă-te de sus în această caretă, ca în slavă să te închini Celui ce te-a zidit după chipul şi asemănarea Sa. Să te vadă de aproape Heruvimii şi Serafimii, Proorocii, Apostolii şi toţi Sfinţii Mucenici din cer". Iar Sfîntul Simeon, necunoscînd înşelăciunea vrăjmaşului, a zis cu umilinţă: „Doamne, facă-se voia Ta cu mine, păcătosul" şi, ridicînd piciorul ca să păşească în caretă, cu mîna şi-a făcut semnul Sfintei Cruci. Şi îndată diavolul s-a stins împreună cu căruţa şi cu caii de foc, spulberîndu-se ca praful în vînt.

Văzînd Sfîntul Simeon drăceasca înşelăciune, s-a înspăimîntat şi a plîns, socotind că harul lui Dumnezeu s-a dus de la el. Iar piciorul cu care a vrut să păşească în caretă l-a pedepsit, stînd un an întreg numai într-însul. Diavolul, văzînd o asprime ca aceasta, i-a lovit glezna cu o rană cumplită şi putrezindu-i carnea, a făcut viermi, precum scrie ucenicul său Antonie.

Şi tocmai în vremea aceea a venit la el Sfîntul Vasilisc, mai-marele saracinilor, care, vorbind cu Simeon mult, a crezut în Hristos. Cum sta acolo jos lîngă stîlp, a căzut un vierme pe pămînt şi luîndu-l în mînă a plecat. Deci trimiţînd Simeon după dînsul, l-a întrebat: „Pentru ce ai luat viermele căzut din putredul meu trup?". Iar Vasilisc, deschizînd palma, a aflat în ea un mărgăritar de mult preţ! (Viaţa Sfîntului Simeon, 1 septembrie).

Din cele ce urmează, frate Ioane, vei vedea că diavolul se preface şi în chipul Sfinţilor. Citim în viaţa Sfîntului Grigorie Decapolitul că, în vremea cînd Cuviosul îşi făcea pravila şi rugăciunea sa, diavolii năvăleau asupra sa şi-l muşcau de picioare, iar cînd făcea metanii se încolăceau ca şerpii de mîinile lui şi se atîrnau de el, ca să nu se ridice în sus şi-l înţepau cu limba lor, ca şi cu nişte ace otrăvitoare, pricinuindu-i mari dureri! Aceasta o făceau vicleniі draci văzînd că cu ispitele cele de-a stînga nu-l pot birui pe el, atunci încercau cu cele de-a dreapta să-l înşele astfel!

În noaptea de 9 martie, adică de pomenirea celor 40 de Mucenici ai lui Hristos, diavolii au mers în peşteră la dînsul, pe capetele lor avînd cununi strălucind ca soarele şi i-au zis: „Noi sîntem cei 40 de Mucenici ai lui Hristos şi am venit să-ţi dăm putere asupra dracilor" dar el, cunoscîndu-i cu darul lui Dumnezeu care locuia într-însul, i-a certat şi s-au făcut nevăzuţi (Viaţa Sfîntului, 20 noiembrie).

Şi dumnezeiescul Părinte Ioan Scărarul, arătînd că dracii se prefac în chip de îngeri luminaţi şi în chipul slavei sfinţilor, zice: „Dracii adeseori se prefac în îngeri de lumină şi în chipul

Mucenicilor şi se arată nouă în vis, cum că au venit la noi, iar cînd ne trezim, ne umplem de bucurie şi de înălţare. Acest lucru să-ţi fie drept semn că eşti înşelat. Fiindcă îngerii ne arată nouă chinurile cele înfricoşate, judecata şi despărţirile, iar după ce ne trezim, ne umplu de frică şi de mîhnire!

Dacă ne vom supune dracilor în vis, apoi ei şi în timp de veghe îşi vor bate joc de noi" (Scara 3).

Iată, frate Ioane, că ţi-am adus puţine mărturii, din cele multe care se găsesc în Pateric, Vieţile Sfinţilor şi în învăţăturile Sfinţilor Părinţi din care se vede limpede că dracii, pentru a înşela pe oameni, se prefac în chipul lui Hristos, al Maicii Domnului, al îngerilor şi al sfinţilor.

De aceea nu este bine a da crezare nici unui vis sau vedenie, înainte de a le descoperi pe ele unor Părinţi iscusiţi în viaţă şi bine călăuziţi în învăţătura Sfinţilor şi dumnezeieştilor Părinţi.

Fratele: Bunul Dumnezeu să vă răsplătească osteneala, Prea Cuvioase Părinte, că aţi avut bunăvoinţa să vă osteniţi să-mi arătaţi pe larg şi despre aceste viclenii ale dracilor. Vă rog să mă iertaţi dacă vă mai pun o întrebare, în legătură cu cele de pînă acum.

Stareţul: Spune, frate Ioane!

Fratele: Prea Cuvioase Părinte, oare dracii, prin vise şi vedenii, pot să înveţe pe om să facă fapte bune şi să-i arate şi lucruri adevărate, sau îi arată numai lucruri mincinoase şi îl învaţă să facă numai rele?

Stareţul: Au obicei vicleniі draci, frate Ioane, cînd vor să înşele pe cineva în vis sau în vedenie, în stare de somn sau veghe, să nu-l îndemne de la început să facă rele, ca să nu priceapă omul înşelăciunea lor, ci mai întîi îi arată lucruri adevărate şi îl învaţă să facă fapte bune. Iar cînd vede că omul se încrede desăvîrşit în vise sau vedenii, atunci îl duc cu uşurinţă la rătăcire şi la pierzare!

Şi fiindcă acum nu mai am vreme îndeajuns să-ţi spun mai pe larg despre acest lucru, să fii îndestulat cu istorisirea care urmează:

Scrie în Pateric că un frate oarecare stătea cu multă tăcere liniştită în chilia lui. Iar vrăjmaşul diavol, vrînd să-l amăgească şi să-l înşele pe el, într-o noapte, culcîndu-se fratele în chilia lui, s-a închipuit vicleanul diavol în chip de înger luminat şi mergînd la dînsul, l-a deşteptat zicînd: „Scoală-te, robule al lui Dumnezeu, la rugăciunea şi pravila ta", iar fratele, deşteptîndu-se din somn, l-a văzut pe el strălucind luminat, dar îndată s-a făcut nevăzut!

Şi sculîndu-se fratele, s-a apucat de rugăciune şi de obişnuita sa pravilă, socotind că îngerul Domnului este cel ce l-a deşteptat. Iar cînd a fost a doua noapte, dacă s-a culcat fratele, a venit vicleanul şi l-a deşteptat pe el şi i-a zis: „Scoală-te, robule al lui Dumnezeu, la rugăciunea şi pravila ta", şi aşa de multe ori, în multe nopţi făcîndu-i, îndată cum adormea venea şi-l deştepta pe el.

Iar odată a mers fratele la un bătrîn care nu era prea departe de el şi i-a spus lui, zicînd: „Părinte, pe mine acum de cîtăva vreme, în toate nopţile dacă mă culc şi adorm, vine îngerul şi mă deşteaptă la rugăciune". Şi l-a întrebat bătrînul: „Dar în ce chip vine el la tine şi te deşteaptă?".

Răspuns-a fratele: „După ce mă culc şi adorm, îndată vine la mine şi apropiindu-se de mine, mă deşteaptă, zicînd: «Deşteaptă-te, robule al lui Dumnezeu, la rugăciunea şi pravila ta», iar eu, deşteptîndu-mă şi deschizînd ochii, îl văd pe dînsul strălucind luminat şi îndată fuge şi se face nevăzut! Şi aşa îmi face mie în toate nopţile, şi nici cît de puţin nu mă lasă să dorm".

Zis-a lui bătrînul: „Fiule, acela nu este îngerul Domnului, care îţi doreşte binele şi mîntuirea ta, ci vicleanul diavol, care îţi doreşte pieirea ta – şi vrea să te amăgească pînă ce te va pierde, precum a pierdut şi pe alţii. Deci tu, fiule, nu îl asculta pe el, ci cînd va veni să te deştepte, zi-i lui aşa: «Eu, cînd îmi va veni vremea de sculat şi îmi va fi voia să mă scol, mă voi scula şi fără tine, iar pe tine nu te ascult, nici nu te voi asculta»".

Această învăţătură luînd fratele de la bătrîn, a mers la chilia lui. Iar cînd a venit noaptea, s-a culcat fratele să doarmă. Vicleanul, îndată cum a adormit fratele, a şi venit la dînsul şi l-a deşteptat pe el, zicîndu-i: „Scoală-te, robule al lui Dumnezeu, la rugăciunea şi la pravila ta", iar fratele îi răspunse cum îl învăţase bătrînul: „Eu, cînd îmi va veni vremea să mă scol, mă voi scula şi fără de deşteptarea ta, iar pe tine nu te ascult, nici nu te voi asculta". Auzind vicleanul aceasta, a oftat zicînd: „Călugăr nebun şi fără de minte şi blestemat, ai mers la bătrînul cel rău şi mincinos şi te-a înşelat pe tine, că la acel bătrîn a mers ieri un frate care l-a rugat foarte mult să-i facă bine şi să-i împrumute un galben, fiindu-i de mare nevoie şi n-a vrut să-i împrumute, ci a minţit că nu are şi totuşi avea un galben. Deci, dintru aceasta să ştii şi să cunoşti că acela este un bătrîn rău şi mincinos şi te-a înşelat şi pe tine, fiind tu prost şi fără de minte".

Acestea zicîndu-le vicleanul, s-a făcut nevăzut, iar fratele, după ce s-a făcut ziuă a mers la acel bătrîn şi i-a spus lui ce i-a zis vicleanul diavol, şi cum i-a spus lui despre un frate şi l-a rugat să-i facă bine şi să-l împrumute pe el, zicîndu-i că nu are, deşi are, un galben.

Deci, a întrebat pe bătrîn: „Au aşa sînt acestea, Părinte?". Răspuns-a lui bătrînul: „Cu adevărat aşa este, fiule, că a venit la mine un frate şi a cerut să-i dau un galben împrumut şi eu am un galben, însă am zis că nu am, ştiind că nu-i este de folos acel lucru pentru care cerea galbenul, ci mai vîrtos spre vătămarea sufletului lui. Pentru aceasta am socotit mai bine o minciună şi să izbăvesc pe fratele meu de vătămarea sufletului şi pentru aceasta n-am dat galbenul, ci am zis că nu am.

Ci tu, fiule, păzeşte-te şi cunoaşte pe vicleanul vrăjmaş, care umblă să te înşele".

Şi mult fiind învăţat fratele şi întărit de bătrînul, a mers la chilia sa (Pateric, p. 319).

Din această istorie şi din multele altele, care se pot citi în Pateric şi în Vieţile Sfinţilor, poţi înţelege, frate Ioane, destul de limpede, că diavolul, cînd se arată cuiva în visuri sau vede-

nii, pe lîngă alte viclenii ale lui, învață mai întîi pe om să facă fapte bune și să spună lucruri adevărate, precum ai auzit din istorisirea de mai sus. Dar aceasta o face nu spre folosul mîntuirii omului sau spre slava lui Dumnezeu, ci sub chipul adevărului sau al faptei bune ascunde viclenia, cursa și înșelăciunea. Și dacă nu va fi omul cu luare-aminte, îl vînează pe el prin cele de-a dreapta și îl duce la pierzare.

Fratele: Oare Sfinții și dumnezeieștii Părinți, Prea Cuvioase Părinte, credeau lesne în visurile și vedeniile ce li se arătau?

Starețul: Acest lucru, frate Ioane, n-ar fi trebuit să-l mai întrebi, după atîtea mărturii cîte ai auzit pînă acum. Oare n-ai auzit că Sfinții Patericului închideau ochii ca să nu vadă vedeniile drăcești? N-a auzit cît de hotărît a respins Avva Arsenie glasul acela care îl întreba de voiește să vadă pe Hristos? N-ai văzut pe Marele Pahomie cum a izgonit pe diavolul care i se arătase în chipul lui Hristos? N-ai văzut pe Sfîntul Grigorie Decapolitul, care a izgonit cu darul lui Dumnezeu pe cei 40 de draci, care i se arătaseră în chipul celor 40 de Mucenici?

Dacă pe toate acestea le-ai auzit, frate Ioane, cum de n-ai înțeles că sfinții lui Dumnezeu nu credeau lesne în visuri și vedenii? Căci dacă ar fi crezut ușor în nălucirile drăcești, apoi s-ar fi prăpădit în chip jalnic.

Așadar, frate Ioane, ține bine minte ceea ce îți spun: Sfinții și dumnezeieștii Părinți, nu numai că nu credeau lesne în orice vis sau vedenie, pe care le socoteau de la draci, ci ei, prea fericiții, chiar și vedeniile ce le socoteau bune și de la Dumnezeu, le respingeau și nu le dădeau crezare.

Fratele: Dar oare Dumnezeu, Prea Cuvioase Părinte, nu Se supără pe cei ce nu cred în visurile și vedeniile cele bune, care sînt trimise de El?

Starețul: Frate Ioane, pentru mai mult folos și sporire în cele duhovnicești și pentru a fi mai fără primejdie în cele spre mîntuire, este mai bine să nu dea omul crezare nici unui vis sau vedenie.

Și dacă va face acest lucru de teama de a nu se înșela de la draci, să n-aibă nici o grijă, pentru că Dumnezeu nu Se va

supăra pe el și nu-l va pedepsi din această pricină. Bunul Dumnezeu, Care cunoaște inimile tuturor oamenilor, dacă vede pe cineva că se ferește să vadă o minune îndoielnică sau vreo vedenie, de teama de a nu fi înșelat și de a nu face ceva să-l departeze pe el de la dreapta credință, va ști să-l lumineze și să-i curețe înțelegerea, spre a cunoaște omul adevărul. În nici un caz nu-l va lăsa pînă la sfîrșit să se îndoiască de cele ce i-a arătat lui.

Acest lucru îl arată și Cuviosul Părinte Nicodim Aghioritul, care zice: „Chiar dacă vei cunoaște cu multe nearătate pricini, că vedeniile care ți s-au arătat sînt adevărate și vin de la Dumnezeu, totuși, fugi totdeauna de ele pe cît poți, alungă-le departe de tine. Nu te teme că nu-I place lui Dumnezeu această întoarcere. Că de vor fi de la Dumnezeu aceste vedenii, atunci știe El să ți le curețe și nu-I va părea rău dacă tu nu le primești. Cel ce dă har celor smeriți nu-l ia de la ei, pentru tot ce fac ei din smerenie".

Și Sfîntul Grigorie Sinaitul, marele isihast și marele trăitor creștin al răsăritului, zice așa: „Să nu primești nicidecum, ca descoperire sau închipuire, care vine de la simțiri, sau rațiune, sau dinafară, sau dinlăuntru, sau chiar chipul lui Hristos, sau al vreunui înger, sau forma vreunui sfînt, sau lumină nălucindu-ți-se în minte și luînd înfățișare, pentru că însăși mintea, prin natura ei proprie, are putere de imaginație și ușor poate să-și reprezinte chipurile pe care le dorește. Cei ce nu iau seama de acest lucru, se vatămă pe sine. Pentru aceasta ia aminte și să nu crezi în ceva foarte degrabă, chiar dacă ar fi lucru bun, mai înainte de cercetarea celor încercați și după multă cercetare, ca să nu te păgubești, ci să fii cu multă băgare de seamă, păstrîndu-ți totdeauna mintea limpede, și fără vreun chip sau formă. Căci adesea, ceea ce a fost trimis de la Dumnezeu spre ispitire pe mulți i-a vătămat, fiindcă Domnul voiește să încerce unde înclină libertatea noastră.

Cel ce a văzut ceva cu mintea sau cu simțurile, chiar dacă ar fi de proveniență divină și de va primi fără de cercetarea celor încercați, lesne se înșeală, sau se va înșela, ca un les-

ne-primitor! Căci Dumnezeu nu Se mînie pe cei ce iau seama de sine cu amănunţime, de teamă să nu se rătăcească, chiar dacă nu primesc cele ce vin de la El, fără întrebare şi fără multă cercetare, ci mai degrabă îi laudă, ca pe nişte înţelepţi, deşi S-a mîniat pe unii.

De asemenea, nu trebuie să întrebi pe oricine, ci numai pe cel căruia i s-a încredinţat şi conducerea altora şi care străluceşte prin viaţă. Căci mulţi neîncercaţi au vătămat pe mulţi neîncercaţi şi nepricepuţi a căror osîndă o vor avea după moarte. Fiindcă nu toţi pot călăuzi pe alţii, fiecare a dobîndit cunoştinţă proprie şi înţelegere naturală sau practică, dar nu toţi dobîndesc pe aceea a Duhului Celui Sfînt".

De aceea a zis şi înţeleptul Sirah: „Să ai mulţi din cei ce trăiesc în pace cu tine, iar sfetnicii tăi să fie din o mie, unul" (6, 6).

Încă şi dumnezeieştii Părinţi Calist şi Ignatie învaţă în această privinţă astfel: „Liniştindu-te şi voind să fii singur cu Dumnezeu împreună, să nu primeşti niciodată orice ai vedea simţit sau de gînd, sau materialnic, înlăuntrul tău, sau în afară, chiar şi chipul lui Hristos, sau faţă de înger sau de sfînt, sau închipuire de lumină nălucindu-ţi-se în minte, ci rămîi crezînd sau îngreuindu-te la aceasta, chiar dacă ar fi fost bună, mai înainte de a întreba pe cei iscusiţi, pentru că acest lucru este foarte de folos şi prea iubit lui Dumnezeu, şi prea bine primit.

Întotdeauna păzeşte-ţi mintea nevătămată, nevopsită, nefăţuită, fără chip, fără formă, nefelurită, fără cîtime".

Iar spre încheiere, socotesc potrivit să aduc şi mărturia Sfîntului Diadoh al Foticeii, care învaţă aşa: „Chiar dacă ni s-ar trimite vreodată din bunătatea lui Dumnezeu vreo vedenie, dacă nu o vom primi, nu se supără pe noi Prea Doritul Domnul Iisus Hristos. Că ştie El că facem acest lucru pentru a nu fi înşelaţi de vicleşugul dracilor". Apoi adaugă: „Să luăm următoarea pildă, spre întregirea lucrului: O slugă este chemată noaptea la poarta curţii stăpînului său, după o lipsă îndelungată, dar ea, nerecunoscîndu-l precis, nu-i deschide

uşa, căci se teme ca nu cumva înşelîndu-se cu asemănarea glasului, să se facă pierzător al lucrurilor ce i s-au încredinţat.

Stăpînul şi domnul acesteia, nu numai că nu se supără pe slugă cînd se face ziuă, ci o va învrednici de multe laude, fiindcă ea a socotit că glasul stăpînului său este înşelăciune şi nu a voit să-i piardă lucrurile lui" (Filoc., vol. I, p. 348).

Din mărturiile pe care le-ai auzit, frate Ioane, de la Sfinţii şi dumnezeieştii Părinţi, cred că acum te-ai încredinţat pe deplin că Dumnezeu nu se supără pe acela care din grija de a nu fi înşelat de draci, nu crede lesne în orice vis sau vedenie.

Fratele: Mai am o nedumerire, Prea Cuvioase Părinte, şi anume: aş vrea să ştiu dacă oamenii cei răi pot vedea îngeri, sfinţi sau pe draci, sau numai oamenii cei sfinţi au un dar ca acesta?

Stareţul: Să ştii, frate Ioane, că una este vederea oamenilor celor răi şi necuraţi şi alta este puterea văzătoare a minţii oamenilor curaţi, duhovniceşti.

Este adevărat că şi oamenii cei răi şi necuraţi pot vedea îngeri, sfinţi şi draci, dar acest lucru îl pot face numai cu ochii cei trupeşti. Despre acest lucru ne încredinţează pe noi Sfîntul şi dumnezeiescul Părinte Isaac Sirul, zicînd: „Şi celor necuraţi li se arată îngeri şi draci, dar numai cu ochii cei trupeşti îi văd pe aceştia. Iar oamenii cei curaţi şi duhovniceşti privesc cu ochiul cel gînditor, care este mintea, precum ne învaţă acelaşi Sfînt Părinte Isaac Sirul. Însă nu aşa este sufletul cel curăţit, ci duhovniceşte vede cu ochiul firii, adică cu cel văzător, care este cel gînditor" (Cuv. 67).

Să ştii acest lucru, frate Ioane, că dracii fiind întunecaţi şi căzuţi din Darul lui Dumnezeu, unii pe alţii se pot vedea, dar nu pot vedea cetele cele mai presus de ei, fiindcă aceasta este vederea duhovnicească, iar dracii sînt străini de o astfel de vedere. Iar sufletele oamenilor, atîta vreme cît sînt întinate cu păcate şi întunecare şi nu pot vedea duhovniceşte, nici pe cele mai presus de ele, nici pe cele mai prejos, nici unele pe altele, nici pe sine. Iar dacă se vor curăţi şi se vor întoarce la

starea cea de demult, atunci văd luminat chiar și în trup fiind: pe cele mai prejos, care sînt dracii, pe cele mai presus, care sînt îngerii și încă și unele pe altele se pot vedea. Nu cu nălucire, ci cu minunata vedere cea duhovnicească (Cuv. 67).

Iar despre faptul că sufletele se văd unele cu altele, zice același Sfînt Isaac Sirul: „Să nu te minunezi că sufletele se văd unele pe altele, chiar fiind în trup, căci îți voi arăta aceasta cu dovadă luminată, mărturia Sfîntului Atanasie cel Mare, care zice în viața Sfîntului Antonie că: „Odată, stînd Marele Antonie la rugăciune, a văzut sufletul oarecăruia înălțîndu-se cu multă cinste și a fericit pe el că se învrednicise a primi o slavă ca aceasta! Și era acesta Fericitul Amun de la Nitria, iar Muntele Nitriei era departe de Sfîntul Antonie, cale de 13 zile. Deci s-a arătat din pilda aceasta că firile cele duhovnicești se văd unele cu altele, chiar dacă ar fi departe unele de altele și că depărtările și simțirile trupești nu le împiedică a se vedea! Tot așa și sufletele care se curățesc, nu trupește văd, ci duhovnicește" (Cuv. 67).

Așadar, frate Ioane, sufletele cele curate și luminate văd cu vedere duhovnicească și dinlăuntru pe îngeri, pe sfinți și pe draci și se văd unele pe altele. Iar cei răi și necurați văd numai cu ochii trupești și numai pe cele ce sînt înaintea lor, iar din tainele vederii celei duhovnicești nimic nu pot cuprinde, din pricina necurățeniei lor!

Fratele: Aș vrea să mai aflu un lucru, Prea Cuvioase Părinte!

Starețul: Ce anume, frate Ioane?

Fratele: Mult aș dori, Prea Cuvioase Părinte, să știu în cîte feluri poate vedea firea omenească firea celor fără de trupuri?

Starețul: La această întrebare, frate Ioane, îți răspund tot cu cuvîntul Sfîntului și dumnezeiescului Părinte Issac Sirul, care arată că: „În trei feluri poate firea omenească privi ființele cele nematerialnice.

Întîiul fel este cel trupesc, cum a fost cazul Patriarhului Avraam, care a văzut în chip trupesc pe cele trei Ipostasuri, la stejarul Mavri, și cazul lui Lot, care a primit pe cei trimiși

la Sodoma. La fel Patriarhul Iacov, care s-a luptat cu îngerul, precum și Ghedeon, Manoe, Tovit, Proorocul Zaharia, Prea Sfînta Fecioară Maria, Sfintele Mironosițe și Apostolul Petru, care au văzut pe îngeri, trupește.

Al doilea fel, prin care firea omenească poate simți pe cele nematerialnice, este prin vederea sufletului. Așa cum a văzut Sfîntul Prooroc Isaia pe Cel ce ședea pe Scaunul cel înalt și pe cei cu cîte șase aripi ce zburau împrejur și pe Serafimi și tot așa a văzut Daniil pe Cel vechi de zile.

Iar al treilea fel este prin puterea minții. Acest chip, după părerea unora, nu este altceva, decît numai vederea cea gînditoare și cugetătoare a minții, prin care cel ce ajunge la măsura faptei celei bune și care s-a obișnuit a-și înălța mintea de la pămînt și de la cele pămîntești, vede uneori duhurile drepților, iar alteori ierarhiile îngerilor sau pe Însuși Împăratul Slavei: «Fie slăvit ca Dumnezeu, fie ca pe un Proniator grijindu-se, fie ca pe un Bun, făcînd bine, fie judecînd ca un judecător» (Cuv. 84).

Fratele: Dar oare și dracii pot prin aceste trei chipuri să se apropie de firea omenească, spre a o înșela, Prea Cuvioase Părinte?

Starețul: Frate Ioane, dracii numai prin chipul cel dintîi și cel de-al doilea se pot apropia de noi spre a ne înșela și a ne duce la pierzare, dar prin puterea cea gînditoare și cugetătoare a minții nu pot.

Acest lucru îl arată nouă același Sfînt Părinte Isaac Sirul, care zice: „Însă dracii cei necurați nu pot porni întru noi, fără numai prin cele două chipuri care se apropie spre noi, ca să ne înșele. Căci dracii nu au niciodată putere să pornească întru noi gîndurile cele firești în minte, căci cu neputință este fiilor întunericului să se apropie de lumină; iar Sfinții Îngeri au aceasta: și a mișca și a lumina. Căci dracii sînt stăpînitori și ziditori de mincinoase înțelegeri ale nașterii întunericului.

Așa că de la cei luminători primim lumină, iar de la cei întunecați, întuneric" (Cuv. 84).

Fratele: Dar oare, Prea Cuvioase Părinte, aceste trei feluri de simțire și de primire a vedeniilor stau în puterea omului?

Starețul: Întîiul chip nu stă în puterea omului, fiindcă prin voia lui Dumnezeu se săvîrșește vreo vedenie la arătare, iar al doilea și al treilea chip stau în puterea omului, deoarece vederea sufletului și puterea cea gînditoare se află întru voirea și stăpînirea omului (Sf. Isaac Sirul, Cuv. 84).

Fratele: Prea Cuvioase Părinte, oare în ce vreme a vieții noastre ne ispitesc diavolii prin vedeniile cele viclene și înșelătoare?

Starețul: În toată vremea vieții noastre, frate Ioane, dar mai cu seamă în vremea sfîrșitului nostru, atunci obișnuiesc dracii să ne atace cu nălucirea înșelătoarelor vedenii. Acest adevăr ni-l arată mulți din Sfinții și dumnezeieștii Părinți, dintre care este și Cuviosul Nicodim Aghioritul, care spune așa: „Dacă vrăjmașul nostru cel viclean și tare la socoteală nu se ostenește cîndva să ne ispitească pe noi, însă în vremea morții vine cu mincinoase arătări, cu vederi și prefaceri în îngeri de lumină" (Războ. Nev., cap. 13).

Fratele: Dar în ce fel, Prea Cuvioase Părinte, poate scăpa omul de înșelăciunea vedeniilor drăcești, care năvălesc asupra lui în vremea morții?

Starețul: Frate Ioane, cea dintîi armă pe care trebuie s-o avem împotriva vedeniilor pe care ni le aduc dracii, mai ales în vremea morții, este smerenia și cunoașterea de sine. Căci cine își va avea mintea și inima smerite, prin cunoașterea de sine cea adevărată, acela, cugetînd pururea la neputințele și la păcatele sale, precum și la adîncul cel fără de fund al nimicniciei sale, niciodată nu se va socoti vrednic să vadă îngeri, sfinți sau alte vedenii. Și chiar de va vedea unele ca acestea, le respinge cu toată puterea și împotrivirea, socotindu-se cu totul nevrednic de ele, nedorind altceva decît să-și cîștige în ceasul cel din urmă al vieții, mila și îndurarea Prea Milostivului Dumnezeu, precum și ajutorul cel grabnic al rugăciunilor Prea Sfintei Născătoare de Dumnezeu.

Despre aceasta ne încredințează același Sfînt Părinte Nicodim Aghioritul, zicînd: „Cînd vicleanul diavol, în vremea morții tale, va năvăli asupra ta cu nălucirile sale, ca să scapi de el și de nălucirile cele înșelătoare, zi către dînsul așa: «Schimbă-te, ticălosule, în întunericul tău, că mie nu-mi trebuiesc vedenii, nici nu am trebuință de altceva decît de milostivirea Iisusului meu și de rugăciunile și de mijlocirile Prea Curatei Fecioare Maria și ale tuturor sfinților Lui». Pe lîngă acestea, să stai tare în socoteala pe care o ai despre nimicnicia și netrebnicia ta" (Războ. Nev., cap. 13).

Așadar, frate Ioane, ține minte că pentru a nu cădea pradă nălucirilor și vedeniilor drăcești care năvălesc asupra noastră în viață și mai ales în ceasul morții, este mare nevoie de smerenie, de cunoștința păcatelor și de mînia cea sfîntă împotriva dracilor și de a dori și de a cere din toată inima mila și ajutorul Bunului Dumnezeu cît și mijlocirea Prea Curatei Maicii Sale și a tuturor sfinților lui Dumnezeu.

Fratele: V-aș mai întreba ceva, Prea Cuvioase Părinte.

Starețul: Nu mai este vreme, frate Ioane, fiindcă iată, au venit niște credincioși de departe, care mă așteaptă, și au și ei necazurile lor, și trebuie să-mi fac vreme și pentru ei. Rămînem doar cu cele ce am vorbit pînă acum și pentru celelalte mai vino aici cînd mă vezi mai puțin ocupat.

Fratele: Vă mulțumesc cu toată smerenia și recunoștința, Cuvioase Părinte, pentru osteneala ce ați depus-o spre a mă sfătui și lămuri pe mine păcătosul, în toate cele ce v-am întrebat. Mă rog să mă iertați și să mă blagosloviți.

Vă spun drept că și de data aceasta plec cu mare bucurie în suflet de la Prea Cuvioșia Voastră.

Starețul: Dumnezeu să te ierte și să te blagoslovească, frate Ioane, mergi în pace!

CONVORBIREA A ŞASEA

DESPRE SFÎNTA LITURGHIE ŞI DESPRE SFÎNTA ÎMPĂRTĂŞANIE

Instituirea Sfintei Euharistii • Împărtăşirea în primele veacuri • Introducerea linguriţei la Împărtăşire • Împărtăşirea zilnică • Canoanele Apostolice şi Soborniceşti despre Împărtăşire, Împărtăşirea duhovnicească, Pregătirea pentru Împărtăşire • Canonul 9 Apostolic • Împărtăşirea Duminicală • Împărtăşirea rară.

„Să se cerceteze însă omul pe sine şi aşa să mănînce din Pîine şi să bea din Pahar. Căci cel ce mănîncă şi bea cu nevrednicie, osîndă lui îşi mănîncă şi bea, nesocotind Trupul şi Sîngele Domnului" (I Cor. 11, 28)

Stareţul: Cu ce treburi mai vii pe la mine, frate Ioane?

Fratele: Vă rog să mă iertaţi, Prea Cuvioase Părinte, că iarăşi îndrăznesc să vin şi să vă răpesc vremea, fiindcă ştiu că aveţi destule treburi şi griji. Mi-am adus însă aminte că data trecută mi-aţi spus că ori de cîte ori voi avea vreo nevoie sau vreo nedumerire, să mai trec pe la Cuvioşia Voastră şi de aceea am venit.

Stareţul: Nu te teme de supărare, frate Ioane, eu chiar te aşteptam de multă vreme şi acum, văzîndu-te că vii, m-am bucurat. Aşa că aştept cu plăcere să vedem ce-mi spui.

Fratele: De data aceasta, Prea Cuvioase Părinte, aş dori să vă întreb mai multe lucruri în legătură cu Sfînta Împărtăşanie.

Stareţul: Şi cam ce ai dori frăţia ta să ştii în legătură cu această Sfîntă Taină?

Fratele: În primul rînd, Prea Cuvioase Părinte, aş dori să ştiu cum a luat fiinţă această Sfîntă şi dumnezeiască Taină?

Stareţul: Frate Ioane, Mîntuitorul nostru Iisus Hristos, voind să înfiinţeze această Sfîntă şi dumnezeiască Taină, mai înainte a pregătit minţile oamenilor cu Sfînta Sa învăţătură, pentru ca aceştia să o poată înţelege şi primi.

În acest scop, Mîntuitorul nostru Iisus Hristos a săturat mulţime de noroade în chip minunat, şi apoi le-a ţinut o cuvîntare despre Pîinea cea Cerească, arătînd luminat despre nevoia cea mare pe care o au oamenii de a se împărtăşi cu Trupul şi Sîngele Său, pentru a putea dobîndi viaţa cea veşnică. Şi le-a zis lor: „Eu sînt Pîinea Vieţii, cine vine la Mine, nu va flămînzi, şi cine crede în Mine, nu va înseta niciodată! Amin, amin grăiesc vouă: cel ce crede în Mine, are viaţă veşnică. Eu sînt Pîinea Vieţii. Părinţii voştri au mîncat mană în pustie şi au murit. Pîinea ce se pogoară din cer este aceea din care, dacă mănîncă cineva, nu mai moare!

[...] Eu sînt Pîinea cea vie care s-a pogorît din cer. Cine mănîncă din Pîinea aceasta, va fi viu în veci. Iar Pîinea pe care Eu o voi da, este Trupul Meu, pe care îl voi da pentru viaţa lumii. Amin, amin grăiesc vouă, de nu veţi mînca Trupul Fiului Omului şi de nu veţi bea Sîngele Lui, nu veţi avea viaţă întru voi. Cel ce mănîncă Trupul Meu şi bea Sîngele Meu, are viaţă veşnică, şi Eu îl voi învia pe el în ziua cea de apoi. Căci Trupul Meu este adevărata mîncare şi Sîngele Meu este adevărata băutură. Cel ce mănîncă Trupul Meu şi bea Sîngele Meu, rămîne întru Mine şi Eu întru el" (In. 6, 35-56).

Iată, frate Ioane, acestea sînt cuvintele Domnului nostru Iisus Hristos, prin care El a binevoit să vestească oamenilor întemeierea Tainei Sfinte a Împărtăşaniei. Prin aceste luminate cuvinte, El ne-a descoperit că este Pîinea Vieţii, care s-a

pogorît din cer, că Trupul Său este adevărata mîncare și Sîngele Său este adevărata băutură, că cel ce mănîncă Trupul Său are viață veșnică și că El îl va învia în ziua cea de apoi.

Mîntuitorul nostru a descoperit aceste mari taine oamenilor, pentru ca ei să-și poată da seama cît de mare este această Taină prin care omul se unește cu Dumnezeu și Dumnezeu Se unește cu omul.

Fratele: V-aș ruga, Prea Cuvioase Părinte, să-mi spuneți cum s-a făcut instituirea acestei Sfinte și dumnezeiești Taine?

Starețul: Instituirea acestei Sfinte Taine, frate Ioane, a făcut-o Mîntuitorul nostru la Cina cea de Taină, cu o zi mai înainte de Paștile iudeilor și înaintea Sfintelor Sale Patimi. Despre această instituire, Evangheliștii sinoptici vorbesc așa: „Iar pe cînd mîncau ucenicii, Iisus luînd pîinea, a binecuvîntat-o, a frînt-o și dînd ucenicilor, a zis: Luați, mîncați, acesta este Trupul Meu, și luînd paharul și mulțumind, le-a dat, zicînd: beți dintru acesta toți, acesta este Sîngele Meu, al Legii celei Noi, care pentru mulți se varsă, spre iertarea păcatelor" (Mt. 26, 26-28; Mc. 14, 22-24; Lc. 22, 17-20).

Iar Sfîntul Apostol Pavel spune Corintenilor, zicînd: „De la Domnul am primit ceea ce v-am dat vouă: Domnul Iisus, în noaptea în care a fost prins, a luat pîine, și după ce a mulțumit, a frînt și a zis: Acesta este Trupul Meu, care se frînge pentru voi: Asemenea și paharul pentru Cină, zicînd: Acest Pahar este Legea cea Nouă, întru Sîngele Meu. Aceasta să o faceți întru pomenirea Mea. Pentru ca ori de cîte ori mîncați această Pîine și beți acest Pahar, moartea Domnului vestiți, pînă la venirea Lui" (I Cor. 11, 23-26).

Așadar, frate Ioane, după cum vezi, atît dumnezeieștii Evangheliști, cît și marele Apostol Pavel, au arătat că Sfînta Euharistie a fost instituită pentru totdeauna spre a se săvîrși întru pomenirea Domnului nostru Iisus Hristos și spre iertarea păcatelor, pînă la A Doua Venire a Lui.

Această instituire este atît de limpede și de precisă, încît și protestanții, care au lepădat aproape toate Tainele, s-au

văzut nevoiți să recunoască Sfînta Euharistie ca Taină așezată de Însuși Domnul Iisus Hristos.

Fratele: Aș dori să știu, Prea Cuvioase Părinte, cum a fost săvîrșită această Sfîntă Taină în Biserica lui Hristos, după instituirea ei?

Starețul: Chipul prăznuirii Paștelui de către Mîntuitorul nostru Iisus Hristos întărește temeiul dogmatic al practicii ecumenice Ortodoxe, de a sluji la dumnezeiasca Liturghie, cu pîine dospită, nu cu azimă, cum fac romano-catolicii.

Fratele: Prea Cuvioase Părinte, eu am auzit că romano-catolicii susțin că Mîntuitorul nostru Iisus Hristos, la Cina cea de Taină, ar fi sărbătorit Paștile iudeilor și deci azimă ar fi întrebuințat și nu pîine dospită.

Starețul: Nu este adevărat, frate Ioane; Mîntuitorul nostru, Domnul Iisus Hristos nu a sărbătorit Paștele iudaic la Cină pentru că încă nu era vremea lui, ci El a făcut un Paști deosebit, la care a mîncat pîine și nu azimă.

Romano-catolicii își sprijină părerea și practica lor pe Evangheliile sinoptice, după care s-ar părea că Mîntuitorul, la Cina de Taină, ar fi sărbătorit Paștele iudaic.

Evanghelistul Ioan, însă, spune precis că Iisus Hristos a fost judecat și răstignit înainte de Paștele iudaic. Contrazicerea dintre sinoptici și Ioan este numai aparentă și ea dispare printr-o atentă luare-aminte (Exod 12, 5; Lev. 22, 5; Num. 9, 1; Deut. 16, 1); serbarea Paștelui, adică junghierea mielului pascal se făcea în seara zilei de 14 Nisan și ținea 7 zile, adică pînă la 21 Nisan.

Evangheliștii sinoptici (Mt. 26, 17-19; Mc. 14, 12-26; Lc. 22, 7-13), numără cu totul opt zile de azimă, socotind printre acestea și ziua de 14 Nisan, în seara căreia se prăznuia Paștile.

Deci Evangheliștii sinoptici pun Paștile în prima zi a azimelor. După ei, ziua de 14 Nisan, fiind zi de azimă (iar după obiceiul iudaic, începînd cu seara zilei din ajun, adică din seara zilei de 13 Nisan) înseamnă că Paștile care se serba în seara zilei de 14 Nisan nu era începutul zilelor azimelor, ci se afla în cursul lor.

Astfel, întîia zi de azime în care, cum spun Evangheliştii sinoptici, a avut loc Cina cea de Taină şi instituirea Euharistiei, nu era ziua de Paşti, ci înaintea Paştilor, exact ceea ce arată Sfîntul Evanghelist Ioan, cînd pune Cina cea de Taină cu o zi înainte de Paşti (In. 13, 1).

Aşadar, Mîntuitorul nu a serbat Paştile iudaic şi nu a mîncat azime la Cină. Iată că istorisirea Evangheliştilor sinoptici se armonizează întru totul cu aceea a Evanghelistului Ioan, care spune limpede, că a doua zi după ce a fost prins Iisus, a fost adus dis-de-dimineaţă la Pilat, iar iudeii nu au intrat în pretoriu, care era loc păgînesc, ca să nu se spurce, căci trebuiau să mănînce paştile (In. 13, 28).

Deci, după cum vezi, frate Ioane, a doua zi după Cina cea de Taină, iudeii încă nu mîncaseră paştile, deci nu sosise sărbătoarea la care se mănîncă azime.

Tot Sfîntul şi Evanghelistul Ioan ne spune că: „Judecata lui Iisus a avut loc în vinerea Paştilor, la ceasul al şaselea (la amiază)".

Deci, păruta contrazicere dintre sinoptici şi Evanghelistul Ioan este din nebăgare de seamă, pentru că cei dintîi vorbesc despre zilele azimelor, iar cel din urmă vorbeşte despre Paşti, al cărui început nu corespunde cu începutul zilelor de azime.

De altfel, dacă Mîntuitorul ar fi serbat la Cina cea de Taină Paştile iudaic, masa aceasta ar fi trebuit să fie numită Paşti, iar nu Cină, la care s-a mîncat pîine dospită şi nu azime (In. 13, 28).

Fratele: Prea Cuvioase Părinte, dar după Înălţarea Domnului la cer şi în vremea Sfinţilor Apostoli, cum se săvîrşea această Taină?

Stareţul: Frate Ioane, după Înălţarea Mîntuitorului la cer, Sfinţii şi dumnezeieştii Săi ucenici şi Apostoli au urmat neschimbat practica dumnezeieştii Euharistii, după Predania cea sfîntă pe care o moşteniseră de la Învăţătorul lor, Iisus Hristos, folosind la această Sfîntă Taină pîine şi vin, şi nu azimă!

Aceasta se vede limpede din cartea Faptelor Apostolilor, unde citim aşa: „Şi erau neobosiţi în ascultarea învăţăturii Apostolilor şi în frîngerea pîinii şi în rugăciuni" (Fapte 2, 43). Şi puţin mai jos zice: „În fiecare zi, cercetînd cu rîvnă Biserica, iar în casă frîngînd pîinea, primeau împreună hrana cu inima curată şi veselă" (Fapte 2, 46).

Tot aşa şi marele Apostol Pavel, cînd vorbeşte Corintenilor despre Cuminecătură, numeşte Pîinea Euharistică – ARTOS – pîine dospită, şi nu azimă (I Cor. 9, 16).

Aflăm şi din istoriile cele vechi, că în Biserica primară, pentru săvîrşirea Sfintei Euharistii, se folosea pîine dospită adusă de creştini ca prinos la biserică şi care era pîine obişnuită în casele lor, adică pîine de grîu dospită, şi nu azimă.

Să ştii şi aceasta, frate Ioane, că Sfînta Euharistie are un caracter dublu: *de Taină şi de Jertfă*.

Din această cauză a stat totdeauna în legătură cu Sfînta Liturghie. Iar dacă vrei să ştii mai pe larg cum se petreceau lucrurile în vremea Sfinţilor Apostoli, cu slujba Sfintei Liturghii şi cu Jertfa Euharistică, precum şi cu practica împărtăşirii creştinilor cu Sfintele şi Prea Curatele Taine ale lui Hristos, apoi ascultă cele ce urmează.

Cînd se adunau creştinii în casele lor la rugăciune, pentru a săvîrşi Sfînta Liturghie, mai întîi înălţau rugăciuni, pentru a săvîrşi Sfînta Liturghie, iar acestea erau imnuri şi psalmi, apoi se făceau citiri din Vechiul Testament, iar mai apoi din Epistolele Sfinţilor Apostoli, precum şi din Evanghelii, aşa după cum arată lămurit despre aceasta istoricul Eusebiu. După Evanghelie se citea o rugăciune pentru toţi oamenii, pentru împăraţi, pentru cei din dregătorii, ca să petreacă viaţa lor lină şi cu odihnă în toată evlavia şi curăţia (I Tim. 2, 2-3), pe urmă se făcea sărutarea păcii, simbolul frăţiei (Rom. 16, 16), apoi se aduceau darurile prinoaselor (I Cor. 10, 22), care constau în pîine, vin, poame şi alte roade ale pămîntului. La aceasta se adăuga predica, precum vedem la Sfîntul Apostol Pavel, care fiind în Troada, unde erau adunaţi ucenicii ca să

frîngă pîinea, a prelungit cuvîntul pînă la miezul nopții (Fapte 20, 7).

După toate acestea, venea la rînd actul cel mai însemnat, adică plinirea Jertfei Euharistice, care în Sfînta Scriptură este numită Frîngerea Pîinii (Fapte 2, 42).

Aceasta se făcea după pilda Mîntuitorului: se rostea o rugăciune de mulțumire, la care poporul răspundea Amin (I Cor. 10, 16).

Urmau pomenirile celor vii și celor morți (Evr. 13, 7), se rostea Rugăciunea Domnească și apoi se făcea Împărtășirea cu Sfintele și Prea Curatele Taine ale Domnului nostru Iisus Hristos și după mulțumirea și rugăciunea de la sfîrșit se elibera poporul să meargă în pace la casele lor" (Fapte 2, 42).

Iată dar, frate Ioane, cum se făcea slujba Sfintei Liturghii și împărtășirea cu Prea Curatele lui Hristos Taine după Înălțarea la cer a Domnului, adică pe vremea Sfinților Apostoli (Tez. Lit., tom. III, pp. 61-62).

Fratele: Dar unde se săvîrșeau, Prea Cuvioase Părinte, toate aceste slujbe, fiindcă pe atunci nu cred că erau biserici așa de mari ca în zilele noastre?

Starețul: Este adevărat, frate Ioane, că în Biserica primară nu se aflau biserici atît de mari ca în zilele noastre, deoarece nu fusese vreme să se construiască biserici, căci Biserica era prigonită și neîntărită; ci în acea vreme slujba dumnezeiască a Sfintei Liturghii și alte slujbe religioase se săvîrșeau prin casele creștinilor mai evlavioși. Despre acest lucru ne încredințează pe noi Sfintele Evanghelii și Faptele Apostolilor. Astfel, în Sfînta Evanghelie de la Ioan, aflăm că Apostolii se adunau la rugăciune și stăteau cu ușile încuiate de frica iudeilor (In. 20, 19), și că una din casele creștinilor în care se adunau Apostolii pentru Frîngerea Pîinii era casa Mariei, mama Sfîntului Apostol și Evanghelist Marcu (Fapte 12, 12). La fel era și casa lui Simon Curelarul din orașul Iopi (Iafa de azi), pe malul Mării Mediterane, unde se ascundea de frica iudeilor marele Apostol Petru (Fapte 10, 6). Astfel de case se

găseau în afara Palestinei, prin multe orașe: în Filipi era casa negutătoresei Lidia, cea catehizată de marele Apostol Pavel (Fapte 16, 14); în Tesalonic era casa lui Just, pe care era s-o dărîme iudeii, din cauza urii (Fapte 18, 17); în Efes casa lui Acvila și Priscila (I Cor. 16, 19); în Laodiceea, casa lui Nimfas (Col. 4, 15).

În aceste case și în altele asemenea se făcea în acele vremuri Sfînta Liturghie și Frîngerea Pîinii, pe un Altar care nu era altceva decît o singură masă (Tez. Lit. tom. II p. 58).

Și marele Apostol Pavel ne arată destul de lămurit că în vremea sa bisericile creștinilor se aflau în casele lor, ale bunilor creștini: „Închină-se vouă – zice – bisericile Asiei, închină-se vouă cu toată inima în Domnul, Acvila și Priscila, împreună cu biserica cea din casa lor" (I Cor. 16, 19). Și iarăși: „Salutați pe frații cei din Laodiceea și pe Nimfas și biserica cea din casa lui" (Col. 4, 5).

Din cele arătate pînă aici, frate Ioane, se poate limpede înțelege că, pe vremea Sfinților Apostoli, atît locul de adunare al creștinilor spre sfătuire, cît și locul de rugăciune pentru slujba Sfintei Liturghii (Jertfa Euharistică sau Frîngerea Pîinii), era prin casele bunilor creștini.

Fratele: Prea Cuvioase Părinte, oare cum era evlavia creștinilor, cînd se adunau ei prin aceste case, ca să asculte dumnezeiasca Liturghie, învățăturile Sfinților Apostoli și la Frîngerea Pîinii, adică la Sfînta Împărtășanie?

Starețul: Despre evlavia și cucernicia cu care se adunau creștinii și se împărtășeau cu Prea Curatele Taine ale lui Iisus Hristos – Dumnezeu, vorbește marele Dascăl al lumii, dumnezeiescul Părinte Ioan Gură de Aur, cu multă admirație, astfel:

„Oare ce făceau Apostolii cînd mîncau Cina cea Sfîntă – Euharistia? Oare nu o mîncau în rugăciuni și în cîntări? Nu întru învățătură îndelungată și multă înțelepciune?" (Omil. 26, 1 către Cor.). Și Tertulian arată că: „Atît în vremea Sfinților Apostoli, cît și în vremea marilor prigoane, Sfînta Împăr-

tășanie se făcea înainte de masă, cu mare pregătire sufletească, cu post, cu înfrînare, cu trezvie și cu rugăciune, cu toată curăția și evlavia".

Iată, pe scurt, frate Ioane, cum se practica Sfînta Liturghie și Sfînta Împărtășanie pe vremea Sfinților Apostoli. Din acestea se poate ușor înțelege că de la instituirea acestei Sfinte Taine și pînă în zilele noastre, binecredincioșii creștini totdeauna au avut mare evlavie către Sfînta și dumnezeiasca Taină a Euharistiei, și cu multă pregătire sufletească se apropiau către împărtășirea cu Sfintele și Prea Curatele Taine ale lui Hristos.

Fratele: Dar pe vremea marilor prigoane, Prea Cuvioase Părinte, cum mai puteau creștinii face slujbe religioase și care era rînduiala Sfintei Liturghii și practica Sfintei Împărtășanii cu Sfintele și Prea Curatele Taine ale lui Hristos?

Starețul: Frate Ioane, încă din vremea Sfinților Apostoli și a urmașilor lor, credința creștinească, prin darul și puterea Domnului nostru Iisus Hristos, Dumnezeul și Mîntuitorul nostru, Întemeietorul ei, a început a crește și a se răspîndi în chip uimitor în toate părțile lumii.

Acest lucru a pus pe gînduri pe spurcații împărați păgîni, pe slujitorii zeilor și chiar pe închinătorii de idoli, deoarece toți vedeau bine că prin mărturisirea lui Iisus le vine defăimarea și stingerea religiei lor strămoșești și păgîne. De aceea cu toții s-au pornit cu mare prigoană împotriva mărturisitorilor lui Hristos Iisus.

Așa de crîncene au fost acele prigoane, încît nici istoricii din acele vremi, cu toată iscusința lor de a scrie cele ce se petreceau, nu au putut să arate întru totul cele neînchipuite de minte munci pe care le sufereau nevinovații creștini pentru mărturisirea lui Iisus Hristos și pentru propovăduirea adevărului în lume (Eusebiu, Ist. Bis., cap. 8, 9).

Bieții creștini și povățuitorii lor, Episcopii și preoții care mai scăpau de mînia ucigașă a păgînilor, se ascundeau prin locuri pustii și prin casele cele tăinuite ale creștinilor, unde

își făceau cu mare grijă, dar și cu multă evlavie și cu mare fierbințeală de credință slujbele lor religioase pentru Frîngerea Pîinii, adică dumnezeiasca Liturghie (Euharistie).

Tot în acele vremuri de mare încercare și de lămurire a sfintei credințe, creștinii se mai adunau prin catacombele dimprejurul Romei. Mărturii asemănătoare găsim în scrierile lui Lucian din Samosata, pe la anul 200, care povestește că: „Întîmplător a intrat într-o casă necunoscută, în care, aflînd o scară lungă cu trepte, s-a suit într-o cameră superioară, împodobită cu ornamente aurite ca și casa lui Menelaus descrisă de Homer, și aici a găsit oameni stînd în genunchi și avîndu-și fețele palide".

Iar Sfîntul Clement Alexandrinul, pe la finele secolului al II-lea, zice în Stromatele sale că: „Acum se numește peste tot locul în care se adună cei aleși" (Strom. VIII). Și istoricul Eusebiu, care trăiește în vremea marilor prigoane, zice: „Pe cîmpii, în singurătate, în corăbii, pe apă, în grajduri, în temnițe și pretutindenea era biserica lor" (Ist. Bis., cap. 7, p. 22).

Fratele: Vă mulțumesc cu toată smerenia, Prea Cuvioase Părinte, că ați binevoit a-mi face cunoscute aceste lucruri. Dar nu vă supărați, dacă vă mai întreb și alte lucruri?

Starețul: Întreabă, frate Ioane!

Fratele: Din cele ce mi-ați spus, Prea Cuvioase Părinte, am înțeles clar, că în vremea Sfinților Apostoli și a marilor prigoane, Sfînta Liturghie și Sfînta Împărtășanie se făcea prin casele credincioșilor, prin catacombe, prin grajduri, prin corăbii și ori pe unde se putea. Însă eu am auzit de la cineva că pe vremea marilor prigoane, Episcopii și preoții dădeau voie creștinilor să aibă Sfintele Taine prin casele lor și chiar să se împărtășească singuri cu ele la vreme de nevoie! Oare așa să fi fost?

Starețul: Nu numai în vremea prigoanelor a fost acest obicei, frate Ioane, ci și mai pe urmă. Despre acest lucru vorbește atît Istoria Bisericii, cît și unii Părinți bisericești, precum sînt Tertulian Istoricul și Sfîntul Ciprian, precum și Sfîntul

Clement al Alexandriei. Iar Sfîntul Vasile cel Mare, în scrisoarea sa către patriciana Cesaria, vorbind despre acest lucru, zice așa: „Iar dacă în vreme de persecuție cineva este silit să ia Sfînta Împărtășanie cu mîna sa, cînd lipsește preotul sau diaconul, este de prisos a se lămuri și nu este lucru grav, pentru faptul că aceasta se află adeverit ca un obicei îndelungat, prin însăși starea lucrurilor. Căci toți monahii viețuitori în pustietăți unde nu se află preoți, păstrînd la ei Împărtășania se pricestuiesc ei singuri. Iar în Alexandria și în Egipt, chiar fiecare dintre credincioșii mireni au, de cele mai multe ori Sfînta Împărtășanie la ei acasă și cînd vor se împărtășesc singuri". Găsim de asemenea în Istoria Bisericii că Tertulian, la ceremonii în care posteau pînă seara și nu voiau să întrerupă ajunarea, le recomanda să ia Sfînta Împărtășanie acasă, spre a se împărtăși, după ora la care vor înceta ajunarea.

Încă și marele Grigorie Teologul, în cuvîntul de la îngroparea surorii sale, Gorgonia, povestește că fiind ea odată bolnavă și deznădăjduită, a alergat cu lacrimi la Sfîntul Altar și udîndu-l cu ele – cu lacrimile ei – precum picioarele lui Hristos și împărtășindu-se: „Minune! S-a întors sănătoasă! Iar de ar fi rămas în mînă o fărîmitură din Trupul Domnului, cu lacrimi aceea o mesteca".

Iar Eusebiu, în a sa Istorie a Bisericii scrie așa: „Un preot, neputîndu-se duce să împărtășească un bolnav (poate de frica prigoanelor care erau pe vremea aceea), a trimis noaptea pe un copil cu Prea Curatele Taine ale lui Hristos Iisus, ca să împărtășească pe bolnav. Copilul, ajungînd la casa bolnavului, a înmuiat Sfînta Euharistie în apă și apoi a dat-o bolnavului" (Eusebiu, Ist. Bis., cap. 6, 44).

Dar vedem că pînă în vremea Sfîntului Ambrozie, Episcopul Mediolanului (anul 397), mai era obiceiul de a purta la ei creștinii Sfintele Taine, mai ales în vreme de primejdii. Aceasta o arată clar acest Sfînt Ambrozie, cînd sfătuiește pe fratele său Satiric, care urma să facă o călătorie pe mare, să ia cu sine o fărîmitură din Sfînta Împărtășanie, spre a-i fi de

apărare în primejdii, zicînd așa: „Fărîmitura de Euharistie să spînzure de grumazul tău și te vei mîntui de viforul mării".

Pe lîngă mărturiile de pînă acum, mai adaug și o istorie cu minunea Sfintei Euharistii ce o ținea un creștin acasă la el. Această minunată istorie o povestește Episcopul Teodosie al Antiohiei lui Dionisie, Episcopul Seleuciei, zicînd așa: „S-a întîmplat fericitului Dionisie, Episcopul dinaintea mea al acestui oraș, una ca aceasta. Era aici un negustor foarte evlavios și bogat, care era însă eretic, împărtășindu-se de învățăturile eretice ale lui Sevir. Acest negustor avea un om de încredere care făcea parte din Sfînta și Soborniceasca Biserică Ortodoxă, după obiceiul țării. Acest om de încredere a luat Sfînta Împărtășanie în Sfînta și Marea Joie. S-a întîmplat ca după Sfintele Paști să fie trimis în Constantinopol pentru afaceri, uitînd Sfînta Împărtășanie în dulap, după ce dăduse cheia de la dulap stăpînului său. Într-o zi, stăpînul a deschis dulapul și a găsit Sfînta Împărtășanie într-o batistă. Lucrul acesta l-a întristat pe stăpînul, și nu știa ce să facă cu ea, pentru că era săvîrșită de Biserica Sobornicească, iar el era eretic de-al lui Sevir. Atunci el a lăsat-o în dulap, cu gîndul că are să se împărtășească cu ea omul său, la întoarcerea din călătorie.

Cînd a sosit Sfînta și Marea Joie și încă nu se întorsese omul său de încredere, negustorul se gîndise să ardă Sfintele Taine din batistă, ca să nu rămînă iar și peste alt an. Deschizînd dulapul, vede că toate Sfintele Părticele au dat în spic! Cuprins de multă frică și cutremur, din pricina priveliștii noi și neobișnuite, a luat Sfintele Părticele și împreună cu toată casa lui a alergat la Sfînta Biserică, la cel între Sfinți Părintele Dionisie, strigînd: «Doamne miluiește!»".

Această minune mare și înfricoșată, care depășește orice cuvînt și e mai presus de minte și de cugetare nu a fost văzută de doi sau trei, nici de puțini oameni ușor de numărat, ci a fost văzută de întreaga biserică, de orășeni, de săteni, de băștinași și de străini, de toți cîți merg pe uscat și călătoresc pe mare, bărbați și femei, tineri și bătrîni, înțelepți și proști, clerici

și monahi, pustnici, văduve și căsătoriți, stăpînitori și puternici. Unii strigau: „Doamne miluiește", alții lăudau pe Dumnezeu în alt chip. Cu toții însă mulțumeau lui Dumnezeu, pentru minunile Lui cele nepovestite și neobișnuite.

Mulți au crezut din pricina acelei minuni și au venit la Sfînta Soborniceească și Apostolică Biserică Ortodoxă (Limonariu, cap. 79).

Așadar, frate Ioane, din toate mărturiile aduse mai sus – și mai sînt și altele care mai pot fi aduse în sprijinul lor – din toate, zic, se poate înțelege destul de luminat că în vechime a fost și acest obicei în Biserică, de a se da voie bunilor creștini să aibă Prea Curatele Taine ale lui Hristos prin casele lor obișnuite, și chiar să se împărtășească ei singuri cu ele, la nevoie.

Fratele: Dar cîtă vreme, Prea Cuvioase Părinte, a ținut acest obicei în Biserică, de a avea voie creștinii să țină Sfintele Taine prin casele lor și să se împărtășească ei singuri cu ele, la vreme de nevoie?

Starețul: Acest obicei, frate Ioane, s-a ținut în Biserică cu economie (pogorămînt), mai ales în vremea marilor prigoane, adică din anul 54 după Hristos, după terminarea stăpînirii tiranului Diocleţian. Obiceiul a continuat și mai tîrziu, după încetarea prigoanelor, adică pînă la vremea Marelui Sfînt Vasile, anul 379, și chiar pînă în vremea Sfîntului Ambrozie al Mediolanului la anul 397, după cum am arătat mai sus, dar nu în toată Biserica, ci numai pe alocuri, în Egipt, Alexandria și în alte părți. Dar și în aceste locuri, obiceiul se îngăduia după economie și scumpătate, și numai după ce s-au întemeiat mai bine rînduielile canonice ale Bisericii sub împărații creștini, care au urmat marelui împărat Constantin.

Iar după ce în Biserică a stăpînit scumpătatea canoanelor apostolești, sobornicești și ale Părinților, Biserica a oprit obiceiul care îngăduia creștinilor să aibă Sfintele Taine pe la casele lor și să se poată împărtăși singuri cu ele. Mai ales că s-a

aflat că unii dintre creștini profanau Sfintele Taine, întrebuințîndu-le la vrăjitorii și la alte lucruri superstițioase.

Și în alte scrieri citim așa: „Iar obiceiurile din primele veacuri de a păstra creștinii Sfînta Împărtășanie ca să se poată împărtăși în cazul amenințării cu moartea de către persecutori, a încetat odată cu persecuțiile".

Fratele: Dar nu știți, Prea Cuvioase Părinte, în ce vreme a oprit Biserica acest obicei?

Starețul: Anul exact, frate Ioane, n-aș putea să ți-l spun. În orice caz, acest obicei nu a ajuns pînă în veacul al VII-lea, deoarece vedem că Sfîntul al 6-lea Sobor Ecumenic, care s-a ținut la anul 680, în canonul 58 pedepsește cu afurisenie, timp de o săptămînă pe creștinul mirean care ar îndrăzni să se împărtășească singur, atîta vreme cît Biserica are Episcopi, preoți și diaconi, care au puterea și datoria de a împărtăși pe mireni.

Fiindcă după Zonora, tîlcuitorul acestui canon, creștinul care îndrăznește să se împărtășească singur din Sfintele și Prea Curatele Taine, are mîndrie și își însușește singur cu nelegiuire dregătoria preoțească. Căci numai preoții, nu și mirenii, se pot împărtăși singuri.

Așadar, frate Ioane, dacă vom socoti anii cîți au trecut de la al 6-lea Sobor, de cînd în Biserică nu mai era acest obicei de a se împărtăși creștinii singuri, vedem că au trecut mai bine de 1200 de ani.

Fratele: Prea Cuvioase Părinte, dar oare mai sînt și alte obiceiuri, în privința practicării din vechime, la Sfînta Împărtășanie cu Prea Curatele Taine ale lui Iisus Hristos, și care azi nu mai sînt?

Starețul: Un alt obicei vechi, frate Ioane, în privința practicării Sfintei Împărtășanii, a fost acesta: în primele veacuri creștinii, cînd se împărtășeau, primeau Sfîntul și Prea Curatul Trup al lui Hristos în palme, așa cum primim noi azi Sfînta Anaforă.

În această privință, citim următoarele: „Să se știe că în vremile cel mai dinainte Sfîntul Trup se dădea în mînile creștinilor, atît bărbaților cît și femeilor, și acest obicei se ținea și în părțile Răsăritului și ale Apusului". Li se da atunci Sfînta Împărtășanie în ce chip se dă acum anafora, precum scrie despre aceasta Sfîntul Vasile cel Mare, în anul 379, în scrisoarea 93 către patriciana Cesaria și fericitul Teodoret, Episcopul Tirului, în Istoria Bisericească, unde pomenește de cuvîntul Sfîntului Ambrozie către împăratul Teodosie: „Cum vei primi în acest fel în mîini Sfîntul Trup al Stăpînului și cum vei duce la gură Prea Curatul Înger?". Încă și Sfîntul Ioan Gură de Aur, în tîlcuirea Psalmului 49, în cuvîntul 26 la Serafim și în cuvîntul 21 la Adriandis și Sfîntul Metafrastul în viața acestuia.

Iar Sfîntul al 6-lea Sobor Ecumenic, în canonul 101, afurisește pe preotul care va da și pe mireanul care va primi Prea Curatul Trup al Domnului nostru Iisus Hristos în oarecare văscioară de aur sau de altă materie, și nu în mîini, în chipul crucii, puindu-le precum cei ce cinstesc mai mult materia cea neînsuflețită decît chipul Domnului nostru Iisus Hristos.

Deoarece un bogat din acea vreme, cu chip de evlavie și cinste de dumnezeieștile Daruri, făcînd oarecare văscioare de aur sau din alt material scump, în acelea primea Prea Curatul Trup al Domnului Iisus Hristos, iar nu în mîini.

Tot așa învață și Sfîntul Chiril al Ierusalimului în cuvîntul 5 și Sfîntul Ioan Damaschinul.

Iar în Biserica Apusului, femeile nu primeau Sfîntul Trup cu mînile goale, ci aveau niște băsmăluțe albe, curate, pe care le întindeau în mîinile lor, și așa primeau Prea Curatul Trup. Despre acest lucru pomenește Sfîntul Augustin în cuvîntul 252 și Soborul ce s-a adunat în cetatea Antisodora, care în canonul 31 hotărăște, zicînd: „Fiecare femeie, cînd se împărtășește, trebuie să aibă dominicala sa, iar aceea ce nu o are să rămînă fără de Împărtășanie pînă la duminica următoare". Iar dominicală se numea acea băsmăluță albă, ceea ce pe

românește înseamnă „de duminică", pentru că duminica se foloseau la biserică, ca să primească în ele Trupul Domnului.

Fratele: Dar cît a ținut acest obicei, Prea Cuvioase Părinte, de a da Sfînta Împărtășanie în mîinile credincioșilor?

Starețul: După unele mărturii, Frate Ioane, avem dreptul să credem că acest obicei a ținut în Biserică mai mult de 800 de ani, deoarece Sfîntul Ioan Damaschinul spune că: „Acest obicei a ținut cel puțin 400 de ani, după moartea Sfîntului Ioan Gură de Aur", care a fost pe la anul 407.

Fratele: Dar folosirea linguriței la împărtășirea cu Sfintele Taine, cînd s-a introdus, Cuvioase Părinte?

Starețul: Despre vremea cînd s-a introdus lingurița în darea sau împărtășirea credincioșilor cu Sfintele Taine, frate Ioane, nu se unesc toți la aceeași părere. Unii susțin că lingurița la împărtășire ar fi fost introdusă de Sfîntul Ioan Gură de Aur, alții, după dreptate, se împotrivesc, zicînd că după cel puțin 400 de ani de la moartea Sfîntului Ioan Gură de Aur s-ar fi introdus lingurița și aduc mărturie canonul 101 al Soborului al 6-lea Ecumenic care, ți-am mai spus, afurisește pe creștinii care nu primesc Sfîntul Trup al Domnului în palme. Deci, dacă ar fi introdus Sfîntul Ioan Gură de Aur lingurița, atunci Soborul al 6-lea, după aproape 300 de ani, nu ar fi afurisit pe cei ce nu primesc Împărtășania în mîini, după Predania cea veche care era în uz în acea vreme în Biserică.

Fratele: Dar care a fost pricina, Prea Cuvioase Părinte, pentru care Biserica a introdus lingurița la împărtășirea cu Prea Curatele Taine?

Starețul: Pricina pentru care s-a introdus lingurița la împărtășire, frate Ioane, nu este nevrednicia mirenilor, ci credința cea dreaptă și frica de Dumnezeu (Sfîntul Ioan Damaschinul, Dogmatica, vol. IV). Deoarece, precum spune Eustatie Arghebitie, oarecari necredincioși, prefăcîndu-se că sînt creștini, s-au unit cu ereticii sau cu cei cu năravuri rele, luînd în mîini Sfîntul Trup sau îl aruncau sau îl ascundeau, sau îl foloseau la farmece și la alte răutăți. Iar prin folosirea lingu-

riței, dîndu-se Sfîntul Trup în gură, a încetat odată cu toată pricina unei defăimări ca aceasta (Sfîntul Ioan Damaschinul, Dogmatica, vol. IV).

Fratele: Mi-ați spus, Prea Cuvioase Părinte, că Soborul al 6-lea Ecumenic, prin canonul 58, pedepsește cu afurisenie pe cel ce va îndrăzni să se împărtășească singur, fiindcă cel ce face una ca aceasta arată că are mîndrie, însușindu-și lui dregătoria preoțească. Dar dacă se va găsi și vreun preot care ar da voie la mireni să poarte la ei Sfintele Taine și să se împărtășească singuri cu ele, ce pedeapsă canonică ar avea unul ca acesta?

Starețul: Frate Ioane, preotul care va îndrăzni să dezlege cu de la sine putere hotărîrea acestui canon cade sub aceeași pedeapsă a canonului. Deci, canonul 58 al Sinodului al 6-lea Ecumenic afurisește pe mireanul care se împărtășește cu Sfintele Taine singur. Acest lucru îl arată luminat canonul al 2-lea al Sinodului al 6-lea Ecumenic, zicînd: „Dacă cineva se va prinde să înnoiască vreun canon sau să răstoarne cele rînduite de dînsul, va fi vinovat să primească certarea, precum același canon învață și prin aceleași în care greșește se va vindeca" (Pidalion de Neamț, p. 149).

Iar tîlcuirea acestui canon este și mai limpede, căci zice: „Iar de s-ar afla cineva ca să apuce să strice sau să surpe vreun canon, afurisește, caterisește sau anatema, acestea să le ia și cel ce strică sau surpă canonul" (Pidalion de Neamț, pp. 149-150).

Citim și în Pravila cea mare a Bisericii așa: „Preotul care va da Sfintele și Prea Curatele Taine să le poarte la sine citețul cel destoinic sau omul prost, să le poarte ei încoace și încolo, pentru oarecare treabă și nu cu frica lui Dumnezeu să le poarte, unii ca aceia să se pocăiască trei ani" (P. B. G., p. 100).

Fratele: Dar cu Sfînta și dumnezeiasca Liturghie, Prea Cuvioase Părinte, cum au mai urmat lucrurile, după ce au încetat marile prigoane? Oare s-a mai făcut multă vreme după aceea prin casele creștinilor?

Starețul: După încetarea marilor prigoane, frate Ioane, Biserica a mai îngăduit, cu economie, în cazuri foarte rare,

de a se mai face Sfînta Liturghie prin casele bunilor creștini. Aceasta o înțelegem din viața Sfîntului Ambrozie care, aflîndu-se la Roma, a săvîrșit Sfînta Liturghie în casa unei evlavioase matroane, care locuia dincolo de Tibru.

De asemenea, și Sfîntul Chiril al Alexandriei arată că pe vremea lui, în anul 444, încă se mai aflau unii preoți care făceau Sfînta Liturghie pe la casele creștinilor (Epistola a 9-a).

Fratele: Prea Cuvioase Părinte, dar în ce vreme a oprit Biserica să se mai săvîrșească Sfînta Liturghie în casele creștinilor și ce Sfinte Canoane opresc acest lucru?

Starețul: Frate Ioane, în cele mai multe părți ale lumii creștine, atît Sfînta Liturghie cît și Sfîntul Botez au încetat a se mai face prin casele creștinilor, odată cu încetarea marilor prigoane.

Iar Sfintele Canoane, care opresc de a se mai săvîrși Sfînta Liturghie prin casele creștinilor, sînt acestea: canonul 58 al Sinodului din Laodiceea, anul 365, care zice: „Nu se cade prin case a se face producerea de Episcop sau de preot" (Pidalion, p. 300).

Din cuprinsul acestui canon vedem că nu multă vreme după încetarea prigoanelor, Sfinții și dumnezeieștii Părinți au hotărît să nu se mai facă Sfînta Liturghie prin casele particulare ale creștinilor. Căci prigoanele au încetat o dată cu venirea împăratului Constantin pe la anii 303-305, iar Sinodul din Laodiceea s-a ținut cu 60 de ani mai tîrziu.

Sfîntul Ioan Gură de Aur, la începutul secolului al cincilea se arată foarte nemulțumit că încă se mai găseau pe vremea lui preoți care îndrăzneau să facă Sfînta Liturghie prin casele oamenilor. Cu acest prilej, el ține o Omilie, în care arată diferența dintre rugăciunea obștească și cea din casă și oprește de a se mai săvîrși Sfînta Liturghie și Sfîntul Botez prin casele oamenilor, fără știrea Episcopului (Comentariu la Timotei).

La fel și Fericitul Augustin, care a trăit pe la anul 430, dă o hotărîre pentru eparhia sa, astfel: „În casele creștinilor, afară de rugăciuni și de Psalmi, altfel de cult să nu se mai săvîrșească" (Epistola 121).

Iar Sfinţii şi dumnezeieştii Părinţi de la Sinodul al 6-lea Ecumenic nu numai că opresc a se săvîrşi Sfînta Liturghie şi Sfîntul Botez prin casele oamenilor, ci şi chiar pedepsesc cu caterisire pe clericul care ar îndrăzni să facă acest lucru.

„Clericii care fără voia Episcopului liturghisesc prin casele cele de rugăciune care se află prin casele oamenilor credincioşi, hotărîm să se facă aceasta numai cu aprobarea Episcopului locului, iar dacă un preot nu va păzi această hotărîre, să se caterisească". Canonul 31 şi 59 al Sinodului al 2-lea, care s-a ţinut la Constantinopol în anul 361, merge mai departe: Nu numai pe preoţii care vor liturghisi prin casele creştinilor fără voia Episcopului caterişeşte, ci şi pe înşişi creştinii mireni care se vor împărtăşi de la aceşti preoţi îi afuriseşte (Canonul 12-13-14).

De asemenea, Sinodul din Gangra, anul 430, prin canonul al 6-lea, dă anatema pe cei ce ar face slujbele bisericeşti afară din biserică, fără voia Episcopului.

Aşadar, frate Ioane, după cum ai auzit, toţi Sfinţii Părinţi de la Sinoadele pomenite mai sus, toţi cu o gură, opresc cu caterisire pe clericii care ar îndrăzni să facă Sfînta Liturghie sau să boteze prin casele creştinilor, fără voia Episcopului locului, iar pe mirenii care se vor împărtăşi de aceşti preoţi îi supune afurisirii.

Deci, ţine bine minte aceste lucruri, că îţi vor fi de folos în viaţă, spre a nu cădea în cursa celor ce fac neorînduială în Biserica lui Hristos.

Fratele: Prea Cuvioase Părinte, un preot mi-a spus cîndva că la începutul creştinismului creştinii se împărtăşeau cu Sfintele Taine în fiecare zi. V-aş ruga să-mi spuneţi cum a fost acel obicei în Biserică, de a se împărtăşi creştinii zilnic cu Prea Sfintele Taine ale lui Iisus Hristos?

Stareţul: Da, frate Ioane, în primele zile ale Bisericii Creştine era obiceiul de a se împărtăşi creştinii în fiecare zi. Aceasta se vede din Faptele Apostolilor, unde citim aşa: „În fiecare zi cercetau cu rîvnă Biserica, iar pe acasă frîngeau pîinea, primeau hrana cu inima curată şi veselă. Şi erau neobosiţi în

ascultarea învăţăturii Apostolilor, în Împărtăşire, în Frîngerea Pîinii şi în rugăciune" (Fapte 2, 42-46).

Fratele: Dar aici, Prea Cuvioase Părinte, este vorba de Frîngerea Pîinii, nu de Sfînta Împărtăşanie. Sau prin Frîngerea Pîinii se înţelege Sfînta Împărtăşanie cu Sfintele Taine?

Stareţul: Să ştii, frate Ioane, că în Biserica primară Sfînta Împărtăşanie este adesea numită Frîngerea Pîinii (Fapte 2, 42-46), alteori i se mai zice „Masă" şi „Cina Domnului" (I Cor. 10, 21 şi 11, 22); i se zice şi „Pîine şi Pahar binecuvîntat" (I Cor. 10, 16) sau „Mîncare şi Băutură duhovnicească" (Tez. Lit. III, p. 61).

Deci, ori de cîte ori vei întîlni în dumnezeiasca Scriptură aceste denumiri, să ştii că este vorba de Taina Sfintei şi dumnezeieştii Euharistii.

Fratele: Vă mulţumesc, Prea Cuvioase Părinte, de aceste luminări şi lămuriri, dar parcă tot mai am unele nelămuriri şi îndoieli şi v-aş ruga să-mi spuneţi pe larg despre împărtăşirea zilnică a primilor creştini.

Stareţul: Eu socoteam, frate Ioane, că te-ai lămurit îndeajuns cu cele spuse. Dacă însă vrei să fii lămurit mai pe larg, ascultă. Împărtăşirea zilnică cu Sfintele Taine ale lui Hristos din Biserica primară a durat şi mai tîrziu prin unele locuri şi, în cazuri izolate, s-a apropiat chiar şi de zilele noastre.

Sfîntul Vasile cel Mare, marele Ierarh şi Dascăl al lumii, scrie pe la anul 372 patricienei Cesaria următoarele: „Este bun şi folositor lucru să te împărtăşeşti în fiecare zi, primind Sfîntul Trup şi Sfîntul Sînge al lui Iisus Hristos, deoarece El ne spune lămurit că: «Cel ce mănîncă Trupul Meu şi bea Sîngele Meu, acela are viaţă veşnică» (In. 6, 55). Căci cine se îndoieşte că a se împărtăşi cineva neîntrerupt în viaţă nu este altceva decît a trăi în multe feluri?".

Prin părţile Galileei, Italiei şi Spaniei şi mai tîrziu pe vremea Sfîntului Vasile se practica împărtăşirea zilnică de către unii creştini evlavioşi. Sfîntul Ambrozie şi alţi Sfinţi Părinţi vorbesc în scrierile lor de obiceiul împărtăşirii zilnice care se practică de către unii crestini în diferitele părţi ale lumii.

Istoricul bisericesc Rufin, mort la anul 140, scrie că Apoloniu, Starețul unei mănăstiri de 500 de călugări din apropierea orașului Hermopoli-Egipt, recomanda împărtășirea zilnică, cu scopul de a nu se înstrăina de Dumnezeu (Ist. Monahilor, cap. II).

Tot așa și Cuviosul Nil Sinaitul, mort la anul 430, sfătuiește, zicînd: „Ferește-te de orice stricăciune și împărtășește-te în fiecare zi, căci astfel Trupul lui Hristos se face al nostru!"

Iar Sfîntul Teodor Studitul, mort la anul 826, sfătuiește pe ucenicii săi, zicînd: „S-ar cuveni, desigur, ca noi, cei ce viețuim în mănăstiri, să ne împărtășim în fiecare zi și nu rar, numai la fiecare Sfîntă Liturghie". Apoi adaugă: „Vă spun aceasta nu pentru că aș dori să vă apropii pe voi de Sfînta Împărtășanie cu ușurință și neluare-aminte, căci este scris «Să se cerceteze omul pe sine»". Citim de asemenea că împărtășirea zilnică s-a practicat printre monahii Sfîntului Munte al Athosului, prin secolul al XVIII-lea și începutul secolului al IX-lea, practica fiind susținută de Cuviosul Nicodim Aghioritul și de Atanasie de Paros. Cuviosul Nicodim învață că astfel de împărtășire „...este folositoare dacă se va face cu pregătirea cuvenită". Iar Atanasie de Paros zice: „Noi nu ne împărtășim în fiecare zi și nici pe alții nu învățăm acest lucru, precum ne clevetesc unii... Iar de se va găsi cineva să se împărtășească zilnic, aceasta nu este o vină, dacă acela se va împărtăși cu cuget curat".

Mai aproape de noi este Arhimandritul de la Mănăstirea Spask din Rusia, unul dintre ucenicii lui Paisie, despre care se spune că s-a împărtășit cu Sfintele Taine în toate cele 18 zile dinaintea morții sale la anul 1845, nemailuînd în acest timp altă hrană, decît doar cîteva picături de apă.

Din toate aceste mărturii, frate Ioane, cred că te-ai lămurit îndeajuns că împărtășirea zilnică, deși nu a fost un obicei sobornicesc al Bisericii de totdeauna, de la începutul Bisericii și pînă în vremea noastră s-au găsit mereu monahi și creștini mai evlavioși și mai rîvnitori care să se împărtășească zilnic

cu Sfintele și Prea Curatele Taine ale Domnului nostru Iisus Hristos.

Fratele: Asupra acestui lucru, Prea Cuvioase Părinte, m-am lămurit pe deplin, aș vrea însă să mai știu dacă Biserica Sobornicească și Apostolică a dat vreo poruncă, obligîndu-i pe creștini să se împărtășească în fiecare zi, și cum privește Biserica practica împărtășirii zilnice cu Sfintele Taine?

Starețul: Biserica Sobornicească, frate Ioane, nu a dat nici o poruncă prin care să oblige pe cineva la împărtășirea cu Sfintele Taine, deoarece acest obicei, adică împărtășirea cu Sfintele Taine, este un lucru de conștiință și Biserica a lăsat pe fiecare să urmeze propriei sale conștiințe. Iar față de obiceiul împărtășirii zilnice, Biserica a păstrat întotdeauna o rezervă și o oarecare îndoială.

Despre acest lucru avem mărturii de la scriitorii bisericești. Astfel, Fericitul Ieronim zice în această privință: „Știu că acesta este obiceiul la Roma, ca credincioșii să primească zilnic Trupul Domnului nostru Iisus Hristos, ceea ce eu nu blamez, dar nici nu laud" (Epistola 48, 15 și 71, 6).

Aproape la fel vorbește și Ghenadie de Marsilia, care zice: „Nici nu laud, nici nu critic împărtășirea cu Sfintele Taine în fiecare zi. Eu îndemn însă și sfătuiesc că se cuvine să ne împărtășim în toate duminicile dacă, bineînțeles, sufletul nu este tulburat de păcat" (Despre dogmele Bisericii, cap. III).

Deci, Biserica Sobornicească nici nu recomandă împărtășirea zilnică pentru toți, nici nu interzice obiceiul zilnicei împărtășiri. Ci toată vremea, față de acest obicei, a păstrat o rezervă și o oarecare îndoială.

Avînd în vedere că nu-i ușor unui suflet creștin să se afle gata de împărtășire în fiecare zi, deoarece, după Apostolul, care zice: „toți multe greșim", lesne alunecăm în multe greșale care ne pot tulbura pacea conștiinței și prin aceasta ne îndepărtează de vrednicia apropierii și împărtășirii cu Sfintele și Prea Curatele Taine ale lui Hristos. Căci, după mărturia Sfîntului Ioan Gură de Aur, „Cele Sfinte se dau celor sfinți".

Fratele: Am înţeles, Prea Cuvioase Părinte, că Biserica Sobornicească nu a dat o regulă oficială pentru împărtăşirea zilnică cu Prea Curatele Taine ale lui Iisus Hristos. Dar preotul de care v-am pomenit mai înainte mi-a spus că Sinodul al 6-lea Ecumenic, prin canonul 66, a dat poruncă obligatorie, pentru toţi creştinii, de a se împărtăşi în fiecare zi. Vă rog să-mi spuneţi dacă lucrurile stau aşa.

Stareţul: Nu este adevărat, frate Ioane, ce ţi-a spus acel preot. Sinodul al 6-lea Ecumenic nu a dat nici o hotărîre obligatorie pentru împărtăşirea zilnică a creştinilor cu Prea Curatele Taine, ci pentru a se da o mai mare însemnătate sărbătorilor Paştelui, prin canonul 66, acest Sinod a făcut o dezlegare excepţională, îngăduind tuturor creştinilor care vor merge la biserică din ziua de Paşti pînă la Duminica Tomei să se poată împărtăşi cu Sfintele Taine în fiecare zi a Săptămînii celei Luminate, această săptămînă fiind socotită ca o prelungire a Învierii, ca un continuu Paşti.

Tîlcuirea acestui canon spune aşa: „Fiindcă toată Săptămînă Luminată se socoteşte ca o zi numită cu numele Domnului, de aceea acest canon rînduieşte ca toţi creştinii în săptămîna aceasta să stea în biserică, veselindu-se şi prăznuind Învierea Domnului... împărtăşindu-se cu Sfintele Taine" (Pidalion, p. 189).

Fratele: Tot acest preot, Prea Cuvioase Părinte, mi-a spus că atît canonul 9 al Sfinţilor Apostoli, precum şi canonul 2 al Soborului din Antiohia, anul 341, afuriseşte pe creştinii care nu se vor împărtăşi cu Sfintele Taine în fiecare zi.

Stareţul: Nici acest lucru nu-i adevărat, frate Ioane, canonul 9 al Sfinţilor Apostoli, canonul 2 al Soborului din Antiohia, precum şi canonul 3 al Sfîntului Timotei al Alexandriei vorbesc despre împărtăşirea deasă care se practică în vechea Biserică Creştină, ceea ce se arată în tîlcuirea acestor canoane. Dar pentru deasa împărtăşire, nici unul din aceste canoane nu vorbeşte şi nici nu afuriseşte pe creştinii care nu s-ar împărtăşi în fiecare zi.

Iar ca să ne orientăm mai bine, să citim mai bine canonul 9 al Sfinţilor Apostoli, care zice aşa: „Toţi credincioşii care intră în biserică şi aud Scripturile, dar nu îngăduie la rugăciune şi la Sfînta Împărtăşanie, să se afurisească ca unii ce fac neorînduială în Biserică".

Fratele: După cîte înţeleg eu, Prea Cuvioase Părinte, canonul spune clar că trebuie să se afurisească creştinii care intră în biserică şi nu se împărtăşesc. Poate nu se afuriseau cei ce mergeau atunci la biserică în ziua în care nu se făcea Sfînta Liturghie. Iar dacă se făcea atunci, negreşit cei ce veneau la biserică şi nu se împărtăşeau în fiecare zi trebuiau să se afurisească. Dar oare, Prea Cuvioase Părinte, în acea vreme se făcea Liturghie în fiecare zi?

Stareţul: Frate Ioane, Sfînta Liturghie, ca şi în vremea noastră, în unele locuri se făcea zilnic, iar în cele mai multe numai sîmbăta şi duminica.

Scriitorii bisericeşti Origen, Tertulian, Eusebiu al Cezareii şi Sfîntul Ciprian vorbesc despre slujirea Sfintei Liturghii numai sîmbăta şi duminica. Găsim şi la alţi scriitori bisericeşti că Sfînta Liturghie se făcea şi mai des şi mai rar.

Fratele: Dar dacă Sfînta Liturghie se săvîrşea zilnic, Prea Cuvioase Părinte, apoi eu cred că şi împărtăşirea se făcea zilnic.

Stareţul: Nu-i deloc aşa cum crezi frăţia ta, frate Ioane. Şi Sfîntul Ambrozie al Mediolanului, în anul 307, arată că pe vremea sa Sfînta Liturghie se făcea în fiecare zi (Epistola 90), dar tot el ne spune că creştinii din vremea sa se împărtăşeau o dată pe an abia: „Dumnezeu, zice el, ne-a dat această Pîine pentru toate zilele, iar noi o luăm numai o dată pe an" (Pidalion, p. 11).

Iar dumnezeiescul Părinte Ioan Gură de Aur arată că pe vremea sa, în Constantinopol, Sfînta Liturghie se făcea zilnic, dar atît creştinii cît şi monahii se împărtăşeau cu Sfintele Taine foarte rar, căci zice: „Mulţi cu Tainele acestea o dată pe an se împărtăşesc, iar alţii de două ori... iar călugării cei

de prin pustii tot o dată pe an se împărtăşeau, iar de multe ori şi la doi ani" (Împ. de grîu, p. 53).

Deci, frate Ioane, nu este adevărat ceea ce crezi frăţia ta, că dacă undeva se face Sfînta Liturghie zilnic, apoi şi împărtăşirea cu Sfintele şi Prea Curatele Taine se face zilnic. Eu ţi-am spus şi mai înainte că obiceiul împărtăşirii zilnice nu era general, nu s-a practicat niciodată în Biserica Creştină şi nici în toate timpurile, ci a avut un caracter de practică locală şi individuală.

Cu toate că Sfînta Liturghie nu a încetat a se face prin unele locuri zilnic, precum vedem că se face în mănăstiri şi pe la Episcopii, totuşi împărtăşirea cu Sfintele Taine nu s-a mai făcut zilnic, deoarece evlavia creştinilor faţă de această Sfîntă şi dumnezeiască Taină nu a mai fost aşa de aprinsă ca la primii creştini.

Despre aceasta ne încredinţează şi Fericitul Augustin, mort la anul 430, care zice aşa: „În părţile Răsăritului, cei mai mulţi dintre creştini nu se împărtăşesc în fiecare zi din Cina Domnului" (Pidalion, p. 2).

Poate că tocmai aceste mărturii să le fi avut în vedere şi Teodor Balsamon, unul din tîlcuitorii canoanelor care a trăit pe la sfîrşitul secolului al XII-lea, cînd zice: „Cu neputinţă este creştinilor a se împărtăşi în fiecare zi" (Pidalion, p. 10).

Fratele: Aceste lucruri le-am înţeles, Prea Cuvioase Părinte, însă vă rog să mă lămuriţi cum stau lucrurile cu cele două canoane: canonul 9 al Sfinţilor Apostoli şi canonul 2 al Soborului din Antiohia care, după părerea mea, afuriseşte pe creştinii care vin la biserică şi nu se împărtăşesc la fiecare Sfîntă Liturghie, deoarece canonul spune lămurit că: „Toţi credincioşii care intră în biserică şi aud Sfintele Scripturi, dar nu îngăduie la rugăciuni şi la Sfînta Împărtăşanie, să se afurisească".

Stareţul: Numai ţi se pare, frate Ioane, căci adevărul nu este acesta. Aceste dumnezeieşti canoane s-au dat de către Sfinţii Apostoli şi de dumnezeieştii Părinţi pentru a trezi

conştiinţele adormite şi rîvna credincioşilor spre rînduiala desei împărtăşiri, care fusese la început în Biserică, precum ţi-am mai spus; dar nici canonul 9 al Sfinţilor Apostoli, nici canonul 2 al Soborului din Antiohia nu afurisesc pe creştinii care nu se împărtăşesc cu Sfintele Taine la fiecare Sfîntă Liturghie.

Bineînţeles, dacă aceştia vor avea motive întemeiate de a nu se împărtăşi. Adică dacă ei au fost opriţi de la Împărtăşanie de către Episcopii sau duhovnicii lor, sau dacă li s-a întîmplat ceva în ajun, precum ar fi: dacă au băut apă sau au vărsat, sau altceva ar fi pătimit (vezi P. M. B., canonul 2 Antiohia).

Deci, cele două canoane de mai sus afurisesc numai pe acei creştini care intră în biserică şi aud Sfintele Scripturi, dar nu îngăduiesc la rugăciune şi la Împărtăşania cea în duh şi cuvîntătoare. Adică nu au răbdare să stea în biserică şi să asculte toate rugăciunile şi toată slujba Sfintei Liturghii pînă la capăt, ci ies din biserică mai înainte de vreme şi prin aceasta ei tulbură liniştea celorlalţi creştini care se împărtăşesc de împărtăşirea cea duhovnicească de care se fac părtaşi toţi ceilalţi credincioşi care participă la Sfînta şi dumnezeiasca Liturghie.

Fratele: Dar cum, Prea Cuvioase Părinte, în vremea Sfintei Liturghii, se pot împărtăşi în două feluri credincioşii creştini care vin la biserică?

Stareţul: Da, frate Ioane, două sînt Împărtăşirile, fiindcă şi omul este îndoit: una este Împărtăşania cea tainică a Jertfelnicului, prin care credincioşii se împărtăşesc în chip simţit cu Trupul şi Sîngele Domnului, iar a doua Împărtăşanie este cea duhovnicească, prin care credincioşii se împărtăşesc în chip duhovnicesc şi gînditor din dumnezeiasca şi Sfînta Liturghie (Războ. Nev., Cuvînt înainte).

Deci, şi participarea în duh la Sfînta Liturghie dă credincioşilor chip de împărtăşanie şi de unire a lor cu Dumnezeu.

Această unire se săvîrşeşte prin cunoaştere, înţelegere şi iubire, fiindcă prin prezenţa la Sfînta Liturghie credincioşii

se găsesc sub raza duhovnicească a Cinei celei de Taină, și au puterea de a fi părtași la ea cu gîndul și cu mintea și cu inima, numai de vor urmări cu toată atenția slujba Sfintei Liturghii. Printr-o astfel de participare ei pot cîștiga sfințenia în chip moral.

Această Împărtășanie se împărtășește prin miridele (părticelele) scoase pentru numele fiecăruia. Prin această părticică ei se împărtășesc de sfințenie, precum despre aceasta arată Sfîntul Simeon Tesaloniceanul: „Căci prin atingerea acestor părticele de Trupul euharistic al Domnului nostru Iisus Hristos, Sfîntul Har se comunică și sufletelor care au fost scoase de la Proscomidie. Și dacă omul este dintre cei evlavioși sau dintre cei ce au greșit, dar s-au pocăit, atunci, nevăzut, el se împărtășește Harului, primind în multe cazuri și folos trupesc".

Iar Starețul Paisie zice: „În toată vremea și în tot locul, fiecare dintre credincioși poate să se împărtășească cu duhul, avînd foloase destul de mari. În acest fel se împărtășește omul și se hrănește în chip nevăzut cu Domnul nostru Iisus Hristos, ori de cîte ori se gîndește cu evlavie la taina Întrupării și pătimirii Sale se umple de iubire către El" (Paisie de la Neamț, p. 334).

Așadar, frate Ioane, ține minte că sînt două chipurile Împărtășirii, precum ți-am spus: aceasta de-a doua, adică Împărtășania duhovnicească sau gînditoare, deși nu este desăvîrșită ca cea tainică a Jertfelnicului, uneori ea este atît de plăcută lui Dumnezeu, încît poate nu sînt alte Împărtășiri tainice pentru lipsa celor ce le primesc (Răzb. Nev., p. 201).

Deci, frate Ioane, cînd canonul 9 al Sfinților Apostoli afurisește pe creștini (cei ce intră în biserică, dar nu îngăduie la Împărtășire și la rugăciune), sau mai clar, cum zice canonul 2 al Soborului din Antiohia: „Iar nu se împărtășesc de rugăciune împreună cu poporul sau se întorc de la împărtășirea Sfintei Euharistii, după oarece neorînduieli" (Pidalion, p. 276).

Se înțelege că, pe lîngă cei ce nu voiesc să se împărtășească cu Sfintele Taine, nefiind opriți de la aceasta de către Episcopii sau duhovnicii lor, se afurisesc și acei creștini ce intră

în biserică și ascultă citirea Sfintei Scripturi, dar nu îngăduie să stea la rugăciuni și la duhovniceasca împărtășire, adică nu vor să stea pînă la urmă și să asculte cu toată evlavia și atenția slujba dumnezeieștii Liturghii.

Fratele: Din toate cîte mi-ați spus pînă aici, Prea Cuvioase Părinte, eu am înțeles că sînt două feluri de împărtășiri: una simțită și alta gîndită; că atît canonul 9 cît și canonul 2 al Soborului din Antiohia nu afurisesc pe creștinii care nu se împărtășesc cu Sfintele Taine și la fiecare Sfîntă Liturghie, după cum îmi spusese acel preot, ci aceste canoane afurisesc pe acești creștini ce se întorc de la împărtășirea Sfintei Euharistii, fără a avea pricina binecuvîntată sau oprită de la duhovnicii lor, precum și creștinii care nu îngăduie la împărtășirea cea duhovnicească, adică nu vor să stea pînă la urmă și să asculte cu evlavie slujba Sfintei și dumnezeieștii Liturghii.

Starețul: Ai înțeles, frate Ioane, sau mai ai și altceva de întrebat?

Fratele: Da, Prea Cuvioase Părinte, ziceați că prin cuvîntul „împărtășire" canoanele de mai sus nu se referă numai la împărtășirea cu Sfintele Taine, ci și la împărtășirea cea gîndită, de asemenea ziceați că și Sfînta Liturghie se cheamă Împărtășire. Oare este scris undeva că Sfînta Liturghie se mai numește și Împărtășire?

Starețul: Dacă vrei să te încredințezi de acest lucru, frate Ioane, citește subînsemnarea canonului 9 Apostolic, unde se vede scris chiar așa: „Apoi canonul nu zice în fiecare zi, ci afurisește pe cei ce nu îngăduie la Sfînta Împărtășanie, adică atunci cînd se săvîrșește Sfînta Liturghie" (Pidalion, p. 11).

Fratele: Dar canonul 9 al Sfinților Apostoli, Prea Cuvioase Părinte, amintește și de rugăciune, zicînd: „Dar nu îngăduie la rugăciune și la Sfînta Împărtășanie", apăi oare și prin cuvîntul rugăciune, tot slujba dumnezeieștii Liturghii o arată?

Starețul: Adevărat, frate Ioane, amîndouă acestea le înțelege canonul prin rugăciune și împărtășirea cu Sfintele Taine, și ca să fii încredințat de acest lucru, apoi ascultă pe Mitro-

politul Gavriil al Philadelphiei care, în tîlcuirea celor șapte Taine ale Bisericii de Răsărit, arătînd diferitele numiri ale dumnezeieștii Liturghii, zice: „De sînge și de aducere și slujbă cuvîntătoare și Euharistie" și „Dar cinstit și Rugăciune și Împărtășire".

Fratele: Dar în ce fel, Prea Cuvioase Părinte, dumnezeiasca Liturghie se numește și Rugăciune și Împărtășire?

Starețul: Dacă vrei să cunoști și acest lucru, frate Ioane, apoi ascultă mai departe pe acel tîlcuitor, care zice: „Sfînta Liturghie se numește și Rugăciunea ce pururea se săvîrșește de noi, pentru pravoslavnicii cei vii și pentru cei adormiți întru Hristos" (id. pp. 33-34).

Iar că Sfînta Liturghie se mai numește și Împărtășanie, același tîlcuitor arată, zicînd: „Se numește și Împărtășire și Liturghie și este cu adevărat după dumnezeiescul Damaschinul și pentru că ne împărtășim cu Hristos prin ea și ne facem părtași Trupului Dumnezeirii și pentru că ne împărtășim și ne unim unii cu alții. Că de vreme ce dintr-o pîine ne împărtășim cu toții, un Trup al lui Hristos și un Sînge și unul altuia mădulare ne facem" (ibid.).

După cum vezi din această tîlcuire, frate Ioane, Sfînta Liturghie se numește și Împărtășire și Rugăciune. Iar acei care ies din biserică mai înainte de vreme și nu voiesc a lua parte la această gînditoare și duhovnicească împărtășire, adică nu voiesc a asculta cu evlavie slujba Sfintei Liturghii pînă la capăt, se afurisesc de mai sus amintitele canoane ca și acei credincioși care se întorc de la împărtășirea Sfintei Euharistii fără motive binecuvîntate.

Fratele: Prea Cuvioase Părinte, mai sînt și alte mărturii care să conglăsuiască cu mărturia pe care mi-ați dat-o?

Starețul: Dacă mai vrei și alte mărturii, frate Ioane, ascultă pe Alexie Arsti, unul dintre tîlcuitorii Sfintelor Canoane, care în mono-canonul său privitor la cele de mai sus zice așa: „Cine nu așteaptă la biserică, încă nefiind săvîrșită slujba Sfintei Liturghii, ca și cum ar face netocmire Bisericii, acela să se afurisească" (P. M. B., p. 312).

Fratele: Acum am înțeles clar, Prea Cuvioase Părinte, că toate cele arătate pînă acum de Prea Cuvioșia Voastră în privința canonului 9 Apostolic și canonului 2 de la Soborul din Antiohia sînt adevărate și în pas cu înțelesul sobornicesc al Bisericii. Deci, acum sînt convins pe deplin că nu are dreptate acel preot care mi-a spus că aceste două canoane afurisesc pe toți creștinii care nu se împărtășesc cu Sfintele și Prea Curatele Taine în fiecare zi.

Starețul: Bine că ai înțeles măcar acum, frate Ioane, cele ce a trebuit să le înțelegi.

Fratele: Vă rog să nu vă supărați, Prea Cuvioase Părinte, dacă vă mai întreb ceva.

Starețul: Întreabă, frate Ioane, că nu mă supăr.

Fratele: Tot acel preot mi-a spus, Prea Cuvioase Părinte, că Sfîntul Ioan Gură de Aur scotea afară din biserică pe creștinii care nu se împărtășeau cu Sfintele Taine în fiecare zi și nu-i lăsa nici măcar să se roage împreună cu cei ce erau vrednici a se împărtăși în fiecare zi cu Sfintele Taine. De aceea, tare v-aș ruga să-mi spuneți dacă este adevărat ce mi-a spus mie acel Părinte.

Starețul: Nici acest lucru nu este adevărat, frate Ioane; Sfîntul Ioan Gură de Aur nu scotea din biserică pe creștinii care nu se împărtășeau cu Sfintele Taine în fiecare zi, ci el scotea din biserică pe creștinii ce se aflau sub canonul pocăinței și care după canonul 10 al Sfinților Apostoli și după rînduiala celor patru trepte de canonisire ce erau pe acea vreme în Biserică nu aveau voie să stea împreună cu credincioșii, nici a se ruga sau a se împărtăși împreună cu ei.

Ascultă însă și cuvintele Sfîntului Ioan Gură de Aur, ca să te lămurești deplin asupra acestui lucru: „Nu ești vrednic – zice – să te împărtășești, nu ești vrednic nici împreună a te ruga cu cei vrednici a se împărtăși. Auzi pe diacon că strigă: «Cîți sînteți întru pocăință ieșiți, cîți nu se împărtășesc sînt întru pocăință». Pentru ce, cînd auzi pe diacon că zice: «Cîți nu puteți a vă ruga, ieșiți», tu stai cu obrăznicie și nu ieși?" (Cuv. III către Efeseni).

Deci, după cum vezi, frate Ioane, nici nu pomenește dumnezeiescul Hrisostom de împărtășirea zilnică, ci el scoate afară din biserică pe cei ce erau pe treapta a treia a canonisirilor și care cu obrăznicie rămîneau în biserică, împreună cu cei ce aveau stare de credincioșie, deși în acea vreme nu le era îngăduit să rămînă, ci trebuia să iasă afară din biserică atunci cînd diaconul zicea cuvintele: „Cei ce sînteți întru pocăință, ieșiți". Căci după ce ieșeau aceștia trebuia să înceapă Sfînta Liturghie a credincioșilor (Tez. Lit., p. 71).

Fratele: Ați pomenit, Prea Cuvioase Părinte, de patru trepte de canonisire care erau în acea vreme în Biserică. Apoi tare aș dori să știu ce-i cu aceste trepte și ce rol aveau ele, ca să înțeleg și mai bine cele spuse de Sfîntul Ioan Gură de Aur și totodată să știu cum era practica canonisirii pentru cei ce voiau să se împărtășească cu Prea Curatele lui Hristos Taine.

Starețul: Cele patru trepte de canonisire care erau în vremea Sfîntului Ioan Gură de Aur sînt: plîngerea, ascultarea, căderea și starea cu credincioșii, iar deosebirea dintre ele este aceasta:

Plîngerea era starea celor păcătoși care erau opriți să intre în biserică și stăteau afară și de curtea bisericii și trebuiau să iasă înaintea tuturor celor ce veneau la biserică și să-i roage cu lacrimi ca să se roage pentru dînșii, ca unii ce erau lepădați afară de tinda bisericii. Și așa trebuiau să se pocăiască atîta vreme cît le era poruncit.

Ascultarea era starea celor păcătoși care trebuiau să asculte dumnezeiasca Scriptură stînd la ușa bisericii, în tindă, iar în biserică nu le era iertat să intre pînă ce nu se împlineau anii rînduiți.

Căderea era starea celor ce aveau voie să intre în biserică pînă la ușa amvonului și puteau să stea în biserică pînă după Sfînta Evanghelie, cînd diaconul zice: „Cei chemați ieșiți", și atunci ieșeau și stăteau afară pînă la terminarea Sfintei Liturghii.

Starea cu credincioșii era starea celor ce puteau sta cu credincioșii în biserică pînă la sfîrșitul Sfintei Liturghii, dar cu Sfintele și Prea Curatele Taine ale lui Iisus Hristos nu se împărtășeau, pînă ce nu se împlinea vremea cea hotărîtă pentru dînșii. Numai atunci se învredniceau cu împărtășirea cu Sfintele Taine ale Prea Curatului Trup și ale Prea Curatului Sînge al Domnului nostru Iisus Hristos. Cu aceasta se împlinește toată pocăința.

Episcopii și preoții duhovnici trebuiau să ia aminte în toată vremea și așa să canonisească pe cei ce voiau să se curețe de păcate și să se pocăiască (P. M. B., Sfîntul Vasile cel Mare, canon 59).

Fratele: Foarte m-am minunat, Prea Cuvioase Părinte, auzind aceste lucruri.

Starețul: Dar de ce te-ai minunat, frate Ioane?

Fratele: Iată de ce m-am minunat, Prea Cuvioase Părinte: am crezut că dacă în vechime era obiceiul de a se împărtăși creștinii așa de des, apoi nu era așa de mare strictețea și oprirea de la Sfînta Împărtășanie, ca în zilele noastre. Dar după cîte văd eu, disciplina Bisericii față de cei ce păcătuiau era mult mai aspră ca acum și îngrădită cu mare scumpătate împărtășirea cu Sfintele Taine ale Domnului nostru Iisus Hristos. Eu cred, Prea Cuvioase Părinte, că dacă s-ar pune în zilele noastre această rînduială a canonisirii, apoi nimeni nu s-ar mai împărtăși cu Prea Curatele Taine. Căci cine din credincioșii de azi ar mai avea atîta smerenie și răbdare să stea cu anii în curtea bisericii, în pridvor sau la ușa bisericii sau împreună cu cei credincioși, dar fără să se poată împărtăși? Cine din credincioșii de azi ar mai avea atîta smerenie și evlavie să stea la poarta bisericii și să ceară iertare de la toți cei ce intră în ograda bisericii și în biserică?

Starețul: Mă bucur, frate Ioane, că te-ai gîndit la acest lucru. Într-adevăr, disciplina Bisericii în vechime a fost foarte aspră și cu mare sfințenie s-au păstrat învățăturile și tradițiile

Mîntuitorului nostru Iisus Hristos și ale Sfinților Apostoli față de Sfînta și dumnezeiasca Taină a Euharistiei, care este cu adevărat Trupul și Sîngele Domnului. Deci față de o vistierie atît de sfîntă, cîtă curăție și umilință ne trebuie nouă dacă dorim să o primim?

La acest lucru, frate Ioane, ar trebui mereu să cugete preoții care fac prea mare pogorămînt și dau voie creștinilor fără de nici o pregătire cuviincioasă să dea năvală la Sfînta Împărtășanie cu Prea Curatele și Sfintele Taine. Se cade ca ei să arate credincioșilor nu numai obiceiul cel bun pe care-l aveau creștinii pe vremurile cele mai dinainte, de a se împărtăși mai des cu Sfintele Taine, ci și această sfîntă și aspră disciplină a Bisericii din acea vreme și scumpătatea mare care era în Biserică față de Neprețuitele Taine ale lui Hristos.

Fratele: Mai am o nedumerire, Prea Cuvioase Părinte.

Starețul: Ce nedumerire mai ai, frate Ioane?

Fratele: Prea Cuvioase Părinte, din cele ce mi-ați spus despre treptele canonisirii am înțeles că cei de pe treapta canonisirii a patra puteau sta în biserică cu credincioșii pînă la sfîrșitul Sfintei Liturghii, dar nu se învredniceau de Sfînta Împărtășanie. Dar mie mi se pare că Sfîntul Ioan Gură de Aur nici pe atunci nu-i lăsa să stea în biserică, pentru că erau sub canonul pocăinței și deoarece nu se puteau împărtăși cu Sfintele Taine, nici la rugăciunea cu cei credincioși nu aveau voie să stea. Aceasta se vede din cuvîntul Sfîntului, care zice: „Nu ești vrednic să te împărtășești? Nu ești vrednic nici împreună a te ruga cu cei vrednici de împărtășire" (Cuv. III către Efeseni).

Deci, după cum vedeți, Sfîntul Ioan Gură de Aur permite să rămînă în biserică pînă după terminarea Sfintei Liturghii numai credincioșii ce erau vrednici să se împărtășească cu Sfintele Taine, iar canonul 9 al Sfinților Apostoli din contră, afurisește pe creștinii care nu vor să stea în biserică pînă la terminarea Sfintei Liturghii. Tot așa și canoanele 22 și 59 ale Marelui Vasile și canonul 4 al Sfîntului Grigorie de Nyssa și altele, care hotărăsc ca cei de pe treapta a patra a canonisirilor

să stea împreună cu credincioșii pînă la sfîrșitul Sfintei Liturghii. Sau poate pe vremea Sfinților Apostoli a fost o rînduială în Biserică în privința celor ce se împărtășeau și altă rînduială pe vremea Sfîntului Vasile cel Mare și a Sfîntului Ioan Gură de Aur, sau poate este vreo nepotrivire aici între hotărîrea pe care o dă Sfîntul Ioan Gură de Aur și canoanele arătate mai sus?

Eu, fiind nedumerit în această privință, nu știu ce să cred. De aceea vă rog, Prea Cuvioase Părinte, să-mi spuneți și să-mi lămuriți cele de mai sus.

Starețul: Această nedumerire a frăției tale, frate Ioane, o dezleagă canonul 8 al Sfinților Apostoli, care spune clar: „Dacă vreun Episcop sau preot sau diacon sau oricine altcineva din catalogul preoțesc, făcîndu-se aducere aminte, nu se va împărtăși și spune pricina, să aibă iertare, iar dacă nu o va spune, să se afurisească, ca unul ce s-a făcut pricinuitor de vătămarea norodului, ca și cum un sănătos a adus". Iar în tîlcuirea acestui canon citim așa: „Canonul acesta vrea ca toți, și mai ales cei hirotoniți, să fie înainte gătiți și vrednici a se împărtăși cu Sfintele Taine, cînd se face atunci, adică înainte de Sfînta Slujbă a Trupului Domnului, iar dacă cineva din ei nu se va împărtăși, fiind de față la dumnezeiasca Liturghie, să spuie pricina pentru care nu s-a împărtășit, iar de va fi dreaptă și binecuvîntată să ia iertare. Iar de nu voiește să spună, să se afurisească, fiindcă se face pricină de vătămarea norodului, fiindcă dă prilej să bănuiască norodul că preotul ce a liturghisit este nevrednic și pentru aceasta nu are voie a se împărtăși"; iar în subînsemnarea acestui canon se spune așa: „Din canonul acesta se dezleagă păruta împotrivire ce se naște din următorul canon 9 apostolic și între Hrisostom și între celelalte canoane ale Soboarelor și ale Părinților".

Că apostolicescul canon 9 rînduiește să se afurisească toți creștinii aceia care intră în biserică la Sfînta Liturghie și aud Sfintele Scripturi, dar nu îngăduie la rugăciune și la împărtășire. Iar Hrisostom zice ca să iasă din biserică și să nu se roage împreună cu cei credincioși, cei ce nu sînt gătiți a se

împărtăşi. Iar Sfintele Canoane ale Soboarelor şi ale Părinţilor, în multe locuri rînduiesc împotrivă, adică să stea împreună în vremea Sfintei Liturghii.

Mulţi dintre cei ce se pocăiesc însă, să nu se împărtăşească... Deci, această părută împotrivire este dezlegată şi învoită de canonul al 8-lea al Sfinţilor Apostoli, ce porunceşte celor ce împreună se roagă cu cei credincioşi şi nu se împărtăşesc, să spună pricina pentru care sînt opriţi a se împărtăşi. Pentru că în chipul acesta şi împreună se roagă pînă la sfîrşit şi nici nu se împărtăşesc, dar nici nu se afurisesc, că poate să se fi întîmplat ceva omenesc, ori apă să fi băut, ori să fi vărsat, ori altceva să fi făcut" (Pidalion, p. 10-11). Aşadar, frate Ioane, cred că din cuprinsul acestui canon, ca şi din tîlcuirea şi din subînsemnarea lui, te-ai lămurit că pe vremea Sfîntului Ioan Gură de Aur acesta îi scotea din biserică pe creştinii aceia care erau pe treapta a treia de pocăinţă şi de canonisire şi care nu puteau sta la rugăciune cu cei credincioşi şi nu scotea pe cei de pe treapta a patra de canonisire, care puteau să rămînă în biserică şi să se roage împreună cu cei credincioşi pînă la sfîrşitul Sfintei Liturghii, şi care pentru motive binecuvîntate nu puteau a se împărtăşi.

Noi ştim că Sfîntul Ioan Gură de Aur a trăit în secolul al IV-lea pînă la începutul secolului al V-lea († 407). Şi trebuie să credem că el cunoaşte mai bine ca noi canonul 9 al Sinodului apostolic (Pidalion, p. 12), precum şi hotărîrea canoanelor 22 şi 59 ale Sfîntului Vasile cel Mare şi canonul 4 al Sfîntului Grigorie de Nyssa, care erau scrise aproape de vremea lui şi care dădeau voie să stea în biserică pînă la sfîrşitul Sfintei Liturghii, dar să nu se împărtăşească (Pidalion, p. 403).

Fratele: Încă o nedumerire mai am, Prea Cuvioase Părinte.

Stareţul: Care nedumerire, frate Ioane?

Fratele: Iată care, Prea Cuvioase Părinte: canonul 8 al Sfinţilor Apostoli vorbeşte numai de Episcopi, de preoţi şi de diaconi, dar de creştini şi de mireni nimic nu pomeneşte. Adică nu arată că dacă ei vor avea vreo pricină binecuvîntată

ca să nu se împărtăşească, să aibă şi ei iertare spre a putea sta împreună cu credincioşii în biserică pînă la sfîrşitul Sfintei Liturghii. Vă rog să mă lămuriţi şi în această privinţă.

Stareţul: Este drept, frate Ioane, că numai despre Episcopi şi preoţi şi ceilalţi din ceata clericilor vorbeşte canonul 8 al Sfinţilor Apostoli, dar frăţia ta vezi că în tîlcuirea canonului zice aşa: „Canonul acesta vrea ca toţi..." şi prin acest „toţi" tîlcuitorul a înţeles şi pe clerici şi pe creştinii mireni. Dar nu numai tîlcuitorul canonului a înţeles aşa, ci şi mai mulţi Sfinţi Părinţi de la Sfintele Soboare Ecumenice şi locale, precum şi Sfinţii Părinţi care au scris canoanele în parte, au înţeles la fel acest lucru.

Acest adevăr se poate cunoaşte din cele scrise. Iar Sfintele Canoane ale Soboarelor şi ale Părinţilor la multe părţi rînduiesc împotrivă, adică să stea creştinii ce nu se pot împărtăşi împreună cu cei credincioşi şi să se roage împreună în vremea Sfintei Liturghii pînă la sfîrşit, dar pînă la urmă să nu se împărtăşească. La fel se arată şi în tîlcuirea canonului 10 al Sfinţilor Apostoli (Pidalion, p. 12).

Altă mărturie în această privinţă găsim în Pravila Bisericească de la Govora, unde citim aşa: „Fieştecine intră în biserică să asculte Sfînta Liturghie şi Sfînta Scriptură şi nu vrea să se pricestuiască cu toţii cu Prea Curatele şi Sfintele Taine ale lui Iisus Hristos, unul ca acela să se întrebe de unde este lui această învăţătură; deci de va fi de la duhovnicul lui, însăşi din voinţa sa sau de se va teme de păcate; unii ca aceştia să se teamă şi să întrebe pe Părinţi, oare cum va fi. Au doară i-au dat lui duhovnicul învăţătură, iar de nu, se va pleca şi va petrece aşa întru a lui minte deşartă, să se despartă. Iar de va fi Episcop sau popă sau diacon, şi acela aşijderea să se întrebe şi să-l certe şi la arătare înaintea Mitropolitului şi să-i pună lui înainte unica aceea de toată cercarea şi de toate întrebările" (P. B. G., p. 107).

Aceeaşi învăţătură se vede scrisă pe Pravila Mare a Bisericii (P. M. B., p. 331).

Deci, după cum vezi, frate Ioane, aici se arată destul de deslușit că dacă cineva are învățătură de la duhovnicul său, adică dacă este oprit de a se împărtăși, unul ca acela, fie cleric, fie mirean, poate sta în biserică să asculte împreună cu toți necredincioșii slujba Sfintei Liturghii, dar numai să nu se împărtășească cu Sfintele și Prea Curatele Taine ale lui Hristos. Adică așa cum este practica de azi a Sfintei și Sobornicești Biserici de Răsărit. Așadar, cred că măcar acum, frate Ioane, te-ai lămurit asupra nedumeririi care te chinuia.

Fratele: Cu adevărat, Prea Cuvioase Părinte, acum îmi dau seama că atît canonul 8 al Sfinților Apostoli, cît și cel de-al 9-lea, precum și canoanele 22 și 59 ale Sfîntului Vasile cel Mare și cel al Sfîntului Grigorie de Nyssa, precum și alte canoane ale soboarelor și ale Părinților și ale dumnezeieștilor Pravile ale Bisericii rînduiesc ca toți creștinii care sînt întru pocăință și **au canon de la Episcop sau de la duhovnicii lor de a nu se împărtăși cu Sfintele și Prea Curatele Taine, dacă vor spune pricina pentru care nu se pot împărtăși, au voie să intre în biserică și să se roage cu cei binecredincioși**, să asculte Sfînta Liturghie pînă la sfîrșit, dar nu mai au voie să se împărtășească cu cei vrednici de împărtășire, pînă își vor face canonul rînduit de duhovnicii lor și vor primi dezlegare de la ei pentru a se împărtăși.

Acum sînt pe deplin lămurit și cred că nu a avut dreptate acel preot care mi-a spus că Sfîntul Ioan Gură de Aur scotea afară din biserică pe toți creștinii care nu se împărtășeau cu Sfintele Taine în fiecare zi.

Starețul: Bine, frate Ioane, căci cu ajutorul bunului Dumnezeu am ajuns să ne înțelegem și în această privință.

Fratele: Din cele ce mi-ați spus, Prea Cuvioase Părinte, m-am lămurit pe deplin că obiceiul de a se împărtăși în fiecare zi a fost numai în primele zile ale Bisericii Creștine, iar mai pe urmă acest obicei a rămas numai pe alocuri și s-a practicat numai de creștinii cei mai evlavioși și de monahi; și că acest obicei a fost privit de Biserică cu suspiciune și cu rezervă, deoarece uneori a întrecut măsura bunei cuviințe.

Îmi aduc aminte, Prea Cuvioase Părinte, ce mi-ați spus mai înainte despre canoanele 8-9-10 ale Sfinților Apostoli, canonul 2 al Soborului din Antiohia și canonul 6 al Soborului 6 Ecumenic că au fost date Bisericii de Sfinții Apostoli și de dumnezeieștii Părinți, pentru a trezi conștiința și rîvna credincioșilor, pentru deasa împărtășire, care a fost de la început în Biserică și că aceste canoane au dar de a se înțelege și arată luminat despre obiceiul desei împărtășiri pe acele vremuri. Deci vă rog, Prea Cuvioase Părinte, să-mi spuneți dacă afară de aceste canoane mai sînt și alte mărturii despre deasa împărtășire, care se practica în Biserica cea veche.

Starețul: Frate Ioane, despre obiceiul desei împărtășiri, care a fost în Biserica veche, nu vorbesc numai aceste canoane, ci și istoricii Bisericii și mulți dintre Sfinții și dumnezeieștii Părinți. Unul dintre acești Sfinți Părinți este și Sfîntul Ioan Gură de Aur, care vorbește în mai multe locuri despre deasa Împărtășanie, precum în cuvîntul dinainte al tîlcuirii Epistolei către Romani – Cuv. 8 către Evrei –, în Cuvîntul 18 la Faptele Apostolilor, în Cuvîntul al 5-lea al Epistolei către Timotei, în Cuvîntul al 17-lea al Epistolei către Evrei, în cuvîntul către cei ce postesc Paștile cel dintîi, în Cuvîntul al 5-lea către Efeseni, în cuvîntul către cei ce se lipsesc de dumnezeieștile adunări, în Cuvîntul al 22-lea către Corinteni, în Cuvîntul către Fericitul Filogonie și Cuvîntul pentru post.

În toate acestea se nevoiește acea limbă frumoasă ca să îndemne pe creștini să se împărtășească adesea, dar și cu vrednicie (Pidalion, p. 11).

Fratele: Cu adevărat, Prea Cuvioase Părinte, din mărturiile de mai sus am înțeles limpede și m-am învrednicit a ști despre obiceiul care a fost la începutul creștinătății de a se împărtăși creștinii mai des cu Sfintele și Prea Curatele Taine.

Însă aș dori să știu cît de des se împărtășeau creștinii pe acele vremuri și de cîte ori pe săptămînă și care a fost motivul acestei dese împărtășiri.

Starețul: Fiindcă dorești să știi și acest lucru, frate Ioane, apoi să știi că disciplina cu privire la deasa împărtășire nu a

fost întotdeauna nici în lumea creştină la fel. Aceasta ne-o spune Fericitul Augustin care, vorbind despre obiceiul desei împărtăşiri de pe vremea sa, zice: „Unii se împărtăşesc zilnic, iar alţii numai în anumite zile; în unele părţi nu rămîne nici o zi fără de Sfînta Liturghie, în timp ce în altele se săvîrşeşte Sfînta Liturghie numai sîmbăta şi duminica".

După cum se vede, frate Ioane, din această mărturie aflăm că nu era o regulă peste tot, nici cu slujirea Sfintei Liturghii, nici cu practica Împărtăşirii pe acea vreme.

Din altă mărturie, însă, aflăm că în acea vreme în Asia Mică credincioşii se împărtăşeau de patru ori pe săptămînă: miercurea, vinerea, sîmbăta şi duminica (Sfîntul Vasile cel Mare, Epistola 93).

În alte părţi, creştinii se împărtăşeau cu Sfintele Taine miercurea şi vinerea şi în alte zile ale săptămînii (Eusebiu Arghentie, p. 284).

Şi fiindcă frăţia ta ai întrebat şi care a fost motivul acestei practici de a se împărtăşi creştinii de mai multe ori pe săptămînă, să ştii că în veacul al III-lea Sfînta Liturghie a început să se săvîrşească în afară de duminică şi vinerea, ca la Ierusalim, în bisericile din Antiohia, Africa de Nord, sau sîmbăta ca la Roma, Asia Mică, Siria etc.

Deci, o dată cu înmulţirea zilelor de Liturghie, în unele părţi s-au înmulţit şi zilele de Împărtăşanie la creştinii din acea vreme.

Fratele: Prea Cuvioase Părinte, dar cîtă vreme a ţinut acest obicei de a se împărtăşi creştinii de mai multe ori pe săptămînă?

Stareţul: Nici acest obicei nu a ţinut mult, deoarece aflăm de la unii Sfinţi Părinţi că regula din epoca clasică a monahismului egiptean era ca atît Sfînta Liturghie cît şi împărtăşirea cu Sfintele Taine să se facă sîmbăta şi duminica, pentru toţi monahii din aceste părţi. Iar pentru călugăriţe şi pentru unii călugări, împărtăşirea să fie numai în zi de duminică, cu toate că în acele vremuri se găseau unii care nu se împărtăşeau decît o dată pe an (Cuviosul Casian, Reguli monahale, cap. III).

Încă o mărturie despre împărtăşirea de sîmbătă şi duminică o găsim în viaţa Cuviosului Sava cel Sfinţit, care a trăit în secolul al V-lea. El în fiecare an, în vremea Postului Mare se retrăgea în pustia Palestinei, luîndu-şi cu sine Prea Curatele lui Hristos Taine spre a se împărtăşi în fiecare sîmbătă şi duminică (Gherasim Timus, Dicţionar hagiografic, p. 783).

Însă la fel ca şi obiceiul mai sus arătat, şi acest obicei al monahilor şi creştinilor de a se împărtăşi în toate sîmbetele şi duminicile nu a ţinut prea multă vreme, deoarece aflăm din mărturiile istoricilor bisericeşti că împărtăşirea cu Prea Curatele Taine ale lui Hristos, începînd de pe vremea Sfinţilor Apostoli şi de pe vremea marilor prigoane, precum şi mai tîrziu, se făcea în cele mai multe locuri **o dată pe săptămînă şi anume duminica.**

Această zi a fost aleasă încă din cele mai vechi timpuri de către creştini şi i s-a dat o deosebită înţiietate şi cinste pentru că în ea a înviat Domnul nostru Iisus Hristos.

Fratele: Prea Cuvioase Părinte, dar unde se pot găsi aceste mărturii dovedind că ziua de duminică, în vechime, a avut o deosebită cinste la creştini şi mai ales că în acea zi se împărtăşeau creştinii cu Sfintele şi Prea Curatele Taine?

Stareţul: Prima mărturie o găsim în istoria cea sfîntă a Faptelor Sfinţilor Apostoli, unde citim aşa: **„Iar în ziua întîi a săptămînii, adunîndu-se ucenicii pentru Frîngerea Pîinii, Pavel, voind a pleca a doua zi, a vorbit cu ei şi a lungit cuvîntul pînă la miezul nopţii"** (Fapte 20, 7).

O mărturie tot aşa de grăitoare o aflăm în scrisoarea lui Pliniu cel Tînăr, Proconsulul Bitiniei, trimisă pe la anul 104 împăratului Traian şi care, printre altele, îi spunea împăratului: „Creştinii se adunau într-o zi de duminică, în zorii zilei, unde cîntau cîntece de laudă lui Hristos ca lui Dumnezeu şi se leagă prin jurămînt ca să nu facă nici un rău".

Tot la începutul secolului al III-lea, auzim pe Sfîntul Ignatie Teoforul zicînd magnezienilor: **„Nicidecum să nu sărbătoriţi sîmbăta, ci vieţuiţi după ziua Domnului"**, iar Sfîntul

Iustin Martirul, tot în secolul al III-lea, zice așa: „**În ziua soarelui, duminica, toți se adună într-un loc pentru Frîngerea Pîinii**" (Apologia I). Iar în a doua sa Apologie spune așa: „Și în așa-zisa zi a soarelui Dumnezeu ne adună la un loc pe toți cei ce petrecem prin orașe și prin sate și citim pînă cînd iartă timpul memoriile Apostolilor și cărțile Proorocilor. După ce a sfîrșit citirea, ține proistosul o cuvîntare în care îndeamnă și cheamă la urmarea acestor învățături bune. Apoi ne sculăm împreună cu toții și, săvîrșindu-se rugăciunea, se aduce pîine, vin și apă și proistosul înalță rugăciuni, asemenea și mulțumiri cît îi este cu putință. Iar poporul îi răspunde zicînd: «Amin, amin».

Și după aceasta se dă fiecăruia a se împărtăși de cele binecuvîntate și celor ce nu sînt de față li se trimite prin diaconi".

Același apologet, Iustin Martirul, arătînd că pe vremea sa ziua duminicii se sărbătorea cu deosebită cinste, zice așa: „Iar ziua soarelui – Duminica, în care ne adunăm cu toții, este aleasă pentru că aceasta este ziua în care Dumnezeu a făcut totul și Iisus Hristos a înviat din morți, căci în ziua mai înainte de sîmbătă, care este ziua soarelui – Duminica, S-a arătat Apostolilor, și i-a învățat acestea pe care vi le-am arătat" (Apologia II).

Și în epistola lui Varnava scrie așa: „De aceea ne adunăm în ziua a opta – Duminica – **în care Iisus a înviat din morți**" (Tez. Lit., III, p. 67).

Iar în secolul al III-lea, respectul deosebit pe care îl aveau creștinii pentru ziua duminicii, îl arată Clement Alexandrinul (Stromata VII). Tot așa și istoricul Tertulian (Apologeticum cap. XVI), arată că se săvîrșea sărbătorește și cu mare cinste și evlavie Sfînta Liturghie în ziua de duminică, și că în acea zi se făceau fapte bune creștinești.

Și apoi, vorbind cu admirație, zice: „În ce chip ne vom aduna la rugăciune, în ce chip vom sărbători mai bine duminica!".

În secolul al IV-lea, vedem că primul împărat al creștinilor, Constantin cel Mare, acordă o mare cinste și o deosebită

atenție zilei de duminică. Fiindcă la cererea Bisericii, el a oprit să se facă judecăți în acea zi, a dat ordin ca ostașii să meargă la biserică în această zi, a dat ordin să se oprească lucrul cîmpului în ziua de duminică (Eusebiu al Cezareei – Viața lui Constantin cel Mare, cap. IV, 18-19).

Iar împărații Teodosie cel bătrîn și cel tînăr, au oprit în această zi strîngerea dărilor, adică a birurilor de la creștini (cetățeni), și totodată au oprit și negoțul (Cod. Teodos, cartea 15). Au oprit apoi și spectacolele publice: teatrele, jocurile, circurile, paiațele, mimii, precum și tot felul de petreceri de felul acesta. Și chiar dacă ziua împăratului ar fi căzut duminica, sărbătoarea ei se făcea în altă zi (Cod. Teodos, cartea 15).

Iar Sfîntul Sobor al 6-lea Ecumenic în canonul 9 poruncește: „Proistoșii Bisericii în toate zilele, dar mai ales în ziua duminicii, să învețe pe credincioși cuvintele evlaviei", iar în canonul 80 hotărăște: „Episcopul, preotul sau diaconul și mireanul, de vor lipsi de la biserică trei duminici la rînd fără de nici o mare nevoie, de va fi cleric să se afurisească, iar de va fi mirean, să se oprească de la Sfînta Împărtășanie!".

Și marele Grigorie al Tesalonicului, în decalogul său cel după Hristos, hotărăște: „Creștinii să se cuminece în orice duminică și în fiecare Mare Praznic" (Filocalia).

Asemenea zice și Sfîntul Simeon al Tesalonicului: „Să nu se lase creștinii 40 de zile, ci pe cît le este cu putință și mai curînd și în fiecare duminică, de este chip, și mai ales bătrînii și bolnavii" (Sim. Tes., cap. 360). Iar Episcopul Ghenadie de Marsilia zice: „Eu îndemn și sfătuiesc că se cuvine să ne împărtășim în toate duminicile, dacă bineînțeles, sufletul este netulburat de păcat" (Despre Dogmele Bisericești, cap. III).

Pe vremea Sfîntului Teodor Studitul, monahii de la mănăstirea Studion din Constantinopol se împărtășeau cu Prea Curatele Taine numai duminica (Cateheze). Canonul 3 al Sfîntului Timotei al Alexandriei îngăduie și celui îndrăcit, dacă nu hulește să se poată împărtăși cu Sfintele Taine în ziua duminicii (Pidalion).

Vedem de asemenea că şi în veacul al V-lea, Sfînta Liturghie se săvîrşea numai duminica şi la sărbătorile mari, cînd avea loc şi împărtăşirea creştinilor cu Sfintele şi Prea Curatele Taine ale lui Hristos.

Fratele: Într-adevăr, Prea Cuvioase Părinte, din multele mărturii ce mi-aţi arătat, eu am înţeles clar că, într-adevăr, ziua de duminică a fost o zi aleasă şi în deosebită cinste la toţi creştinii, pentru Învierea Domnului, care a avut loc în această zi. Şi totodată am înţeles că obiceiul de a se împărtăşi creştinii cu Sfintele şi Prea Curatele Taine ale lui Hristos în ziua duminicii a fost pe vremuri cel mai răspîndit obicei în toată lumea creştină. Aş mai vrea să mai ştiu, Prea Cuvioase Părinte, dacă sînt mărturii şi despre împărtăşirea mai rară cu Sfintele şi dumnezeieştile Taine în ziua duminicii?

Stareţul: Frate Ioane, sînt destule mărturii care arată şi despre împărtăşirea mai rară decît cea o dată pe săptămînă, care se face în ziua duminicii. De pildă, a fost o vreme cînd creştinii erau sfătuiţi de către păstorii lor sufleteşti să se împărtăşească măcar o dată la trei-patru săptamîni.

Mărturisirea Ortodoxă învaţă aşa: „Creştinii cei ce sînt înaintaţi cu cuvioşie şi cucernicie să se mărturisească în fiecare lună şi să se împărtăşească cu Sfintele şi Prea Curatele Taine **măcar o dată la 40 de zile**" (Mărturisirea Ortodoxă, p. 360).

În Biserica Apuseană, împărtăşirea cu Sfintele Taine, pe vremuri, era obligatoriu să se facă **măcar de trei ori pe an**. Astfel, Sinodul ţinut la Agde în anul 506 în Galia hotărăşte ca să nu mai fie creştini cei care nu se vor împărtăşi cu Sfintele Taine măcar la Crăciun, la Paşti şi la Cincizecime. În Biserica Angliei, precum arată Beda Venerabilul, împărtăşirea cu Sfintele Taine în veacul al VIII-lea se făcea de obicei **la Crăciun la Epifanie** (Botezul Domnului) şi la Paşti. Această măsură a împărtăşirii cu Sfintele Taine de trei ori pe an s-a repetat mai tîrziu şi de Sinodul ţinut la Pours, în anul 813. Dar cu mult înainte de aceste Sinoade, Sfîntul Patriciu (anii 450 - 452), în Irlanda, hotărăşte să fie cercetată situaţia

acelora care nu se împărtăşesc **cel puţin o dată pe an**, în ziua Sfintelor Paşti.

Dar şi în Răsărit, ca şi în Apus, pe acele vremuri unii monahi, ca şi unii dintre mireni, se împărtăşeau cu Sfintele Taine de două ori pe an. Despre acest lucru ne încredinţează marele Dascăl şi dumnezeiesc Părinte Sfîntul Ioan Gură de Aur, care zice aşa: „Mulţi cu Tainele acestea, o dată într-un an se împărtăşesc, iar alţii de două ori, iar alţii de mai multe ori" (Împ. de grîu, pp. 449-450).

Apoi, arătînd că acest obicei de a se împărtăşi rar nu îl aveau în acea vreme numai unii dintre creştini, ci şi chiar monahii de prin pustie, zice aşa: „Deci către toţi ne este nouă cuvîntul, nu numai către cei de aici (adică mirenii), ci şi pentru cei ce şed în pustie (călugării pustnici) că şi aceia o dată pe an se împărtăşesc, iar de multe ori şi la doi ani" (Împ. de grîu, pp. 449-450).

Iar Mărturisirea Ortodoxă a lui Petru Movilă dă o regulă oficială cu privire la spovedanie şi împărtăşire şi, potrivit poruncii a patra a Bisericii, această mărturisire învaţă că creştinii sînt datori să se mărturisească şi să se împărtăşească de patru ori pe an, în cele patru posturi, sau cel puţin o dată pe an, în Sfînta Patruzecime.

Fratele: Prea Cuvioase Părinte, din mărturiile arătate mai sus m-am convins că într-adevăr, în lumea creştină, atît în Biserica de Răsărit cît şi în cea de Apus, în anumite vremuri şi locuri a fost obiceiul de a se practica Sfînta Spovedanie şi Sfînta Împărtăşanie, mult mai rar decît obiceiul care a ţinut o vreme, cînd se împărtăşeau în fiecare duminică.

Deoarece, precum aţi arătat, în anumite locuri şi vremi împărtăşirea cu Sfintele Taine se făcea şi la cîteva săptămîni şi o dată pe lună, şi la patruzeci de zile, şi de trei ori pe an, şi chiar o dată la doi ani. Iar ca regulă oficială s-a rînduit să se facă de patru ori pe an, sau cel puţin o dată pe an, în Postul cel Mare. Dar, Prea Cuvioase Părinte, aş avea şi multe alte întrebări în privinţa Sfintei Împărtăşiri, numai dacă nu vă fac supărare cu întrebările mele cele multe.

Starețul: Frate Ioane, supărare nu-mi faci, precum vezi și frăția ta, însă ne-a apucat noaptea de cînd vorbim și acum trebuie să ne liniștim, că și eu sînt obosit, și frăția ta. Și apoi trebuie să ne odihnim cîteva ceasuri, ca să nu pierdem utrenia de la miezul nopții, căci eu cu vorba noastră am pierdut și masa de seară. Deci mergi și te liniștește, ca să poți veni la utrenie, iar cele ce mai aveai de gînd să mă întrebi, însemnează-le pe o hîrtie și cînd vei socoti vreme potrivită mai vino pe aici.

Fratele: Vă rog din tot sufletul să mă iertați, Prea Cuvioase Părinte Stareț, că eu, păcătosul, cu întrebările mele și cu nedumeririle mele v-am făcut atîta osteneală. Vă mulțumesc cu toată smerenia și cu toată recunoștința pentru toate lămuririle și sfaturile pe care mi le-ați dat astăzi, vreme de atîtea ceasuri.

Starețul: Dumnezeu să te ierte și să te blagoslovească, frate Ioane, mergi în pace și nu uita cele ce ai auzit, că îți vor fi de folos în viață.

CONVORBIREA A ȘAPTEA

DESPRE ÎMPĂRTĂȘIREA CU VREDNICIE SAU CU NEVREDNICIE

Împărtășirea cu nevrednicie • Pedeapsa celor nevrednici • Sfînta Liturghie prin casele oamenilor • Sfintele Taine pe la casele oamenilor • Împărtășirea duhovnicească • Anafora și rostul ei • Îndreptar pentru împărtășire pentru zilele noastre • Împărtășirea la Romano-Catolici și la Protestanți.

„Cei ce au cugetat nevinovat, inimă curajoasă și viață neprihănită, totdeauna să se apropie (la Sfînta Împărtășanie); iar cei ce nu sînt astfel, să nu se apropie niciodată. Pentru ce? Pentru că își iau judecată, osîndă și chin" (Sf. Ioan Gură de Aur, Omil. a patra, Epistola către Evrei).

Fratele: Blagoslovește, Prea Cuvioase Părinte.

Starețul: Domnul să te blagoslovească, frate Ioane, oare ai venit să continuăm cele rămase de la convorbirea de data trecută?

Fratele: Cu adevărat așa este, Prea Cuvioase Părinte, și vă rog să mă iertați că așa de tîrziu am venit. Am încercat de mai multe ori să vin dar v-am văzut ocupat cu multe treburi și nu am îndrăznit, astăzi însă mi s-a părut că sînteți mai liber

și am socotit că-i potrivit să vin, dacă nu am greșit în părerea mea.

Starețul: N-ai greșit, frate Ioane, pentru că în adevăr sînt mai liber și putem reîncepe cu ajutorul lui Dumnezeu discuția noastră de rîndul trecut. Ei, acum ce mai ai de întrebat?

Fratele: Ținînd seama, Prea Cuvioase Părinte, din cele ce mi-ați spus am înțeles că obiceiul împărtășirii cu Sfintele Taine nu s-a practicat la fel nici în toată vremea și nici în toate părțile din lumea creștină. De aceea, acum aș vrea un sfat și o părere. Cum ar fi bine să se împărtășească cineva cu Sfintele Taine: mai des sau mai rar, și ce condiții trebuie să îndeplinească cel ce voiește să se împărtășească?

Starețul: Frate Ioane, ori des ori rar de se va împărtăși cineva cu Sfintele Taine, dacă el nu se va sili să se împărtășească cu vrednicie și pregătirea cea cuviincioasă și cu îndeplinirea condițiilor cerute față de această Taină, **unul ca acesta este osîndit, adică spre osîndă se împărtășește și nu spre folos.**

Așa că dacă va avea creștinul viață curată și neprihănită, încît să nu aibă nici o pată pe conștiința sa „lucru care nu este prea ușor", unul ca acesta se poate împărtăși și mai des – și chiar zilnic – și mare folos poate avea din această împărtășire; iar dacă nu va avea viață curată și știința gîndului său curat, unul ca acesta, chiar de se va împărtăși cît de rar, tot spre osîndă se împărtășește. Sfîntul Ioan Gură de Aur nu laudă pe cei ce se împărtășesc des, nici pe cei ce se împărtășesc rar, ci laudă pe cei ce se împărtășesc cu cuget nevinovat, cu inimă curată și cu viață neprihănită. El zice așa: „Cei ce sînt astfel să se apropie întotdeauna, însă cei ce nu sînt astfel, să nu vină niciodată. Pentru ce? Pentru că își iau judecată, osîndă și chin". Ba el are și cuvinte de mustrare față de acei care își închipuie că vrednicia sau nevrednicia cuiva pentru primirea Sfintelor și Prea Curatelor Taine, ar fi legată de distanța mai mare sau mai mică dintre împărtășiri.

Auzi ce zice: „Este ciudat că tu hotărăști vrednicia apropierii de Sfintele Taine, nu după curăția cugetului, ci după intervalul de timp și socotești că aceasta este evlavia, să nu

te împărtășești adeseori, nedîndu-ți seama că împărtășirea cu nevrednicie te pătează, **chiar dacă ai face aceasta o singură dată, pe cînd cea în stare de vrednicie te mîntuiește, chiar dacă se va face adeseori.**

Îndrăzneala nu este împărtășirea de multe ori, ci cea cu nevrednicie, chiar dacă cineva s-ar împărtăși **o singură dată în toată viața lui**" (Omil. III la I Timotei).

Acest Sfînt Partenie și mare Dascăl al Bisericii și în alt loc mustră pe cei ce au obiceiul de a se împărtăși cu Sfintele Taine numai la Bobotează (Botezul Domnului), în Postul Mare, socotind ei că aceasta ar fi vremea cea potrivită pentru împărtășirea cu Sfintele Taine; arătînd el că această părere este greșită le zice: „**Nici Epifania, nici Păresimile nu fac vrednici să se apropie de Sfintele Taine, ci numai curăția și nevinovăția sufletului. Cu acestea zice: Apropie-te neîncetat, fără de acestea, însă, niciodată**" (Omil. III la Efeseni).

Și Patriarhul Atanasie al Antiohiei (sec. VI), urmînd învățăturile dumnezeiescului Hrisostom, a fost întrebat: cum este mai bine a se împărtăși, mai des sau mai rar? Și luînd ca mărturie textul din Epistola I către Corinteni (11, 27-29), le arată celor ce-l întrebaseră că: „Este prea lămurit, că mai întîi este nevoie să ne curățim și să ne eliberăm de toată fapta vrăjmașă și așa să ne apropiem de dumnezeiasca Slujbă Tainică, ca nu cumva să ne fie spre pieirea sufletului și a trupului" (Milaș, canonul 2, p. 2637).

Iar Patriarhul Ecumenic Teodosie, care a fost nevoit să intervină spre împăcarea călugărilor din Sfîntul Munte al Athosului, **care se certau între ei, pentru deasa împărtășire, în anul 1772, a dat lămuriri asupra acestui lucru, zicînd:** „În ce privește apropierea mai deasă sau mai rară de împărtășire cu Prea Curatele Taine, spun că nu s-a hotărît un timp anume. Dar este neapărată nevoie de pregătirea prin pocăință și mărturisire" (Ist. Athosului, cap. II, p. 390).

Și Patriarhul Ecumenic Gavriil, fiind înștiințat oficial de o scrisoare din partea conducerii Sfîntului Munte despre neînțelegerile și tulburările ce se ivesc acolo unde **practicanții**

desei împărtăşiri şi cei ce susţineau împărtăşirea mai rară şi cu cuviincioasă pregătire, a dat un tomos sinodal, în aprilie 1785, prin **care mai întîi le atrage atenţia şi le spune că: „În ceea ce priveşte timpul împărtăşirii cu dumnezeieştile şi Prea Curatele Taine, se recunoaşte că împărtăşirea mai deasă este de folos numai dacă se face cu vrednicie. Dar pentru a fi vrednicie, este neapărată nevoie de curăţirea nepătată a inimii noastre.** Căci timpul de împărtăşire – zice marele Părinte şi Dascăl, Sfîntul Ioan Gură de Aur – nu-l hotărăşte sărbătoarea şi praznicul, ci conştiinţa curată şi viaţa fără de patimi".

Şi iarăşi mai departe zice acelaşi dumnezeiesc Părinte: „Dacă cineva vrea să participe la această jertfă, trebuie să se curețe cu multe zile mai înainte prin pocăinţă, rugăciune, milostenie şi prin cugetarea celor duhovniceşti şi să nu se mai întoarcă de la cele rele".

Aşa spune Sfîntul Ioan Gură de Aur şi după dumnezeiescul Apostol Pavel, să se cerceteze fiecare pe sine şi aşa să mănînce din Pîine şi să bea din Pahar.

Mai apoi a trebuit să se stăruiască într-o formă ceva mai dezvoltată prin tomosul sinodal din august 1807 al Patriarhului Grigorie, faţă de cele două direcţii ce continuau să se încrucişeze printre aceşti monahi, dintre care unii ziceau că e mai bine a se împărtăşi des şi fără spovedanie, în timp ce ceilalţi ziceau că e mai bine la termenul anumit, fără osîndă. Ambele părţi au fost dezaprobate, însă, prin hotărîrile Sinodului care, ca şi mai înainte, subliniază că: „Împărtăşirea cu Prea Curatele Taine, se cuvine să se facă neapărat prin cercetarea fiecărui credincios după dumnezeiescul Apostol, care spune: «Să se cerceteze fiecare pe sine...»", dar cercetarea aceasta nu se poate face de el însuşi, ci de către preoţii duhovnici împuterniciţi de Arhierei, cu gramate bisericeşti ce îi îndrumează cum trebuie să cerceteze şi să ispitească adîncul inimilor celor ce se spovedesc, cugetele, faptele şi obiceiurile şi să le dea leacuri canonisindu-i după canoanele Sfinţilor şi

purtătorilor de Dumnezeu Părinţi, iar după îndreptare, să se dea celor vrednici voie a se împărtăşi cu Sfintele şi Prea Curatele Taine, precum învaţă şi dumnezeiescul Părinte al Bisericii cu vorbirea de aur.

Deci, fiecare credincios, conformîndu-se acestei reguli, să se cerceteze pe sine prin preotul său duhovnic, şi aşa să se apropie cu frică de Dumnezeu şi cu dragoste de împărtăşirea cu Prea Curatele şi Înfricoşatele Taine (Ist. Athosului, cap. III, pp. 123-124).

Iar faţă de cei ce întreţineau încă agitaţia spiritelor, spunînd că: „Este dogmă şi hotărîre neschimbată de Biserică, Sfînta Împărtăşanie la 40 de zile cu Prea Curatul şi nestricăciosul Trup şi Sînge al Domnului Dumnezeu şi Mîntuitorul nostru Iisus Hristos şi că este neîndreptăţită cea care se face înainte sau după 40 de zile", a intervenit tomusul sinodal din august 1810, al aceluiaşi Patriarh Grigorie, care zice: „Fiţi încredinţaţi şi cunoaşteţi căci cu evlavie sînt datori a se apropia şi a se împărtăşi cu Trupul Cel de Viaţă făcător, la fiecare Sfîntă Liturghie, pentru aceasta sînt chemaţi de preot: «Cu frică de Dumnezeu, cu credinţă şi cu dragoste să vă apropiaţi», dar din pricina alunecării şi a neputinţei omului de a se împărtăşi în fiecare zi, a hotărît Biserica ca atunci cînd, mărturisindu-se duhovnicului său, dacă este găsit vrednic de dumnezeiasca Împărtăşanie primeşte dezlegarea pentru aceasta de la duhovnic.

Dacă este găsit vinovat, atunci este supus la canon, să-şi facă cu pocăinţă şi cu lacrimi mai întîi canonul ce i s-a dat şi apoi din nou venind la duhovnic, să ia de la el dezlegare şi aşa să se învrednicească de dumnezeiasca Împărtăşanie, pentru care nu există nici un termen fix de zi. Dar nici nu se cuvine să treacă mai întîi 40 de zile după ce s-a apropiat de cele duhovniceşti, deoarece acest lucru este neoprit şi neîmpiedicat, aşa că celui care vrea şi va lua fără învoire de la duhovnicul său, ca unul ce este fără de vină, îi este îngăduit să se împărtăşească şi săptămînal".

Cu privire la aceasta, nu este hotărîre, nici canon apostolic (Ist. Athosului, cap. III, pp. 153-154). La fel cu hotărîrea de mai sus, glăsuiește și mărturisirea lui Mitrofan Critopulos, care declară că: „Biserica nu împărtășește pe toți cu această dumnezeiască Taină, oricum și fără de cercetare, ci pe cei ce sînt gata și pregătiți pentru această împărtășanie". Și Mărturisirea Ortodoxă a lui Petru Movilă învață lămurit în cuvîntul său de la întrebarea 107 din cartea I, că: „La primirea Înfricoșatelor Taine, trebuie să ne pregătim după rînduiala Bisericii noastre Ortodoxe, cu mărturisire curată, post, zdrobirea inimii, împăcarea deplină cu toți și altele asemenea".

Iar Nicolae Cabasila, arătînd că de mare nevoie este celui ce vrea a se împărtăși cu Sfintele și Prea Curatele Taine, mai înainte să se pregătească cu pocăință sinceră, cu strădanie și cu plinirea canonului cel dat de duhovnic, zice așa: „Se cuvine ca întru sudoarea frunții să ne cîștigăm această Pîine (Sfînta Euharistie), ce pentru noi s-a frînt și numai pentru ființele cuvîntătoare s-a rînduit. Căci a zis Domnul: „Să ne sîrguim pentru hrana ce rămîne" (Ioan 6, 27). S-a poruncit adică să ne apropiem de această Cină, nu fără nici o grijă și fără a face nimic, ci străduindu-ne" (Despre Viața în Hristos, cartea a IV-a, de N. Cabasila).

Iată deci, frate Ioane, că din cele de pînă aici ai auzit destul de deslușit destule mărturii în legătură cu deasa și rara împărtășire, precum și condițiile care se cer celui ce vrea să se împărtășească mai rar sau mai des cu Sfintele și Prea Curatele Taine.

Deci, după cum vezi și învățătura Sfîntului Ioan Gură de Aur și toate celelalte învățături pe care le-ai auzit, arată clar că oricine ar dori să se împărtășească cu Sfintele și Prea Curatele Taine, fie mai des sau mai rar, are neapărată trebuință, mai înainte de toate să se pregătească cu pocăință curată, cu spovedanie și cu împlinirea canonului dat de duhovnic. Iar dacă cineva nu se va sili să îndeplinească mai întîi pregătirea cuviincioasă față de dumnezeiasca Împărtășire, apoi ori mai

des, ori mai rar de se va împărtăși cu Sfintele Taine, tot spre osîndă și muncă se împărtășește, precum ți-am spus la început.

Iar dacă se poate vorbi și de oarecare termene sau distanțe de timp, mai mari sau mai mici între împărtășiri, pe aceste distanțe le poate orîndui numai Părintele duhovnic al fiecăruia, potrivit cu starea duhovnicească a fiecăruia, de la caz la caz, după îndrumările Sfintelor Canoane, a Pravilelor Bisericești și după învățăturile Bisericii.

Fratele: Din toate cele spuse pînă aici și pînă acum, Prea Cuvioase Părinte, am înțeles că ori rar, ori des de se va împărtăși cineva, dacă nu se va sili să facă înainte de Împărtășire pregătirea cea cuviincioasă, prin post, rugăciune, spovedanie, împlinirea canonului, și altele care se cer față de o Taină ca aceasta, apoi nu spre folos, ci spre osîndă se împărtășește. Încă am înțeles că pentru a se împărtăși cineva mai des sau mai rar, nu depinde de el, ci de Părintele său duhovnicesc, care are putere a rîndui acest lucru, după cum va găsi de cuviință. Dar, Prea Cuvioase Părinte, să nu vă supărați că vreau să vă mai întreb ceva.

Starețul: Întreabă, frate Ioane.

Fratele: Despre rara sau deasa Împărtășire cu Sfintele Taine, m-ați lămurit îndeajuns din învățăturile Sfîntului Ioan Gură de Aur și din toate cele arătate mai sus. Dar fiindcă puțin mai înainte ați amintit de Sfintele Canoane și de Pravilele Bisericești, precum și de învățăturile Sfintei Biserici, apoi v-aș ruga să-mi spuneți ce rînduiesc Sfintele Canoane și Pravilele Bisericești în privința celui care vrea să se împărtășească și care este învățătura cea de obște a Bisericii privitoare la împărtășirea cu Sfintele Taine?

Starețul: Să fii încredințat, frate Ioane, că și cele arătate mai sus fac parte din învățătura cea de obște a Bisericii privitoare la cei ce se împărtășesc cu Sfintele Taine. De aceea, precum zice Marele Vasile: „Toate Predanile și învățăturile bărbaților sfinți au putere de lege" (Can. 87).

Iar dacă vrei să cunoști mai cu temei învățătura cea de obște a Bisericii, hotărîrile Sfintelor Canoane și Pravilele Bise-

ricești cu privire la cei ce se împărtășesc cu Sfintele și Prea Curatele Taine, ascultă ce rînduiesc acestea:

1. Fiecare cleric sau laic care voiește să se împărtășească, trebuie mai întîi să se spovedească la duhovnic de toate păcatele. Greșelile trebuie mai întîi să le scrie pe hîrtie și să le citească în fața duhovnicului, care nu are voie să oprească hîrtia. Vîrsta pentru spovedanie începe de la 6-7 ani (Mărt. Ort., cap. I, p. 101).

2. Să fie ajunat, lipsit de masa de seară, dacă este cu putință, dar dacă nu, să fie ajunat de cel puțin 9 ore înainte de a primi Sfînta Împărtășanie, căci Sfintele celor sfinți se dau, iar sfințenia se capătă prin post și rugăciune (Sin. 4 Ecum., can. 29, art. 48).

3. După ce duhovnicul i-a dat voie, credinciosul este dator să-și citească Molitfele de Împărtășire, iar după împărtășire să-și citească mulțumirile.

4. Se cuvine ca preotul să împărtășească pe cel în pericol de moarte, chiar dacă a mîncat (Sfîntul Nichifor Mărturisitorul, can. 9; Sin. 1 Ecum., can. 13).

5. Dacă cineva, cu toată paza, spălîndu-se prin gură, a înghițit puțină apă, se poate împărtăși (can. 16, Sf. Timotei: numai dacă este absolută nevoie).

6. Dacă cineva este îndrăcit (epileptic), dar este credincios și nu hulește pe Dumnezeu și cele bisericești, să se împărtășească, nu în fiecare zi, pentru că este de ajuns numai duminicile (Sf. Timotei, can. 3).

7. Iar dacă vor fi unii canonisiți ca să nu se cuminece și le va sosi ceasul morții, atunci să se pricestuiască neapărat, ca să nu se lipsească de o sfințenie ca aceasta. Iar de se vor tămădui și se vor scula, atunci iarăși să fie întru porunciții ani să nu se cuminece (P. M. B., p. 320; R.B.O.R. art. 25-26).

8. Monahii pustnici se pot împărtăși (Sfîntul Simeon Tesalonicul, cap. IX, 41).

Greșeli:

1. Nu este îngăduit să se dea din mirinde, în loc de

Împărtășanie, căci însemnează a pune făptura în locul Făcătorului.

2. Preotul, cînd taie Sfîntul Agneț și va cădea dintr-însul o firimitură, să facă 200 de metanii după ce a strîns-o cu mare mustrare de conștiință (cuget) (P. B. G.).

3. Cel ce a vomitat după dumnezeiasca Împărtășanie, se oprește 40 zile de la dumnezeiasca Împărtășanie, cîntînd în fiecare zi Psalmul 50 și făcînd 50 de metanii, oricum s-ar fi întîmplat aceasta. Pentru că, deși s-ar socoti că nu el însuși a fost cauza, însă pentru alte oarecare greșeli i s-a întîmplat aceasta (Sf. Ioan Pustnicul, can. 35).

4. Oricine va mînca ceva și după aceea se va pricestui, va primi pocăință un an; iar de va fi mîncat brînză sau ouă, după aceea nu se va pricestui doi ani, iar de va fi mîncat carne trei ani nu se va mai împărtăși și va face 66 de metanii (P. M. G., p. 110).

5. Oricine va lua certanie de la duhovnicul său să nu se pricestuiască, iar el se va pricestui fără de învățătura duhovnicului său, să se despartă de Biserică, ca un batjocoritor de Dumnezeu, timp de trei ani, nici prescură să nu primească preotul de la dînsul! Se cuvine însă să se cerceteze bine intenția și puterea de înțelegere a celui ce a făcut o astfel de greșeală (P. M. G., p. 110).

6. Preotul de va da Sfînta Taină a lui Dumnezeu citețului celui destoinic sau omului simplu să o poarte încoace și încolo pentru oarecare trebuință și nu cu frica lui Dumnezeu să o poarte, unii ca aceia să se pocăiască timp de 3 ani (P. B. G., p. 110).

7. Nimenea nu are voie să dea Sfînta Cuminecătură trupurilor moarte, că este scris: „Luați – mîncați..." (Matei 22, 26), iar trupurile morților nu pot lua, nici mînca (Soborul 6 Ecumenic, can. 83, art. 25).

8. Dacă cineva se îndrăznește cu adevărat (adică hulește cele Sfinte) nu se poate cumineca, pentru că întunericul cu lumina nu are nici o împărtășire (Sf. Nicolae, can. 4). Nu-i îngăduit bărbatului și femeii să se pricestuiască cu dumneze-

ieștile Taine în ziua în care se află trupește, nici anafură să ia, nici să sărute Sfintele Icoane (P. M. G., p. 170).

9. Clericul care este oprit de la împărtășire de Arhierei, nu se poate împărtăși pînă ce nu capătă dezlegare (art. 37).

Împărtășirea celor bolnavi. Pentru cazurile de boală, se pregătesc Sfintele Taine Uscate și se păstrează pe Sfînta Masă în Chivot:

1. Cel ce se pocăiește pe patul de moarte, dacă iubește mult i se va ierta mult. Acestora trebuie să le înlesnim pe orice cale spovedania.

2. Dacă nu poate răspunde la întrebările noastre, să-i încurajăm să se folosească de anumite semne, să dea din cap, sau să strîngă mîna, cînd sînt adevărate cele întrebate de noi.

3. Pe cei căzuți în nesimțire și a căror stare duhovnicească nu o cunoaștem, nu putem să-i împărtășim. În general vorbind, noi nu putem fi mai milostivi cu el decît a fost el însuși. Dacă i-a fost milă de el însuși, atunci el s-a spovedit și s-a împărtășit la vremea cuvenită și acum nu mai este vreme să mai dibuim noi în nesiguranță, căci se poate să fie un nepocăit și pe patul morții.

Mîntuitorului I-a fost milă de tîlharul cel ce s-a pocăit, nu și de celălalt, care nu și-a recunoscut păcatele sale. Noi putem să iubim mai mult decît iubește Însuși Dumnezeu?

4. Dacă nimeni nu ia în garanție starea sufletească a bolnavului, cum că este spovedit sau în agonie, și a descoperit celor din jurul lui păcatele care îi apăsau conștiința, ca să-i putem citi molitfele de dezlegare, noi nu putem să aruncăm **„Mărgăritarele înaintea porcilor"**, căci pe lîngă ei ne pierdem și noi. Faptul că preotul l-a apucat în ultimele clipe ale agoniei sale, nu este un semn al milostivirii lui Dumnezeu, căci și Hristos a fost lîngă tîlharul cel hulitor, dar acesta nu L-a folosit cu nimic, din pricina inimii lui nepocăite.

5. Celui ce a păcătuit toată viața, fără a da dovezi de pocăință, dacă se spovedește sincer, cu mare durere în inimă, fiind amenințat cu moartea, putem să-i dăm Sfînta Împărtășanie. Pocăința aceasta o putem socoti asemenea cu a tîlharului celui bun de pe cruce (Lc. 23, 40-43). Dacă se însănătoșește va trebui să-și urmeze canonul după pravilă.

6. Dacă cineva suflă numai puțin și nu a murit cu totul, dar este nesimțitor și nu poate să mănînce nimic sau scuipă ceea ce i se pune în gură, atunci preotul cu mare luare-aminte să însemne semnul crucii numai pe buzele și pe limba lui, cu atingerea Prea Curatelor Taine (toate aceste învățături sînt luate din Pravila Bisericească de către Ieromonah Sachelarie M., 1940, pp. 162-166).

Iată, frate Ioane, acestea sînt cele mai bune de obște învățături și rînduieli canonice ale Bisericii Ortodoxe, privitoare la împărtășirea cu Sfintele Taine ale lui Hristos.

Fratele: Din toate acestea, Prea Cuvioase Părinte, am înțeles că atît dumnezeieștile canoane, cît și Pravilele Bisericești, precum și toate învățăturile Bisericii îngrădesc și apără cu toată tăria sfințenia Prea Curatelor lui Hristos Taine. Și numai în cazuri de mare nevoie sau în primejdie de moarte, Biserica face oarecare pogorămînt față de Taina Sfintei Împărtășanii, fără împlinirea tuturor condițiilor arătate mai sus. Iar dacă se cere atîta scumpătate, cinste și evlavie față de dumnezeiasca Euharistie, apoi, ce pedeapsă vor avea de la Dumnezeu acei preoți și duhovnici care îndrăznesc să dea cu mare ușurință Sfintele și Prea Curatele Taine celor nevrednici și nepregătiți, fără să fie în preajmă de moarte?

Starețul: Bine ai făcut, frate Ioane, că te-ai gîndit să pui această întrebare.

Fiindcă, în adevăr, mare răspundere au în fața lui Dumnezeu acei preoți și duhovnici, care fără de multă ispitire și cercare, dau Sfintele și Prea Curatele Taine celor nevrednici.

Ca să înțelegem acest lucru, să-l ascultăm pe Sfîntul Ioan Gură de Aur, marele Dascăl și luminător a toată lumea, care zice către preoții și diaconii Bisericii așa: „Nu mică muncă zace asupra voastră, dacă știind la cineva vreo răutate, îi veți îngădui să se împărtășească la masa aceasta. Sîngele lui Hristos din mîna voastră se va cere".

Chiar dacă ar fi voievod, chiar Eparh, chiar cel încununat cu coroană, dacă se apropie cu nevrednicie, oprește-l: mai mare stăpînire ai tu decît acela... Apoi zice: „De ți s-ar încredința ție să păzești curat pentru turmă vreun izvor de apă, apoi dacă ai fi văzut vreo oaie avînd la bot mult noroi, oare ai fi lăsat-o să se plece jos, ca să tulbure curgerea?

Iar acum nu izvor de apă, ci de Sînge și de Duh încredințîndu-ți-se ție, și văzînd pe cel cu păcat mai cumplit decît noroiul că se apropie, nu te scîrbești? Nu îl oprești? Și ce iertare vei lua?".

Și iarăși zice: „Pentru aceasta v-a cinstit pe voi Dumnezeu cu această cinste, ca să alegeți și să deosebiți unele ca acestea.

Aceasta este dregătoria voastră, aceasta este întărirea, aceasta este toată cununa, cu haine albe și strălucite îmbrăcîndu-vă să vă înconjurați".

Apoi, vorbind ca din partea celor ce vor a se îndreptăți, despre o vină ca aceasta mai zice așa: „Și de unde știu eu pe cutarele și pe cutarele?", și adaugă: „Nu pentru cei neștiuți, ci pentru cei știuți grăiesc". Și arătînd că mai răi decît cei îndrăciți sînt acei care se împărtășesc cu nevrednicie și cu neispitire, zice așa: „Nu este așa de rău a fi înlăuntru (la biserică), cei îndreptățiți, precum ar fi aceștia despre care zice Pavel că au călcat pe Hristos și au socotit Sîngele Legii a fi de obște și au ocărît Duhul Darului". Adeverind apoi că și adunarea creștinilor este Trupul lui Hristos, zice: „Trupul lui Hristos este și mulțimea aceasta. Vezi tu, diacone care slujești tainelor, să nu întărîți pe Stăpînul, necruțînd Trupul Acesta"; apoi arătînd că Sfînta Împărtășanie este pentru cei nevrednici ca o sabie spre pedepsire și nu o hrană spre viața veșnică, zice așa: „Nu da sabia în loc de hrană! Ci măcar din nebunie va veni acela să se împărtășească, oprește-l, nu te teme. Teme-te de Dumnezeu, nu de om. Iar de te vei teme de om și de Dînsul vei rîde. Iar dacă te vei teme de Dumnezeu și de oameni vei fi în cinste. Iar dacă tu nu îndrăznești, adă-l la mine și voi îngădui să fac aceasta. De suflet mă voi despărți mai înainte

de a da Sînge Stăpînesc cu nevrednicie; și sîngele meu îl voi vărsa tot, mai înainte decît voi da Sînge atît de înfricoșat celui ce nu se cuvine; iar dacă mult iscodind cineva, nu a știut pe cel rău, nu este întru vină" (Împ. de grîu, Cuv. 54).

Încă și în alt loc, acest Sfînt și dumnezeiesc Părinte al Bisericii lui Hristos, alege și deosebește pe creștinii vrednici de cei nevrednici de împărtășirea cu Sfintele Taine, zicînd așa: „Pentru aceasta și diaconul strigă atunci, strigînd pe sfinți și prin glasul acesta socotind prihănirile tuturor, ca să nu se apropie cineva negătit. Că precum la o turmă, multe oi sînt sănătoase și multe oi sînt pline de rîie, nevoie fiind să le deosebească, tot așa și în Biserică, fiindcă unele oi sînt sănătoase, iar altele bolnave, prin glasul acesta deosebește pe acestea de acelea, înconjurînd preotul pretutindenea prin strigarea cea înfricoșată aceasta și pe sfinți chemîndu-i. Că de vreme ce nu este cu putință, om fiind, să știe cele ale aproapelui, căci cine dintre oameni zice că știe cele ale aproapelui, fără numai duhul omului care este într-însul, și de aceea sloboade acel glas, după ce a săvîrșit toată jertfa, ca nimenea, simplu, ca și cum s-ar întîmpla să nu vie la izvorul cel duhovnicesc".

Apoi, aducînd iarăși pilda cu turma oilor, zice: „Pe oile cele bolnave, trebuie să le închidem înlăuntru, și să le ținem la întuneric și altă hrană să nu le dăm, nici de aer limpede, nici de pășune curată, nici de izvorul cel de afară lăsîndu-le să le împărtășească" (Împ. de grîu, Cuv. 54).

Tot acest dumnezeiesc Părinte arată că cuvîntul acela înfricoșat, pe care-l rostește diaconul la sfîrșitul Sfintei Liturghii, cînd zice: „Sfintele Sfinților", este o legătură care leagă cu o mînă nevăzută, care ține și oprește pe cei nevrednici de a se apropia de împărtășirea cu Prea Curatele Taine, și arătînd că cuvîntul pe care-l rostește preotul atunci are putere de a lega pe unii și dezlega pe alții, spre a veni să se împărtășească, zice așa: „Nu poți să zici: «n-am știut, nu am socotit», că la acest lucru urmează primejdia, mai ales că și Pavel a mărturisit. Dar vei zice: «N-am citit!», nu este acesta cuvînt de îndrep-

tățire, ci vină. Însă, ca niciodată să nu mai pui pricină pentru aceasta, preotul, cu mare glas, cu înfricoșată strigare ca un propovăduitor ridică mîna la înălțime, stînd înalt, tuturor arătat făcîndu-se și întru cea înfricoșată lovește tare, strigînd, pe unii îi cheamă, iar pe alții îi oprește. Preotul nu cu mîna făcînd aceasta, ci cu limba, mai curat și mai luminat decît cu mîna, că glasul acela căzînd în auzul nostru, ca o mînă pe unii îi împinge și-i scoate afară, iar pe alții îi bagă înlăuntru și îi arată" (Împ. de grîu, Cuv. 54).

Iată, frate Ioane, că din însăși gura Sfîntului Ioan Gură de Aur ai auzit învățătura de pînă aici. Deci cum vrei să știi care este pedeapsa lui Dumnezeu asupra preoților și asupra duhovnicilor, care prea lesne și fără cuvenită încercare îngăduie pe cei nevrednici să se împărtășească, apoi îți ajunge să ții minte învățătura de mai sus și să nu uiți cuvintele acestui mare luminător al lumii, deoarece l-ai auzit pe el spunînd că nu mică muncă zace asupra preotului și diaconului acelora care știind pe cineva avînd vreun păcat opritor, vor îndrăzni să dea voie să se împărtășească. Și pentru ca să poți să-ți dai seama cît de mare este hotărîrea Sfîntului Ioan Gură de Aur de a nu se face vinovat de Trupul și Sîngele Domnului și de a nu da Prea Curatele Taine la cei nevrednici, îți ajunge să-ți aduci aminte că acest Sfînt și dumnezeiesc Părinte a zis că: de sufletul său se va despărți mai înainte de a da Sîngele Stăpînesc celor nevrednici, și iarăși că-și va vărsa tot sîngele său, decît să dea Sînge atît de înfricoșat celui ce nu se cuvine!.

Fratele: Foarte luminat am înțeles, Prea Cuvioase Părinte, din învățăturile Sfîntului Ioan Gură de Aur, că mare și înfricoșată datorie au preoții și duhovnicii, de a nu da Cele Sfinte celor nevrednici, și mult m-am folosit de această lămurire. Dar aș dori, Prea Cuvioase Părinte, să-mi aduceți și unele mărturii despre oamenii aceia care, știindu-se pe sine vinovați și nevrednici de împărtășirea cu Prea Curatele Taine, totuși îndrăznesc și se împărtășesc. Aș dori să știu și despre aceasta, în ce fel se află și care este munca lor?

Starețul: Frate Ioane, după cum ai auzit, datoria preotului este pînă acolo ca să-și dea silința să cerceteze cu toată atenția pe cei ce vin la spovedanie, dacă nu au vreun păcat opritor de la împărtășirea cu Sfintele Taine ale lui Hristos.

Dacă duhovnicul a cercetat cu tot dinadinsul și nu a găsit la ei unele ca acestea, el nu are vină, ci toată greutatea pedepsei trece asupra celor care, știindu-se mustrați de conștiința lor pentru vreun păcat, nu voiesc să-l spovedească și îndrăznesc așa, cu obrăznicie și cu necurăție de suflet, să se apropie de Sfînta și dumnezeiasca Împărtășanie, spre a fi socotiți de oameni curați, cinstiți, asemenea cu aceia care în adevăr sînt vrednici și cinstiți. Pedeapsa unora ca aceștia mai întîi o arată Sfîntul și dumnezeiescul Apostol Pavel, cînd zice așa: „Să se cerceteze omul pe sine și apoi să mănînce din Pîine și să bea din Pahar. Că cel ce mănîncă și bea cu nevrednicie, acela mănîncă și bea lui osîndă, nesocotind Trupul Domnului" (I Cor. 11, 28-29).

Și dumnezeiescul Părinte Ioan, cel cu gura, și cu cuvintele de aur, arătînd pedeapsa celor ce îndrăznesc să se împărtășească cu nevrednicie, zice așa: „Nu mică este munca care zace asupra celor ce se împărtășesc cu nevrednicie" (Împ. de grîu, Cuv. 54).

Iar în alt loc zice: „Așa și Tainele se fac pricinuitoare de mai multă muncă la cei ce se împărtășesc cu nevrednicie" (Cuv. la Epistola I Cor.).

Altădată zice: „Te necăjești asupra vînzătorului? Asupra răstignirilor? Vezi dar, nu cumva și tu să fii vinovat de Trupul și Sîngele Domnului Iisus. Aceia au junghiat Prea Sfîntul Lui Trup, iar tu Îl primești pe El cu suflet întinat, după atîtea faceri de bine. Pe împăratul nu vrei să-l săruți de îți va puți gura ta, iar pe Împăratul Cerului Îl săruți chiar cu suflet putuos?". Și mai jos zice: „Cei ce au păcătuit și se apropie de Sfintele Taine, sînt mai rău decît cei îndrăciți. Că aceia, pentru că sînt îndrăciți nu se muncesc, iar aceștia, cînd se apropie de nevrednicie, se dau la munca veșnică!".

Din aceste puţine mărturii, frate Ioane, de la Apostolul Pavel şi de la Sfîntul Ioan Gură de Aur, cred că ai înţeles cum se află cei ce se împărtăşesc cu nevrednicie şi care este osînda lor.

Fratele: Am înţeles destul de clar, Prea Cuvioase Părinte, că cei ce îndrăznesc să se împărtăşească cu nevrednicie cu Sfintele şi Prea Curatele lui Hristos Taine, se aseamănă cu Iuda vînzătorul, cu cei ce au răstignit pe Domnul şi sînt mai răi decît cei îndrăciţi, şi că mare este munca ce zace asupra lor. Aş mai avea ceva de întrebat, Prea Cuvioase Părinte.

Stareţul: Întreabă, frate Ioane.

Fratele: Prea Cuvioase Părinte, oare femeile care se află în rînduiala lunilor, au voie să intre în Biserică şi să se împărtăşească cu Sfintele Taine în acea vreme? Şi ce rînduiesc Sfintele Canoane pentru unele ca acestea, care ar îndrăzni să intre în Biserică, sau chiar se vor împărtăşi?

Stareţul: În privinţa acestor întrebări, frate Ioane, Sfintele şi dumnezeieştile Canoane hotărăsc aşa: „Femeile cele cu curgere de sînge obişnuită lor, să nu se atingă de cele Sfinte, pînă în a şaptea zi" (Can. 2 al Sfîntului Dionisie al Alexandriei şi Can. 7 al Sfîntului Timotei).

Aceasta o porunceşte şi Legea Veche, ba nici să se împreune cu bărbaţii lor, că se întîmplă din această cauză să se nască copii slabi şi bolnavi cei zămisliţi atunci.

De aceea şi dumnezeiescul Moisi a ucis pe tatăl copilului celui lepros, deoarece din cauza neînfrînării lui nu a aşteptat curăţirea femeii. Iar aceea ce se va necinsti în vremea curăţirii sale şi se va atinge de dumnezeieştile Taine porunceşte a fi neîmpărtăşită 40 de zile (Ioan Pust., can. 17).

Dumnezeiasca Pravilă zice aşa: Muierea (femeia) care se află întru muieria (rînduiala) ei, după obiceiul firii femeieşti, aceea nu se poate pricestui cu Sfintele Taine pînă ce nu se va curăţi şi nici în biserică să nu intre pînă în a şaptea zi, nici a se împreuna cu bărbatul ei pînă ce nu se va curăţi. Iar de se va afla în biserică şi îi va veni a se slobozi firea sa şi va pricepe

şi va ieşi afară în acel ceas, nu se canoniseşte. Iar de va pricepe (va simţi) şi îi va fi ruşine şi nu va ieşi afară, atunci se canoniseşte şapte zile cu cîte 10-20 de metanii (P. M. B., gl. 33).

Aşadar, după cum vezi, frate Ioane, după rînduiala Sfintelor şi dumnezeieştilor Canoane, femeile nu pot intra în biserică timp de şapte zile în vremea necurăţeniei lor. Iar de le va ajunge această neputinţă în timp ce se află în biserică si nu vor ieşi repede afară, se canonisesc, precum s-a arătat mai sus. Nu mai zic de se vor împărtăşi cu Sfintele Taine în acea vreme, căci nu cred să ajungă vreuna din femei la atîta nebunie şi nesimţire ca să îndrăznească la o fărădelege ca aceasta.

Fratele: Prea Cuvioase Părinte, ziceţi că nu credeţi că vreuna din femei să fi putut ajunge la atîta nebunie şi nesimţire ca să îndrăznească a se împărtăşi cu Sfintele şi Prea Curatele Taine în vremea curgerii de sînge. Dar eu vă mărturisesc că am auzit din gura unei călugăriţe că legile canonice care privesc rînduiala femeilor în curăţire s-a pus de dumnezeieştii Părinţi, numai pentru femeile cele măritate şi pentru cele ce trăiesc cu bărbaţi, nu şi pentru cele ce trăiesc în curăţie (feciorie).

Tot acele călugăriţe mi-au spus că ele au avut nişte vedenii şi că li s-a arătat Maica Domnului, care le-a spus şi acest lucru: că ele pot intra în biserică oricînd să asculte slujbele bisericii, fără să ţină seama dacă sînt în vremea curăţirii lor (necurăţirii lor) şi că le-a spus şi aceasta: că se pot împărtăşi cu Sfintele Taine în acea vreme, că ele sînt fecioare curate şi nu sînt ca cele ce trăiesc cu bărbaţi în toată vremea.

De aceea vă rog, Prea Cuvioase Părinte, oare Maica Domnului să fi fost aceea care li s-a arătat lor şi le-a dat dezlegare?

Stareţul: Acela care li s-a arătat lor a fost dracul mîndriei, frate Ioane, şi nu Maica Domnului, căci Prea Sfînta şi Prea Curata Maica Domnului nu va învăţa niciodată pe nimeni să defaime şi să calce Legea lui Hristos, Fiul ei şi Dumnezeul ei şi al nostru.

Prea Sfînta şi Prea Curata Fecioară Maria, cît a fost pe pămînt în viaţa de aici a vieţuit în mare şi desăvîrşită supu-

nere față de toate poruncile lui Dumnezeu. Și chiar pentru această prea înaltă smerenie și ascultare a căutat spre ea Prea Milostivul Dumnezeu, și a ridicat pe ea la treapta cea mai înaltă de slavă și har, mai presus decît toate zidirile cele cuvîntătoare ale îngerilor și ale oamenilor – și a cinstit-o cu așezarea, spre a fi lăudată de toate cetele cele înțelegătoare ale îngerilor și de toate neamurile cele de pe pămînt. După cum și ea singură a proorocit prin Duhul Sfînt, zicînd: „Că a căutat spre smerenia roabei Sale și, iată, de acum mă vor ferici toate neamurile" (Lc. 1, 48).

Deci, cum Maica Domnului, care a arătat atîta smerenie și ascultare față de toate poruncile lui Dumnezeu, ar fi învățat pe acele călugărițe să calce legile Bisericii lui Hristos cele așezate de către Duhul Sfînt prin dumnezeieștile canoane ale Sfinților și de Dumnezeu purtătorilor Părinți?

Deci să știi, frate Ioane, și bine să fii încredințat, că cel ce a învățat pe acele călugărițe să calce legile canonice ale Bisericii, nu a fost Maica Domnului, ci dracul cel înșelător, care înșeală pe cei ce cred în vedeniile și în visurile lor. Acel drac, văzîndu-le pe acele călugărițe că au minte slabă, le-a învățat aceste lucruri ca ele să se mîndrească și să defaime nunta pe care Mîntuitorul a cinstit-o și a ridicat-o pe ea la cinstea de Taină, în Biserica Sa.

Și să știi și aceasta, frate Ioane, că acele călugărițe de care mi-ai spus, dacă nu se vor smeri cu mintea, dacă nu vor înceta a crede în nălucirile cele drăcești și de nu se vor supune hotărîrilor Sfintelor Canoane, vor fi socotite ca niște femei eretice și vor cădea în anatemă, care este cea mai grea pedeapsă a Bisericii (P. M. B., gl. 33).

Fratele: De așa mare pedeapsă să fie vinovate acele călugărițe, Prea Cuvioase Părinte, pentru că intră în biserică și se împărtășesc cu Sfintele Taine, în vremea neputinței lor firești a lunilor?

Starețul: Da, frate Ioane, fiindcă această mîndrie și îndrăzneală a lor este inovație în Biserica dreptmăritoare, și tot ce este inovație, duce la dezbinare și la eres.

Inovația și înșelarea acestor călugărițe este îndoită: mai întîi, că ele cred în nălucirile vedeniilor lor, apoi că defaimă legile canonice ale Bisericii, defăimînd nunta și pe femeile creștine, care sînt măritate după legea lui Hristos. Așa făceau prin secolul al IV-lea ereticii Eustațieni, din care pricină Biserica a fost nevoită să adune Sobor de mai mulți Sfinți și dumnezeiești Părinți, în Gangra Panlagoniei, la anul 340, și după ce au dat anatema pe Eustație, Episcopul Sevastiei și pe cei din Armenia, care erau capul acestor eretici, au anatematisit și pe călugării și pe călugărițele eretice care, urmînd învățăturile lui Eustație, defăimau pe femeile creștine căsătorite.

Iată ce hotărăște Sfîntul Sinod din Gangra: „Dacă cineva prihănește nunta și pe aceea ce se culcă cu bărbatul său, credincioasă și evlavioasă fiind și o urăște și o prihănește ca și cum n-ar putea intra în Împărăție, anatema să fie" (Gangra 1). Și iarăși zice: „Dacă cineva are feciorie și s-ar înfrîna, îngrețoșîndu-se de nuntă și depărtîndu-se, și nu pentru binele și sfințenia fecioriei, anatema să fie" (Can. 9). Și iarăși: „Dacă cineva dintre cei ce fecioresc pentru Domnul s-ar înălța împotriva celor căsătoriți anatema să fie" (Can. 10).

Vezi, frate Ioane, cît de înfricoșată este pedeapsa celor ce duc viață de feciorie dacă se mîndresc și defaimă pe cei căsătoriți? Deci și acele călugărițe, de nu se vor smeri din inimă și vor recunoaște neputința și mîndria lor, iar pe femeile creștine cele măritate după Legea lui Hristos, le vor socoti spurcate și nevrednice, iar pe sine – pentru că duc viață fecioreascā – se vor socoti vrednice de a intra în biserică, chiar și la vremea necurăției lor, de vor ajunge la nebunia cea mai de pe urmă și vor îndrazni să se împărtășească cu Sfintele Taine în acea vreme, pentru această mîndrie și defăimare ca și ereticii mai sus amintiți și împreună cu dînșii de la Dumnezeu se vor despărți de moștenire, atunci fiii satanei se vor face (P. M. B., gl. 33).

Fratele: Acum îmi dau seama, Prea Cuvioase Părinte, că mare primejdie este pentru cineva dacă nu-și cunoaște neputința și cugetă ceva înalt despre sine. De aceea am înțeles bine

că nunta cea după lege este un lucru cinstit şi că cine defaimă nunta cea cinstită de Biserica lui Hristos, este eretic.

Stareţul: Da, frate Ioane, şi marele luminător al lumii, dumnezeiescul Apostol Pavel, arătînd acest lucru, zice: „Cinstită este nunta întru toate" (Evr. 13, 4).

Să ştii şi aceasta, frate Ioane, că bărbatul sau femeia, dacă au fost căsătoriţi după lege, de vor veni la viaţa monahicească, se numără cu ceata celor feciorelnici. Iar cei ce au feciorie dar nu au smerenie, sînt necuraţi în faţa lui Dumnezeu, după mărturia dumnezeieştii Scripturi, care zice: „Necurat este înaintea Domnului tot cel cu inima înaltă" (Pilde 16, 6).

Şi dracii sînt feciorelnici, căci nici nu se mărită, nici nu se însoară, dar fiindcă nu au smerenie, tot draci necuraţi sînt.

Fratele: Prea Cuvioase Părinte, mai aveam şi alte lucruri de întrebat în legătură cu Sfînta Împărtăşanie.

Stareţul: Ce lucruri mai ai de întrebat, frate Ioane?

Fratele: Vă rog să-mi spuneţi, Prea Cuvioase Părinte: în Biserica noastră Ortodoxă, cine are voie să usuce Sfintele Taine? Cînd se face această uscare şi cum se face?

Stareţul: Dar de ce vrei să ştii exact acest lucru, frate Ioane?

Fratele: Iată de ce, Prea Cuvioase Părinte, pentru că am auzit de la nişte oameni că un preot călugăr slujeşte Sfînta Liturghie prin casele oamenilor creştini credincioşi şi pe mulţi bărbaţi şi femei îi face călugări şi călugăriţe şi îi trimite prin lume, ca să propovăduiască oamenilor pocăinţa. Pe lîngă aceasta, acel preot a sfinţit mari cantităţi de Sfinte pe care, după terminarea Sfintei Liturghii, le-a împărţit pe la oameni, dîndu-le voie să usuce ei aceste Sfinte pe la casele lor şi să se împărtăşească cu ele ori de cîte ori vor socoti ei. Aşa că femeile au uscat Sfintele Taine în cuptor, în tăvile în care au făcut plăcinte sau chiar au uscat miei pentru Paşti. Astfel, mulţi creştini au acum pe la casele lor mari cantităţi din Sfintele Taine uscate, şi ei le dau şi altora. Iar unii dintre creştini, socotind că aceste Sfinte Taine ar fi numai nişte pîini blagoslovite ca şi cele de la litie sau ca prinoasele aduse de ei de la

biserică, s-au apucat de au pus din aceste Sfinte Taine în tărîţele pe care le dau la vaci, ca să fie vacile sănătoase şi să aibă lapte. Iar unii dintre ei le-au pus şi în hrana porcilor, ca să nu moară de vreo boală.

Auzind eu aceste lucruri, Prea Cuvioase Părinte, foarte m-am îngrozit de atîta nelegiuire care nu s-a mai pomenit în istoria Bisericii noastre. De aceea, vă rog, Prea Cuvioase Părinte, să-mi spuneţi: oare aceste pîini pe care le-au uscat creştinii să fie chiar cu adevărat Sfintele Taine? Şi ce pedeapsă va avea de la Dumnezeu acel preot care a îngăduit creştinilor să facă asemenea nelegiuiri?

Stareţul: Eu cred, frate Ioane, că acelea nu au fost cu adevărat Sfintele Taine, ci nişte pîini blagoslovite, aşa ca jertfa de la biserică. Iar dacă va fi fost şi una ca aceasta, ca acele pîini să fi fost slujite în vremea Sfintei Liturghii prin chemarea Prea Sfîntului Duh, şi prin zicerea cuvintelor de la prefacerea Darurilor, apoi Doamne fereşte!, şi vai şi amar va fi de sufletul acelui preot care a îndrăznit să facă una ca aceasta, numai dacă a fost păgîn, nebun sau cine ştie ce eretic.

Iar de va fi făcut vreo fărădelege ca aceasta, cu voie şi cu ştiinţă, pe lîngă că a căzut sub osînda dumnezeieştilor canoane, apoi fără îndoială, nu va scăpa de mînia cea sfîntă şi dreaptă a lui Dumnezeu, nici în veacul de acum, nici în cel viitor. Că s-a făcut vinovat de atîta irosire şi risipire a Sfintelor şi Prea Curatelor Taine ale Domnului nostru Iisus Hristos.

Acestea zise de mine, le întăreşte şi le adevereazǎ şi Sfînta şi dumnezeiasca Scriptură, cînd zice: „Dacă cel ce se leapădă de Legea lui Moisi în urma mărturiei a doi sau trei martori, se pedepseşte fără cruţare cu moartea, apoi socotiţi, cu cît mai grea va fi pedeapsa la care se va supune acela care calcă şi nu se supune Legii Fiului lui Dumnezeu şi nu preţuieşte sfinţenia Sîngelui Testamentului prin care este sfinţit şi jigneşte Duhul Darului lui Dumnezeu" (Evr. 10, 28-29).

Şi fiindcă frăţia ta ai mai întrebat cine are voie să usuce Sfintele Taine, cînd şi cum, ascultă cele ce urmează: să ştii

frăția ta, frate Ioane, că uscarea Sfintelor Taine, pentru vremea cea de nevoie este lucru numai al preoților și se face mai ales în Joia cea Mare, sau de este nevoie și la altă vreme. Iar de vrei să știi și cum se face această uscare și pregătire a Prea Curatei Taine, ascultă: Cînd preotul are nevoie să-și pregătească Sfintele Taine uscate pentru tot timpul anului sau pentru o vreme, atunci la Proscomidia Sfintei Liturghii scoate și al doilea Agneț și face rînduială asupra lui ca la Liturghie, Darurilor celor mai înainte Sfințite. Iar după terminarea Sfintei Liturghii, a dat Sfîntul Trup cu Sfîntul Sînge Cel de Viață făcător deasupra Sfîntului Potir, cîte puținel cu lingurița, ca nu cumva fiind udat prea tare să pice ceva din prea multă umezire. Și Agnețul cel umezit pe Sfînta Masă, în acest fel se cade a fi uscat: mai întîi dezvelește Antimisul și luînd Agnețul din Chivot, îl pune pe disc și cădește împrejur. După ce face cuvenita închinăciune, îl sfărîmă cu toate evlavia cu sfînta Copie, în mici părticele. Iar după sfărîmare, pune o lespede de piatră sau de cărămidă la marginea Antimisului și deasupra lespedei o oală mare de pămînt sau de fier sau de aramă curată, cu cărbuni aprinși, și închinîndu-se cum se cade cu Sfîntul Disc și cu dumnezeieștile Taine așa sfărîmate, cu mare luare-aminte le pune deasupra oalei cu jăratic, păzind bine ca dumnezeieștile Taine să se usuce cu încetul, întorcîndu-le mereu cu Sfînta Copie, ca nu cumva să se prăjească (ardă). Și cînd se va încălzi bine Sfîntul Disc, îl ia și îl pune pe Sfîntul Antimis sau pe acoperămînt (procovăț), ca nu cumva, înfierbîntîndu-se prea tare, să se ardă Sfintele Taine. Și dacă se va răci puțin, iarăși îl pune deasupra oalei, sau deasupra vasului gătit pentru aceasta. Și așa se face de mai multe ori, pînă ce se vor usca, și cele uscate, cu luare-aminte le pune în Sfîntul Chivot, și făcînd cuvenita închinăciune, strînge iarăși Sfîntul Antimis (Liturghierul din 1956, București, pp. 435-436).

Iată, frate Ioane, aceasta este rînduiala uscării și pregătirii Sfintelor și Prea Curatelor Taine, după învățătura și tradiția

Bisericii Ortodoxe. Precum vezi, numai preoții care au preoție lucrătoare pentru săvîrșirea acestei lucrări și rînduială și nu oriunde, ci numai la Sfîntul Altar, pe Sfînta Masă și pe Sfîntul Antimis, de care lucruri nu se poate atinge mîna nesfințită.

Iar a usca mirenii pe la casele lor Prea Curatele și Sfintele Taine, aceasta este un eres și o fărădelege care are mare și grea osîndă de la Dumnezeu și cei ce o fac, vor avea parte de munca cea veșnică în ziua Judecății: și creștinii care au îndrăznit aceasta, și acel preot nebun și eretic care a dat voie să se facă o fărădelege și eresuri ca acestea.

Fratele: Vă mulțumesc, Prea Cuvioase Părinte, că mi-ați spus aceste lucruri, ca să pot să-mi dau seama de o astfel de primejdie.

Acum, Prea Cuvioase Părinte, aș vrea să vă mai întreb ceva: mi-am adus aminte că în convorbirea de rîndul trecut ați pomenit despre împărtășirea cea gînditoare. Și fiindcă atunci a fost vorba mai mult în treacăt despre ea, vă rog să-mi spuneți acum, mai pe larg, despre această împărtășire, că mult aș dori să știu mai de aproape cum se face această împărtășire, cînd se poate face, și ce folos aduce ea celui ce o primește?

Starețul: Dacă vrei numaidecît, frate Ioane, să știi mai pe larg despre împărtășirea cea gîndită și duhovnicească, ascultă: îți spuneam atunci că sînt două feluri de împărtășiri:

– Împărtășirea cea tainică a Jertfelnicului, adică Împărtășirea cea cu Trupul și Sîngele Domnului nostru Iisus Hristos;

– Împărtășirea cea duhovnicească și gînditoare.

Dacă cineva nu poate să se împărtășească cu cea dintîi, ori de cîte ori dorește, apoi cu cea de a doua se poate în orice vreme și în orice loc, numai de va fi lucrător neobosit al poruncilor lui Iisus Hristos și stăruitor în Sfînta Rugăciune.

Să mai știi și aceasta, frate Ioane: cu Sfintele și Prea Curatele Taine, oricît de sfîntă viață ar avea cineva, numai o

singură dată pe zi se poate împărtăşi, pe cînd cu împărtăşirea cea duhovnicească şi gînditoare se poate împărtăşi de mai multe ori pe zi, numai să fie treaz cu mintea şi cu inima.

Aceasta o spune şi Cuviosul Părinte Nicodim Aghioritul, care zice aşa: „Măcar că tainic nu putem primi pe Domnul nostru Iisus Hristos mai mult decît o dată pe zi, însă duhovniceşte şi gînditor, Îl putem primi în tot ceasul şi în fiecare minut, prin lucrarea poruncilor Lui, iar mai ales prin rugăciunea cea duhovnicească şi gînditoare".

Fiindcă şi Domnul Se află ascuns în faptele cele bune şi în Sfintele Lui Porunci.

Şi cine lucrează o faptă bună sau o poruncă, acela primeşte îndată în sufletul lui şi pe Domnul Cel ascuns între dînsele, Care a rînduit a locui împreună cu Tatăl Său întru cel ce a păzit poruncile Lui (Ioan 14, 23). „De mă iubeşte cineva pe Mine, acela va păzi cuvîntul Meu, şi Tatăl Meu îl va iubi pe el şi la el va veni şi locaş la el va face". Şi împărtăşirea şi unirea noastră nu se poate lua de la noi de vreo zidire, decît de lenevia noastră, şi uneori această împărtăşire este atît de plăcută lui Dumnezeu cît poate nu sînt alte multe tainice împărtăşiri, pentru lipsa celor ce le primesc (Războ. Nev., cap. II, pp. 4-5).

Fratele: Din cele spuse de Prea Cuvioşia Voastră, eu am înţeles cît de mare folos este omului această Sfîntă şi dumnezeiască Împărtăşire, deoarece ea face pe el lăcaş şi Biserică a Sfintei Treimi.

Încă am înţeles, că această împărtăşire se poate căpăta în orice vreme şi în orice loc, prin lucrarea poruncilor lui Hristos-Dumnezeu, prin Sfînta Rugăciune, şi mai ales prin rugăciunea cea gînditoare a inimii. Dar, Prea Cuvioase Părinte, oare cum trebuie să se pregătească cineva pentru această duhovnicească şi gînditoare împărtăşire?

Stareţul: Despre aceasta, frate Ioane, tot Sfîntul Nicodim Aghioritul grăieşte aşa: „Iar ca să te împărtăşeşti de această gînditoare împărtăşire, fă aşa: întoarce-te cu inima la Dumnezeu şi văzînd cu o scurtă vedere, de o parte păcatele tale,

iar pe de alta pe Dumnezeu, mîhneşte-te pentru vătămarea ce I-ai făcut-o Lui, şi atunci cu toată smerenia şi credinţa, roagă-L să binevoiască a veni în sufletul tău cel sărac cu mare dor, ca să-l tămăduiască pe el şi să-l împuternicească împotriva vrăjmaşilor lui".

Iar cînd vrei să te sileşti şi să lupţi împotriva vreunei pofte ale tale sau să faci vreo lucrare de faptă bună sau ca să păzeşti vreo poruncă, fă acestea toate cu scopul ca să fie primit de către Dumnezeu, Care totdeauna ţi le cere. După aceasta, întoarce-te la Dînsul, strigă-L cu multă dorire să vie cu darul Său să te tămăduiască şi să te slobozească de vrăjmaşi, ca numai El singur să stăpînească în inima ta. Şi aducîndu-ţi aminte de rugăciunile cele mai înainte zise la împărtăşirea cea tainică, zi cu inima aprinsă: „Cînd, Doamne al meu, să Te primesc? Altădată? Cînd? Şi celelalte...!".

Şi de vei voi ca să te împărtăşeşti duhovniceşte mai cu bun chip, îndreptează şi pune din seara cea mai dinainte, toate asprele petreceri şi lucrările faptelor bune şi tot lucrul bun ce ai a-l face, în scopul acesta, adică pentru a primi duhovniceşte pe Domnul tău.

Şi dis-de-dimineaţă, cum se face ziuă, socoteşte ce e bine, cu bună norocire, ce fericire este întru acel suflet care cu credinţă se împărtăşeşte tainic de Prea Sfînta Taină a Euharistiei. Fiindcă întru aceasta se cîştigă iarăşi faptele cele bune, cele pierdute, şi se întoarce sufletul iarăşi la frumuseţea cea mai dinainte şi se face părtaş de rodurile şi plinătăţile patimii Fiului lui Dumnezeu Însuşi.

Şi de la Taina Împărtăşirii, treci la duhovnicească împărtăşire, şi socotind aceste bunătăţi, aprinde în inima ta o mare dorire, ca să-L primeşti pe El duhovniceşte şi gînditor şi după ce te vei aprinde de dînsa, întoarce-te către Domnul şi zi-I Lui: „Fiindcă, Doamne al meu, nu pot să Te primesc întru această zi tainic, prin Prea Sfînta Taină a Euharistiei, fiindcă întru aceasta se cîştigă iarăşi faptele bune cele pierdute şi se întoarce sufletul iarăşi la frumuseţea cea mai dinainte şi se face

părtaş de rodurile şi de plăţile Patimii Fiului lui Dumnezeu Însuşi. A te primi pe Tine după vrednicie acum duhovniceşte şi în tot ceasul şi în fiecare zi, pentru a-mi da o nouă putere asupra vrăjmaşului meu şi mai ales asupra acelei patimi şi vrăjmaş căruia ca să-i plac şi să-i fac voia lui, mă împotrivesc şi fac război cu Tine" (Războ. Nev.).

Deci, toţi cîţi doresc adeseori şi nu pot lua tainica împărtăşire, adică nu se pot cumineca cu Hristos Însuşi, Cel ce se află în Sfintele Taine, ci jertfelnic sau biserică nu au la îndemînă, sau care se află în lume şi sînt opriţi de duhovnic nu pentru vreo greşeală a lor, ci pentru răutatea ce îi stăpîneşte şi obiceiul cel răzvrătit, aceştia zic, fiindcă au dorire şi dragoste să se împărtăşească tainic cu Domnul Iisus Hristos, pot primi pe Hristos întru sine duhovniceşte şi gînditor, precum zice şi Nicolae Cabasila în „Tîlcuirea Sfintei Liturghii": pentru că Hristos Cel ce se află în Taine gînditor şi nearătat şi nevăzut le dă lor sfinţenia cea din Taine, după chipul care ştie El (N. Cabasila, Despre viaţa în Hristos, cap. 42-43 şi 45).

Iată, frate Ioane, mai pe larg, despre împărtăşirea cea duhovnicească şi gînditoare şi cum trebuie să se pregătească cineva pentru primirea ei.

Fratele: Vă mărturisesc, Prea Cuvioase Părinte, că foarte m-am bucurat înţelegînd şi acest lucru, că, adică, la mare nevoie, atît monahul cît şi creştinul mirean, de nu vor avea la îndemînă biserică sau preot, sau cînd ei vor fi opriţi de către duhovnicii lor de la tainica împărtăşire cu Sfîntul Trup şi dumnezeiescul Sînge al Domnului nostru Iisus Hristos, totuşi, de vor fi silitori la lucrarea tuturor faptelor celor bune şi a poruncilor lui Hristos şi mai ales la Sfînta Rugăciune cea gînditoare, aceştia se pot învrednici pe această cale să primească pe Hristos, prin împărtăşirea cea duhovnicească şi gînditoare. Însă m-am bucurat foarte, înţelegînd că prin această sfîntă şi gînditoare împărtăşire, noi putem primi pe Domnul, nu numai o dată pe zi, ca la împărtăşirea cea tainică,

ci şi în tot ceasul şi chiar în fiecare minut, numai să fim silitori la lucrarea tuturor poruncilor lui Hristos! Şi mai ales pururea zăbovind cu slavoslovii şi în rugăciunea cea de gînd, erau pururea întăriţi în chip nevăzut de această Sfîntă şi dumnezeiască Împărtăşire gînditoare. Şi păstrînd în inima lor mare evlavie către împărtăşirea cea simţită, cu Sfîntul Trup şi Sîngele Domnului, se împărtăşeau mai rar, iar duhovniceşte şi gînditor primeau pe Hristos tot în inima lor în toată vremea şi în tot ceasul şi minutul.

Stareţul: Bine că ai înţeles şi acest lucru, frate Ioane, şi eu păcătosul zic: că fericiţi şi de trei ori fericiţi, sînt acei monahi şi acei creştini care pururea se silesc şi pururea doresc să primească pe Mirele Hristos, în cămara cea tainică a inimii lor, fie prin tainica şi Sfînta Împărtăşire, cea cu Sfîntul Trup şi Sînge al Domnului Iisus Hristos, fie prin cea duhovnicească şi gînditoare. Căci întru amîndouă aceste împărtăşiri El a făgăduit să Se sălăşluiască şi să rămînă cu noi, zicînd: „Cel ce mănîncă Trupul Meu şi bea Sîngele Meu, acela rămîne întru Mine şi Eu întru el" (Ioan 6, 56). Iar pentru duhovniceasca împărtăşire, cea prin lucrarea poruncilor, iarăşi zice: „De Mă iubeşte cineva pe Mine, pe acela îl va păzi cuvîntul Meu şi chiar Tatăl Meu îl va iubi pe el şi vom veni şi locaş la dînsul vom face".

Fratele: Dar Anafora, Prea Cuvioase Părinte, ce este ea şi ce închipuieşte ea? Oare are şi ea putere de sfinţire asupra credincioşilor?

Stareţul: Anafora, frate Ioane, este prescura aceea din care preotul, la Sfînta Proscomidie, scoate Agneţul, care se jertfeşte şi apoi se face Trupul Domnului (Simeon din Tesalonic, cap. 100). Această prescură închipuieşte trupul Prea Sfintei Fecioare Maria, din care S-a născut Fiul şi Cuvîntul lui Dumnezeu.

Anafora este un lucru sfînt. Ea se dă în locul Darului celui mare al Prea Curatelor şi Prea Sfintelor Taine acelora ce nu

sînt vrednici a se împărtăşi cu Trupul şi cu Sîngele Domnului nostru Iisus Hristos. De aceea, după cuviinţă, anafora se mai numeşte şi Antidoron, adică în loc de dar.

Iar faptul că anafora are şi putere de sfinţire şi este dăruitoare de Dar dumnezeiesc, o adevereşte acelaşi Sfînt Simeon Tesaloniceanul, zicînd: „Anafora este sfinţită şi dătătoare de sfinţenie şi dătătoare de dumnezeiesc Dar". Şi tot el zice în altă parte că: „La Sfînta Liturghie se dă anaforă pentru sfinţirea noastră" (cap. 350).

Fratele: Prea Cuvioase Părinte, dar prin ce mijloc anafora devine lucru sfînt şi are putere sfinţitoare?

Stareţul: Sfinţenia anaforei, frate Ioane, se trage în primul rînd din legătura şi poziţia ei faţă de Sfintele Taine.

Acest adevăr îl arată Sfîntul Teodor din Andida, care zice aşa: „Căci Sfînta Pîine, euharistică, se frînge şi se împarte ca împărtăşire, cu nespusă binecuvîntare, celor ce se împărtăşesc cu credinţă; iar anafora se dă înapoi plină de sfinţenie de la Sfintele Taine, celor ce au adus-o şi astfel, de la participarea la Trupul cel fără de prihană şi la cinstitul Sînge al lui Hristos-Dumnezeul nostru, Cel ce S-a născut din Sfînta Fecioară Maria, sfinţirea şi binecuvîntarea ajunge la credincioşi" (comentariu prescurtat).

Nicolae Cabasilas, arătînd mai clar că anafora primeşte putere de sfinţire prin legătura ce o are ea cu Sfintele şi Prea Curatele Taine, zice aşa: „Fiind mai multe părticele, pîinea proscomidită, din care s-a scos Sfîntul Agneţ, preotul o împărtăşeşte credincioşilor ca pe una ce a devenit sfîntă, prin aceea că a fost afierosită şi prezentată ca dar de jertfă lui Dumnezeu" (Explicarea Sfintei Liturghii, cap. 53).

Fratele: Prea Cuvioase Părinte, dar cam din ce vreme s-a introdus Sfînta Anaforă în practica liturgică a Bisericii dreptmăritoare? Şi care a fost pricina introducerii anaforei în Biserică?

Stareţul: După unii, frate Ioane, începutul folosirii anaforei în practica liturgică, adică împărţirea anaforei la creştini după terminarea Sfintei Liturghii, ar fi tocmai de prin secolul

al IV-lea, de pe la anii 345-381, pe vremea Sfîntului Sinod care s-a adunat la Laodiceea; însă cea mai veche şi mai sigură adeverire care se poate lua ca bază pentru intrarea anaforei în practica liturgică este cea de prin secolul al VII-lea, adică de pe la anii 638-659, cînd Sinodul cel ce s-a ţinut la Nantes, prin canonul 9, a hotărît aşa: „Preotul va pune într-un vas curat o cantitate îndestulătoare de părticele de pîine rămase din cele aduse de credincioşi, pentru a le împărţi după Sfînta Liturghie, în zilele de duminici şi sărbători, celor care nu s-au împărtăşit; preotul le va împărţi după terminarea Sfintei Liturghii".

La început anafora se dădea numai credincioşilor care au ascultat Sfînta Liturghie, dar nu se împărtăşiseră cu Sfintele Taine, fiind opriţi de duhovnicul lor. Iar cum prin veacurile VII-VIII împărtăşirea cu Sfintele şi Prea Curatele Taine devenise aşa de rară, se poate socoti că: „încetaseră în primele două veacuri ale primului mileniu creştin" (Mitrofanovici, Liturgica, pp. 699-700), ajungînd să nu se împărtăşească nimeni, chiar şi în zilele de sărbători, afară de liturghisetori, s-a înrădăcinat obiceiul ca anafora să se împărţească credincioşilor prezenţi la Sfînta Liturghie, dacă n-au gustat nimic mai înainte.

Acest lucru îl dovedeşte şi îl adevereşte Pravila Bisericească a lui Matei Basarab, care zice aşa: „Anafora s-a făcut să se dea în acest chip pentru că mai înainte vreme se pricestuiau oamenii cu Făcătoarele de viaţă Taine, iar acum s-a depărtat Taina aceea Sfîntă şi se pricestuiesc o dată într-un an, şi aceastä socoteală şi tocmeală s-a făcut de către Sfinţii Părinţi, pentru mai mare cucernicie a sfinţeniei, ca să se curăţească oamenii în sfintele zile ale Marelui Post cu spovedanie. Atunci să se pricestuiască cu Sfintele Taine pentru sfinţenie şi curăţenie a păcatelor lor, pentru că se pricestuiau cu Sfintele Taine precum am zis, iar în ziua de astăzi, iau anafora din mîna preotului, întru sfinţenie şi blagoslovenie, ci de vreme ce iau creştinii în loc de dumnezeiasca precistanie, pentru aceea se

cade întru aceea să se depărteze de împreunarea trupească a femeilor lor".

De aceea, atunci se ia anafora şi se sărută Sfintele Icoane: iar de va fi în lucrul diavolului, să se afle cineva cu femeia lui în zilele de praznic, acela să nu ia anaforă, nici icoana să o sărute, nici femeia lui. Că zice dumnezeiasca Scriptură: „Cele curate să se dea curaţilor şi cele Sfinte, Sfinţilor" (gl. 166).

Aşadar, frate Ioane, după cum vezi şi din aceste mărturii, introducerea anaforei în practica Sfintei Liturghii, s-a făcut ca un mijloc de sfinţire şi binecuvîntare a credincioşilor, care vin la Biserică şi ascultă dumnezeiasca Liturghie pînă la capăt. Şi totodată ca mîngîiere duhovnicească şi binecuvîntare a Bisericii pentru acei creştini, care pentru binecuvîntate pricini au fost opriţi de către duhovnicii lor de la împărtăşirea cu Sfintele şi Prea Curatele Taine.

Fratele: Vă mulţumesc, Prea Cuvioase Părinte, că din cele ce mi-aţi spus, eu m-am lămurit pe deplin şi în privinţa Anaforei. Am înţeles că Anafora se face din prescura aceea din care preotul la Proscomidie scoate Sfîntul Agneţ şi care prescură închipuieşte Trupul cel Fecioresc al Prea Curatei Fecioare Maria. Apoi am înţeles, că sfinţenia Anaforei se trage de la legătura ce o are ea cu Sfintele şi Prea Curatele Taine: că introducerea Anaforei în practica Liturgică a Bisericii dreptmăritoare ar fi tocmai de prin secolul al IV-lea, iar mai precis prin veacul al VII-lea. Şi iarăşi: că datina de a se împărţi Sfînta Anaforă credincioşilor după terminarea Sfintei Liturghii, s-a făcut din cauza răririi împărtăşirii creştinilor cu Prea Sfintele şi Prea Curatele Taine, spre a fi ca un mijloc de sfinţire şi de binecuvîntare mai mică pentru cei care ascultă dumnezeiasca Liturghie şi nu se pot împărtăşi cu Sfintele şi Prea Curatele Taine ale lui Hristos. Aş mai avea însă, Prea Cuvioase Părinte, încă o rugăminte.

Stareţul: Ce rugăminte ai, frate Ioane?

Fratele: Prea Cuvioase Părinte, printre alte multe învăţături şi sfaturi pe care mi le-aţi dat în cele de pînă aici, mi-aţi

spus că în Biserică, de la început, era obiceiul să se împărtăşească zilnic creştinii cu Sfintele şi Prea Curatele Taine. Apoi că a fost şi obiceiul de a se împărtăşi de cîteva ori pe săptămînă, apoi de două ori pe săptămînă, sîmbăta şi duminica, pe urmă numai duminica. Apoi la două, trei săptămîni, o dată pe lună şi o dată la 40 zile, de patru ori pe an, o dată pe an şi chiar o dată la doi ani. Şi toate acestea mi le-aţi arătat, Prea Cuvioase Părinte, cu dovezi din istoria Bisericii, din Sfintele Canoane, din învăţăturile Sfinţilor Părinţi şi din Mărturisirile de credinţă ale lui Mitrofan Critopulos, Petru Movilă şi alţii. Din toate acestea, tare v-aş ruga, Prea Cuvioase Părinte, să-mi spuneţi şi care ar fi părerea personală a Prea Cuvioşiei Voastre, în legătură cu împărtăşirea cu Prea Curatele Taine. Cum credeţi că ar fi mai bine să se împărtăşească monahii şi creştinii mireni, la cîtă vreme şi în ce condiţii?

Stareţul: Frate Ioane, eu credeam şi oarecum avem convingerea că frăţia ta te-ai putut folosi îndeajuns din toate mărturiile de pînă acum. Iar dacă totuşi doreşti să afli numaidecît şi proasta mea părere, în privinţa celor ce mă întrebi, apoi ascultă – după slabă mea putere de înţelegere – eu cred că în vremea de acum, prin Sfintele noastre Mănăstiri, atît cele de monahi, cît şi cele de monahii, ar fi bine ca schimonahii şi schimonahiile, precum şi monahii şi monahiile cele bătrîne care pot lua parte la toată pravila Bisericii din fiecare zi şi noapte, să se împărtăşească cu Sfintele şi Prea Curatele Taine ale lui Hristos o dată pe săptămînă şi mai ales duminica. La fel şi monahii, monahiile, fraţii şi surorile care sînt bolnavi şi nu pot veni la Biserică, să fie împărtăşiţi la chilie ca şi cei de mai sus. Bineînţeles că acest lucru trebuie făcut numai cu pregătirea cuviincioasă după a lor putere faţă de această Sfîntă şi dumnezeiască Taină, şi dacă vor avea blagoslovenia şi sfatul duhovnicului.

În ce priveşte monahii şi monahiile, fraţii şi surorile din soboarele Sfintelor Mănăstiri, care se ostenesc cu diferite ascultări spre folosul obştesc şi spre mîntuirea sufletelor lor,

aceştia cred că ar fi bine măcar o dată pe lună să se mărturisească şi să se împărtăşească cu Sfintele şi Prea Curatele Taine, pregătindu-se după putere: cu post, cu înfrînare, cu rugăciune şi cu spovedanie, apoi cu pacea conştiinţei lor faţă de Dumnezeu, faţă de aproapele şi faţă de lucruri, şi dacă nu vor avea oprire de la Părintele duhovnic.

În ce priveşte creştinii mireni care se silesc după puterea lor la lucrarea tuturor faptelor bune şi la viaţă curată, aceştia cred că ar fi bine măcar o dată la 40 de zile să se spovedească şi să se împărtăşească cu Sfintele şi Prea Curatele Taine ale lui Iisus Hristos. Iar dacă nu vor arăta deosebită rîvnă şi nu se vor sili cu toată dragostea şi evlavia, spre acest lucru de sfinţire şi de întărire a sufletelor lor, apoi măcar în cele patru posturi de peste an, negreşit să se spovedească şi să se împărtăşească de nu vor avea oprire de la duhovnicii lor.

Iată dar, frate Ioane, fiindcă mi-aţi cerut mie păcătosului părere în privinţa împărtăşirii cu Sfintele şi Prea Curatele Taine, cele ce mi s-au părut bune, ţi le-am spus, după a mea simplă înţelegere.

Fratele: Vă mărturisesc, Prea Cuvioase Părinte, că mult m-am bucurat văzînd şi auzind şi părerea Prea Cuvioşiei Voastre în privinţa timpului de împărtăşire cu Sfintele Taine şi a condiţiilor care trebuiesc îndeplinite de cei ce voiesc a se împărtăşi. Încă vă mărturisesc că mie păcătosului mi se pare a fi calea de mijloc această părere a Prea Cuvioşiei Voastre, după neputinţele noastre şi nevoile de azi.

Dar, Prea Cuvioase Părinte, vă rog să nu vă supăraţi că încă mai am ceva a vă întreba.

Stareţul: Ce mai ai de întrebat, frate Ioane?

Fratele: Prea Cuvioase Părinte, iată că eu tare aş dori să ştiu, măcar aşa, cît de puţin: în ce fel este practica Sfintei Liturghii şi a Sfintei Împărtăşiri la creştinii catolici şi la alte religii creştine?

Stareţul: Dar de ce vrei să ştii acest lucru, frate Ioane?

Fratele: Prea Cuvioase Părinte, aş voi să ştiu acest lucru, că poate în viaţă am să fiu şi eu întrebat de cineva şi eu în

această privinţă nu cunosc nimic, şi apoi mă voi face de ruşine înaintea acelora care mă vor întreba.

Stareţul: Despre cele ce mă întrebi frăţia ta, este prea mult de vorbit şi nu cred că ar fi acum vreme să mai lungim vorba pînă la atîta.

Fratele: Prea Cuvioase Părinte, vă rog tare mult, măcar aşa, cîteva cuvinte să-mi spuneţi în această privinţă, ca să nu rămîn neştiind întru totul.

Stareţul: Frate Ioane, frăţiei tale îţi era îndeajuns să ştii cele din Biserica noastră în această privinţă, că doară n-ai să te faci teolog. Dar dacă vrei numai şi numaidecît să ştii ceva şi în această privinţă, apoi eu, din cele ce mai ştiu despre acest lucru, îţi voi spune măcar cît de cît despre unele deosebiri pe care le are Biserica cea de la Apus, faţă de practica Bisericii noastre Ortodoxe, atît în practica Sfintei Liturghii, cît şi a Sfintei Împărtăşiri cu Sfintele şi Prea Curatele Taine ale lui Iisus Hristos. Şi iată ce am a-ţi spune: Să ştii, frate Ioane, că latinii – romano-catolicii – se deosebesc în Liturghii de Liturghiile Bisericii Ortodoxe, prin următoarele puncte:

1. La romano-catolici lipseşte proscomidia.
2. Romano-catolicii întrebuinţează la Liturghia lor „azime" în loc de pîine dospită:

a. Aceasta este una din inovaţiile lor, care nu are temei nici scripturistic, nici tradiţional. Aceasta nu a fost în Biserica de Apus de la început, ci a fost introdusă mai tîrziu. Deoarece, aflăm că la anul 398, Papa Liriciu se lupta să desfiinţeze datina veche de a se face Sfînta Liturghie cu pîine dospită. Totuşi se vede că nu a reuşit, deoarece aflăm prin veacul al cincilea, adică pe la anul 417, că Papa Inocenţiu I porunceşte să se facă Sfînta Liturghie cu pîine dospită şi nu cu azime.

b. Abia prin veacul al VI-lea, vedem că în Spania s-a introdus la Liturghie azimele în loc de pîine dospită. Apoi, în veacul al VIII-lea, s-au introdus în Anglia, în al IX-lea în Germania, iar în toate Bisericile din Apus abia prin veacul al XI-lea.

c. Totuşi mai tîrziu, pe vremea Sinodului unionist din Florenţa, iarăşi s-a aprobat de către Biserica de Apus să se facă Sfînta Liturghie cu pîine dospită şi cu azime.

3. Al treilea punct prin care se deosebeşte Messa romano-catolică de Liturghia Ortodoxă, este că ei nu au Sfînta Epicleză, adică rugăciunea de chemare sau invocare a Sfîntului Duh.

Ei susţin că sfinţenia pîinii şi a vinului, nu se face prin rugăciunea de invocare, ci prin cuvintele: „Luaţi mîncaţi, acesta este Trupul Meu... Beţi dintru acesta toţi, acesta este Sîngele Meu...".

4. Cuvintele prefacerii la ei sînt: „Acesta este Trupul Meu" şi „Acesta este Sîngele Meu", iar la ortodocşi cuvintele prefacerii sînt acestea: „Şi fă adică pîinea aceasta...." şi „Iar ce este în Potirul acesta....".

5. Liturghia romano-catolică se deosebeşte mult de cea ortodoxă, prin scurtimea ei în solemnitate, în rugăciuni şi în cîntări.

6. Romano-catolicii, de la o vreme, în loc de prefacere întrebuinţează în Liturghiile lor termenul de „Transsubstanţiaţie" (Transsubstantiatio), prin care ei încearcă să explice modul prefacerii.

7. În Biserica Romano-Catolică preotul începe Liturghia credincioşilor prin producerea pîinii şi punerea vinului şi a apei în potir, chemarea Sfîntului Spirit, cîntarea imnului: „Sfînt, Sfînt, Sfînt...". Apoi urmează prefacerea elementelor euharistice, rugăciunile către sfinţi, pomenirea morţilor şi Rugăciunea Domnească (Tatăl nostru). Se împărtăşesc preoţii, poporul, şi aşa se termină la ei Liturghia.

Iată, frate Ioane, cam acestea ar fi punctele cele mai de seamă, prin care se deosebeşte Liturghia romano-catolică, de Liturghia Bisericii Ortodoxe. Iar cît priveşte practica împărtăşirii cu Prea Curatele Taine, deosebirile ar fi acestea:

1. Ei se împărtăşesc cu azime şi nu cu pîine dospită.

2. La romano-catolici, numai preoţilor liturghisitori li se îngăduie a se împărtăşi cu Trupul şi Sîngele Domnului, iar laicii sînt împărtăşiţi numai cu Trupul.

Această inovaţie ei au introdus-o în Liturghiile lor prin veacul al XIII-lea.

3. La romano-catolici, copiii nu se împărtăşesc cu Prea Curatele Taine. Şi această inovaţie ei au introdus-o în Biserica lor abia prin veacul al XII-lea.

Şi pentru că frăţia ta ai întrebat nu numai despre deosebirile romano-catolicilor, ci şi despre deosebirile celorlalte religii creştine, în această privinţă, apoi ascultă, frate Ioane: Protestanţii sînt şi mai mult despărţiţi în Liturghia lor de practica Bisericii Ortodoxe şi de litera şi spiritul apostolic, şi anume: Liturghia lor conţine numai nişte bucăţi din Sfînta Scriptură şi predica. Euharistia se face şi la ei ca şi la romano-catolici, cu azime.

Protestanţii nu admit prefacerea Sfintelor Daruri în însuşi Trupul şi Sîngele Domnului. Ei privesc Pîinea şi Vinul euharistic ca pe nişte simboluri ale Trupului şi Sîngelui Domnului. Iar cît priveşte împărtăşirea cu Prea Curatele Taine, protestanţii au venit la practica veche a Bisericii şi împărtăşesc atît clerul cît şi pe laici, sub ambele forme, adică cu Trupul şi Sîngele Domnului. Totuşi pe copii nu-i împărtăşesc nici ei cu Sfintele Taine, ca şi romano-catolicii.

Biserica Anglicană are Liturghia ei în acest fel: Se cîntă imnul triumfal: „Sfînt, Sfînt, Sfînt...". Pastorul îngenunche înaintea Sfintei Mese, pe care s-a pus pîinea şi vinul, el rosteşte o rugăciune pentru împărtăşire, fără chemarea Sfîntului Spirit. Cuminecarea preotului şi a credincioşilor se face cu pîine şi vin. După aceea se zice Rugăciunea Domnească, apoi slavă întru cei de sus şi sfîrşitul.

Luteranii şi Calvinii au numai o umbră de Liturghie, scurtă şi deosebită. Referitor la împărtăşirea cu Sfintele Taine, luteranii cred că în Sfînta Euharistie Iisus Hristos este prezent cu adevărat, însă nu prin prefacere, ci prin impanaţie (per impanationem), sau prin consubstanţie. După ei, pîinea şi

vinul rămîn în Sfînta Euharistie ceea ce sînt: pîine și vin, dar în, cu și sub pîine (din pane e sub pane) sînt prezente real, însă invizibil, Trupul și Sîngele lui Hristos. Prezența Domnului Iisus Hristos în Sfînta Euharistie este așadar numai împreună petrecere cu elemente euharistice, care se păstrează mai departe neschimbate.

Iar Trupul Euharistic este numai spiritual și nu material.

Zwingliștii, care reprezintă practica protestantă cea mai stricată și ale căror idei sînt foarte puțin creștine, spun că Sfînta Euharistie nu este decît comemorarea Cinei celei de Taină, iar adevăratul Trup al lui Hristos la ei este Biserica. La ei nu poate fi vorba despre o prezență reală sau despre mîncarea lui, nici chiar spirituală, ci după ei mîncarea Trupului lui Hristos ar însemna canibalism! De aceea cuvintele „Acesta este Trupul Meu" înseamnă „Acesta este simbolul Trupului Meu". Sfînta Euharistie – zic ei – ne face să gîndim la jertfa Mîntuitorului și să ne reprezentăm roadele morții Sale; că este cuminecare, pentru că mărturisim o unitate cu cei mîntuiți; și Euharistie, pentru că prin ea mulțumim lui Dumnezeu.

Protestanții calvini țin calea de mijloc între luterani și zwingliști (după ei). La Sfînta Euharistie nu avem numai un simbol sau o icoană, ca la zwingliști, nici o prezență reală prin coexistență ca la Luther, ci o prezență virtuală, adică prezența prin putere sau dinamică a Mîntuitorului. Ei spun că în Împărtășire Iisus Hristos Se coboară din cer în Euharistie și prin Duhul Sfînt comunică, dar numai celor aleși, puterea făcătoare de viață a Trupului Său Prea Mărit.

Cei reprobați, neavînd credință, nu primesc decît pîine și vin. Dar împotriva acestor învățături greșite și răzvrătite, Mărturisirea lui Dosoftei spune: „Credem că în această Lucrare Sfințită (Taina Euharistiei) Domnul nostru Iisus Hristos este prezent, adevărat și real, încît după sfințirea pîinii și a vinului pîinea se schimbă, se transființează (transsubstanțiază), se preface, se transformă în Însuși adevărat Trupul

Domnului, Care S-a născut în Bethleem, din Pururea Fecioara Maria, Născătoarea de Dumnezeu, S-a botezat în Iordan, a pătimit și S-a înmormîntat, a înviat și S-a înălțat și șade de-a dreapta lui Dumnezeu-Tatăl! Și iarăși va veni pe norii cerului, iar vinul se preface și se transsubstanțiază în Însuși adevăratul Sînge al Domnului, care a curs din Cel Răstignit pe Cruce – pentru viața lumii" (Ioan 6, 51).

Pîinea și vinul, după sfințire, se prefac în Trupul și Sîngele Domnului, nu în mod simbolic (metaforic), nici într-un mod figurat, nici într-un mod spiritual, în înțelesul în care misterele Vechiului Testament se numesc spirituale, fiind numai figurate și ca niște umbre numindu-se, mistere mai ales, întrucît figurau Tainele Testamentului celui Nou, cele cu adevărat reale (căci ei, mîncînd mana și bînd din apa din piatra lovită, mîncau Trupul și beau Sîngele Domnului, dar în mod figurat), noi însă Îl mîncăm și Îl bem cu adevărat.

Și aceea mîncau, cele ce nu erau, dar aveau să fie, noi însă, adevărul, nici prin prisosința harului de care prisosesc celelalte mistere, nici prin împărtășirea cu sau prezența dumnezeirii, numai Aceluia Unuia Născut, după cum au zis unii Părinți, după dumnezeiescul Botez, nici după prezența adevărată și sigură a Domnului nostru Iisus Hristos, pe care o aduce, adică numai credința singură, după cum o spune nelegiuirea creștină inovatoare. Fiindcă o astfel de prezență nu este adevărată și sigură, ci creație a fanteziei și plăsmuirea minții, ca una ce nu este ființială și reală; nici prin impanațiune, astfel încît Trupul Domnului Cel ce există fără mărginire, întîmplîndu-se să Se unească cu divinitatea Celui Unuia Născut, S-ar fi unit și cu pîinea cea adusă înainte la Euharistie și prin metonimie (figurat) pîinea ar fi Trupul și vinul Sîngele. Nici prin schimbare, cum vrea nebunia luterană, nici prefăcîndu-se un accident al Trupului și al Sîngelui lui Hristos, prin vreo schimbare sau prefacere – ci pîinea devine cu adevărat, real și ființial, Însuși Trupul adevărat al Domnului, precum s-a zis mai sus (Dec. 17).

Iată, frate Ioane, că în cele de mai sus ți-am arătat așa, cît mai pe scurt, care sînt deosebirile liturgice și dogmatice ale romano-catolicilor și ale protestanților în practica Liturghiilor și a împărtășirii cu Sfintele Taine, față de Sfînta Liturghie și Sfînta Euharistie din Biserica cea dreptmăritoare a Răsăritului. Mai sînt încă și multe alte deosebiri, dar după cum ți-am spus, nu mai avem vreme acum de toate cu de-amănuntul a ți le spune. Ar mai fi nevoie să-ți spun despre practica aceasta liturgică a armenilor, a copților, a iacobitenilor și a altora. Dar pentru acuma rămînem cu atît.

Fratele: Prea Cuvioase Părinte Stareț, recunosc cu toată smerenia că aveți tot dreptul să-mi cereți acest lucru, deoarece știu bine că foarte v-ați ostenit cu mine, păcătosul, de atîtea ori, stînd cîte patru-cinci ceasuri și mai mult spre a mă asculta și a mă lămuri la toate cele ce v-am rugat. Veți ști că eu, păcătosul, nu am uitat cele ce ați amintit Prea Cuvioșia Voastră în urma primei sfătuiri.

Așa că, ori de cîte ori am venit la Prea Cuvioșia Voastră, după terminarea sfaturilor, mergeam la chilia mea și-mi însemnam ce fel de învățătură mi-a rămas în minte din fiecare convorbire aparte. Dar fiindcă sînt om păcătos și întunecat la minte de patimile și neputințele mele, nu am putut ține minte prea mult din cele auzite. Și nici nu știu dacă într-adevăr am putut a înțelege și a trage învățătura cea adevărată din toate cele ce m-ați sfătuit. Dar fiindcă acum îmi cereți această dare de seamă, eu, deși știu de la început că nu voi bucura cu nimic osteneala Prea Cuvioșiei Voastre, totuși nădăjduiam în mila și îndurarea Prea Milostivului Dumnezeu, la rugăciunile Prea Curatei Sale Maici și ale tuturor Sfinților; deci voi încerca după a mea slabă putere de înțelegere să îndrăznesc la lucrul mai presus de puterile mele, spre a împlini oarecum porunca alcătuirii Prea Cuvioșiei Voastre. Și iată ce am de zis la cele ce mă întrebați:

Prima învățătură care mi-a rămas mie, păcătosului, din cea dintîi sfătuire a Prea Cuvioșiei Voastre: mai întîi am înțeles că de mare nevoie și de mult folos duhovnicesc este pentru fiecare creștin și mai ales pentru fiecare monah de a se spovedi cît mai des și cît mai sincer, spunînd gîndurile sale la Părintele său duhovnicesc și de a cere sfat la toate nedumeririle sale, deoarece: „Cei ce nu se sfătuiesc cad ca frunzele, iar mîntuirea stă întru mult sfat" (Pilde 11, 14).

Îmi aduc aminte de cele ce ați spus, Prea Cuvioase Părinte, că sufletul nostru se aseamănă cu o corabie care plutește pe valurile veacului de acum și precum dacă într-o corabie din întîmplare ar intra apă multă și nu s-ar grăbi cel cu corabia să o scoată la vreme, atunci corabia s-ar afunda, tot așa și sufletul nostru, dacă se vor înmulți în el păcatele noastre și nu le vom scoate repede prin spovedanie și prin pocăință, sufletul se va îngreuia de povara păcatelor și, scufundîndu-se în adîncul răutăților sale, își va găsi veșnica sa pierzanie (Dialog 1).

A doua învățătură pe care am tras-o din prima sfătuire este că toate gîndurile sale care-i vin omului și-l fac să dorească și să aibă vedenii cerești de la Dumnezeu, acestea sînt gînduri aduse de diavol în inima lui, spre a-l da pe el în păcatul cel mare al mîndriei, prin care diavolul a căzut din cer. Și iarăși am înțeles că de acest păcat mare al mîndriei nimeni nu poate scăpa, decît numai prin fapta cea bună și minunată a smeritei cugetări. Iar la adevărata smerenie omul poate ajunge prin cunoștința cea cu de-amănuntul a neputințelor sale, prin ascultarea de povățuitorul lui cel duhovnicesc, apoi prin frica și prin dragostea lui Dumnezeu.

Iată, am înțeles din cele ce mi-ați spus că foloasele smereniei sînt cu neputință a se număra, deoarece ea singură și fără de nici o faptă bună poate să mîntuiască pe om (Dialog 1).

Încă am înțeles că toți sfinții de la începutul lumii și pînă astăzi au avut smerenie, iar Prea Curata și Prea Sfînta Fecioară Maria mai mare smerenie decît toți sfinții a avut. De aceea și Prea Bunul Dumnezeu la mai mare slavă și dar decît toți sfinții pe ea a înălțat-o. Iar smerenia Domnului Dumnezeului

și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, pe care a arătat-o pentru noi și pentru a noastră mîntuire, a fost nemăsurată și neasemănată (Dialog 1).

O a treia învățătură ce mi-a rămas în minte din cea dintîi sfătuire a fost și aceasta: că Dumnezeu face să vină asupra celor mîndri ispite mult mai mari și mai multe decît la cei smerit cugetători (Dialog 1). Și apoi am înțeles că alt lucru este smerenia și altul este cunoștința de sine. Și că smerenia cea adevărată o are acel om care are întru sine lucrări mari și vrednice de laudă și el se smerește pe sine cu mintea, ca marele Apostol Pavel, care s-a răpit pînă la al treilea cer și care, socotindu-se pe sine că este cel dintîi păcătos, zice așa: „Hristos Iisus a venit în lume ca să mîntuiască pe cei păcătoși, dintre care cel dintîi sînt eu" (I Tim. 1, 15).

Sau ca fericitul Patriarh Avraam, care a fost așa de plăcut lui Dumnezeu, dar el se socotea pe sine a fi „praf și cenușă" (Gen. 18, 27). Iar cunoștință are acel om care se smerește pe sine întru aducere aminte de păcatele sale, ca vameșul din pilda Evangheliei (Lc. 18, 13). Sau ca alți oameni păcătoși care și-au cunoscut clar păcatele și s-au pocăit.

Așadar eu, păcătosul, înțelegînd aceste lucruri, m-am văzut pe mine că sînt așa departe de cei ce au avut adevărata smerenie, ca cerul de la pămînt, iar de cei ce au avut adevărata cunoștință de sine, încă prea departe fiind, nici întru dreptate cu marele Pavel, nu am cu ce mă smeri. Și plin fiind cu tot felul de păcate și neputințe, întru nesimțire petrec și de cunoștința de sine a vameșului cea vrednică de laudă, cu totul sînt străin.

Din a doua sfătuire a Prea Cuvioșiei Voastre, prima învățătură a fost că orice gînd care va veni monahului sau fratelui să lase sfînta ascultare din mănăstire și să se ducă prin lume spre a propovădui mirenilor cuvîntul lui Dumnezeu, care să se pocăiască, apoi este de la dracul slavei celei deșarte și al iubirii de arătare.

Apoi am înțeles că atîta este de rău și păcatul slavei celei deșarte, încît dacă ar încerca cineva să-l descrie cu amănuntul, ar însemna ca acela care încearcă să măsoare greutatea vîntului. Și apoi, că semnele acestui păcat se fac cunoscute că au stăpînit pe om în viață, chiar și după moartea lui. Deoarece un om ca acesta lasă testament ca înmormîntarea lui să se facă cu mare pompă și cu mare cheltuială și ca mormîntul și sicriul lui să fie cu mare meșteșug lucrate și împodobite.

Iarăși am înțeles că, pentru a scăpa cineva din prăpastia cea mare a slavei deșarte, are nevoie de aceste fapte bune:

– deasa rugăciune;

– să lucreze fapta bună în ascuns;

– să puie toate isprăvile faptelor sale cele bune numai pe seama lui Dumnezeu și, orice faptă bună va lucra, să o facă pe ea numai cu scopul de a plăcea lui Dumnezeu și de a fi spre slava Lui, după cum ne arată despre aceasta marele și dumnezeiescul Apostol Pavel (Dialog 2).

Încă am înțeles că slava deșartă se deosebește de mîndrie numai cît se deosebeste grîul de pîine și cîtă deosebire are copilul de bărbatul desavîrșit. Aceasta înțelegînd, m-am mîngîiat și m-am gîndit că nu mică grijă și veghere îi trebuie cuiva spre a nu lăsa să crească și să se întărească în inima sa tirania slavei deșarte, care este pierzarea desăvîrșită a toată fapta bună și care face pe om de la un rău mare, la vîrful răutăților să ajungă (Scara, Cuv. 22 și Dialog 2).

A doua învățătură care mi-a rămas din a doua sfătuire a fost aceea că eu trebuie să mă păzesc în viață de rînduiala de sine. Adică de a nu face ceva fără blagoslovenia povățuitorului meu duhovnicesc. Fiindcă această rînduială de sine, adică a lucra cineva după capul său și a nu asculta de altul este pierzarea lui (Scara, Cuv. 26, 237, p. 270 în M. N. I. conf. și Cuv. 27, Cuv. 62). Și iarăși mi-a rămas în memorie că de la călugării cei săraci și cei ce petrec în supunere și ascultare, precum și de la cei ce se liniștesc prin pustii, Dumnezeu nu cere milostire sau primire de străini sau sprijinire de bolnavi sau de a cerceta pe cei ce sînt în temniță... Căci aceste bunătăți mai cu osebire le cere Dumnezeu de la oamenii cei mireni. Iar nouă, monahilor, mai mult ni se cere de la Dumnezeu să

facem milostenia cea sufletească, adică să ne rugăm pentru toţi oamenii, să iertăm pe toţi cei ce ne greşesc, să sfătuim bine pe cei care ne cer sfatul, să răbdăm necazuri din partea altora şi să purtăm în toată vremea în minte şi inimă deopotrivă dragostea faţă de toţi.

Iar dacă noi vom lăsa liniştea noastră sau viaţa cea de supunere şi de ascultare şi ne vom duce prin lume la propovăduire, fără ca noi să fim desăvîrşiţi în fapta cea bună şi fără a fi trimişi de Stareţul nostru la Episcopul locului, atunci ştim cu adevărat că sîntem înşelaţi de către draci şi greşiţi pînă la urmă, atunci vom ajunge batjocura lor. Fiindcă oricine se va încrede în sine şi va avea îndrăzneală să plece din Sfînta Mănăstire spre a propovădui altora să se pocăiască, fără a fi trimis şi mai înainte de a se vindeca pe sine, unul ca acela va cădea cădere jalnică, după cum scrie Sfînta Scriptură (Dialog 2).

A treia învăţătură ce mi-a rămas din a doua sfătuire a fost că am înţeles că mirenii, cei din lume, chiar dacă ar face minuni cu faptele lor cele bune şi chiar de ar fi vrednici să vadă îngeri, tot nu vor putea să ajungă vreodată la măsura călugărilor celor săraci şi care petrec în supunere şi ascultare, precum nici la măsura celor ce se liniştesc în pustie.

Încă am înţeles că au fost mulţi dintre călugări care, încrezîndu-se în puterile lor, au plecat la propovăduire prin lume spre a aduce pe alţii la calea mîntuirii. Iar fiindcă nu au fost vindecaţi de neputinţa lor, au căzut cădere jalnică şi aşa, prin căderea lor, pe cei ce se ispiteau să-i aducă la calea mîntuirii, smintindu-i foarte, la pierzare i-au dus şi pe sine s-au pierdut.

Iarăşi am înţeles că numai acei călugări pot a se duce prin lume la propovăduirea cuvîntului lui Dumnezeu, care vor fi aleşi pentru viaţa lor sfîntă şi vor fi trimişi de Stareţul lor, din porunca Episcopului locului şi care va voi să-i trimită pe ei spre folosul de obşte al Bisericii (Dialog. 2).

Din cea de a treia sfătuire, prima învăţătură pe care am tras-o a fost că din cauza minţii mele celei slabe eu am fost înşelat prin visuri de către dracii mîndriei şi ai slavei deşarte

şi că toată nevoinţa mea pe care am făcut-o vreme de trei ani fără de sfatul şi blagoslovenia duhovnicului meu, cu scopul de a avea vedenii cereşti a fost o nevoinţă făcută dintr-o rîvnă nebună şi plină de mîndrie şi că nevoinţa făcută în felul acesta pe mulţi i-a dus la pierzare (Dialog 3).

A doua învăţătură din a treia sfătuire a Prea Cuvioşiei Voastre a fost aceea că mare fericire este pentru om de a ajunge la cunoştinţa de sine. Şi că nimic nu este mai de folos decît de va ajunge cineva să-şi cunoască neputinţa sa şi necunoştinţa sa şi că nici un rău nu e mai mare decît dacă nu le va cunoaşte cineva pe acestea. Fiindcă cine se va învrednici să-şi cîştige adevărata cunoştinţă de sine, unul ca acela a ajuns la unul din capetele înţelepciunii, adică la frica şi la dragostea lui Dumnezeu.

Iarăşi am înţeles că pricinile care ajută pe om să ajungă la cunoştinţa de sine ar fi acestea: „Mai întîi omul să îşi aducă aminte de nemernicia sa cea mai dinainte de a se naşte el în lume. Apoi, că Dumnezeu din nimic l-a făcut pe el şi că întru fărădelege a fost zămislit şi întru păcate l-a născut maica sa şi că, în viaţa de aici de pe pămînt, nenumărate sînt patimile şi neputinţele cele ce îl stăpînesc şi nici o clipă nu îl lasă pe el de a se afla fără de păcate înaintea lui Dumnezeu. Şi că este un nemernic pe acest pămînt, pînă ce moare! Iar după moarte putrezeşte, se face praf, cenuşă şi apoi iarăşi o nimica toată ajunge a fi".

A treia învăţătură din cea de a treia sfătuire, aceasta o ţin minte: omul este dator a se defăima pe sine, în tot locul şi în toată vremea şi nu este bine ca cineva să îndrăznească a se ruga lui Dumnezeu spre a-i da lui darul de a face minuni sau de a învia morţii cu rugăciunea sa, căci cine îndrăzneşte să ceară de la Dumnezeu aceste lucruri, acela e foarte înşelat de către draci.

Am înţeles iarăşi că datoria noastră, a tuturor, este de a ne ruga lui Dumnezeu să ne ajute să scoatem din noi dracii, care sînt patimile şi păcatele noastre cele prea multe şi prea felurite.

Încă am înțeles că cea mai puternică armă și cea mai înfricoșată cu care noi putem a scoate și a izgoni dracii din noi este Numele cel Prea Sfînt și Prea Înfricoșat al Domnului Dumnezeu și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos pe Care, de-L vom chema des și din toată inima, pe lîngă scoaterea duhurilor rele și a patimilor din noi, El ne va aduce nouă și învierea cea tainică a celui mort prin păcat și ne va da nouă viața cea veșnică întru Împărăția Sa cea cerească, dacă ne vom sili și la lucrarea faptelor bune și tuturor poruncilor Sale (Dialog III).

Din a parta sfătuire pe care mi-ați dat-o Prea Cuvioșia Voastră, prima învățătură a fost că am înțeles că visurile nu sînt altceva decît niște mișcări ale minții noastre cînd sîntem în somn complet sau sîntem adormiți abia pe jumătate. Apoi am înțeles că și nălucirile nu sînt altceva decît o amăgire a ochilor noștri, cînd doarme mintea.

Încă mi-a mai rămas în minte cîte ceva despre cei ce au darul străvederii și al menirii și altora asemenea. Iar cît privește despre deosebirea viselor, atît mai țin minte, că un vis care este adevărat și vine de la Dumnezeu, acela se apropie de suflet cu mare blîndețe și-l umple pe el de bucurie duhovnicească și că din această cauză omul care are un asemenea vis, după ce se trezește caută cu mult dor de a i se mai prelungi bucuria acelui vis. Iar visele cele de la draci schimbă repede înfățișările de la una la alta și aduc sufletului tulburare, frică, deznădejde.

A doua învățătură din a patra sfătuire, aceasta mi-a rămas în minte: dacă omul va fi cu luare-aminte, poate să-și cunoască așezarea sufletului său din visurile care se mișcă prin mintea lui în vremea somnului. Încă îmi aduc aminte de cele ce mi-ați spus: căci crește în om pofta, mintea lui își nălucește materiile plăcerilor în vremea somnului și-i arată lui visuri pricinuitoare de dezmierdare și curvie. Iar cînd sufletul va fi tulburat de creșterea mîniei, atunci omul vede în vremea somnului visuri pricinuitoare de frică.

Încă îmi aduc aminte că dracii slavei deșarte, pe oamenii cei slabi de minte, în vedenii și în vise îi fac prooroci și că pe omul care a început să-și simtă sănătatea sufletului său toate nălucirile cele din visuri nu-l mai pot tulbura, deoarece unul ca acesta pe toate nălucirile cele de prin visuri le privește ca pe niște lucruri deșarte. Și iarăși omul care s-a învrednicit să cîștige cele două virtuți – dragostea și înfrînarea – acela'a scăpat cu totul de nălucirile cele din visuri.

Încă îmi aduc aminte că ați spus și aceste lucruri: că visurile care ne vestesc nouă judecată și muncă sînt de la Dumnezeu, iar dacă și acelea ne duc la deznădejde, atunci și acelea sînt tot de la draci. Și omul cel ce crede în vise este asemenea cu cel ce aleargă după umbra sa și vrea să prindă vîntul, iar cel ce crede visurilor este cu totul neiscusit. Cel ce tuturor nu crede este filosof. De aceea Sfintele Canoane hotărăsc că o biserică, chiar de s-ar ridica în baza unui vis, acea biserică să fie dărîmată! Încă îmi aduc aminte de cele ce a spus Sfîntul Diadoh: „Că pentru sporirea noastră în cele duhovnicești nu este bine a da crezare nici unui vis" (Dialog 4).

A treia învățătură ce mi-a rămas în minte din a patra sfătuire a fost aceasta: Am înțeles că mintea omului în vremea vedeniilor celor adevărate care sînt de la Dumnezeu este răpită de Duhul Sfînt și nu mai poate lucra nimic din cele ale firii sale. Ci ea se supune în aceeași vreme numai Duhului Sfînt. Și unde voiește Duhul Sfînt, acolo o conduce pe ea.

Iarăși am înțeles că, precum ceara se topește în foc și se preface și ea cu totul și cu căldura asemenea focului, tot așa și mintea omului se înfierbîntă și se luminează de focul dumnezeirii și de Duhul Sfînt se apropie și se topește de dumnezeieștile valori cerești. Și că omul, în vederea răpirii minții sale, nu mai știe de este în trup sau în afară de trup, după cum despre aceasta ne-a învățat pe noi dumnezeiescul Apostol Pavel, vasul alegerii. Am înțeles însă că semnele Darului lui Dumnezeu, în vremea răpirii minții sînt acestea: mai întîi că Darul Sfîntului Duh, cînd se apropie de om, tot pe atîta îm-

blînzește sufletul lui și îl mîngîie pe el prin Sfintele Patimi ale Mîntuitorului. Și prin nemărginita Sa iubire de oameni și prin alte gînduri dumnezeiești.

Iar despre semnele înșelăciunii din vremea vedeniilor celor de la draci, acestea le țin minte, că Sfîntul Macarie cel Mare este cel care zice: „În ce chip gustul deosebește mîncarea cea amară de marulele cele dulci, așa și tulburarea sau pacea inimii sînt acelea care deosebesc și osebesc pe arătarea rătăcirii de cele ale darului. Și că duhul cel rău cînd se apropie de suflet spre a-l înșela pe el cu vreo vedenie drăcească, îi tulbură mintea omului și îl sălbăticește pe el și îi face inima lui aspră și întunecată. Îi pricinuiește frică, temere și trufie. Îi slăbește ochii, îi tulbură creierii, îi înfiorează tot trupul și îi arată cu nălucire în ochii lui lumină nu strălucitoare și curată, ci roșie și asemenea cu focul cel simțit, și îi face mintea lui uimită și diavolească și îl îndeamnă să zică cu gura lui cuvinte necuviincioase și hulitoare ce-l umple pe el de mînie, trufie și smerenia nu o știe".

Încă și despre semnele adevăratelor descoperiri dumnezeiești țin minte că ați spus că ele după trei semne se pot cunoaște:

1. după înălțimea învățăturilor descoperite;
2. după curăția lor cea dumnezeiască;
3. după puterea lor de a schimba în bine pe oameni. Și că atît vedeniile cele cerești cît și descoperirile cele de la Dumnezeu se arată și se descoperă mai ales la oamenii cei sfinți și care sînt smeriți în darul smeritei cugetări.

Dar ele se arată uneori și oamenilor celor obișnuiți. Ba, uneori Dumnezeu Își arată tainele Sale chiar și celor necredincioși, cînd ei sînt sinceri în necredința lor și că uneori Dumnezeu chiar și de animale sau și de alte lucruri neînsuflețite se folosește în planul dumnezeiștii Sale Providențe spre folosul de obște al mîntuirii oamenilor.

Iarăși am înțeles că nu întotdeauna cel ce are vreo vedenie sau vreo descoperire de la Dumnezeu poate și singur a o

înțelege și a o tîlcui. Ci are nevoie de altul mai iscusit, care să-i tîlcuiască vedenia sau descoperirea lui.

Încă îmi aduc aminte și de cele spuse: că altele sînt însușirile visurilor și altele ale vedeniilor și altele ale descoperirilor. Și mulți din cauza neiscusinței lor amestecă ușor înțelegerile despre cunoașterea acestor deosebiri ale însușirilor. Și așa se rătăcesc de la adevăr, luînd visele lor cele simple ca niște vedenii sau vedeniile ca pe niște descoperiri de la Dumnezeu (Dialog 4).

Din cea de a cincea sfătuire, prima învățătură pe care am tras-o, aceasta a fost: că atît dumnezeieasca Scriptură cea Veche cît și cea Nouă arată prin multe locuri că mulți oameni sfinți și aleși ai lui Dumnezeu au avut de multe ori vedenii și descoperiri de la Dumnezeu. Ca de exemplu: Avraam, Isaac, Iacov și Proorocii Moisi, Isaia, Ieremia, Daniil și alții.

Dar în Legea Darului: Sfinții Apostoli Pavel și Petru, Ioan Evanghelistul, Sfîntul Arhidiacon Ștefan și alți mulți dintre Sfinți.

Încă tot îmi aduc aminte de cele ce mi-ați spus: Că atît dumnezeiasca Scriptură cea Veche cît și cea Nouă, arată prin multe lucruri despre vedeniile înșelătoare ale mincinoșilor prooroci, prin care diavolul a depărtat pe mulți de la dreapta credință cea în Dumnezeu. Și iarăși îmi aduc aminte de cele spuse: că dracii în vremea vedeniilor celor aduse de ei, se prefac în chipul lui Hristos, al Maicii Domnului, al sfinților și al îngerilor celor luminați ai lui Dumnezeu (Dialog 5).

A doua învățătură din cea de a cincea sfătuire, aceasta mi-a rămas: că dracii au obiceiul prin vedeniile și visele cele aduse de ei, să învețe pe oameni să facă fapte bune, adică îi îndeamnă la post și milostenie, la priveghere, la rugăciune și altele asemenea. Și această viclenie și răutate, ei o folosesc spre a nu fi cunoscute de oameni uneltirile lor, ca prin cele părute bune, pe cele bune să le dărîme.

Încă am înțeles că Sfinții și dumnezeieștii Părinți nu credeau lesne în orice visuri sau vedenii, chiar dacă ei ar fi avut

și unele semne că acele vise sau vedenii sînt adevărate. Și aceasta o făceau spre a nu fi înșelați de dracii cei prea vicleni.

Îmi amintesc încă și de cele zise, că Dumnezeu nu se supără pe cineva dacă el de frică, spre a nu fi înșelat de draci, ar respinge vreo vedenie chiar dacă ar fi adevărată și trimisă de la Dumnezeu (Dialog 5).

A treia învățătură din a cincea sfătuire, aceasta o țin minte: că și oamenii cei răi și necurați pot să vadă îngeri și sfinți. Dar că alta este puterea cea văzătoare a minții oamenilor celor curați și sfinți și alta a celor necurați și răi.

Deoarece cei răi, numai cu ochii cei trupești pot vedea pe sfinți și pe îngeri, iar cei curați și sfinți, pe lîngă vederea cea simțită, și cu ochii cei duhovnicești ai minții pot vedea pe sfinți și pe îngeri.

Iarăși îmi amintesc din cele spuse, că dracii, fiind căzuți din Darul lui Dumnezeu unii pe alții se pot vedea, dar nu mai mult, deoarece ei sînt lipsiți de toată vederea cea duhovnicească, fiindcă mintea celor sfinți și curați are putere de a vedea tainele Duhului, după măsura curăției ei, iar dracii fiind cu totul necurați la minte, nici o putere nu au de a vedea tainele duhovnicești.

Iarăși am înțeles că sufletele oamenilor au putere de a se vedea unele pe altele, încă în trup fiind. După cum marele Antonie povestește că a văzut mergînd la cer sufletul Fericitului Amona de la Nitria, fiind el departe de acel loc, cale de 13 zile.

Încă și aceasta am înțeles-o, că prezența firilor celor nematerialnice, firea omenească prin trei chipuri poate a o primi, și anume: prin simțirea trupului, precum a fost cazul Patriarhului Avraam la Stejarul Mamvri, pe a celor trei Ipostasuri mai presus de ființă și apoi ospătați de Lot la Gomora.

Al doilea chip, prin vederea sufletului, precum Isaia Prorocul a văzut pe Cel ce ședea pe Scaun Prea Înalt și Prea Înălțat și pe cei cu cîte șase aripi împrejurul Tronului.

Iar al treilea chip, este puterea minții, adică prin puterea cea gînditoare și cugetătoare a minții, a acelor desăvîrșiți întru toată fapta cea bună (Dialog 5).

Încă îmi aduc aminte, că dracii numai prin chipul cel dintîi și cel de al doilea se pot apropia de om spre a-l înșela pe el. Dar prin al treilea, adică prin puterea cea gînditoare și cea cugetătoare a minții, nu pot, deoarece ei nu au nici o putere spre a porni în noi gîndurile cele firește în minte, căci cu neputință este firilor întunericului a se apropria de lumină, iar Sfinții Îngeri pot acestea: și a mișca și a lumina.

Iarăși țin minte că din cele trei chipuri de simțire și primire a vederilor celor fără de trupuri, numai cele două chipuri, adică cel prin vederea sufletului și cel prin puterea minții sînt întru stăpînirea omului, iar cel dintîi nu este întru puterea omului, deoarece prin bunăvoința lui Dumnezeu se săvîrșesc vedeniile cele cu simțirea.

N-am uitat și cele ce mi-ați spus, că dracii mai ales ca oricînd în viață, au obiceiul de a lupta pe om cu nălucirile vedeniilor celor înșelătoare în vremea mai de pe urmă, adică în ceasul morții. Și de aceea trebuie să ținem minte cu toată tăria acest lucru și în vremea sfîrșitului nostru, că de ni se va arăta vreo vedenie în orice chip să nu o primim pe ea nicidecum, ci cu toată puterea noastră să o respingem de la noi și să ne întoarcem de la ea, chiar dacă am cunoaște chiar bine că este adevărată și de la Dumnezeu, ca nu cumva, tocmai la urmă să fim înșelați, primind lupul în loc de păstor, și așa să mergem la pierzare (Dialog 5).

Din a șasea sfătuire a Prea Cuvioșiei Voastre, prima învățătură pe care am primit-o și reținut-o: că Mîntuitorul nostru Iisus Hristos a binevoit mai înainte de a înființa Taina Sfintei Euharistii, să pregătească pe oameni spre a o primi și cuvintele de învățătură în privința înființării acestei Sfinte și dumnezeiești Taine, se găsesc în Evanghelia cea de la Ioan în capitolul 6, unde Mîntuitorul zice: „Eu sînt Pîinea Vieții", și cele ce urmează acolo, pînă la stihul 59.

Iarăşi din această sfătuire am înţeles că instituirea acestei Sfinte Taine s-a făcut de către Mîntuitorul nostru Iisus Hristos cu o zi mai înainte de începutul Sfintelor Sale Patimi la Cina cea de Taină din Joia cea Mare, seara.

La instituirea acestei Sfinte şi dumnezeieşti Taine, Mîntuitorul a întrebuinţat pîine dospită şi vin, nu azime, cum fac azi catolicii. Şi că tot pîine dospită şi vin de viţă de vie au folosit şi ucenicii Mîntuitorului, dumnezeieştii Apostoli în practica Sfintei Euharistii.

Ştim aceasta, deoarece vedem că în faptele lor se vede scris despre Frîngerea Pîinii şi nu despre frîngerea azimelor.

Iarăşi am înţeles, că Sfinţii şi dumnezeieştii Apostoli făceau Plîngerea Pîinii (Sfînta Liturghie), prin casele bunilor creştini din cauza marilor prigoane ce erau asupra Bisericii, din partea iudeilor şi a păgînilor. Apoi am înţeles că şi pe vremea marilor prigoane care au urmat după Sfinţii Apostoli, la fel Jertfa Euharistiei şi Sfînta Liturghie, precum şi împărtăşirea cu Sfintele Taine se făceau tot prin casele obişnuite ale credincioşilor.

Mi-aduc aminte, că pe vremea marilor prigoane, care au ţinut peste tot, mai ales pînă la venirea pe tron a Sfîntului şi Marelui Constantin, Episcopii şi preoţii dădeau voie creştinilor să aibă pe la casele lor Sfintele Taine, chiar să le şi poarte la ei şi să se poată împărtăşi singuri cu ele în vreme de mare nevoie şi mai ales cînd vor fi fost ameninţaţi cu moartea.

Încă şi aceasta o ţin minte: că acest obicei e ţinut în Biserică pe la unele locuri chiar şi după încetarea marilor prigoane, pînă aproape de vremea Sfîntului Sobor al 6-lea Ecumenic, adică mai bine de 200 de ani şi apoi au încetat a se mai face.

Încă ţin minte că a fost şi acest obicei în practica Sfintei Împărtăşiri, că Sfîntul Trup al Domnului se dădea creştinilor în palme, atît bărbaţilor cît şi femeilor, precum se dă azi Sfînta Anaforă şi că acest obicei a ţinut în Biserică mai bine de 800 de ani pînă ce s-a introdus linguriţa în practica Liturghiei pentru darea Sfintelor Taine, iar pricina introducerii linguriţei la darea Sfintelor Taine s-a făcut din cauza unor oameni vicleni şi necredincioşi, care veneau la biserică şi la Sfînta Liturghie şi, prefăcîndu-se a se împărtăşi, luau Sfîntul Agneţ (Trup al Domnului) şi duceau pe la casele lor, întrebuinţîndu-l la farmece, descîntece şi multe alte felurite răutăţi.

Iarăşi mai ţin minte că Sfîntul al 6-lea Sobor a toată lumea, prin canonul 58, a hotărît să se afurisească acel creştin care ar îndrăzni să se mai împărtăşească singur, fiindcă prin această îndrăzneală el arată că are mare mîndrie şi cu nelegiuire îndrăzneşte să-şi ia asupra sa dregătoria preoţiei, deoarece numai preoţilor şi diaconilor li se acordă acest drept de a se împărtăşi singuri.

Din acest canon se poate înţelege destul de clar că obiceiul de a se împărtăşi creştinii singuri cu Prea Curatele Taine, în vremea acestui Sfînt Sobor nu mai era în Biserică.

Încă am înţeles că de se va găsi vreun preot să dezlege hotărîrea acestui canon şi să dea voie vreunui creştin să se împărtăşească singur cu Sfintele Taine, apoi un preot ca acela va cădea şi el sub pedeapsa afurisaniei, deoarece după hotărîrea canonului al doilea al Sfîntului Sobor al 6-lea Ecumenic, oricine se va apuca să înnoiască sau să răstoarne hotărîrea unui canon, va cădea sub pedeapsa canonului care rînduieşte acelaşi canon.

Încă îmi amintesc şi despre cele ce mi-aţi spus, că atît Sfînta Liturghie cît şi Sfîntul Botez s-au oprit de a se mai face prin casele creştinilor tocmai de la anul 364, de pe vremea Sfîntului Sobor din Laodiceea şi numai în cazuri mai rare se mai făceau în anumite locuri după economia pogorămîntului Bisericii (Dialog 6).

A doua învăţătură pe care am luat-o din a şasea sfătuire a Prea Cuvioşiei Voastre a fost aceea că la începutul creştinismului a existat în Biserică obiceiul ca creştinii să se împărtăşească în fiecare zi cu Sfintele şi Prea Curatele Taine ale lui Iisus Hristos, dar că acest obicei nu a ţinut mult şi nici nu a devenit ca o regulă sobornicească pentru toată creştinătatea.

Iarăşi, din lămuririle ce mi-aţi dat Prea Cuvioşia Voastră, am înţeles că atît canonul 9 al Sfinţilor Apostoli, cît şi canonul 2 al Sfîntului Sobor din Antiohia afurisesc pe acei creştini, care neavînd nici o oprire de la duhovnicii lor de a se împărtăşi, ei singuri din păruta lor evlavie se vor opri singuri de la împărtăşirea cu Sfintele şi Prea Curatele Taine.

Încă am înţeles că aceste canoane afurisesc pe acei creştini care fac neorînduială şi ies din biserică mai înainte de vreme şi nu voiesc să stea să asculte Sfînta Liturghie pînă la capăt. Adică nu voiesc să stea în biserică, să ia parte la Împărtăşania cea gînditoare şi duhovnicească de care se învrednicesc cei ce iau parte cu credinţă la ascultarea şi înţelegerea Sfintei şi dumnezeieştii Liturghii, prin participarea în spirit la ea (Dialog 6).

O a treia învăţătură ce mi-a rămas în minte din sfătuirea a şasea a Prea Cuvioşiei Voastre a fost aceasta: am înţeles că Sfîntul Ioan Gură de Aur nu scotea din biserică pe acei creştini care nu se împărtăşeau cu Sfintele Taine în fiecare zi, după cum susţinea acel preot despre care v-am spus, ci Sfîntul Ioan Gură de Aur scotea din biserică numai pe acei creştini care erau sub canonul pocăinţei, după rînduiala canonisirii a acelor patru trepte de canonisire care erau pe atunci în biserică, nu aveau voie să rămîie în biserică după ce diaconul zicea: „Cîţi sînteţi chemaţi ieşiţi"; iar că Sfîntul Ioan Gură de Aur nu scotea din biserică pe toţi creştinii ce nu se puteau împărtăşi, aceasta o arată canonul 8 al Sfinţilor Apostoli. Apostoli care hotărăsc că cel ce nu se poate împărtăşi cu Sfintele Taine din oarecare motive binecuvîntate, să spună pricina pentru care nu se poate împărtăşi, adică să arate că este oprit de duhovnicul său, că i s-a întîmplat altceva, şi atunci el poate rămîne în biserică pînă la terminarea Sfintei Liturghii fără să se împărtăşească cu Sfintele Taine.

Încă am înţeles şi acest lucru, că obiceiul care se ţinea la început în Biserică de a se împărtăşi creştinii cu Sfintele Taine în fiecare zi a tot început a se rări. Şi aşa cu vremea, această

practică a ajuns ca prin unele locuri să se împărtăşească creştinii numai de patru ori pe săptămînă, apoi sîmbăta şi duminica. Şi mai pe urmă s-au obişnuit că se făcea împărtăşirea numai o dată pe săptămînă, în ziua de duminică.

Şi că obiceiul acesta de a se împărtăşi creştinii în ziua de duminică a devenit aproape sobornicesc şi a ţinut multă vreme în Biserică. Dar după o vreme şi acest obicei s-a părăsit de către creştini; din cauza lenevirii lor şi din cauza lipsei de evlavie către cele Prea Sfinte şi Prea Curate Taine ale Trupului şi Sîngelui Domnului (Dialog 6).

Încă am înţeles că mai tîrziu s-a rărit cu Sfînta Împărtăşanie şi că unii creştini au început a se împărtăşi la 2-3 săptămîni, apoi la o lună, pe urmă la 40 de zile, de patru ori pe an, o dată pe an, iar unii dintre pustnici, de prin pustie, se împărtăşeau chiar o dată la doi ani. Iar în vremurile mai de pe urmă în Mănăstirea Ortodoxă a lui Petru Movilă, potrivit poruncii a patra a Bisericii, s-a dat o regulă oficială în privinţa spovedirii şi a împărtăşirii cu Sfintele Taine, ca creştinii să fie obligaţi a se spovedi şi a se împărtăşi de patru ori pe an, sau de nu vor putea, măcar o dată pe an, în Postul Mare – Postul Paştilor – dar negreşit să se împărtăşească cu toţii, creştinii aceia care nu vor avea vreo oprire de la duhovnicii lor.

Din a şaptea sfătuire a Prea Cuvioşiei Voastre, prima învăţătură pe care o ţin minte este aceea că oricît de des se va împărtăşi cineva sau oricît de rar cu Sfintele Taine, dacă el nu se va sili a se împărtăşi cu pregătirea cea cuviincioasă, adică cu împlinirea tuturor condiţiilor cerute faţă de această Sfîntă Taină, apoi tot spre osîndă el se împărtăşeşte şi nu se foloseşte.

Iarăşi am înţeles că cele mai de seamă condiţii pentru cel ce voieşte a se împărtăşi cu Sfintele şi Prea Curatele Taine ale lui Iisus Hristos Domnul, acestea ar fi:

Mai întîi, fie că sînt clerici sau mireni, să fie spovediţi de toate păcatele lor la duhovnicii lor.

A doua condiţie este să fi ajunat cel puţin nouă ore înainte de a se împărtăşi cu Sfintele Taine.

A treia condiție sau regulă este să aibă blagoslovenie de la duhovnicul său și să-și citească molitfele cele rînduite după Ceaslov. Iar după Împărtășanie să-și citească mulțumirile.

A patra condiție sau regulă este să aibă blagoslovenie de la duhovnicul său de a se împărtăși, să nu aibă nici un gînd rău sau de mînie asupra cuiva. Iar mai cuprinzător, după cum ne învață Sfîntul Ioan Gură de Aur, să aibă viață neprihănită și știința gîndului său curată.

Tot din această sfătuire a Prea Cuvioșiei Voastre, am înțeles că nu mică este munca și pedeapsa de la Dumnezeu a preoților, a acelora care vor da Sfînta Împărtășanie la cei nevrednici, mai înainte de a se cerceta cu mare băgare de seamă dacă ei au ceva opritor de la Sfînta Împărtășanie.

Iar dacă preoții își vor face datoria cu toată silința și vor iscodi viața fiecăruia și nu vor afla pricinile ce le opresc, atunci ei au scăpat de osîndă și greutatea rămîne pe capul aceluia care, știindu-se pe sine nevrednic, îndrăznește cu obrăznicie a se apropia de Sfintele și Prea Curatele Taine și nu voiește a se mărturisi de păcatele sale, fie din cauza slavei deșarte, ca să nu-l afle oamenii că nu se poate împărtăși, fie de frică să nu fie canonisit de duhovnicul său (Dialog 7).

A doua învățătură care mi-a rămas din a șaptea sfătuire a Prea Cuvioșiei Voastre aceasta a fost: am înțeles că femeile care se află în rînduiala lunilor nu au voie să intre în biserică timp de șapte zile și nici cu soții lor nu au voie a fi împreună, nici de a se împărtăși cu Sfintele Taine.

Iarăși am înțeles că unele călugărițe, care bizuindu-se pe niște vedenii de ale lor, au îndrăznit a intra în biserică în vremea scurgerii de sînge a lor și mai ales au ajuns la atîta nebunie de s-au împărtășit cu Sfintele Taine în acea vreme, pentru această mîndrie și nebunie a lor, mare osîndă și muncă vor avea de la Dumnezeu, atît ele cît și acei preoți care au îndrăznit să le dea voie să facă acest lucru.

Încă am înțeles că și mai mare osîndă decît acestea va avea acel preot nebun care a făcut Sfînta Liturghie prin casele unor

creștini și a îndrăznit de a da Sfintele și Prea Curatele Taine pe mîna mirenilor, spre a le usca ei pe la casele lor și a se împărtăși singuri cu ele, oricînd ar voi. Deoarece această lucrare sfințită de a se usca Sfintele și Prea Curatele Taine nu se poate face în alt loc, fără numai în Sfîntul Altar și numai pe Sfînta Masă și numai a preoților fiind această lucrare și nu a celor nesfințiți mireni.

Alt lucru care mi-a mai rămas în minte din această sfătuire a fost și acesta: că în Biserica Ortodoxă, pe lîngă împărtășirea cu Trupul și Sîngele Domnului nostru Iisus Hristos, mai este și altă împărtășire care se zice gînditoare, duhovnicească și cu această Sfîntă Împărtășanie de va fi cineva sîrguitor la toată lucrarea poruncilor lui Hristos și mai ales la Sfînta Rugăciune cea gînditoare a inimii se poate împărtăși nu numai o dată pe zi, ci de mai multe ori și chiar în tot ceasul și minutul.

Încă îmi aduc aminte de cele spuse, că Anafora este un lucru sfînt și că ea a fost adusă în practica Sfintei Liturghii ca un mijloc de sfințire a credincioșilor, a acelora ce nu se pot împărtăși cu Sfintele Taine, în loc de Darul cel Prea Sfînt al Sfintelor și Prea Curatelor Taine.

De aceea Anafora, încă din cele mai vechi timpuri, a dobîndit în Biserică numele de „Antidorom" (adică în loc de dar) (Dialog 7).

A treia învățătură din a șaptea sfătuire a Prea Cuvioșiei Voastre, aceasta o țin minte: că după părerea Prea Cuvioșiei Voastre ar fi bine ca toți monahii, schimonahii și schimonahiile, precum și monahiile mai în vîrstă care au putere de a lua parte la toată Pravila Bisericii de zi și de noapte, să se poată împărtăși cu Sfintele și Prea Curatele Taine o dată în fiecare săptămînă și mai ales în ziua de duminică, iar ceilalți Părinți și frați, maici și surori care se ostenesc în diferite ascultări ale mănăstirii și nu pot lua parte regulat la slujbele Bisericii să se împărtășească cu Sfintele Taine măcar o dată pe lună, bineînțeles dacă vor avea blagoslovenie de la duhovnicii lor. Iar creștinii si mirenii care duc viață curată și se silesc la toată

lucrarea poruncilor lui Hristos, măcar o dată la 40 de zile să se împărtăşească. Iar de nu, măcar în cele patru posturi de peste an.

Tot din această sfătuire a Prea Cuvioşiei Voastre mi-a rămas în memorie şi acest lucru: că deosebirea Bisericii Romano-Catolice de Biserica noastră în ce priveşte practica Sfintei Liturghii şi a Sfintei Împărtăşiri ar consta în cele ce urmează:

1. Romano-Catolicii nu au Sfînta Proscomidie;
2. Ei la Sfînta Liturghie întrebuinţează azime în loc de pîine dospită;
3. Nu iau Sfînta Epicleză;
4. Cuvintele de la prefacerea darurilor, la ei, sînt altele;
5. Liturghiile lor sînt mai scurte decît ale noastre;
6. Ei, de la o vreme, întrebuinţează la Sfînta Liturghie termenul de „transsubstanţiaţie", prin care ei încearcă să explice şi modul prefacerii Darurilor;
7. Preoţii catolici încep Sfînta Liturghie a credincioşilor prin producerea şi punerea vinului în Potir, prin chemarea Sfîntului Spirit şi cîntarea imnului „Sfînt, Sfînt, Sfînt...".

Iar în ce priveşte împărtăşirea cu Sfintele Taine, ei întrebuinţează la împărtăşire azime în loc de pîine dospită. La ei, numai preoţii liturghisitori se împărtăşesc cu Trupul şi Sîngele Domnului. Iar la mirean i se dă spre împărtăşire numai Trupul. Ei nu împărtăşesc cu Sfintele Taine pe copii.

Iar am înţeles că protestanţii sînt şi mai mult departaţi în liturghiile lor de Sfînta Liturghie a Bisericii Ortodoxe. Ei privesc pîinea şi vinul numai ca pe nişte simboluri ale Trupului şi Sîngelui Domnului nostru Iisus Hristos.

Iar luteranii şi calvinii au numai o umbră de Liturghie, foarte scurtă şi deosebită. Iar practica cea mai stricată la Sfînta Liturghie, la protestanţi, o au zwinglisti, care prea puţine idei creştineşti mai au în dogmele lor (Dialog 7).

Iată, Prea Cuvioase Părinte Stareţ, în cele de pînă aici, după slaba mea putere de înţelegere şi după neputincioasa ţinere de minte pe care o am, atît de puţine am putut să vă

spun în toată mulţimea sfaturilor pe care le-am auzit de la Prea Cuvioşia Voastră.

Poate că nici una la mie n-am spus din cîte am auzit şi din cîte lămuriri am primit şi de aceea vă rog cu toată smerenia, Prea Cuvioşia Voastră, să mă iertaţi că sînt destul de convins că nu v-am putut bucura cu nimic la cele ce aţi aşteptat să auziţi de la mine, păcătosul, cel cu mintea slabă şi întunecată de patimi.

Stareţul: Frate Ioane, acum că am ajuns cu ajutorul lui Dumnezeu la sfîrşitul acestor convorbiri, iată că mai adaug cîteva sfaturi în încheiere: ia aminte, frate Ioane, cu toată frica de Dumnezeu la viaţa şi petrecerea frăţiei tale în mănăstire. Să fii cu toată întemeierea, în toată vremea şi cu toată luarea aminte, păzeşte-ţi mintea şi inima de gîndurile cele rele. Şi oricînd vezi că apare un gînd pătimaş în mintea fraţiei tale, cheamă îndată cu suspinul inimii pe Domnul nostru Iisus Hristos, iar dacă vezi că un gînd a apucat a intra şi îţi dă razboi dinăuntru şi te luptă mai multă vreme, aleargă la părintele tău duhovnicesc şi-i descoperă prin mărturisire sinceră toate gîndurile care te chinuiesc şi te robesc.

La toată nedumerirea pe care o ai în viaţă, mai întîi aleargă la rugăciune, cu lacrimi către Prea Bunul Dumnezeu, iar după ce te vei lumina cu rugăciunea prea curată, du-te şi cere sfatul duhovnicului frăţiei tale sau, în lipsa lui, a altor Părinţi pe care îi ai la evlavie.

Pentru apropierea lor cea întru Hristos şi care crezi că ar putea să te zidească, să te folosească în cele spre mîntuire.

Fii cu mare grijă, să nu primeşti în minte gînduri care te sfătuiesc să ai vedenii cereşti. Şi niciodată în viaţă să nu dai atenţie visurilor şi vedeniilor, ori în ce fel vor fi, dacă vrei să scapi de cursele dracilor şi să nu fii înşelat de ei. Ai auzit Scriptura care zice: „Cel ce crede în vise este ca cel ce vrea să prindă umbrele şi care aleargă după vînt" (Is. Sirah 34, 2). Ai auzit pe Sfîntul Ioan Scărarul, care zice: „Cine crede în vise, acela e cu totul neiscusit, iar cine nu le dă nici o crezare, acela

este filosof" (Scara III, 24). Ai auzit pe Sfîntul Diadoh al Foticeii zicînd: „Ajunge pentru sporirea noastră la cît mai multă virtute să nu ne încredem nicidecum, la nici o nălucire, căci visele, de cele mai multe ori, nu sînt altceva decît chipuri ale gîndurilor sau, precum am zis, batjocoriri ale dracilor" (Filoc., vol. I, p. 349).

Ai auzit pe Cuviosul Părinte și Marele Nicodim Aghioritul, care zice: „Dumnezeu nu Se supără pe noi dacă nu ne vom întoarce înspre vreo vedenie, măcar de ar fi ea și adevărată, deoarece Cel ce dă har celor smeriți nu ia de la ei pentru cele ce fac ei din smerenie, adică pentru că se întorc dinspre a primi vreo vedenie, socotindu-se nevrednici de ea sau pentru a nu fi înșelați de draci" (Războ. nev., p. 148).

Iarăși te sfătuiesc, frate Ioane, să fii cu mare luare-aminte să nu mai primești în inima frăției tale sfatul cel viclean, care te îndeamnă să lași ascultarea și să calci supunerea mănăstirească, să ieși prin lume spre a umbla de capul frației tale ca să propovăduiești altora pocăința.

Aceasta este marea înșelăciune drăcească și pe mulți i-a înșelat și, ducîndu-i prin lume, i-a prăbușit în prăpastia tuturor relelor. Silește-te cu toată puterea și cu toată osîrdia sufletului ca în toate lucrurile să te defaimi pe tine din inimă și să fii cel mai smerit dintre toți căci, după învățăturile dumnezeieștilor Părinți, cel ce fuge de cinstea oamenilor, de Dumnezeu se va umple (Sfîntul Isaac Sirul, Cuv. 21).

Și cel ce urăște slava oamenilor va fi slăvit de Dumnezeu și în veacul cel de acum și în cel viitor (Sfîntul Isaac Sirul, Cuv. 21).

De vrei să propovăduiești cele bune spre zidirea altora, apoi silește-te cu toată silința să fii om întreg în lucrarea poruncilor lui Hristos, după a ta putere și așa vei fi cel mai mare predicator cu pilda vieții tale. Și atunci, tu vei tăcea și vor vorbi lucrurile tale, precum a zis unul dintre Sfinți: „De vrei să mustri nedreptățile altora, mustră prin puterea lucrării, nu prin multă vorbire". Un alt Sfînt Părinte a zis despre aceasta: „Mustră și ceartă prin puterea lucrării și nu prin prea multă

vorbire" (Sfîntul Isaac Sirul), căci, precum este cel ce zugrăvește pe pereți apa dar prin ea nu se poate răcori pe sine, așa este cuvîntul fără de lucrare. Silește-te pe cît poți la lucrarea poruncilor lui Iisus Hristos și mai ales la Sfînta Rugăciune cea gînditoare a inimii, oriunde vei fi și în toată vremea. Nu dori numai să știi multe, căci cunoștința fără lucrare umflă pe om!

Despre neorînduielile canonice de care ai auzit că le fac acei călugări și acei preoți, nu te tulbura, că nu frăția ta ai sa dai seamă pentru aceste lucruri, în ziua cea mare a Judecății de Apoi.

Cît privește împărtășirea cu Sfintele Taine ale lui Iisus Hristos, frăția ta urmează după sfatul duhovnicului și după știința gîndului (conștiinței). Silește-te să fii în pace cu toți și, cu toată dragostea și smerenia, fă ascultările care ți se dau în Sfînta Mănăstire, socotind că nu slujești oamenilor, ci lui Hristos.

Adu-ți aminte de ceea ce zic Sfinții Părinți, că: „Cel ce face ascultare cu dragoste, Liturghie săvîrșește" (Sfîntul Teodor Studitul).

Citește cît mai mult și cu cît mai multă atenție dumnezeiasca Scriptură și învățăturile Sfinților Părinți.

Oricînd ai citi în vreo carte sfîntă, mai întîi stai puțin și te roagă Prea Milostivului Dumnezeu să-ți deschidă ochii minții și ai inimii, ca să poți înțelege minunile din Legea Lui, să le ții minte și să lucrezi după putere cele ce înțelegi. Și în toată vremea să te afli lucrînd la temelia sufletului, cum ți-am mai spus, adică la rugăciunea cea gînditoare a inimii. Cheamă de-a pururea Numele cel Sfînt al Domnului nostru Iisus Hristos și te vei mîntui. Căci după mărturisirile dumnezeieștii Scripturi zice: „Nu este un alt nume sub cer, dat oamenilor, întru care trebuie să ne mîntuim" (Fapte 4, 12). Și iarăși zice că: „Oricine va chema numele Domnului se va mîntui" (Fapte 2, 21).

Ține minte, frate Ioane, că cine nu vrea să zăbovească pururea în rugăciune, acela nu vrea să fie cu Dumnezeu, iar

fără Dumnezeu nimica bun nu putem lucra,precum este scris: „Fără de Mine nu puteţi face nimic" (Ioan 15, 5).

Iată, frate Ioane, că aceste prea puţine şi de pe urmă cuvinte fac sfîrşit şi eu, păcătosul, tuturor celor ce ţi-am spus pînă acum. Fie ca mila Prea Înduratului nostru Mîntuitor să trimită Darul Său să lumineze mintea frăţiei tale şi să-ţi ajute să înţelegi şi să lucrezi după putere toate cele ce le înţelegi prin mîntuirea cea veşnică a sufletului frăţiei tale.

CUPRINS

„Noi aflăm din dumnezeieştile Scripturi , din istoriile bisericeşti şi din învăţăturile Sfinţilor Părinţi, că Biserica lui Hristos , de-a lungul veacurilor , a fost aproape întotdeauna luptată şi încercată de prigoane şi de eretici , care au amestecat neghina ereziilor lor cu grîul cel curat , a învăţăturilor celor sfinte şi dreptmăritoare. Dar acest lucru nu s-a întîmplat în vremurile cele de demult , deoarece vedem destul de clar că şi în vremurile noastre lupii cei îmbrăcaţi în piei de oi intră şi dau năvală în staulul lui Hristos , ca să rupă şi să sfărîme turma cea cuvîntătoare.

Şi în zilele noastre vedem că teologii şi filosofii întunericului , răstălmăcesc Sfintele şi dumnezeieştile Scripturi , şi prin înţelegeri părute înalte şi duhovniceşti , pe sine şi pe mulţi rătăcesc de la adevăr , şi îi duc la pierzare. Aceşti lucrători vicleni şi dascăli ai minciunii (I Tim. 4,2;II Petru 2,1),ca şi însuşi satana , căruia ei îi slujesc , se prefac - prin graiul apostolesc - în îngeri ai luminii (II Cor . 11, 14).

Unii din ei postesc mult şi se roagă la arătare , ca fariseii cei de pe vremea Mîntuitorului ; alţii umblă desculţi şi îmbrăcaţi în haine vechi şi rupte ca ereticii eustaţiei (Pidalion) ; se făţărnicesc pe sine că au ajuns la adevărata lepădare de sine , se arată a fi foarte milostivi şi nefiind trimişi de conducerea Bisericii , predică prin sate şi prin oraşe spre a duce pe oameni la pocăinţă , dar de ascultarea şi supunerea ierarhică cea canonică a Bisericii nimic nu pomenesc."

ISBN
973 - 96484 - 4 - 4